

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SYEK HACI MAHMUD EFENDİ BÖLÜMÜ 06242-002 NUMARADA KAYITLI

AHMED EL-BÛNÎ TÂBİR-İ RÛYA TERCÜMESİ

[(1B-38A) TRANSKRİPSİYON-İNCELEME-DİLİÇİ ÇEVİRİ]

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Halil ACER

EYLÜL - 2022

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**SYEK HACI MAHMUD EFENDİ BÖLÜMÜ 06242-002 NUMARADA KAYITLI
AHMED EL-BÛNÎ TÂBİR-İ RÛYA TERCÜMESİ
[(1B-38A) TRANSKRİPSİYON-İNCELEME-DİLİÇİ ÇEVİRİ]**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Halil ACER

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Savaşkan Cem BAHADIR

EYLÜL - 2022

TRABZON

ONAY

Halil ACER tarafından hazırlanan “SYEK Hacı Mahmud Efendi Bölümü 06242-002 numarada kayıtlı Ahmed el-Bûnî Tâbir-i Rüya Tercümesi [(1b-38a) Transkripsiyon-inceleme-diliçi çeviri]” adlı bu Çalışma 14.10.2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı’nda **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvanı - Adı ve Soyadı	Görevi	Kabul	Ret	
Prof. Dr. Mücahit KAÇAR	Başkan	☐	☐	
Doç. Dr. Savaşkan Cem BAHADIR	Üye	☐	☐	
Doç. Dr. Bahadır GÜNEŞ	Üye	☐	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Tülay İLHAN NAS
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ-Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu Çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Halil ACER
02.09.2022

ÖN SÖZ

Türk Edebiyat tarihinin muhtelif dönemlerinde pek çok tabirname yazılmıştır. Sanat kaygısından uzak bu mensur eserler, dönemin konuşma ve yazı dili hakkında bilgi vermesi bakımından önemli bir yere sahiptir. Çeviriyazıyla günümüz alfabesine aktarılan Arap harfli bu eserler türün tarihsel gelişimine katkı, araştırmacıların inceleme yapmasına kolaylık ve literatürün zenginleşmesine fayda sağlamıştır.

Çalışmaya kaynaklık eden eser SYEK Hacı Mahmud Efendi bölümünde 06242-002 demirbaş numarasıyla kayıtlıdır. Bu nüshada mütercimi tarafından Ahmed el-Bûnî'ye isnat edilen eserin, orijinal Arapça metnine ulaşamamıştır. Ancak gerek mütercimin isnadı gerekse müellifin diğer eserlerinin konuları ile uygunluğu göz önünde bulundurulduğunda söz konusu risalenin de ona ait olma ihtimalinin yüksek olduğu düşünülmektedir.

Bu tezin hazırlanmasında tecrübesini, sabrını ve mesaisini benden esirgemeyerek daima bana yol göstermiş olan kıymetli danışman hocam Doç. Dr Savaşkan Cem BAHADIR'a, yine tecrübelerinden ziyadesiyle istifade ettiğim Prof. Dr. Mücahit KAÇAR'a, Arapça ibarelerin tercümesi ve düzeni konusunda yardım aldığım kıymetli ağabeyim Dr. Abdulrahman ACER'e ve her türlü desteği gördüğüm KTÜ Türk Dili ve Edebiyatı bölümündeki tüm hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Eylül, 2022

Halil ACER

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VII
ABSTRACT	VIII
TABLolar LİSTESİ.....	IX
KISALTMALAR LİSTESİ	X

GİRİŞ	1-3
-------------	-----

BİRİNCİ BÖLÜM

1. UYKU, RÜYA, TABİR, TABİRNAME	4-24
1.1. Uyku.....	4
1.2. Rüya	7
1.2.1. Rüyanın Tarihsel Gelişimi	8
1.2.2. Psikoloji Açısından Rüya.....	11
1.2.3. Semavi Dinlerde Rüya	14
1.2.3.1. Yahudilik ve Hristiyanlık'ta Rüya.....	15
1.2.3.2. İslâmiyet'te Rüya.....	18
1.3. Rüya Tabiri Geleneği	22

İKİNCİ BÖLÜM

2. İNCELEME	25-48
2.1. Müellifin Hayatı ve Eserleri.....	25
2.1.1. Hayatı.....	26
2.1.2. Eserleri	27
2.2. Metnin İncelenmesi.....	29
2.2.1. Nüshanın Fizikî Tavsifi.....	29
2.2.2. Nüshanın Muhteva Açısından Tavsifi.....	30
2.2.3. Ahmed el-Bûnî'ye Göre Rüya ve Tabir	34
2.2.4. Ahmed el-Bûnî'ye Göre Muabbir	36

2.2.5. Metinde Tabirine Yer Verilen Durum ve Nesneler.....	37
2.2.6. Metinde Geçen Âyetler, Hadisler, Kelâm-ı Kibarlar ve Kişiler.....	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. METİN VE SADELEŞTİRME	49-122
3.1. Metnin Kurulmasında İzlenen Yöntem	49
3.2. Metin	51
3.2.1. Haşiyeler	74
3.3. Sadelleştirme	90
3.3.1. Haşiyeler	109
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	123
KAYNAKÇA	125
EKLER.....	130
ÖZGEÇMİŞ.....	168

ÖZET

İnsanlık tarihiyle aynı tarihe sahip olan rüya olgusu en eski dönemlerden başlayarak günümüzde de önemini korumaktadır. En kadim medeniyetlerde de merak konusu olan rüyalar günümüze kadar birçok farklı disiplin tarafından incelenmiş, rüya ve tabiri konusunda pek çok eser kaleme alınmıştır. Hazırlanan çalışmada, söz konusu eserlerden biri ele alınmıştır. SYEK Hacı Mahmud Efendi Bölümü 06242-002 Numarada Kayıtlı Ahmed el-Bûnî Tâbir-i Rüya Tercümesi [(1B-38A) Transkripsiyon-inceleme-diliçi çeviri] başlıklı bu tezde; müellifin rüya hakkındaki görüşleri, eserin ihtiva ettiği konular, eserin kaynakları, tabirine yer verilen nesneler ve tabir usulleri gibi durumlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın giriş kısmında rüya ve tabir hakkında bilgiler verilmiş, daha sonra Ahmed el-Bûnî'nin rüya, tabir ve muabbir hakkındaki görüşlerine değinilmiştir. İçeriğe kolay ulaşılabilmesi adına yapılan tabirler, eserde geçen ayet, hadis ve kişiler tablolar halinde gösterilmiştir.

Çalışmada ele alınan metin, yazıldığı dönemin dil ve kültürel özelliklerini aktarması, bir tabirin farklı türevlerine yer vererek içeriği zengin örnekler barındırması konunun anlaşılabilirliğini zenginleştirmesi bakımından önemlidir. Ayrıca ayet, hadis, kelam-ı kibar, deyimler ve tarihi kişilerden yapılan alıntılar konuyu daha da anlaşılır kılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ahmed el-Bûnî, Tabir-i rüya, Rüya, Tabir, Muabbir

ABSTRACT

The dream phenomenon, which has the same history as the history of humanity, maintains its importance starting from the earliest times and continuing today. Dreams, which are also the subject of curiosity in the most ancient civilizations, have been handled by many different disciplines until today. Many works have been written on this subject. In this thesis titled Translation of Ahmad al-Buni's *Tabir-i Ruya* Registered in SYEK Haji Mahmud Efendi Collection 06242-002 [(1b-38a) Transcription-examination-intralingual translation]; the author's views on the dream, the subjects and the sources of the work, the interpreted objects and interpretation methods have been tried to be determined.

In the introduction part of the study, information about dreams and interpretation is given, then Ahmad al-Buni's views on dreams, interpretation and muabbir are mentioned. The interpretations made to enable easy access to the content, the verses, hadiths and people mentioned in the work are shown in tables.

The text discussed in the study is important in that it conveys the language and cultural characteristics of the period in which it was written, and that it contains rich examples by including different derivatives of an expression, enriching the intelligibility of the subject. In addition, quotations from verses, hadiths, idioms and historical figures made the subject more understandable.

Keywords: Ahmad al-Buni, *Tabir-i ruya*, Dream, Dream-interpretation, Muabbir

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo Nr.	Tablo Adı	Sayfa Nr.
1	Metinde Tabiri Yapılan Nesne ve Durumlarla Varak Numaraları.....	37
2	Metinde Geçen Âyetler.....	43
3	Metinde Geçen Hadisler	45
4	Metinde Geçen Kelâm-ı Kibarlar ve Deyimler.....	46
5	Metinde Geçen Kişiler	46
6	Transkripsiyon Alfabesi.....	50

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	:	adı geçen eser
a.g.m.	:	adı geçen makale/madde
a.y.	:	aynı yer
bkz.	:	Bakınız
c.	:	Cilt
DİA	:	Diyanet İslam Ansiklopedisi
Ed.	:	Editör
H.	:	Hicri
d.	:	Der-kenar
H.	:	Hazretleri
KTÜ	:	Karadeni Teknik Üniversitesi
M.	:	Miladi
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
nr.	:	Numara
ö.	:	Ölümü
Ör.	:	Örnek
ra.	:	radıyallahu anhu
s.	:	Sayfa
sy.	:	Sayı
SYEK	:	Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi
TDK	:	Türk Dil Kurumu
TDV	:	Türkiye Diyanet Vakfı
ts	:	Tarihsiz
vb.	:	ve benzerleri
vd.	:	ve diğerleri
vr.	:	Varak

GİRİŞ

Türk Edebiyatı tarihi içerisinde 13. ve 19. yüzyıllar arasını kapsayan dönem Divan Edebiyatı olarak adlandırılmıştır. Bu dönem içerisinde yazılmış sayısız eser bulunmaktadır. Kamu ve özel kütüphanelerde mevcudiyetlerini koruyan eserlerin yanı sıra varlığı bilinen henüz keşfedilememiş birçok eser de keşfedilmeyi beklemektedir. Yazıldıkları dönemler hakkında pek çok bilgi ihtiva eden bu eserler günümüz araştırmacıları tarafından yeniden okunup incelenmeyi beklemektedir. Tekrar gün yüzüne çıkmayı bekleyen kütüphanelerdeki bu eserlerden biri de tabirnamelerdir. Arap harfli tabirnamelerin araştırılıp incelenebilmesi için öncelikle günümüz alfabesine aktarılması gerekmektedir. Bundan dolayı bu çalışmada öncelikli olarak tez konusunu oluşturan tabirnamenin transkripsiyonu yapılacaktır. Bununla birlikte dilin tarihsel dönemleri, değişimleri ve kullanılan ıstılahlar göz önüne alındığında Arap harfli metinlerin sadece günümüz alfabesine aktarılmasının onları anlamlandırmak konusunda yeterli olmadığı bu alanda çalışanlarca malumdur. Aktarımı yapılan bazı metinler ayrıca bir diliçi çeviriye ihtiyaç duymaktadır. Bu doğrultuda öncelikle transkripsiyonu yapılan eserin sonrasında diliçi çevirisi yapılacaktır..

İnsanoğlunun tarihiyle eş değer olan rüya, tarihin tüm evrelerinde farklı kültür ve inanışlarda önemini daima korumuştur. İnanişâ göre yaşadığımız âlemden farklı bir âlemde teşekkül eden rüyalar, insanoğlunda korku, merak, heyecan gibi duyguları uyandırmış, bu özelliğiyle de insanı onu araştırmaya teşvik etmiştir. Bu farklı âlemde bilinmeyen öğrenmek, var olanı anlamlandırmak adına rüya tabir ilmi gelişmiş, bunların yazıya aktarılmasıyla birlikte tabirnameler ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada rüyanın önemi konusunda müellifin görüşleri tespit edilip ilgili eserin muhtevası hakkında incelemeler yapılarak alana katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Tabirnameler, anlaşılır olabilmesi için sade bir dille ve sanat kaygısından uzak olarak yazılmış mensur eserleridir. Yazıldıkları dönemin dinî, örfî ve sosyo-kültürel yaşamı hakkında birtakım bilgileri ihtiva etmektedirler. Ayrıca dönemin dil kullanımı ve imla unsurları gibi konulara kaynaklık eden önemli eserlerdir. İçerisinde alanında uzman kişilere, görüşlere, dinî ve tarihî meselelere yer veren bu eserler, bu yönleriyle de edebiyat tarihimize ışık tutmaktadır. Çalışmamıza kaynaklık eden nüshanın fizikî durumu hakkında bilgiler verilerek, muhtevası tavsif edilmeye çalışılacaktır.

Çalışmamız bir giriş ve üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde uykudan başlayarak rüya ve tabirin tarihçesi hakkında genel bilgiler verilecektir. Bu çerçevede mesele, uyku ve rüya meselelerini araştırma konusu yapan ve bu konuda önemli bir literatür birikimine sahip olan psikoloji disiplini açısından incelenecektir. Bu disiplinin modern dönemdeki en önemli temsilcileri olarak

görülen Freud, Jung ve Adler gibi bilim adamlarının eserleri konunun doğrudan kaynakları olacak ve konu bu kaynak eserler çerçevesinde ele alınacaktır. Ayrıca rüya ve tabir konusundaki en eski bilgi ve yorumlara sahip olan semavi dinlerin meseleye bakışı da tesbit edilmeye çalışılacak, bu sebeple Kitab-ı Mukaddes, Kur'ân-ı Kerîm, hadis-i şerifler gibi temel kaynaklara başvurulacaktır. Bunun yanında dinler hakkındaki araştırmalar ve ansiklopedik eserler de bu kısmın yazılmasında kullanılacak kaynaklar arasındadır. Böylece kronolojik olarak Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet'in rüya ve tabir konusundaki anlayış ve yorumları aktarılacaktır. Rüya tabirleri hususunu ele alınan metinlerin, yani tabirnamelerin de kısa bir tarihçesinin bilinmesi, tezimizin konusunun daha iyi ortaya konulabilmesi için bir gereklilik olduğundan kadim zamanlardan itibaren tabirname literatürünün kısa bir tarihçesine de yer verilecektir.

İkinci bölümde müellifin hayatı ve eserleri araştırılacak, nüshanın incelenmesi yapılacaktır. Bu çerçevede müellifin rüya hakkındaki görüşleri ile eserdeki tabirler ve tabirlerde kullanılan ayet, hadis, mesel ve kişiler tespit edilecektir. Böylece tabirnamenin kaynakları kısmen ortaya konulacaktır.

Müellif Ahmed el-Bûnî'nin hayatının araştırılmasının kendi içinde birtakım zorlukları bulunmaktadır. Zira el-Bûnî'nin biyografisi hakkındaki kaynaklar daha ziyade yabancı dillerdedir. Bununla birlikte ondan bahseden ilk kaynaklardan son araştırmalara kadar mevcut çalışmalardan istifade edilmeye çalışılacaktır. Müellifin eserleri ise tespit edilebildiği kadarıyla ismen listelenecektir. Zira bu eserlerin muhteva tanıtımlarının yapılması bu tezin sınırlarının dışında kalmaktadır.

Müellifin rüya ve muabbir hakkındaki fikirleri, çalışmamızın konusunu teşkil eden eseri çerçevesi ile sınırlandırılacaktır. Metindeki tabirler ve tabirlerde zikredilen unsurların tespit ve tasnif edilmesi eserin içeriğinin daha rahat anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Bundan dolayı söz konusu içerik tablolar halinde tasnif edilecektir.

Üçüncü bölümde ise transkripsiyonlu metin ve sadeleştirme yer alacaktır. Tek nüshası olan bir metnin transkripsiyonunu yapmak kendi içinde bazı zorluklar barındırmaktadır. Zira el yazması ve eski metinler gerek müstensih hatası gerekse tarihin aşındırması sebebiyle okunaksız ibarelere sahip olabilmektedir. Çalışmamızda incelemesini yaptığımız metnin de tek nüshası tespit edilmiştir. Bu metinde, müstensihin yanlışlarından, eserin zaman içinde yıpranmış olmasından ve fotoğralama sırasındaki hatalardan kaynaklanan okunaksız kelime ve ibareler bulunmaktadır. Bunların doğru okunması için öncelikle metnin bağlamı göz önünde bulundurulacak ve lügatlere müracaat edilecektir. Benzer zorluk sadeleştirme kısmında da mevzubahistir. Sadeleştirme kısmının diğer bir zorluğu ise pek çok ifade zenginliğine sahip olan bir dili, oldukça sınırlı kelimelere ve anlatım biçimlerine sahip olan bir çerçeveye yerleştirmek olacaktır. Bu durumu aşmak için mümkün olduğunca asıl dile sadık kalınacak ve tekrarlardan kaçınılmaya çalışılacaktır. Metnin transkripsiyon

ve sadeleştirmesi hususunda genel çerçeveyi ve sınırları oluşturacak esaslar ayrıca zikredilecek, böylece muhtemel soru ve sorunların önüne geçilmeye çalışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. UYKU, RÜYA, TABİR, TABİRNAME

1.1. Uyku

Kâinattaki tüm canlılar biyolojik varlıklarını devam ettirebilmek için birtakım ihtiyaçlara gereksinim duyarlar. Bu ihtiyaçlar arasında en temel olanları; yeme-içme-uyku-cinsellik-barınma-korunma vb. olarak sıralanabilir. Varlığı itibariyle insan hayatının neredeyse yarısını teşkil eden uyku, bu yönüyle hem dinlerin hem de ilmî disiplinlerin hakkında fikir beyan ettiği bir husustur. Yüce yaratıcının ve din büyüklerinin tavsiyeleri ve yapılan bilimsel çalışmalar neden, nasıl, ne şekil, ne zaman ve ne kadar uyunması gerektiğini bizlere göstermişlerdir.

İnsan hayatıyla doğrudan ilgili oluşu itibariyle İslâm dini de uykuya önem vermiştir. Kur’ân-ı Kerîm’deki birçok ayette, Hz. Peygamber’in pek çok hadisinde uyku ana konu olarak geçer. “Kur’an-ı Kerîm’de uyku birden çok kelime ile karşılanmıştır. Bunlar: **sine**, **nu’âs**, **rukûd**, **subât**, **nevm**, **teveffî** ve **leyl** kelimeleridir.¹ Aynı eylem için kullanılan bu kavramlar haliyle farklı durumları izah için kullanılmıştır. Kısa süreli uyku anlamında kullanılan **Sine**, *N-REM* uykusunun birinci evresine, **Nü’âs** ise ikinci evresine tekabül eder. Yine uyku anlamında kullanılan **Subât** ise, uyku bilimcilerin *REM* uykusu diye adlandırdığı derin uykudur.²

İnsanı en mükemmel biçimde yaratan Allah (c.c) uyku ve onunla irtibatlı bütün kavramlardan münezzehtir. “Allah, kendisinden başka hiçbir ilâh olmayandır. Diridir, kayyumdur. O’nu ne bir uyuklama tutabilir, ne de bir uyku.”³ İnsana hayatını nasıl düzenleyeceğini bildiren Cenâb-ı Hak, uykunun zamanını, mahiyetini ve insanlar üzerindeki etkilerini birçok ayette bizlere açıklar. Nitekim Kur’an’da “Geceleyin uyumanız ve gündüzün O’nun lütfundan istemeniz de O’nun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir. Şüphesiz bunda işiten bir toplum için ibretler vardır.”⁴ buyrulmuştur. Bu ayet-i kerîmeden anlaşılacağı üzere insan için uykunun vakti gecedir. Bununla birlikte gündüz

¹ Abdurrahman Kasapoğlu, **Kur’ân’ın Amaçları Açısından Uyku Hakkında Bir Değerlendirme**, KSÜ. İlahiyat Fakültesi dergisi, S. 4, 2007, s. 55. Bu kavramlarla ilgili geniş bilgi için bk. H. Mehmet Soysaldı, “**Kur’an Âyetleri ve Hadisler Perspektifinden Uyku Hakkında Bir Değerlendirme**”, İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2018, S. 9, s. 81-83.

² Erdem Sarıkaya, “**Eski Türk Edebiyatında Rüya (Başlangıçtan XV. Asra Kadar)**”, Basılmamış Doktora Tezi, 2014 s. 43.

³ **Kur’ân-ı Kerîm**, Bakara, 2/255.

⁴ **Kur’ân-ı Kerîm**, Rum, 30/23.

vaktinde ise *kaylûle* denen öğlen uykusu Hz. Peygamberin sünnetidir ve *kaylûleyi* güzel bir adet olarak tavsiye eder.⁵

İslâmiyet uykudan ölümün kardeşi olarak bahseder. Uykuya düşkünlüğü de tasvip etmez. Bu yönüyle tasavvuf öğretisinin de temel bir maddesi killet-i menâm yani az uyumaktır. Yine Kur'an-ı Kerîm'de "Allah, (ölen) insanların ruhlarını öldüklerinde, ölmeyenlerinkini de uykularında alır. Ölümüne hükmettiklerinin ruhlarını tutar, diğerlerini belli bir süreye (ömürlerinin sonuna) kadar bırakır. Şüphesiz bunda düşünen bir toplum için elbette ibretler vardır."⁶ şeklinde uykunun mahiyetinden bahsedilir. Uykunun manevî fayda ve zararları yanında, gereğinden fazla veya az uyumanın fizikî olarak insan vücuduna zarar verdiği, zihinsel işlevleri olumsuz yönde etkilediği de yapılan çalışmalar ile ortaya konmuştur.

Uyku kavramı sözlük anlamı itibarıyla "Dış uyaranlara karşı bilincin, bütünüyle veya bir bölümünün yitdiği, tepki gücünün zayıfladığı ve her türlü etkinliğin büyük ölçüde azaldığı dinlenme durumudur."⁷ Bir diğer tanımla: "Şuurun kaybolması ve organik faaliyetin çok azalmasıyla ortaya çıkan normal, geçici, dinlenme hali."⁸ Uyku hem bedenin hem de zihnin bir dinlenme sürecidir. Kişiye göre değişkenlik gösteren fizyolojik bir eylem olan uyku, en eski çağlardan beri merak konusu olmuştur. Bu merak da insanları uyku ve onun bir parçası olan rüyalar üzerine çalışmalara sevk etmiştir. Biyoloji, Psikoloji ve Felsefe gibi birçok bilimin ortak kavramı olan uyku, her bilim dalının inceleme sahasına ve işlevine göre farklı tanımlanmıştır. Psikolojik olarak bakıldığında insan hayatından izler taşıyan ve kişinin iç dünyasıyla direkt olarak ilişkili, hatta bu ikisi hakkında bilgi veren uyku, psikoloji disiplini açısından şöyle tanımlanır: "Periyodik bir ihtiyaç olarak kendini gösteren ve nisbî bilinçsizlik ile istemli kasların devre dışı kalmasıyla tanımlanan, kendisi de belli bir düzene sahip olan fizyolojik bir durum."⁹

Bilimsel açıdan vücudun periyodik olarak dinlenmesi, kas ve vücut fonksiyonlarının yavaşlaması, toplumda ise dinlenmek ve istirahat olarak görülen uyku, 20. yüzyılda yapılan bilimsel çalışmalar ile daha da netlik kazanmıştır. Önceleri biyolojik bir eylem olarak değerlendirilirken, teknolojinin ilerleyişi, tıbbi cihazların gelişimi ve insan zihninin takip edilebilir hale gelmesiyle uyku gibi birçok bilinçdışı kavramın içeriği anlaşılır hale gelmiştir. Günlük yaşamında istemli olarak yapılan davranışların yanı sıra bilincin devre dışı olduğu zamanlarda da insanın sanal bir âlemde aktif olduğu ve sanal dünyanın gerçek yaşamla doğrudan ilişkili olduğu anlaşılmıştır. Bilinçaltının incelemesinde kullanılan yöntem ve araçlar her geçen gün daha da artarak gelişmektedir. *EEG*

⁵ Nebi Bozkurt, "kaylûle", **Diyanet İslam Ansiklopedisi**, TDV Yayınları, Ankara, 2002, c. 25, s. 83-84.

⁶ **Kur'an-ı Kerim**, Zümer, 39/42.

⁷ Şükrü Halûk Akalın vd., **Türkçe Sözlük**, TDK Yayınları, 11. Baskı, Ankara, 2011, s. 2418.

⁸ Komisyon, **Örnekleriyle Türkçe Sözlük**, MEB Yayınları., İstanbul, 2000, cilt 4, s. 2989.

⁹ Selçuk Budak, **Psikoloji Sözlüğü**, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2017 s.761.

(*electroencephalograph*) olarak bilinen bir yöntemle beynin yaymış olduğu dalgalar şerit halinde bir kağıt üzerine dökülür. Bu incelemeler uyku halinde olan beynin davranışları, uykunun evreleri, kas-sinir hareketleri ve rüyalar gibi birçok konuda bilgiler verir. Bu araştırmalar sonucunda ulaşılan bulgulara göre uyku iki bölümden oluşur. Bunlar: *REM (Rapid Eye Movement) - Hızlı Göz Hareketi Olan-* ve *NREM (Non REM) -Hızlı Göz Hareketi Olmayan-* uyku. Bu evreler uyku süresi boyunca süreleri değışiklikler göstererek birbirlerini takip eder.

1. *NREM*: *REM* uykusuna geçiş yapmadan önce geçirilen ve ortalama uykunun %80'ni oluşturan kısımdır. Dört evreden oluşan bu kısım sırasıyla şöyledir:
 - a. 1. Evre: Uyanıklık halinden uykuya geçiş halidir. Ortalama 1-7 dakika arası ve uyarıcılara karşı tepkilerin kaybolduğu ilk evre.
 - b. 2. Evre: Bilinen uykunun ilk evresidir. Bu evrede bazı vücut fonksiyonları yavaşlar.
 - c. 3. Evre: İkinci evreden 30-35 dk sonra geçilen evredir.
 - d. 4. Evre: Delta uykusu da denilen bu bölüm, uykunun en derin evresidir. Değişkenlik göstermekle birlikte birkaç dakika veya 1 saat kadar bu evrede kaldıktan sonra tekrar 3. ve 2. evreye dönüşler olur. Daha sonra *REM* uykusu denilen bölüme geçilir.
2. *REM* Uykusu: Paradoksik veya aktif uyku da denen bu bölüm, uykunun geriye kalan %20'lik kısmını oluşturur. Bu bölümde göz kasları dışındaki kaslar felçli haldedir. Rüya bu evrede gerçekleşir. Normal bir uyku süresi boyunca 5-6 defa *REM* uykusuna geçilebilir.¹⁰

Sigmund Freud, *REM* uykusunda gerçekleşen bu felç durumunu insanın öz-koruyucu iç güdüsünün bir dışa vurumu olarak değerlendirir. Aksi halde rüyayı gören kişi, rüyada gördüklerini yapmaya kalkar ve bu durumda kaza, cinayet, intihar vb. gibi olaylar her gece vuku bulur.¹¹ Bunlar dışında kaslar üzerinde yapılan çalışmalarda yine uyku hakkında bilgi verir.

Biyolojik bir gereksinim sonucunda ortaya çıkan uyku üzerine yapılan çalışmalar bu zihinsel süreci farklı biçimlerde açıklar. Bazı görüşlere göre uyku, beyinde yer alan sinir hücrelerinin arasındaki mesafenin artması ya da azalması sonucu ortaya çıkar. Başka bir teoride ise uyku, beyindeki kan dolaşımının yavaşlamasıyla oluşan fizyolojik bir faaliyettir. Uyku, bir nevi vücudun kendi kendini yenileme sürecidir. İnsan vücudu dinlenme halinde iken büyür ve gelişir. Yine uykunun süresi, kalitesi, vakti gibi konular üzerine yapılan çalışmalar sonucunda belirtilen bu kavramların kişiye göre değışkenlik gösterdiği açıklanmıştır. Örneğin genç bir yetişkin için 6-8 saat arası uyku yeterli olurken bu zaman dilimi çocuk ve yaşlılarda daha fazla olur. Çünkü onların vücutları gelişmek ve yenilenmek için daha fazla istirahat süresine ihtiyaç duyar. Uykunun fizyolojik

¹⁰ Savaşkan Cem Bahadır, **Rüyalar Kitabı**, Büyüyen Ay Yayınları, İstanbul, 2017 s. 14. ; Nilüfer Evginer, **Psikolojik Ve Dini Bir Fenomen Olarak Rüya**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2010, s. 12.

¹¹ Budak a.g.e., s. 610.

değil de ruhsal yapısına tekrar dönecek olursak, bu süreç bilim insanlarınca farklı nitelendirilir. *Freud*'a göre uyku, kişinin ilk benliğine yönelmesidir. O bu yargıya rüya incelemeleri sayesinde vardığını söyler. *Pavlov*'a göre ise uyku, beynin bir dinlenmesidir ama her dinlenme uyku değildir. Yani beynin istirahati kısmî bir uykudur ancak uyku beynin tümüyle istirahat halinde olmasıdır.¹²

Sonuç olarak uykuyu etkileyen pek çok faktör vardır. Bunlar arasında bedensel yorgunluk, zihinsel karmaşa, biyolojik yaş, sağlık durumu, kullanılan tıbbi ilaçlar ve alınan tedaviler en başta anılabilir. Tüm bunlara bağlı olarak da bu süreç farklılaşır. Yukarıda da bahsedildiği üzere istem dışı davranışların gözlemlendiği bu süreç kişisel olarak değişkenlik göstermektedir. Örneğin çok gürültülü bir ortamda uyanmayanlar, korkusunu yaşadığı veya sorumluluğu altında olan bir durumun en ufak sesinde uyanabilir. Yani her ne kadar bilinç dışı kapalı halde ise de algıda seçicilik denen durum aktif haldedir.

1.2. Rüya

Arapça görme, bakma, görülme, araştırma anlamlarına gelen *rü'yet*¹³ kelimesinden türemiş olan *rü'yâ*, “bir kimsenin uyku sırasında zihninden geçen hayal dizisi”¹⁴, “gayba ait idraklerden bir idrâk (ve o âlemi idrâk etme vasıtalarından bir vasıta)”¹⁵, uyku sırasındaki zihinsel etkinlikler¹⁶, bilincin ve iradenin denetiminden bütünüyle bağımsız bir biçimde oluşan ruhsal hayaller¹⁷ anlamlarına gelmektedir.

Bu anlamlardan da çıkarılabileceği üzere rüya, yaşandığı esnada dış dünyadan ve iradeden büyük ölçüde bağımsızdır. Tamamen bağımsız olduğu söylenemez zira yapılan deneyler uyku öncesinde ve esnasındaki bazı müdahalelerin rüyayı kısmen de olsa etkileyebilmekte olduğunu göstermektedir. Yukarıda bahsedilen bağımsızlık rüyanın görülme anındadır. Oluşum sürecinde ise kişinin yaşamı, bilinçaltı, geçmişi, varsa bedensel ve zihinsel engelleri, korkuları, hobileri gibi birçok faktör rüyanın oluşumunda etkin rol oynar.

Arapça olan rüya kelimesinin Türkçedeki karşılığı *tüşdür*. *Divan-ı Lügat-ı Türk ve Kutadgu Bilig*'de bu haliyle geçen kelime, Eski Uygur Türkçesi metinlerinde fiil hali olan *tüşamak*¹⁸ olarak

¹² Abdu'l- HakimEl-Affifi, *Bilimsel Ve Dînî Açidan Rüyalar Ve Kâbuslar*, Çeviren: Bünyamin Açıkalin, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2011 s. 19.

¹³ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara: Aydın Kitabevi, 2007, “rü'yet” maddesi.

¹⁴ Pars Tuğlacı, *Okyanus Türkçe Sözlük*, Pars Yayınları, , İstanbul, 1974, c. 1 s. 2442.

¹⁵ İbn Haldun, *Mukaddime*, Hazırlayan: Süleyman Uludağ, Dergâh Yayınları, 2016, s.866.

¹⁶ Budak, a.g.e s. 622.

¹⁷ Ahmet Cevizci, *Paradigma Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 518.

¹⁸ Ahmet Caferoğlu, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul, 1968, s. 259.

da geçer. Türkçenin tarihsel gelişim süreci içerisinde t>d değişimi ile günümüzde ise *düş* olarak kullanılmaktadır. Düş, uyurken zihinde beliren olayların, düşüncelerin bütünü, rüya.¹⁹ Birden fazla anlama sahip olan bu kelime sözlüklerde: Bir zaman, rüya, düş, netice, mükâfat yemiş, ürün²⁰ gibi kavramları karşılar. İngilizce *dream*, Fransızca *réve*, Almaca *traum* dilimizdeki düş kelimesinin farklı dillerdeki karşılıklarıdır.²¹

1.2.1. Farklı Medeniyetlerin Rüyalara Bakışı

Rüyanın uyku halinde gerçekleşen olaylar dizisi olduğundan bahsedilmişti. Yani rüya görmenin şartı uyku halinde olmaktır. Burada şunu belirtmekte fayda var; İslâm âlimlerinin neredeyse tamamının üzerinde durduğu ve sözlüklerde uyanıklık anlamına gelen yakaza halinden kasıt manevî uyanıklıktır, yani ruhun uyanıklığıdır.²² Uyku insanın biyolojik bir ihtiyacı olduğundan bu ihtiyaç ilk insandan itibaren var olagelmıştır. Dolayısıyla rüyanın tarihi insanlığın tarihi ile aynıdır denebilir. Daha öncesinin bir merak konusu olmasıyla birlikte günümüzde rüya ile ilgili yazılı ilk metinler M.Ö 5000’li yıllara, Asurlular dönemine dayanır. Ancak bu dönemde bahsi geçen metinlerden elde olan yoktur. Günümüzde en eski yazılı metin British Museum’da bulunan M.Ö 2000’li yıllara ait, içerisinde 200 çeşit rüyanın bulunduğu bir Mısır papirüsüdür.²³ Bu eserde geçen tabirler genelde iyi-kötü kabilinden veya zıddıyla yapılan tabirlerdir. Mesela; kişi kendini odun keser görse: iyi, pencereden bakar görse: iyi, timsah eti yerse: iyi, kendini ölmüş görse: iyi ve uzun yaşar, insanları uzakta görse: kötü, ılık bira içer görse: kötü ve başına bir musibet gelecek vb.²⁴

Bazı ilkel kabilelerde insanda bir rüya ruhu olduğuna inanılırdı. Bu ruh, bedeninde bulunduğu kişi uyanırken uyur, uyuduğunda ise uyanır ve kendi âleminde dolaşmak üzere bedeni terk ederdi. Şayet terk ettiği bedene geri dönmezse uyuyan kişi bir daha uyanamaz, yani ölürdü. Dahası insan rüyasında, bu ruhun gittiği yerleri yaşadığı olayları gördüğüne inanılırdı. Bu inanıştan dolayı bu toplumlarda uyuyan insana saygı gösterilir, uyuyanın uyandırılması kötü bir davranış sayılırdı. Çünkü zamansız uyandırılmaya çalışılan bir kişiye bedeni terk eden ruhun zamanında geri dönemeyeceğine inanılırdı. Kaybolan rüya ruhunu ancak sihirbazlar ve bilge kişiler geri getirebilirdi.²⁵ Bu inanış başka şekilde şöyle ifade edilebilir: İnsanın içinde bir insan, hayvanın içinde

¹⁹ Akalın vd., a.g.e., s. 739.

²⁰ Cengiz Alyılmaz, **Eski Türkçenin Lügati**, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Erzurum, 1988, s. 91.

²¹ Cevizci, a.g.e., s. 518.

²² Ayverdi İlhan, **Misalli Büyük Türkçe Sözlük**, Kubbealtı Yayınları, İstanbul, 2008, s. 3390.

²³ İlyas Çelebi, “rüya” **İslâm Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2008, 35, s. 306-309.

²⁴ Sigmund Freud ve İbrahim Türek, **Rüyalar Üzerine İki Deneme**, Varlık Yayınları, İstanbul, 1965, s.12.

²⁵ El- Afifi, a.g.e., s.105.

bir hayvan vardır ve bunlar ruhtur. Dolayısıyla yaşamak bu ruhun mevcudiyeti ise ölüm yokluğudur. Uyku da bu ruhun bir süre bedenden ayrılmasıdır.²⁶

Rüyada, insana bilmediklerinin öğretildiği, yaşamı ve geleceği hakkında bilgiler verildiğine inanıldığı için söz konusu kabilelerde rüya görmek çokça önemsenirdi. Bundan dolayı rüya görmek için ayinler ve hususî ritüeller yapıldı. İnsanın bilmediği ve bilmediğini zannettiği -aslında bilinçaltında var olan- durumlarla irâdesi dışında karşılaşılıyor olması onu bu gizemlerle dolu olayı araştırmaya ve anlamaya çalışmaya sevk etmiştir. Gerçekleşen bu olaylar dizisi, içerdiği semboller, verdiği mesajlar, uyandırdığı gizemler her yönüyle daima merak konusu olmuştur. Bu merakların giderilebilmesi için bu kabilelerde bilge kabul edilen insanların görüşlerine başvurulmuştur. Bu durum her devirde kâhin, medyum ve muabbir gibi kişilerin popülerliğini artırmıştır. Rüya, ölümle olan şekil benzerliği yönüyle de merak uyandırır. Bu benzerlikten dolayı rüya-ölüm ilişkisi bazı ilkel toplumlarda uyanıp-uyanmamak olarak değerlendirilmiştir. Tıp ve teknolojinin gelişmediğini belki de hiç olmadığını düşünecek olursak, muhtelif sebeplerden dolayı bazı vücut fonksiyonları geçici olarak durmuş veya uzunca bir uykuda olan kişinin öldü kabul edilmesi gayet normal gelecektir. Ne var ki bu tür vakalar ender de olsa günümüz dünyasında dahi yaşanmaktadır.

Tarihte yaşamış olan ve bazılarının varlığı günümüzde halen daha devam eden birçok medeniyet, yaşadığı çağda karşılaştığı durumların üstesinden gelebilmek ve olanları anlamak adına yazılı ve sözlü olmak üzere pek çok yöntem ortaya koymuştur. Bu yöntemler günümüz ilim dünyasının büyük oranda kaynağı olmuştur. Konumuz olan rüyalar da bahsi geçen medeniyetlerde merak konusu olmuş, üzerine çalışmalar yapılmıştır.

Eski Mısır'da rüya, insanın ruhlar ile iletişim kurabilmesi için tanrılar tarafından verilmiş semâvî bir dil olarak değerlendirilmiştir. İnsanların bu iletişim sayesinde muhtemel tehlikeler ve gelecek olaylardan haberdar olabileceğine inanılırdı. Hatta bazı kaynaklarda ise bu toplumda rüyaların direk tanrılarla konuşmak anlamına geldiği geçmektedir. İslâmiyet'teki ahiret inancına benzer şekilde ölümden sonraki bir hayatın varlığına olan inancın çok güçlü olduğu bu medeniyette rüyalar, insanların bu ikinci hayatın varlığına inanmasındaki en önemli etken olarak değerlendirilirdi. Rüyanın bu derece önemli olduğunu göz önünde bulunduracak olursak bu manevî iletişimin tercümanı konumundaki rüya tabircileri de bu toplumda en saygın kişiler arasında kabul edilir ve itibar görürlerdi. Tercüman benzetmesini kullanıyoruz çünkü Eski Mısır'da rüyalar genelde sembollerle, zıddı ile veya rüyada görülen nesnelerin yapmış olduğu çağrışımlar ile anlaşılmaya çalışılırdı. Yani görülen nesnenin adının yapmış olduğu çağrışım ne ise rüyanın vermek istediği asıl mesaj odur şeklinde yorumlanırdı. Bu toplumda iyi rüyaların, uyku tanrısı *Bes* tarafından gönderildiğine inanılır ve rüyanın insana bir yol gösterici olduğu düşünülüyordu. İyi rüyalar görebilmek için, *İmhotep* ve *İsis* adını verdikleri tapınaklara giderek bazı ritüellerle dua edilir ve yine

²⁶ Freud ve Türek, a.g.e., s.11.

rüya tanrısı *Serapis* adına tapınaklara gidilip iyi rüyalar görebilmek ve rüyaların yol göstericiliğinden istifade edebilmek için benzer şekilde ritüeller yapılırdı. Yukarıda bahsi geçen ve içerisinde 200 çeşit rüya yorumunun bulunduğu bu döneme ait papirüste rüyanın mahiyeti ile alakalı şöyle bir açıklama geçer: “Tanrı rüyayı gözleri karanlıklarda olan uyuyana yol göstermek için yaratmıştır.”²⁷

Babil ve Asur medeniyetlerinde de Mısır’dakine benzer olarak rüyalar, iyi-kötü olarak tasnif edilirdi. İnsanları kötü rüyaların etkilerinden ancak rüya tanrıçası *Mamu* koruyabilirdi. Bu medeniyetin mensupları kötü rüyalardan korunabilmek için birtakım ritüellerle rüya tanrıçası *Mamu*’dan yardım isterlerdi. Günümüzdeki en eski rüya kitaplarından olan ve yüz kadar tabir ihtiva eden *Babil Rüya Kitabı*, **Asur** kralı *Asurbanipal* (M.Ö. 669-626) kitaplığında bulunmuş olan taş baskı rüya kitabı bu dönemlere ait önemli eserler arasındadır.²⁸ Bu eserlerin muhtevası sadece yorum değil aynı zamanda yol gösterici niteliktedir. Kötü rüyalar görmemek için nelere dikkat edilmesi gerektiği hakkında bilgiler verir. Yine bu dönemde bu tip kötü etkilerden kaçınmak için adak törenlerinin yapıldığı bilinmektedir.

Hint Kültüründe ise rüya görebilecek olan insan tiplerinden bahsedilir. Bu tiplerden bahsedilirken insanların karakterleri, sağlık durumları, alışkanlıkları gibi özelliklerinin üzerinde durulur. Görülen rüyalar günlük olayların etkisiyle ve ilahî olmak üzere iki tür olarak kabul edilir. Burada önemli olan sıradan rüyalar değil sembolik rüyalardır. Çünkü bu sembolik rüyalarda tanrının bir mesajı olduğu düşünülürdü. Ayrıca gecenin farklı evrelerinde görülen rüyalar, görüldükleri zamana göre (gece yarısından önce, gece yarısından sonra) gerçekleşme süreleri tahmin edilirdi.

Eski **Yunanlılar**, kendinden önceki medeniyetlerin bu konudaki birikimlerinden de istifade ederek onu daha da zenginleştirmişlerdir. Rüya görülen bazı sembollerin hastalıklar hakkında bilgi verdiğine inanılan bu dönemde rüya, bazı hastalıkların tedavilerinde kullanılmıştır. Rüyaların, önceki medeniyetlerde olduğu gibi ilahî bir mesaj olduğuna inanıldığından benzer şekillerde ritüeller varlığını devam ettirmiştir. Rüyalar yine iyi-kötü şeklinde tasnif edilmekle birlikte gerçek ve yalancı olarak iki şekilde ayrılmıştır. Modern tıbbın babası kabul edilen *Hipokrat* (M.Ö. 460-380/375) ise rüyalarda görülen sembollerin hastalıkların habercisi değil, var olan hastalığın belirtileri olduğunu savunmuştur. Bu dönemin filozoflarından *Sokrates*’e göre ise rüyalar, vicdanımızın sesidir. Rüyalarda sağlıklı bilgilere ulaşabilmek için uyumadan evvel ruhumuzu kötü düşüncelerden arındırmalıyız ancak bu şekilde asıl ve gerçek mesajlara ulaşabiliriz.²⁹

Manevî bir iletişim aracı ve haberci olarak görülen rüyalar, bütün medeniyetlerde olduğu gibi **Türk Kültüründe** de çağlardan beri süregelen önemini korumuş ve insanlarda merak uyandırmaya

²⁷ Sevdâ Yücesoy, *Uykudaki Bilgelik Rüyalar*, Ruh Ve Madde Yayınları, İstanbul, 2001, s. 77.

²⁸ Sarıkaya, a.g.e., s. 29.

²⁹ Yücesoy, a.g.e., s.82.

devam etmiştir. Türklerde ilk rüya yorumu kitabı olarak bilinen eser bugün Çin sınırları içerisinde kalan Turfan şehrinde bulunmuştur.³⁰ Çin etkilerinin de hissedildiği Göktürk alfabesi ile yazılmış olan bu eserin içerisinde pek çok rüya yorumu vardır. Örneğin; ala atlı yol tanrısı; iyi, erin koşarak iyi sözle gelmesi; iyi, büyük ev yanıp bitmiş; kötü, er ava gitmiş avda düşmüş; kötü şeklinde iyi-kötü kabilinden birçok rüya tabir edilmiştir. Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere yukarda bahsettiğimiz gibi neredeyse tüm medeniyetlerde rüyalar iyi-kötü kabilinden tasnif edilmiştir.

Rüyalar Türk devlet geleneğinde de önemli bir yere sahiptir. Öyle ki devlet kurma, sefere çıkma gibi önemli olaylardan bazıları rüyalara dayandırılmıştır. Oğuz Han'ın veziri Uluğ Türk'ün rüyası, Uygur kağanı Böğü Kağan'ın ve vezirinin rüyaları³¹ ve Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'in gördüğü rüya³² bu kültürde rüyaların önemini bizlere göstermektedir. Ayrıca Dede Korkut hikayelerinde de “kaygulu vakı'a, düş gördü, kara kaygulu vakı'a”³³ şeklinde birden çok rüya geçmektedir.

1.2.2. Psikoloji Açısından Rüya

Antik dönemde insanüstü varlıkların mesajları şeklinde değerlendirilen ve bundan dolayı oldukça önemli görülen rüya, daha çok gelecekle ilgileri bilgilerin kısmi kaynakları arasında sayılmaktaydı. Bununla birlikte her ne kadar bazılarının fikirleri kendi çağlarının yargıları ile illetli olsa da birtakım filozoflar, rüyayı bu anlam kalıbından çıkararak insani bir olgu şeklinde düşünmüşlerdir. Bunların başında Aristoteles gelmektedir. Nitekim o, rüyanın ilahi değil ancak şeytani bir kökene bağlanabileceğini söylemektedir. Zira ona göre rüya doğadandır ve doğa da ilahi değil şeytanidir. Ayrıca *Aristoteles* rüyanın fizyolojik bazı yönlerine de temas etmiştir.³⁴

Aristoteles'le başlayan bu eğilim, bilimin ilerlemesiyle rüyaların farklı disiplinlerce de ele alınması şeklinde devam etmiş, bu mistik olaylar dizisinin vermiş olduğu mesajlar daha da anlaşılır hale gelmiştir. Rüyanın psikolojik açıdan değerlendirilmesi 19. yüzyılda görülür. Bundan önceki yapılan değerlendirmeler daha çok kültürel ve dinidir. Yunan medeniyetinde olduğu gibi bazı medeniyetlerde hastalıkların tedavisinde kullanılmış olsa da tıbbî anlamda bir tedavi yöntemi olarak kullanılması bu yüzyılda başlar. Rüyanın ilahî mesajlarının yanı sıra kişisel ve ruhsal yönlerinin daha çok farkına varılmış ve bazı hastalıkların tedavisinde bilimsel bir yöntem olarak kullanılmaya

³⁰ Bahattin Ögel, **Türk Mitolojisi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2014, c.2, s.725.

³¹ Umay Günay, **Türkiye'de Aşık Tarzı Şiir Geleneği Ve Rüya Motifi**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005 s. 125.

³² Savaş Kurt ve Beyza Kurt, “**Türk Devlet Kültüründe Rüya**”, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8/2, 2015, s.243-244.

³³ Ögel, a.g.e., s. 730

³⁴ Sigmund Freud, **Rüyaların Yorumu**, çeviren: Dilman Muradoğlu, Say Yayınları, İstanbul, 2019, s. 44.

başlanmıştır. Hastalıkların tedavisinde rüyalara en çok önem veren ve rüyayı tedavi metodu olarak kullananların başında hiç şüphesiz **Sigmund Freud** gelir.

Freud’a göre insanoğlu toplumsal, dinî, ahlâkî öğretiler ve kanunlar doğrultusunda doğasında var olan ilkel dürtülerini (İD) bastırır. Bu bastırılmış duygular kaybolmaz, insan belleğinde kaydedilir. Rüya, bu bastırılmış duyguların ve şuurlu çatışmaların bilinçdışı bir boşalmasıdır. Yani rüyada görülenler yaşanmış ve belleğe kaydedilmiş olaylardır. Bu bellek kaydı insanın dünyayı tanımasıyla birlikte yani çocukluk döneminden itibaren başlar. İnsan bu olayları hatırlamakta güçlük çektiğinden rüyalarla bağlantılarını kurmakta zorlanmaktadır. Nitekim rüyaların kaynağı gündelik olaylardan ziyade çocukluk döneminde yaşananlardır.³⁵ Ancak gündelik yaşamın da etkileri olduğu muhakkaktır. Burada şunu belirtmeliyiz ki günlük yaşamımızda bizi en çok meşgul eden olayları rüyamızda pek görmeyiz. Bizleri derinden etkileyen olaylardan ziyade daha çok önemsemediğimiz daha doğrusu önemsiz saydığımız olaylar belleğimizdeki yerlerini alır ve bilincin devre dışı kaldığı uyku esnasında karşımıza çıkar. Bu sebepten dolayı rüyalarımızda bazı durumları ilk kez yaşıyormuşuz, bazı nesneleri ilk kez görüyormuşuz hissine kapılırız. Freud rüyayı: “Uykuda ruhsal yaşamın etkinliğini sürdürmesidir”³⁶ şeklinde tanımlar. Bir başka tanımla: “Rüya, rahatsızlık veren bir duruma tepkidir”³⁷ der. Rüyaları istek, sıkıntı ve ceza düşleri şeklinde sınıflandırır. Rüyayı anlayabilmek için semboller dilinin bilinmesi gerektiğini vurgular. Ona göre tedavi sırasında anlatıcı yönlendirilmemeli, kopuk kısımlara müdahale edilmemelidir.

Öğrencisi Carl Gustav Jung’un ifadesiyle Freud rüyanın tesadüfen ve anlamsız bir takım çağrışımlardan ibaret görmez, bilakis rüya “psşik etkinliğin özerk ve anlamlı bir ürünüdür ve diğer psşik işlevler gibi sistemli bir şekilde incelenebilir.”³⁸

Freud’un rüya teorisinin üç temel hipotezi olduğu söylenmektedir. Birincisi; Jung üzerinden de işaret edildiği üzere, rüya anlamlı bir fenomendir. İkincisi, bu anlamlılıkla irtibatlı olarak her anlamlı şeyin olduğu gibi rüyanın da bir gayesinin olduğu ve gayesinin de bir arzu tatmini olduğudur. Üçüncüsü ise rüyaların bağımsız olmayıp süper ego tarafından bir sansür mekanizmasına tabi tutuluyor olmasıdır.³⁹ Özetlemek gerekirse Freud’un rüya teorisi, idden gelen kuvvetlerin ego üzerinde hakimiyet kurarak bilince yükselmek istemesinin süper ego tarafından engellenmesi, uyku esnasında süper egonun engelleme mekanizmasının zayıflaması üzerine iddeki arzuların kendini göstermesinden ibarettir. Bu açığa çıkış uyku halinde gerçekleştiği için rüya şeklinde isimlendirilmektedir.

³⁵ Freud, **Rüyaların Yorumu**, s. 56.

³⁶ Sigmund Freud, **Psikanaliz Üzerine**, çeviren: A. Avni Öneş, Say Yayınları, İstanbul, 1998, s. 31.

³⁷ Freud, **Rüyaların Yorumu**, s. 61.

³⁸ Carl Gustav Jung, **Rüyalar**, çeviren: Aylin Kayapalı, Pinhan Yayıncılık, İstanbul, 2015, s.11.

³⁹ Sabri Özbaydar, **Rüyaların Fonksiyonu Üzerine Bir Deneme**, Baha Matbaası, İstanbul, 1971, s. 19.

Freud'un teorisi ve bakış açısı, rüyaların modern psikoloji tarafından hangi önemde görüldüğünü belirtmesi açısından önemlidir. Nitekim o ve ondan sonrakiler rüyaları insanın iç dünyasından haber veren birer mesaj olarak algılamış ve tedavi maksatlı kullanmışlardır.

Bir tedavi yöntemi olarak rüyayı kullanan ve bu konuda kendine özgü bir teori ortaya atan bir diğer bilim insanı **Carl Gustav Jung'tur**. Jung'a göre rüya: bilincin alışılmış verilerine ters düşen ruhsal bir oluşumdur.⁴⁰ O da Freud gibi rüyayı bilinçdışı bir eylem olarak görür. Ancak Jung'a göre rüya, bastırılmış duyguların bilinçdışı bir tezahürü değil, insan türünde bulunan kolektif bilinçdışının şuurlu bir yansımasıdır. Yani kişi rüyasında belleğinde kayıtlı olanları değil, atalarından tevarüs ettiklerini görür. Örneğin hayatı boyunca hiç ok atmamış hatta varlığından dahi haberdar olmayan bir insan rüyasında ok görebilir. İşte bu insanoğlunun atalarından genetik olarak tevarüs ettikleri bir durumdur. Ayrıca ona rüyada görülenler görüldükleri duruma, yere, zamana ve mekâna göre değerlendirilmelidir. Dolayısıyla rüyadaki nesnelere ve hallere yüklenen kalıplaşmış anlamlar doğru değildir. Tabir yerinde ise her düş bireysel olarak yorumlanır. Bu yorumlama esnasında çok Freud'un yaptığı gibi sembollerin karşılığını ararken çocukluk dönemi gibi çok uzağa gidilmemeli, rüya görülen sembol üzerinde açıklamaya çalışılmalıdır. Çünkü ona göre bu sembolden uzaklaşmak bir bakıma rüyanın anlamından uzaklaşmak demektir.⁴¹

Jung tüm rüyaları aynı ölçüde değerlendirmez. Büyük/önemli ve küçük/önemsiz rüyalar şeklinde ayırır. Küçük rüyalar kişisel arzular ve günlük olaylar doğrultusunda gelişen, ruhsal dengenin değişmesiyle sınırlı olan rüyalarlardır. Büyük rüyalar ise içerisinde sembolik imgelerin ve mitolojik unsurların olduğu ve hayat boyu hatırlanan rüyalarlardır.⁴² Bu çerçevede Jung'un yaptığı devrimsel dönüşüm, Freud'un insan psikolojisinin ve bunun bir sonucu olarak rüya yorumlarının merkezine koyduğu libido destekli arzular ve cinsellik arketipinin yerine dini arketipi koymasındır. Bunun sonucu olarak Jung'un rüya ve tabir konusundaki merkez noktası Freud'unkinden hayli farklı olmaktadır. Bu durum da zorunlu olarak rüya tabirlerinin oldukça farklı zeminlere kaymasına sebep olmakta ve Jung'u bu açıdan da hocasından ayıştırmaktadır. Ancak her ne kadar Jung'a göre rüya kolektif bilinçdışından kaynaklanıyorsa da tamamıyla da günlük hayattan kopuk olup sırf ruhsal bir olaydan ibaret değildir.⁴³

Rüya hakkında çalışan ve eser veren bir diğer bilim adamı olarak uykuyu “özgürlük imparatorluğu” şeklinde tanımlayan **Eric Fromm'a** göre rüya görmek genel bir tanım olarak “uykudayken ruhumuzun gösterdiği bütün faaliyetlerin anlamlı ve özellikli bir biçimde yansıması” şeklinde tanımlanabilir. Ona göre rüya ne Freud'un savunduğu gibi “akıldışı kökenli ve libido

⁴⁰ Carl Gustav Jung, **İnsan Ruhuna Yöneliş**, çeviren: Engin Büyükinallı, Say Yayınları, İstanbul, 2016, s.173.

⁴¹ Yücesoy, a.g.e., s. 154.

⁴² Jung, **Rüyalar**, s.93.

⁴³ Özbaydar, a.g.e., s. 37-39.

destekli arzuların tatmini” ne de Jung’un tanımladığı gibi kalıtım yoluyla birikmiş ve tevarüs edilmiş olan deneyimlerin oluşturduğu bir “mitoloji imparatorluğu”dur. Bilakis rüya bu iki yaklaşımdan farklı olarak “düşüncelerimiz ve duygularımız yaptıklarımız tarafından etkilenir” merkezinde ele alınması gereken⁴⁴ ve insan ruhunun hem en alt seviyedeki akıldışı özelliklerini hem de ulvi taraflarını yansıtan bir vakıadır.⁴⁵ Daha da ötesi Fromm’a göre rüya, toplumsal baskılar veya kabullerden kurtulmuş olan insanın kendini tam olarak gösterebildiği bir âlemdir. Bu âlemde kendinde olduğu şekliyle zekasını ve duygularını serbestçe ve hiçbir kaygı gütmeden ifşa eder, kendini olduğu gibi ifade eder. Hatta bazen toplumsal kabullerden kurtulmanın verdiği imkanla bazı şahıslar ve olaylar hakkında isabetli yorumlara ya da fikirlere rüya yoluyla ulaşılabilir.⁴⁶ Fromm, kendini rüya konusunda fikir beyan eden bir diğer bilim adamı olan Henri Bergson’la da karşılaştırarak onunla bir tek noktada ayrıldıklarını ifade etmektedir. Ona göre Bergson rüyayı, insanın hafızasında bulunan hatıraların, ilgisizlik içinde yaşanan bir durum olan uyku esnasında “bedensel uyarımlara” verilen tepki olarak açıklarken Fromm uyku esnasında “yoğun bir ilgi, korku ve düşüncelere” yönelmenin sonucu olarak izah etmektedir. Kısaca ve öne çıkan üç psikolog üzerinden açıklamaya çalıştığımız psikolojik açıdan rüya konusunu, önemi açısından Eric Fromm’un kısa özetiyle bitirmek istiyoruz:

Eski rüya kuramları hakkında şöyle bir özet yapmak istiyorum: Rüyalarla ilgili görüşleri iki ana grupta toplamak mümkündür: Bunlardan birisi, rüyaların içimizdeki hayvani arzuların ürünü olduklarını savunan görüş (delilik görüşü); diğeri ise, rüyaların aklımızın en yüce yeteneklerinden olduğunu savunan görüştür (gerçek kapısı). Freud gibi düşünenler, rüyaların akıldışı olduklarını iddia etmektedirler. Buna karşın Jung gibi bazıları ise, rüyalara yüce bir bilginin açıklanması olarak bakmaktadırlar. Bilim adamlarının birçoğu da benim bu kitapta dile getirdiğim görüşlere sahiptirler. Yani buna göre rüyalarımız hem akıldışı hem de akılcı yönlerimizin bir dışa vurumu ve yansımasıdır.⁴⁷

1.2.3. Semavi Dinlerde Rüya

İnsanla ilgili her şeyin insanı merkeze alan disiplinlerin temel konularını oluşturuyor olması yadsınamaz bir gerçektir. İnsanı muhatap alan dinler de bundan müstağni değildir. Onlar da insanla ilgili hemen her konuda birtakım bilgiler vermektedirler. Bu çerçevede rüyanın, dinlerin ortak konularından biri olması tabiidir. Bu başlık altında, tez konusunun sınırlılığı göz önünde bulundurularak sadece semavi dinlerin bu husustaki açıklamalarına yer verilmeye ve kronolojik

⁴⁴ Eric Fromm, **Rüyalar, Mitoslar, Masallar**, çevirenler: Aydın Arıtan, Kaan H. Ökten, İstanbul, Arıtan Yayınevi, 2003, s. 42-46.

⁴⁵ Fromm, a.g.e., s. 65.

⁴⁶ Fromm, a.g.e., s. 53-61.

⁴⁷ Fromm, a.g.e., s. 140-144.

olarak önce Yahudilik ve Hristiyanlık'ta sonra da İslâmiyet'te rüya konusuna bakış ele alınmaya çalışılacaktır.

Hem Yahudilik ve Hristiyanlık geleneğinin hem de kutsal kitaplarının birbiri ile iç içe olması sebebiyle bu iki din birlikte ele alınacak, tesbit edilebilirse aralarındaki farklılıklara işaret edilmeye çalışılacaktır.

1.2.3.1. Yahudilik ve Hristiyanlık'ta Rüya

Kitab-ı Mukaddes'te rüyalarla ilgili verilen bilgiler, bu konuda genel kabul gören bilgilerden pek farklı değildir. Kadim halklar nezdinde olduğu gibi Yahudi ve Hristiyan geleneklerinde de rüyanın, bedeni veya dünyevi bir saikle değil ilahi bir tesirle görülmekte olduğu kabul edilmektedir. Hatta ilahi olanla iletişimin genel yolu olarak olduğu düşünülmektedir. Bundan dolayı olsa gerek görülen rüyaların nihai yorumunun tanrısal olduğu ya da olması gerektiği ifade edilmektedir. Bununla birlikte Kitab-ı Mukaddes'te sahte rüyalardan da bahsedilmekte ve yukarıda bahsedilenle bunun arasının ayrıldığı görülmektedir.⁴⁸

Yahudi geleneğinde rüya “Doğüstü âlemden insanoğluna tecellilerin ve peygambersel vizyonların iletildiğine inanılan yol” şeklinde tanımlanmaktadır.⁴⁹ Tevrat'ta yer verilen rüyaların tamamı istisnasız olarak gelecekle ilgili görünmektedir. Firavun'un ve Nabukadnazar'ın rüyaları buna örnek olarak gösterilebilir. Bu örneklerden anlaşıldığı üzere Yahudilik'te rüya bir bilgilenme yöntemi olarak görünmektedir ve bu haliyle sadece peygamberlere mahsus da değildir. Bu yol, bazı Yahudi âlimlerince seçkin kimselerin Tanrı ile iletişim yolu olarak kabul edilmektedir.⁵⁰ Bununla birlikte bu seçkin kişilerden peygamber olanlar gördükleri rüyaları anlama konusunda problem yaşamazken, peygamber olmayanlar bunun için bir rüya tabircisine başvurmak zorundadır. Bazı Yahudi kaynakları rüya konusunda farklı fikirler ileri sürmüşler, kimileri rüyaların gerçeklikle ilgisi olmayan şeyler olduğunu söylerken, kimileri ise rüyaların kişinin iç dünyasından, bilhassa düşüncelerinden yansıyan vizyonlar olduğunu iddia etmişlerdir. Kimileri ise rüyaları gerçek hayatın içinden görmüş ve mesela rüyasında sürgün cezasına çarptırılmış bir kimsenin bu durumu gerçek hayatta da vaki kabul edilmiş ve bu cezanın kaldırılması ancak on kişilik bir heyetin bu yönde bir karar vermesiyle mümkün görülmüştür. Bazı Yahudi bilginleri de rüyaların, bu şekilde gereğinden fazla değerli görülmesinden olsa gerek, birtakım hurafelerin kaynağı olduğunu söylemişler ve rüyayı fal ve kehanet kategorisinde değerlendirmişlerdir.⁵¹

⁴⁸ Teodor H. Gaster, “Dreams: In The Bible”, **Encyclopedia Judaica (Second Edition)**, Editör: Fred Skolnik - Michael Berenbaum, 2007, c. 6, s. 8-9.

⁴⁹ Yusuf Basalel, **Yahudi Ansiklopedisi**, İstanbul: Gözlem Kitap, 2001, c. 2, s. 534.

⁵⁰ H. Hande Duymuş Florioti ve Elvan Eser, “Kutsal Kitaplar ve Mitolojik Kaynaklar Işığında Eski Yakındoğu'da Rüya Olgusu ve Algısı Üzerine”, **Turkish Studies**, 2013, c.8/2, s. 76.

⁵¹ Basalel, a.g.e., s. 534-535.

Kitab-ı Mukaddes'te rüyaların genel olarak ilahi menşeli kabul edilmesi ile birlikte Tevrat'ın zaman içinde Yahudi din adamlarının yaptıkları tefsirlerin toplandığı ve bu haliyle Yahudilerin geneli tarafından ilahi kabul edilen Talmud'da⁵² buna muhalif bazı yorumlar bulunmaktadır. Söz konusu eserde rüyaların kişilerin kendi düşünce ve benzeri durumlarından kaynaklandığı, “çok da önemli olmadığı”, rüyada öleceğini bile görse kişinin ona göre amel etmemesi gerektiğine dair yorumlar olduğu gibi rüyaları bir tür kehanet ve gelecek bilgisi içeren mesajlar olarak gören ve hayatlarını ona göre şekillendiren yorumlar da bulunmaktadır.⁵³ Yine Talmud'da “her rüyanın bir yorumu olduğu” ve tabir edilmemiş bir rüyanın okunmamış bir mektuba benzediği söylenmekte, bu durumdan hareketle Hz. İsa'nın yaşadığı dönemde rüya tabirciliğinin ciddi bir meslek haline geldiği bilgisi verilmektedir.⁵⁴

Bu durum aslında Hristiyan geleneğinde uzun tartışmalara sebep olmuştur. Öyle görünüyor ki meşhur Hristiyan bilgini Thomas Aquinas'ın da içinde bulunduğu “rüyanın ilahi bir bilgi” olduğunu savunan görüş daha geniş bir kabule mazhar olmuştur.⁵⁵ Bununla birlikte Hristiyanlık'ta rüya daha çok Kitab-ı Mukaddes çerçevesinde şekillenmiştir.⁵⁶ Buna göre rüya ile ilgili üç temel cümle kurulmaktadır: 1. Rüya vahyin aracısı olan ve bu durumda hem menşei hem de yorumu tanrısal olan bir fenomendir. 2. İlahi olmayan ve bundan dolayı dini olarak bir anlamı bulunmayan rüyalar da vardır. 3. Rüyalar ve onların yorumları yoluyla yapılan olan din dışı hareketler ve ahlaksız tavırlar Tanrı tarafından şiddetle cezalandırılacaktır.⁵⁷

Sonraki din adamları tarafından oluşturulan gelenek, Hristiyanlık'ın rüya anlayışını kökten değiştiren ve onu Kitab-ı Mukaddes'in bu konudaki anlayışından uzaklaştıracak bir ekleme yapmamıştır. Bununla birlikte Hristiyan geleneğinde rüya ile ilgili hem kadim felsefi anlayışa nisbeten paralel, hem de yeni fikirler tarafından şekillenen bazı yorumlar göze çarpmaktadır. Bu çerçevede söz konusu gelenekte rüyalar, nedenleri açısından şu dört kısımda görülebilir:

“Birincisi, rüyaların içsel ruhsal nedeni, yani uyanık halin rüyalarda tekrarlanabilen tüm zihinsel faaliyetleri; ikincisi, bedenin fiziksel yapısına bağlı içsel ve bedensel nedenler; üçüncüsü, tüm çevresel koşulları, özellikle atmosfer koşullarını içeren dışsal bedensel nedenler; dördüncüsü,

⁵² Salime Leyla Gürkan, “Talmud”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi**, İstanbul: TDV Yayınları, 2010, c. 39, s. 550.

⁵³ Abraham Arzi, “Dreams: In The Talmud”, **Encyclopedia Judaica (Second Edition)**, s. 9.

⁵⁴ Fromm, a.g.e., s. 147.

⁵⁵ Duymuş Florioti ve Eser, a.g.m., s. 76.

⁵⁶ Hristiyanlık'ta rüya ve bunun peygamberlikle ilişkisi hakkında ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Susan Parman, **Rüya ve Kültür**, çev. Kemal Başçı, Ankara: Kültür Bakanlığı, 2001, s. 168 vd.

⁵⁷ A. M. Cuk, “Dream: Christianity”, **The New Catholic Encyclopedia (Second Edition)**, Editör: Berard L. Marthaler, 2002, c. 4, s. 903.

dış ruhsal nedenler: Tanrı, melekler ve cinler. Şeytan, onunla özel bir anlaşmaya girenlere rüyalarında gelecekteki olayları da açıklayabilir.”⁵⁸

Kitab-ı Mukaddes’te rüya anlatısı daha çok peygamberler üzerinden gelişmiştir.⁵⁹ Hem rüya hem de rüya tabiri konusunda buna en meşhur örnek Yusuf’tur (as). Bundan dolayı Yahudilik ve Hristiyanlık’ta rüya anlayışı konusunda sadece Yusuf’un (as) rüya konusundaki yaşadıkları örnek verilmesi ile yetinilmesi uygun görülmektedir. Nitekim o, hem babası ve kardeşleri ile ilgili gördüğü rüya, hem Mısır’da zindana düştüğünde hapisane arkadaşlarının hem de sonrasında Firavun’un rüyalarını tabir etmesiyle oldukça geniş bir şekilde söz konusu edilir. Buna göre Yusuf (as) henüz çocuk yaşta rüyasında kardeşleriyle kendisini tarlada demet bağlarken görmüş, kendi demetinin diri ve dikili, kardeşlerinin demetlerinin ise onun demetinin etrafında eğilmiş olarak görmüş, bunun üzerine kardeşleri tarafından “bu ne biçim rüya, üzerimize kral mı olmak istiyorsun” şeklinde azarlanmıştır.⁶⁰ Ayrıca Yusuf (as) babasının ve annesinin de dahil olduğu başka bir rüyasını daha anlatınca babası da kardeşleriyle aynı tepkiyi vermiştir.⁶¹ Bu rüyalarından dolayı ona haset besleyen kardeşlerin tarafından “rüya hastası” şeklinde nitelendirilmiş ve kuyuya atılmıştır.⁶² Yusuf’un (as) bundan sonraki hikâyesinde de rüyalar önemli bir yer işgal etmektedir. Nitekim o, Mısır’da uğradığı iftira sebebiyle hapse atılmış,⁶³ zindan arkadaşları olan Firavun’un baş sakisi ve baş fırıncısının rüyalarını tabir etmiş, rüyalar da onun tabir ettiği gibi çıkmıştır.⁶⁴ Bir zaman sonra Firavun’un gördüğü rüyayı tabir etmede saray tabircileri aciz kalınca Yusuf’u (as) zindandan tanıyan Firavun’un baş sakisi Firavun’a Yusuf’tan (as) bahsetmiş ve onun rüyasını tabir edebileceğini belirtmiştir. Bunun üzerine rüya ona nakledilmiş, o da yapmış olduğu tabirle birlikte hem zindandan çıkmış hem de Firavun nezdinde itibar sahibi olarak yönetimde önemli bir makâmı doldurmuştur.⁶⁵

Sadece Yusuf (as) ile ilgili kısım dahi Yahudilik ve Hristiyanlık’ta rüyanın ne denli büyük bir yer işgal ettiğini hem Tanrı ile yakınlığın delili hem de dünya hayatının gidişatını değiştirebilecek bir “ilahî” bilgilendirme yolu olarak kabul edildiğini göstermektedir.

⁵⁸ A. M. Cuk, a.g.m., s. 903-904.

⁵⁹ Kitab-ı Mukaddes’teki rüya örneklerinin çoğunluğu Ahd-i Atik’tedir. Ahd-i Cedid yani İncil’de ise sadece altı adet rüya anlatılmaktadır. Bu rüyalar da sadece Matta İncili’nde bulunmakta, diğer incillerde herhangi bir rüya anlatısına rastlanmamaktadır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail Taşpınar, “**Dinlerde Rüya ve Yorumu**”, Köprü Dergisi 128, Güz 2014, s. 129 vd.

⁶⁰ **Kitab-ı Mukaddes**, “Yaratılış”, 37: 5-8.

⁶¹ **Kitab-ı Mukaddes**, “Yaratılış”, 37: 9-10.

⁶² **Kitab-ı Mukaddes**, “Yaratılış”, 37: 19; 22.

⁶³ **Kitab-ı Mukaddes**, “Yaratılış”, 39: 6-20.

⁶⁴ **Kitab-ı Mukaddes**, “Yaratılış”, 40: 1-20.

⁶⁵ **Kitab-ı Mukaddes**, “Yaratılış”, 41: 1-43.

1.2.3.2. İslâmiyet'te Rüya

İslâmiyet'te rüya hakkındaki değerlendirmeler, dinin temel kaynakları olan Kur'ân-ı Kerîm ve sünnete dayanır. Vakıa Kur'ân-ı Kerîm ve hadislerde rüya ile ilgili ayrıntılı açıklamalar ve hem rüya hem de rüya tabirine dair çokça örnekler bulunmaktadır.

İslâmiyet'te rüya temel olarak iki kısma ayrılır. Bu tasnif rüyanın menşei açısından yapılmaktadır. Hz. Peygamber'in "Rüya Allah'tan, hulm ise şeytandandır"⁶⁶ sözü, aslında genel olarak rüya diye isimlendirilen olgunun kaynağı Allah Teala olan bir hadise olduğunu, kaynağı şeytan olanın ise rüya diye isimlendirilemeyeceği, bilakis "hulm" şeklinde isimlendirileceğini ihtar etmektedir. Zamanla rüya ismi hem Allah'tan geleni hem de şeytani olanı içerek şekilde genelleştirilmiş olmalıdır.⁶⁷ Bu durumda da bu tasnif aslında bozulmamış, Allah'tan olana "rabbani rüya", "sadık rüya", mübeşşire gibi isimler verilirken diğerine ise "kazip rüya" veya "şeytani/nefsani rüya" denilmiştir. Bu ikisi insandan bağımsız olan rüyalardır. Bunların dışında birtakım beşeri ihtiyaçlardan ya da şuuraltından kaynaklanan karmaşık rüyalar da vardır ki bunlara da "adgas u ahlâm" ismi verilmektedir.⁶⁸

Ayrıca Hz. Peygamber'in "Rüya nübüvvetin kırk altı cüzünden bir cüzdür"⁶⁹ ifadesi de rüyanın İslâm'daki önemli konumuna bir işarettir. Bu sözün kaynağı, Hz. Peygamber'in 23 yıl süren nübüvvetinin ilk altı ayında aldığı vahyi sadece sadık rüya yoluyla almış olmasıdır.⁷⁰ Yine onun, kendisiyle birlikte artık vahyin bittiğini, ancak mü'minler için mübeşşire yani sadık rüya yolunun açık olduğunu söylemesi de⁷¹ İslâm Dini'nde rüyanın ilahî bir bilgilendirme yolu olarak anlaşıldığının en bariz delillerindendir.

Bu duruma hadislerden ve Kur'ân-ı Kerîm'den birçok örnek bulunmaktadır:

Kur'ân-ı Kerîm'de İbrahim'in (as) oğlunu kurban ettiğini gördüğü rüya ve bunun üzerine kendinin ve oğlunun sergilediği tavır uzunca anlatılmaktadır.⁷² Bu anlatıda İbrahim Peygamber'in ve oğlunun rüyayı nasıl tabir ettikleri ve rüyanın gerçek hayatla ne kadar irtibatlı olacağına dair oldukça önemli bir bakış açısı sunulmaktadır. Zira Hz. İbrahim gördüğü bu rüya üzerine oğlunu kurban etmek

⁶⁶ El-Buhari, "Tabir", 14.

⁶⁷ Bu konuda ayrıntılı bilgi ve değerlendirmeler için bk. Şaban Karasakal, "Kur'ân'da Rüya ve Hulm Yakınanlamlarının Farkları", Dilbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, c. 10, (3), 2010, s. 170-172.

⁶⁸ Kur'ân-ı Kerîm, Yusuf Süresi, 12/44.

⁶⁹ El-Buhari, "Tabir", 5.

⁷⁰ El-Buhari, "Bed'ü'l-vahy", 1.

⁷¹ El-Buhari, "Tabir", 6.

⁷² Kur'ân-ı Kerîm, Saffat Süresi, 37/100-113.

için götürmüş, oğlu Hz. İsmail de bu durumun Allah'ın, rüyasında babasına verdiği emir olduğunu düşünerek O'nun emrine boyun eğmiştir. Bu durum, rüyanın Allah'ın peygamberlerle iletişim kurmasının ve vahyetmesinin bir yolu olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Aynı hadise aslında rüya tabiri açısından da değerlendirilebilir.

Yukarıda Kitab-ı Mukaddes'ten nakledilen Yusuf'un (as) rüyası, zindan arkadaşlarının rüyaları ve Mısır kralının rüyasını tabir etmesi hadiseleri bazı farklılıklarla Kur'ân-ı Kerîm'de de zikredilmektedir.⁷³

Hz. Peygamber'in rüya yoluyla vahiy almış olması, Hz. İbrahim'in rüya ile amel etmesi ve Hz. Yusuf'un hayat akışının rüyalarla değişmiş ve yönlendirilmiş olması, İslâmiyet'te rüyanın işgal ettiği mühim mevkie göstermektedir. Ayrıca Hz. Peygamber'in sabah namazlarını müteakip ashabına rüya görüp görmediklerini sorması, görmüş olan varsa tabir etmesi, yer yer kendi rüyalarını tabir etmesi ve huzurunda bazı sahabilere rüya tabiri izni vermesi de bu ehemmiyete işaretir.⁷⁴ Bu ehemmiyetinden dolayı İslam alimleri rüya meselesi ile ilgilenmiş gerek rüyanın mahiyeti gerekse tabiri ve değeri hakkında ciddi araştırmalarda bulunmuşlar, bu konuda geniş bir edebiyat vücuda getirmişlerdir.

İslam geleneğinde rüya, uyku meselesi ile birlikte tartışılmıştır. Bu konudaki fikir yürütmelerin ve değerlendirmelerin temelinde Zümer Süresi'nin 42. ayeti bulunmaktadır. Bu ayette Allah Teala mealen şöyle buyurmaktadır:

“Allah, ölüm vakitleri geldiğinde insanları vefat ettirir, ölmeyenleri de uykularında ölmüş gibi yapar. Ölümüne hükmettiklerini tutar, diğerlerini ise belli bir süreye kadar (hayata) salar. Kuşkusuz bunda iyice düşünenler için dersler vardır.”

Bu ayet çerçevesinde genel manada iki görüş şekillenmiştir: Bir grup alime göre uyku esnasında akıl ve idrak devrede olmadığı için rüyada görülenler tamamen hayal mahsulüdür. Çoğunluğu oluşturan ulemaya göre ise rüya, bedenle alakalı işlerle meşgul olmaktan kurtulan ruhun bu serbestliği içinde bedenden ayrılarak gördüğü ve aklen de idrak ettiği birtakım sembolik görüntülerdir.⁷⁵

Rüyanın mahiyeti üzerine düşünenler arasında İslam filozofları mühim bir yer tutar. İslam filozoflarına göre rüya temelde ikiye ayrılır: Sadık rüya ve kazib (yalancı) rüya. Onlar rüya ifadesiyle birincisini kastederler. Sadık rüya “mahiyet olarak ruhani bir durum olup, nefsin duyuları

⁷³ Kur'ân-ı Kerîm, Yusuf Süresi, 12/4-5; 36-41, 43-49.

⁷⁴ El-Buhari, “Tabir”, 47.

⁷⁵ İlyas Çelebi, “Rüya”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, 2008, c. 35, s. 307.

kullanımdan kaldırıp düşünceye yönelmesi sonucu kendisinde bütün varlıkların suretlerinin külli olarak bulunduğu mücerret akıllar alemine dalması suretiyle gaipten akseden varlıkların şekil ve suretlerinin bir anda görülmesi olarak izah edilmektedir. Bu durumda nefis duyuyu bırakıp düşünceye yöneldiği için düşünceye konu olan her şeklin tasarlama gücü sayesinde kendisinde izlenimler oluşmaktadır. İşte bu izlenimlere "rüya" ismi verilmektedir.”⁷⁶

Gazali de filozofların rüya hakkındaki fikirlerine kısmen benzer bir düşünceye sahiptir. Ona göre rüya, bedeni ve dünyevi arzu ve meşguliyetlerden sıyrılması neticesinde elde ettiği serbest hareket etme ya da gayb alemine odaklanabilme imkanı ile kalbin aynasına yansıyan suretlerdir. O, kalbi yani insanın idrak edici yönünü bir ayna olarak görmekte, bedeni ve dünyevi meşguliyetleri bu aynanın gayba muttali olmasının önündeki perdeler olarak tanımlamaktadır. Uykunun ise duyuları hareketsiz bırakan bir etkisi olduğunu düşünmektedir. Bundan dolayı uyku esnasında kalp ile levh-i mahfuz da denilen geleceğin bilgisinin bulunduğu alem arasındaki perdeler kısmen kalkabilmektedir. Böylece kişi bu alemden bazı şeylere şahit olabilmektedir. Ancak uyku esnasında hayal gücü devreden çıkmadığı için kalbin şahit olduğu şeyler hayal gücü tarafından birtakım suretlere büründürülmektedir. Bu durum görülen rüyaların genellikle tabire muhtaç olması sonucunu doğurmaktadır.⁷⁷

Uyku ve rüya konusu ile ilgilenen ve bu konuyu eserinde işleyen bir diğer önemli alim de İbn Haldun’dur. Ona göre rüya, gaybı idrak etmenin bir yolu ya da vasıtasıdır. Bunun sebebinin ise Gazali’ye benzer ancak ondan çok daha ayrıntılı bir şekilde açıklamaktadır. Uykunun mahiyetini, kalpte latif bir buhar halinde bulunan ve damarlar vasıtasıyla bedenin bütününe yayılarak ona hayatiyet, organlara his ve fiil kazandıran kalbi ruhun bu faaliyetinden dolayı bitkin düşmesi neticesinde kalpteki yerine geri çekilmesi ve bundan dolayı bütün hislerin devreden çıkarak bedenin belli oranda hissiz ve hareketsiz kalması olarak açıklamaktadır.

Rüyayı ise yine kalbi ruh ve bineği olduğu akli ruh üzerinden şöyle izah etmektedir:

“Kalbi ruh, (kalbin ruhu) insandaki akıllı ruhun (ruh-ı akıl, rational spirit) bineğidir. Akıllı ruh, emir (ve gayb) alemindeki her şeyi, zatiyle idrak eder. Çünkü onun hakikati ve zatı idrakin kendisidir. Onun gayba ait idrakleri taakkul etmesine engel olan şey, içinde bulunduğu beden, cismani kuvvetler ve hislerle meşguliyet perdesidir. Eğer bu perdeden hali olup ondan tecerrüd etse, ayn-ı idrak olan hakikatına döner ve idrak edilebilir her şeyi idrak eder. Şayet ondan kısmen tecerrüd edecek (ve cismaniyetten sıyrılacak) olsa, meşguliyetleri hafifleyeceğinden, tecerrüd ettiği miktarda kendi (ruhani) aleminden mutlaka bir anlık (lemha, glimpse) idrake sahip olur. O bu halet içinde iken, en

⁷⁶ İsmail Erdoğan, “İslam Filozoflarının Rüyanın Mahiyeti Hakkındaki Görüşleri”, İslami Araştırmalar Dergisi, c. 16/1, 2003, s.65-66.

⁷⁷ Ebu Hamid Muhammed Gazali, *İhyâu ulûmi’ d-din*, çeviren: Ahmed Serdaroğlu, İstanbul: Bedir Yayınevi, 2011, s. 903-904.

büyük şağıl olan zahiri his şağılları tümüyle hafifler. Böylece orada bulunan kendi (ruhani) aleme layık idrakleri kabul edebilme istidadını kazanır. Kendi aleminden idrak edeceği şeyi idrak edince (bunlarla birlikte) bedenine döner, (bedene dönmek zorundadır). Çünkü bedeninde bulunduğu sürece cismanidir ve (bu alemde) cismani idrak vasıtaları olmadan, faaliyette bulunmak onun için mümkün değildir.

Bilgi elde etmeye yarayan cismani idrakler (ve melekeler) sadece beyinle ilgilidir. Bunlardan, faal (mutasarrıf) olan hayaldir. (Muhayyile) o hissi suretlerden bir takım hayali suretler çıkarır. Sonra bunları, nazar ve istidlal esnasında kendilerine ihtiyaç duyulan vakte kadar muhafaza etmek üzere hafızaya sevk eder. Aynı şekilde nefis de o hayali suretlerden diğer bir takım ruhi-akli suretler tecrid eder. Böylece tecrid hissi (mahsus) olandan akli (makul) olana yükselir. İkisi arasındaki vasıta ise hayaldir. Onun için nefis, kendi aleminden idrak edeceği şeyleri idrak ettiğinde, bunu hayale ilka eder. O da bunu, kendisine münasip düşen bir suretle şekillendirdikten sonra onu müşterek hisse sevk eder. Bunun üzerine uyku halinde bulunan şahıs bunu mahsus, (hissi, cismani ve maddi) imiş gibi görür. Böylece idrak, akli ruhtan hissi idrak seviyesine inmiş olur. Ve yine hayal ikisi arasında vasıta olur. Rüyanın hakikati budur.”⁷⁸

Bu çerçevede İbn Haldun yukarıda ifade edilmiş olan İslâmiyet’te rüya çeşitlerine de açıklama getirmektedir. Eğer rüya hadisesi yukarıdaki alıntıda açıklandığı şekliyle aklî ruhtan kaynaklanmışsa sadık rüyadır. Ancak uyanırken hayal gücünün hafızaya sağlamış olduğu birtakım suretlerden kaynaklanıyorsa karmaşık ya da Kur’ân-ı Kerîm’in ifadesiyle “adğâsü ahlâm” denilen rüyadır.⁷⁹

Rüya konusu İslâmî ilimler arasında en çok tasavvufu ilgilendirmektedir. Bilindiği gibi ahlaki kemale ulaşmayı hedefleyen tasavvufta bu hedef aynı zamanda bir bilgilenme sürecidir. Seyr u sülûk sürecinde ve neticesinde eşyanın hakikatine dair birtakım bilgilere de ulaşılır. Bu ahlaklanma süreci ontoloji ve bilgilenme ise epistemoloji ile ilgilidir. Bu bir yolculuk olarak görülür ve buna seyr u sülûk adı verilir. Yolculuğa çıkan kişiye mürid, ona rehberlik eden kimseye ise mürşid denmektedir. Bu yolculukta müridin yaşadığı manevi durumlara, içinde olduğu ahlaki duruma, ontolojik olarak hakikatine erdiği ve epistemolojik olarak bilgisine sahip olduğu duraklara da hal ve makam adı verilir.⁸⁰ Kişinin iç hal ve makamı ile ilgili sağlıklı bilgi ise onun iç dünyasından haber verdiği düşünülen rüyaları vasıtasıyla denetlenebilir. Bundan dolayı tasavvufta rüya ve tabiri çok fonksiyonlu bir hadise olarak mühim bir yer işgal etmektedir.

⁷⁸ İbn Haldun, **Mukaddime**, hazırlayan: Süleyman Uludağ, İstanbul: Dergah, 2016, s. 867.

⁷⁹ İbn Haldun, a.g.e. s.869.

⁸⁰ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bk. Süleyman Uludağ, “Sülûk”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi**, İstanbul: TDV Yayınları, 2010, c. 38, s. 127-128.; Zafer Erginli vd. **Metinlerle Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Trabzon: Kalem, 2006, s. 303-312 (hal), 604-626 (makam ve marifet), 878 (sefer), 899 (seyr), 942-945 (sülûk).

Her ne kadar ayrıntısına girmeseler de sufiler, rüyanın mahiyeti konusunda İbn Haldun'un düşüncesine yakın bir yerde dururlar. Rüyanın çeşitleri ile ilgili de nasların belirlediğinin dışında genel bir taksimleri bulunmamaktadır. Onlar rüyanın ilahi bir bilgilendirme, ikaz, tehdit ya da müjde olacağı fikrinden hareketle mahiyetinden ziyade manasına odaklanmışlar ve rüyayı doğru tabir etmek, mesajını gerektiği gibi anlamakla ilgilenmişlerdir. Nitekim tasavvufta rüya yolu ile seyr u sülûk yapan, kendisine manevi bir vazife verildiğine inanan, dini bir meselede doğrunun rüya yolu ile kendisine doğru bir şekilde ilham edildiğini söyleyen sufilere tesadüf edilmektedir. Bu ve benzeri vakıalar tasavvufi edebiyat içinde mühim bir tabirname literatürünün ortaya çıkmasına sebep olmuştur.⁸¹

1.3. Rüya Tabiri Geleneği

Rüyada görülen nesnelerin çoğunlukla birtakım sembolik değerler olduğu malumdur. Bu sembollerin neye delâlet ettiğini bulma ve rüyanın dilini anlama gayretine tabir denmektedir. Aslen Arapça bir kelime olan tabir “bir taraftan öbür tarafa geçme, karşıdan karşıya geçme” gibi anlamlara gelen ر ب ع kökünden gelmektedir. Tef’il babından bir masdar olan tabir ise “bir taraftan öbür tarafa geçirme, karşıdan karşıya geçirme” anlamlarına gelmektedir. Buna göre tabir, manayı rüyada görülen sembollerden, birtakım yorumlar ve bazı işaretlerden yararlanarak hakikate geçirme anlamını ifade etmektedir. Başka bir deyişle “uyku esnasında görülen hayali şekillerin enfûsi ve afaki taraflarını ayırt edip bir karine ile onların ötesindeki hakikate, vakiaya mutabık olana geçmektir”.⁸² Bu işi yapan kimse için ise tef’ in babından ism-i fail kalıbı olan “muabbir” ifadesi kullanılmaktadır.

Keşfu’z-zunûn isimli eserinde tabir ilmine de yer ayırmış olan Kâtip Çelebi rüyada görülen nesneleri nefsani tahayyüller olarak nitelemekte, tabir ilmini de bunlarla gaybi hadiseler ya da işler arasındaki irtibatı kurma ilmi olarak tarif etmektedir.⁸³

İnsani bir olgu olan rüyanın dilini çözme ya da sembolizmini çözümleme gayreti insanlıkla yaşıt olsa gerektir. Ancak bu konudaki yazılı edebiyatın her ne kadar milattan önce 5000li yıllarda oluşmaya başladığı bilinebiliyorsa da günümüze ulaşabilen ilk yazılı bilgiler milattan önce 2000li yıllara ait olduğu düşünülen bir Mısır papirüsüdür. Bu papirüste 200 farklı rüyanın tabirine yer verilmektedir. Rüya tabiri konusu Eski Mısır’da önemli görülmekteydi. Nitekim Eski Mısır inanişinde görevi “rüya görenleri uyarmak ve onların sorularına cevap vermek” olan ve adı Serapis olan bir tanrı vardı. Rüya tabircileri de bu tanrıya ait olduğuna inanılan mabetlerde yaşar ve başvuranların rüyalarını tabir ederdi.⁸⁴

⁸¹ Süleyman Uludağ, “Rüya”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi**, İstanbul: TDV Yayınları, 2008, c.35, s. 309-310.

⁸² M. Nazif Şahinoğlu, “Ta’bir”, **İslam Ansiklopedisi**, İstanbul: MEB Yayınları, 1979, c.21, s. 602.

⁸³ Katip Çelebi, **Keşfu’z-zunûn**, thk. Ahmed Suphi Furat, Beyrut: Dâru İhyâi’t-Turâsi’l-Arabî, c. I, s. 416.

⁸⁴ İlyas Çelebi, a.g.m., s. 306.

Eski Mısır haricinde Babil, Asur, Sümer, Çin ve Hint medeniyetlerinde de rüya tabiri konusu önemli bir gündemdi. Nitekim Asurlular'a ait, milattan önce 7. asıra tarihlenen bazı rüya tabiri eserlerinin varlığı bilinmektedir.⁸⁵ Yine Babil ve Asurlularda milattan önce 5000 yıllarına ait bazı rüya tabiri tabletlerinin olduğu söylenmektedir.⁸⁶ Sümerlerde milattan önce 21. asrın ikinci çeyreğinde hüküm süren Gudea ismindeki Sümer kralının gördüğü bir rüyayı yorumlattığı ve tabir üzerine bir mabed inşa ettirdiği, Çin'de milattan önce 11. asrın yarısında idarecilik yapmış olan Zhou Dükü Wen'in de çokça rüya gördüğü ve bunları yorumlattığı kayıtlara geçmiştir.⁸⁷

Ayrıca Hinduizm'in kutsal metinlerinden olan Vedalar'da rüya tabirlerine dair birtakım listeler bulunmaktadır. Yine Grek dilinde milattan önce yirmiden fazla rüya tabiri kitabının kaleme alındığı fakat bunlardan Arapça'ya tercüme edilmiş olan bir tanesinin günümüze ulaşabildiği bilinmektedir.⁸⁸ Kâtip Çelebi de eserinde Aristo, Eflatun, Öklid, Batlamyus ve Calinus gibi isimlere nisbet ettiği tabir eserlerini zikretmektedir.⁸⁹

Türk kültüründe de rüya tabirinin mühim bir yeri vardır. Kök-Türk alfabesiyle yazılmış olan İrk Bitiğ, Dede Korkut hikâyeleri ve Kutadgu Bilig, Türklerde yazıya geçmiş rüya ve tabirlerinin ilk örneklerini barındırmaktadır.⁹⁰

İslam medeniyetinde rüya tabiri geleneği Hz. Peygamber'le başlamaktadır. Onun hem kendi rüyalarını hem de sahabesinin rüyalarını yorumladığı ve bu yorumların hadis külliyatlarının "kitâbu't-ta'bir" kısımlarında toplandığına yukarıda değinilmişti. Bu açıdan muabbirlik, nebevi bir sünnet olmaktadır. Nitekim rüya tabirini Hz. Peygamber'den öğrenmiş olan sahabe de rüya tabir etmiştir. Nitekim Hz. Ebubekir ve onun kızı Hz. Esmâ bu konuda en çok bilinen iki kişidir. Sahâbeden sonraki nesil olan tabiin neslinden de rüya tabiri ile meşhur olanlar vardır. Bunlar arasında Said b. Müseyyeb ve bilhassa İbn Sîrîn diye bilinen Ebû Bekr Muhammed b. Sîrîn el-Basrî'dir. Sonraki dönemlerde ise Câferü's-Sâdık, İbn Kuteybe, İbn Ebi'd-Dünya, Dînâverî ve İbn Şahin yazmış oldukları rüya tabiri eserleriyle veya kendilerinden nakledilen tabirlerle meşhur olan kimseler arasında en çok dikkati çekenlerdir. Abdülgani en-Nablusî'nin rüya tabirlerine dair eseri, kendinden

⁸⁵ İlyas Çelebi, a.g.m., s. 306.

⁸⁶ Kadriye Yılmaz ve Kâmile Çetin, "Rüyalar ve Niyazî-i Mısırî'nin Ta'bîrâtü'l-Vâkı'ât Adlı Eserinde Rüyaların Dili", Turkish Studies, c. 2, 2007, s. 1067.

⁸⁷ Serkan Şen, "Eski Uygurca Bir Tabirnameye Göre Türklerin Erken Dönem Rüya Yorumlarındaki Değişim Üzerine Mukayeseli Tespitler", Belleten Dergisi, 71, 2021 (Haziran), s. 8.

⁸⁸ İlyas Çelebi, a.g.m., s. 306.

⁸⁹ Katip Çelebi, a.g.e., s. 416-417.

⁹⁰ Yusuf Ziya Sünbüllü, "Ta'bîrnâme-i Ca'fer-i Tayyâr Üzerine Bir İnceleme", SOBİDER, 6, 2016 (Mart), s. 87.

öncesini unutturacak bir şöhrete ulaşmıştır. Son olarak Seyyid Süleyman el-Hüseyin'in de bu çerçevede zikredilmesi gereken yazarlardandır.⁹¹

Türk Edebiyatı'ndaki ilk tabirname örnekleri yukarıda zikredilen yazarların eserlerinin tam veya kısmî tercümelerinden oluşmaktadır ve en-Nablusî'nin eserinin tercümeleri haricindekiler düzen açısından birbirine benzemektedir. Genellikle ilk bölümlerinde rüya ve tabir kavramları incelenmiş, ikinci bölümlerinde ise eserin metnine yer verilmiştir.⁹² Bu çerçevede en eski tarihli tabirname⁹³ Germiyan Beyi II. Yakup Bey adına Ahmed-i Dâî tarafından Farsça'dan tercüme edilmiş olan tabirnamedir.⁹⁴ Eserin aslı Arapça olup müellifi Ebubekir b. Abdullah el-Vâsıtî'dir.⁹⁵

Türkçe yazma tabirnameler üzerine yazdığı makalesinde Adem Balaban bu tabirnameden önce olduğunu tesbit ettiği bir diğer tabirnameden bahsetmektedir. Muhammed İbni Hasan İbni Aliyyi'l-Hüseyin tarafından I. Murad'a takdim edilen **Kitâbu't-ta'birât** isimli bu eser yaklaşık olarak 1380'lere tarihlendirilmektedir.⁹⁶

⁹¹ Rüya tabiri ile bilinen şahıs ve eserleri ile ilgili geniş bilgi için bkz. Annemarie Schimmel, **Halifenin Rüyalari**, çeviren: Tüba Erkmen, İstanbul: Kabalcı, 2005, s. 21-31.

⁹² Orhan Şaik Gökyay - Vildan S. Coşkun, "Tâbirnâme", **Diyanet İslam Ansiklopedisi**, İstanbul: TDV Yayınları, 2010, c. 39, s. 331-333.

⁹³ Bahadır a.g.e., s. 59.

⁹⁴ Bu eser İhsan Sabri Çebi tarafından yayıma hazırlanmış, Yazma Eserler Kurumu Tarafından basılmıştır (İstanbul: Yazma Eserler Kurumu, 2021).

⁹⁵ Ahmed-i Dâî, **Tercüme-i Kitâbü't-ta'bir**, hazırlayan: İhsan Sabri Çebi, İstanbul: YEK, 2021, s. 51.

⁹⁶ Adem Balaban, "Türkçe Yazma Tabirnameler", **Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi**, 2014, 9, s. 117.

İKİNCİ BÖLÜM

2. İNCELEME

Bu bölümde, çalışmanın konusunu teşkil eden tabirname metninin müellifi ele alınacak, ayrıca metnin muhtevası değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bu çerçevede ulaşılabilen kaynaklardan tespit edilebildiği kadarıyla müellifin hayatı ve eserleri kısaca tanıtılacaktır. Metnin muhtevası ise hem müellifin fikirlerinin kaynağı olması açısından ele alınarak müellifin rüya, tabir ve muabbir hakkındaki fikirleri tespit edilmeye çalışılacak hem de şekil açısından ele alınarak müellifin metnin inşasında ve tabirlerinde kullandığı unsurlar çıkarılmaya çalışılacaktır.

2.1. Müellifin Hayatı ve Eserleri

Çalışmamıza konu olan eser kütüphane kataloglarında Ahmed el-Bûnî'ye isnat edilmektedir. Ahmed el-Bûnî'nin yazmış olduğu bilinen diğer eserlere bakılınca böyle bir isnat, eser türlerinin benzerliği açısından akla yatkın gelmektedir. Aslı Arapça olan bu eser, Türkçe'ye tercüme edilmiştir. Eserin kim tarafından tercüme edilmiş olduğu hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bundan dolayı mütercim hakkında ayrıca bir başlık açılmamıştır. Bununla birlikte kaynaklarda, eserin müellifi olduğu düşünülen Ahmed el-Bûnî hakkında da ismi, vefat tarihi ve ona isnat edilen bazı eserlerin isimleri haricinde pek bilgi bulunmamaktadır. Bu çerçevede kaynaklarda var olan sınırlı bilgilerden elde edilebildiği kadarıyla müellif tanıtılmaya ve eserleri tesbit edilmeye çalışılacaktır. Bu çalışmanın sınırlarını aşacak olduğu için eserleri ile ilgili tafsilatlı bilgi verilmeyecek sadece isimleri zikredilmekle iktifa edilecektir.

2.1.1. Hayatı

Adı Ahmed, babasının adı Ali, dedesinin adı ise Yusuf olup künyesi Ebu'l-Abbas, lakabı Takıyyuddin,⁹⁷ nisbesi ise el-Kureşî ve es-Sûfî⁹⁸ ve el-Bûnî'dir. Teracim kaynaklarında tam olarak şu şekilde kaydedilmektedir: Takıyyuddin Ebu'l-Abbas Ahmed b. Ali b. Yusuf el-Bûnî.⁹⁹

Cezâyir'in Tunus sınırına yakın bir sahil şehri olan Bûne'de dünyaya geldi. Hangi tarihte doğduğu bilinmemektedir. Yusuf en-Nebhani'ye göre döneminin önemli sufilerindendir ve halk nezdinde duası makbul bir kimse olarak tanınmaktadır. Şazeliyye Tarikati'nin kurucusu Ebu'l-Hasen eş-Şazeli ile çağdaştır ve yakın coğrafyalarda yaşamışlardır. Şazeli'nin en önemli müridi ve halifesi olan Ebu'l-Abbas el-Mürsi, Ahmed el-Bûnî'den istifade edenler arasındadır.¹⁰⁰ Bu durum onun, dönemin sufileri arasında muteber görüldüğünü göstermektedir.

En-Nebhani onun sözlerinden de bazı nakillerde bulunmaktadır. Nakillerinin tamamı, ahlaki kemale ulaşmak için sufilerin kırk gün boyunca halktan uzaklaşıp Hak'la meşgul olması, zikir ve oruç gibi ibadetlerle vaktini doldurması demek olan halvetle ilgilidir. El-Bûnî, halvet esnasında akla ve hatıra gelebilecek ve kişiyi ibadetten uzaklaştırabilecek olan düşünce ve hislere dikkat çekmekte, bunlara karşı alınabilecek tedbirlere işaret etmekte, her bir meşgul edici düşünce ve hisse karşı Allah'ın isimlerinden bir veya birkaç ismin belli şekillerde zikredilmesini tavsiye etmektedir.¹⁰¹ Bu ifadeleri el-Bûnî'nin tasavvufun önemli metodları hakkında tafsilatlı bilgi ve tecrübe sahibi olduğunu göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Ahmed el-Bûnî 622/1225 yılında Kahire'de vefat etti ve Karafe Mezarlığı'na defnedildi.¹⁰²

⁹⁷ Carl Brockelmann, el-Bûnî'nin lakabını Muhyiddin şeklinde zikretmektedir (*Geschichte der arabischen Litteratur*, suppl 1, s. 910). Muhtemelen Brockelmann'dan iktibasla İslâm Ansiklopedisi'nde de aynı durum söz konusudur. Ayrıca aynı yerde, bir eser künyesinde el-Bûnî'nin künyesinin yanlış olarak Şerefuddin olarak kaydedilmiş olduğu da söylenmektedir (B. Carra de Vaux, "Bûnî", *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: MEB Yayınları, 1979, c. 2, s. 804). A. Dietrich ise *Encyclopedia of Islam*'daki al-Buni maddesinde Muhyiddin lakabını tercih etmiş ancak Takıyyuddin ve Şihâbuddin lakaplarının da varid olduğunu zikretmiştir (Leiden: Brill, 2004, c. 22 (Supplement) s. 156). Bunlardan anlaşılmaktadır ki el-Bûnî'nin künyesi ile ilgili kesin bir bilgiye ulaşmak henüz mümkün olmamıştır.

⁹⁸ Bağdatlı İsmail Paşa, *İzâhu'l-meknûn fi'z-zeyli alâ Keşfi'z-zunûn an esâmi'l-kütüb ve'l-funûn*, Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, 1945, c. 1, 430; A. Dietrich, a.y.

⁹⁹ Bağdatlı İsmail Paşa, *Hedîyyetü'l-ârifin esmâu'l-müellifin âsâru'l-musannifin*, Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, 1951, c. 1, s. 90.

¹⁰⁰ Yusuf en-Nebhani, *Câmiu kerâmâtî'l-evliyâ*, Purbender-i Gucerat: Merkez-i Ehli Sünnet, 2001, c. 1, s. 508.

¹⁰¹ En-Nebhani, a.g.e., s.508

¹⁰² Hayreddin Zirikli, *el-A'lâm*, Beyrut: Dâru'l-ilmi li'l-melâyin, 2002, c. 1, s. 174; A. Dietrich, a.g.m., s. 156; Süleyman Uludağ, "Bûnî, Ahmed b. Ali", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, 1992, c. 6, s. 416.

Kâtip Çelebi tarafından harf ve isimler ilminin (ilmu'l-hurûf ve'l-esmâ) alimlerinden olarak zikredilmekte olan el-Bûnî'nin¹⁰³ eserleri Osmanlı ulemâsı¹⁰⁴ ve sûfileri¹⁰⁵ tarafından takip edilmiştir. Müslüman yazarlar arasında gaybî ilimlerle, isimlerin ve harflerin sırlarıyla, yıldızlar ilmiyle meşgul olmuş en meşhur Arap müelliflerden olan Ahmed el-Bûnî'nin eserleri bu gibi ilimlerle meşgul olan Müslümanlarca en çok müracaat edilen eserlerdir.¹⁰⁶

2.1.2. Eserleri

Kâtip Çelebi'nin biyografik ve bibliyografik eseri Keşfu'z-zunûn'a yazmış olduğu İzâhu'l-meknûn isimli zeyli ile tanınan meşhur devlet adamı ve bibliyoman Bağdatlı İsmail Paşa, eser sahibi müelliflere hasrettiği diğer bir eserinde Ahmed el-Bûnî'nin ismi ve vefat tarihine yer vermiş, “dahası da var” şeklinde bitirdiği otuz beş eserlik bir liste zikretmiştir. İsmail Paşa'nın bu sözünden hareketle el-Bûnî'nin kırk civarında eseri olduğu söylenebilir. Bu listenin içinde, isminde tabir veya rüya geçen bir eser bulunmamaktadır. Öyle anlaşıyor ki el-Bûnî'nin tezimize konu olan eseri, zikredilmeyen eserleri arasında kalmıştır.

Bağdatlı İsmail Paşa'nın listesi şu şekildedir:

1. Esrâru'l-hurûf ve'l-kelimât
2. İzâhu'r-rumûz ve ibdâu'l-kunûz
3. Bahru'l-vukuf fî ilmi'l-evfâk ve'l-hurûf
4. Tuhfetü'l-ahbâb ve münyetü'l-encâb fî esrâri bismillah ve fâtihati'l-kitâb
5. Tenzîlü'l-ervâh fî kavâlibi'l-eşbâh
6. Et-Tevessülâtü'l-kitâbiyye ve't-teveccühâtü'l-atâiyye
7. Cevâhiru'l-esrâr fî bevâhiru'l-envâr
8. Hizbu'n-nasr
9. Hasâisu sırrı'l-kerîm fî fadâili bismillâhi'r-rahmâni'r-rahîm
10. Risâletü't-tecelliyât

¹⁰³ Çelebi, **Keşfu'z-zunûn**, c. 1, s. 413, 650.

¹⁰⁴ Kadızade Mehmed Efendi'nin Beyânu buyûti's-seb'ati's-seyyâra ve Risâle fî sâati'n-naHSiyye ve sa'diyye gibi risâlelerinde el-Bûnî'den istifade etmiş olduğu hakkında bkz. Davut Ağbal, Kadızade Mehmed Efendi'nin Üç Risalesi Bağlamında Astroloji ile İlgili Görüşleri, **Erzurum İspirli Kadızade Mehmed Arif Efendi Ve Ömer Efendi Sempozyumu Tebliğler**, ed. Ömer Kara, Erzurum 2014, s. 368. Taşköprizâde Ahmed Efendi ilimlere dair yazmış olduğu Mevzûâtü'l-ulûm isimli eserinde el-Bûnî'yi ve sahip olduğu ilimleri zikretmiştir (Gülay Karaman, **Klasik Türk Edebiyatında Sihir**, KÜSBE (Doktora Tezi), Kocaeli 2015, s. 202). Gülay Karaman Ahmed el-Bûnî'nin ününün Osmanlı sınırlarını aşmış tüm dünyaya yayılmış olduğunu söylemektedir (a.g.e., s. 49).

¹⁰⁵ Meşhur Osmanlı sufi ve alimi İsmail Hakkı Bursevi **Ruhu'l-beyan** isimli tefsirinde Ra'd Süresi'nin 28. Ayetinin tefsirini yaparken Ahmed el-Bûnî'yi zikretmiş ve ondan nakiller yapmıştır (c. 9, çeviren: Murat Sülün, İstanbul: Erkam, 2014). Ayrıca Seyyid Mehmed Fazıl Paşa da Şerh-i Evrâd-ı Mevleviyyesi'nde tanınmış alim Hâdimî'den naklen el-Bûnî'den birçok kez alıntılar yapmıştır (Örnek olarak bkz. Hazırlayan: Tahir Galip Seratlı, Konya: Rumi, 2010, s. 165, 180, 198).

¹⁰⁶ Vaux, a.g.m., s.804

11. Risâletü'ş-şuhûd alâ tarîkati ilmi'l-hurûf
12. Er-Risâletü'l-lâmiyye
13. Er-Risâletü'n-nûniyye
14. Seyru nûru'l-envâr ve kabsü seyri sırrı'l-esrâr
15. Şerhu esmâillâhi'l-hüsnâ
16. Şerefu'ş-şekliyyât ve esrârü'l-hurûf ve'l-virdiyyât
17. Şemsü'l-maârif ve letâifu'l-avârif¹⁰⁷
18. Şemsü'l-vâsılîn ve ünsü's-sâirîn fî sırrı's-seyr alâ burâkı'l-fikri ve't-tayr
19. İlmu'l-Hudâ ve esrârü'l-ihtidâ fî fehmi ma'nâ sulûki esmâillâhi'l-hüsnâ
20. Fethu'l-Kerîmi'l-Vehhâb fî fadâili'l-besmele mea cümletin mine'l-ebvâb
21. Kabsü'l-iktidâ ilâ vefkı's-saâdeti ve necmi'l-ihtidâi ilâ şerefi's-siyâdeti
22. Kûtu'l-ervâh ve miftâhi'l-efrâh
23. Kitâbu'l-hurûf ve'l-aded
24. Kitâbu'l-fâh bi'l-lisâni ve resmihî bi'l-bunâni alâ elvâhi'l-beyâni fî ilmi'l-iyâni
25. Letâifu'l-işârât fî esrârü'l-hurûfi'l-ulviyyât
26. El-Letâifu'l-aşera
27. Kenzü'l-letâifi'r-rûhâniyye fî esrârü'l-lemeâti'n-nûrâniyye
28. El-Lemeâtü'n-nûrâniyye fî evrâdi'r-rabbâniyye
29. El-Meşhehü'l-esnâ fî şerhi esmâillâhi'l-hüsnâ
30. Matlau'l-azâim
31. Mevâkıfu'l-ğâyât fî esrârü'r-riyâzât
32. Mevâkîtü'l-basâir ve letâifi's-serâir
33. Muvaddihu't-tarîk ve kıstâsu't-tahkîk fî şerhi esmâillâhi'l-hüsnâ
34. Nihâyetü'l-âmâl fî fadâili'l-a'mâl
35. Hidâyetü'l-kâsıdîn ve nihâyetü'l-vâsılîn¹⁰⁸

Meşhur bibliyoman Carl Brockelmann da Ahmed el-Bûnî'nin eserlerini kitabında listelemiş, bu listede bulunan bazı eserleri zikretmemiş, İsmail Paşa'nın listesinde olmayan bazı eserler kaydetmiştir. Tesbit edilebildiği kadarıyla ilave eserler şunlardır:

1. Havâssu'l-esmâi'l-hüsnâ
2. Ed-Dürrü'l-munazzam fî's-sırrı'l-a'zam
3. El-Usûl ve'd-davâbit
4. Ed-Dürrü'l-manzûm fî ilmi'l-evfak ve'n-nücûm
5. Savâbiğu'n-niam ve savâbiku'l-kerem

¹⁰⁷ Ahmed el-Bûnî'nin en meşhur eseridir. Eser havas, vefk, cifr, huruf ilimlerine dairdir. Detaylı bilgi için bkz. Semih Ceyhan, "Şemsü'l-maârif", **Diyanet İslam Ansiklopedisi**, İstanbul: TDV Yayınları, 2010, c. 38, s. 531-533.

¹⁰⁸ Bağdatlı İsmail Paşa, **Hediyyetü'l-ârifin**, Beyrut, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, 1951, c. 1, s. 90-91.

6. Ed-Daavât
7. El-İstiğâse
8. El-Muhtasar fi'l-kâfi
9. Havâssu'l-evfak
10. Ed'iyetü's-saati'l-leyli ve'n-nehâr
11. Mişkâtü kulûbi'l-ârifîn ve şerhu'l-kevâkibi'r-rabbâniyye
12. Ed-Duâ ve'l-hamd
13. Mefâtihi esrâri'l-hurûf ve mesâbihi envâri'z-zurûf¹⁰⁹

2.2. Metnin İncelenmesi

Çalışmamıza konu olan eserin içinde bulunduğu nüshanın hem fizikî hem de içerik açısından tanıtılmasının yapılacağı bu kısımda metnin muhteva açısından değerlendirilmesine de yer verilecektir. Ele aldığımız metnin bir tabirname olması, onun muhtevasının rüya, rüyanın tabiri ve rüyayı tabir edecek kimse ile ilgili olmasını gerektirmiştir. Ayrıca tabire konu olan nesne ve durumlarla bunların tabirlerinde kullanılan ayet, hadis ve kelam-ı kibarlar ve fikirlerine yer verilen şahıslar da metnin muhtevasının diğer unsurlarıdır. Bu çerçevede bu başlık altında öncelikle nüshanın şekil ve muhteva açısından tavsifine yer verilecek, metnin muhtevası değerlendirilecek, Ahmed el-Bûnî'ye göre rüya, tabir ve muabbir konuları ele alınmaya çalışılacaktır. Ayrıca tabir edilen nesneler ve durumlarla tabirde kullanılan ayetler, hadisler ve fikirlerine yer verilen şahıslar da ayrı başlıklar altında tesbit edilecektir.

2.2.1. Nüshanın Fizikî Tavsifi

Çalışmaya kaynaklık eden eser, İstanbul Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesinin Hacı Mahmud Efendi (Yahya Efendi Dergahı) bölümü 06242-002 numarada kayıtlı olan rüya tabirnamesidir. El yazması eserin cildi ön ve arka kapak kırmızı renkli cilt bezi üzerine baskı desenli olup sırt ve kenar kısımları siyah renktedir. Kapak içleri ve yan kağıtlar baskı kağıttır. Ölçüleri 205x125, 110x60 mm'dir. Eser nesih yazı ile yazılmıştır. Kaydında 46 varak yazılsa da eser toplam 47 varaktır. Başlangıç ve bitiş varakları hariç olmakla birlikte her varakta 13 satır yazı bulunmaktadır. 1b-17b varakları arasındaki her sayfanın der-kenarında satır aralığı değişkenlik gösteren ayrı bir tabirname vardır. Ana metinden bağımsız, kendi içerisinde tutarlı olarak ilerleyen bu bölümün hacmi yaklaşık ana metin kadardır.

Nüshanın ilk sayfasında kısmen silinmiş olduğundan dolayı tam okunamayan bir mühür bulunmaktadır. Zahriye diye adlandırılan kapağın iç kısmında sonradan yazıldığı anlaşılan “numarası

¹⁰⁹ Brockelman, a.g.e., s.910. El-Bûnî'nin eserleri ile ilgili bir diğer liste için bkz. Ömer Rıza Kehhale, **Mu'cemu'l-müellifin**, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1993, c. 1, s. 213-214.

1288” kaydı vardır. Yine bu kısımda eserin içindeki risaleleleri gösteren 1 ve 2 şeklinde numaralandırılmış iki satır yazı vardır. Birinci risale: “Ahmed Bûnî (tabir-i rüya) tercümesi”, ikinci risale: “Tabir-i rüya (1243)” yazmaktadır. Bu kayıtlardan anlaşıldığı üzere içerisinde iki farklı tabirname bulunmaktadır. Birinci risale 1b-38a, ikinci risale ise 38b-47a varakları arasındadır. Birinci risalenin son sayfasında tercüme tarihi olarak H.1206 (M. 1792) yazmaktadır. Zahriye kısmında ikinci risale için H. 1243 (M. 1828) tarihi yazmaktadır. 1a sayfasında rika yazıyla “Tercüme-i tabirname-i Ahmed Bûnî” yazan bir serlevha bulunmaktadır. Bu iki risale haricinde metnin der-kenarında yukarıda bahsettiğimiz üçüncü bir tabirname bulunmaktadır.

Der-kenardaki metin yer yer ana metnin sayfa sonlarındaki takibe diye adlandırılan bir sonraki sayfanın ilk kelimesini içine almış bu durum okuma güçlüklerini arttırmıştır.¹¹⁰ Metnin bazı varaklarında yer yer karalama ve bozulmalar bulunmaktadır. Bu sebeple bazı kısımlar okunmaz haldedir. Bazı kısımlar ise japon kağıdı ile tamir edilmiştir. Bazı varakların kenarlarında epeyce büyük ve kalın punto şeklinde çizilmiş Arapça harfler vardır. Eserin zahriye kısmında ve sebab-i telif bölümünde mütercimın yazdığı bilgilerden anlaşıldığı üzere eser telif değil tercüme bir eserdir. Mütercim Arapça’dan tercüme olan bu eseri, Ahmed El-Bûnî’ye isnat etmektedir. Tarafımızca yapılan araştırmada orijinal Arapça metne ulaşılammış olduğundan bu bilgi teyit edilememiş, eserin aidiyeti hususunda mütercimın söylediğı ile yetinilmiştir.

Çalışmamız birinci risale ve der-kenardaki tabirname ile sınırlıdır. Nefis mertebelerine göre rüyaların tabirleri üzerine yazılmış olan ikinci risale tarafımızca ayrıca bir makale olarak hazırlanmaktadır.

2.2.2. Nüşanın Muhteva Açısından Tavsifi

Eseri niçin tercüme ettiğini açıklamakla metne başlayan mütercim, sonrasında Kur’ân-ı Kerim, hadisler ve kelam-ı kibarlardan alıntılar yaparak rüyanın önemine değinmektedir. Görölme zamanı, mevsimi, saati, rüyayı gören kişinin durumu, rüyada görülen nesne gibi kavramlarla rüyanın mahiyeti hakkında açıklamalarda bulunmaktadır. Rüya tabir etme ilminin üzerinde durarak, tabir edecek kişinin taşıması gereken vasıflar, bilmesi gereken ilimler ve karakteri gibi durumları açıklamaktadır. Bu açıklamalar üzerinden muabbir yani tabircinin de en az rüyanın içeriğı kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Benzer şekilde rüya hakkında bazı açıklamalar yapmakla başlayan der-kenar metninde sebab-i telif bulunmamaktadır.

Her iki metinde toplam 300’e yakın tabir tespit edilmiştir. Ancak tekerrür ve anlam karmaşasını ortadan kaldırmak maksadıyla aynı nesne veya durumun türevlerini tek bir başlık altında topladığımızdan bu sayı 235’e inmiştir.

¹¹⁰ El-Bûnî, **Tabir-i Rüya Tercümesi**, 5b.

Ana metin diye adlandırdığımız bölümdeki tabirler daha çok şeyh-mürîd diyalogları şeklindedir. Soru cevap yoluyla 44 diyalog vardır. Der-kenar kısmındaki tabirler ise daha çok din büyüklerinin soru-cevap şeklinde yaptığı tabirleri aktarmak şeklindedir. Bu çerçevede der-kenar kısmında tarihî şahıslardan aktarım yoluyla 9 diyalog ve 2 rivayet bulunmaktadır. Genel manada her iki metinde de Kur’ân-ı Kerim ve hadislerle dayandırılarak yapılan tabirlere ek olarak din büyüklerinin hayatlarından, yapmış oldukları tabirlerden veya onlardan aktarılan nakiller üzerinden tabirler yapılmıştır. Bunların haricindeki tabirler doğrudan açıklama yoluyla verilmiştir. “Bir kişi” veya “bir kişi Hz. Şeyhe” şeklinde başlayan diyalogların tamamına yakınının üzerinde çizgi bulunmaktadır. Birer konuşma çizgisi niteliğinde değerlendirilebilecek bu işaret bazılarında unutulmuştur.

Metin içerisinde verilen ayet, hadis ve kelam-ı kibarların tamamına yakınının hemen akabinde “yani” şeklinde başlayarak manaları verilmiştir. Metin içerisinde tercümeleri verilmeyen Arapça ibarelerin anlamları tarafımızca dipnotlarda verilmiştir. Bu metinler genelde üzeri kırmızı bir kalemle çizgili ve harekelidirler. Toplamda 29 ayetin 11’inin üzerinde belirtici çizgi yok ve 4 tanesi harekesizdir. Ayet ve hadisler genelde ana metinde geçmektedir. Daha doğrusu der-kenar kısmındaki metinde hiç hadis metni bulunmamaktadır. Eserde geçen 13 hadis metninin 5 tanesinin üzeri çizili değil, 1 tanesi harekesiz, 5 tanesinin de kaynağı baktığımız sahih hadis kaynaklarında bulunmamaktadır. Ayrıca kaynaklarına ulaşamadığımız 6 kelam-ı kibar bulunmaktadır.

Ayet metinlerinde herhangi bir hata olmamasına mukabil hadis ve kelam-ı kibarlarda bazı problemler vardır. Kelam-ı kibar olarak verilen bazı metinler hadis, hadis olarak zikredilmeyen bazı metinler ise hadis metinleridir.

Örnek:

Ammā rū’yānuñ eḥādīs-i nebeviyye ile ta’bīri mişālen, bir kişi rū’yāda ğurab ya’nī kara karga görse recul-i fāsıḳ ile ta’bīr olunur. Zīrā Ḥazret-i Resūl-i Ekrem: الغراب فاسقةٌ dimişdür. Rū’yāda fāre görmek daḥi böyledir ya’nī bununla daḥi recul-i fāsıḳ ve imre’e-i fāsıḳa görmeklikle daḥi ta’bīr olunur. Nitekim kelām-ı ‘Arab’da: الفأرة فاسقةٌ

Her ne kadar ikinci ifade için Arap deyiimi nitelemesi kullanılmışsa da yukarıdaki iki ifade de hadīs-i şerifte geçmektedir. Hadisin metni şu şekildedir:

الحية فاسقة، والعقرب فاسقة، والفأرة فاسقة، والغراب فاسق

Tercümesi: “Yılan fâsıktır, akrep fâsıktır, fâre fâsıktır ve karga fâsıktır.”¹¹¹

Bazen de hadis metni olarak verilen metnin bir kısmı hadis bir kısmı ise ayet-i kerime olarak karşımıza çıkmaktadır.

Örnek:

مَنْ رَأَى فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَأَى فِي الْيَقَظَةِ لِأَنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتَمَثَّلُ بِي وَبِمَنْ تَبَعَنِي، أَيَّ تَبَايَعَنِي بِنُورِ عَمَلِ الشَّرِيعَةِ
وَالطَّرِيقَةِ وَالْمَعْرِفَةِ وَيُنُورُ الْحَقِيقَةَ وَالْبَصِيرَةَ كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ادْعُوا إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي

Bu ifâdenin “مَنْ رَأَى فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَأَى فِي الْيَقَظَةِ لِأَنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتَمَثَّلُ بِي” kısmı hadistir.¹¹² Metnin geri kalan kısmına ise hadis kaynaklarında rastlanamamıştır. Bu kısım hadisin açıklanması sadedinde yazılmış görünmektedir. Nitekim metindeki “أَيَّ” ifadesi Arapça’da “yani” manasına gelmekte ve genellikle kendinden önceki ibare ile ilgili açıklama yapılacağı zaman kullanılmaktadır. “ادْعُوا إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي” kısmı ise ayettir.¹¹³ Bu ayet de açıklamanın bir parçası olmalıdır.

Eserde yer yer imla hataları vardır. Bunların bir kısmı noktalı harflerin yazımı, okutucu harflerin yazımı, fazlalık veya eksik yazılan harfler ve yanlış harflerle yazılan kelimelerden kaynaklanmaktadır. Bazı kelimeler de aynı sayfalarda olmalarına rağmen farklı -ama doğru- imlalarla yazılmıştır. Bu hatalara ve imla farklılıklarına metnin ilgili yerlerinde dipnotlarla işaret edilmiş doğrusu tespit edilmiştir.

Örnek:

halvetiyye-ḥalvetiyye(19b), memlurv-memlū(31a), zıyāğına-zıyā‘ına(25b), bulut-
buluṭ(14b/d), vārṭa- varṭa(31b), furtuna-fırṭına(16b/d), duḥān-dumān(12a/d).

Bazı cümlelerde nesne eksikliği, fazlalık yazılan veya eklenen kelimeler yer yer bağlam kopukluğu okumayı güçleştirmektedir.

Örnek:

Rü’yāda ḥinna ile boyamak(31b), Rü’yāda görmek(16b)

¹¹¹ Muhammed b. Yezid el-Kazvîni, *Sünenü İbn Mâce*, el-Et’ime, 19, thk. Muhammed Nâsiruddin Elbânî, Riyâd: Mektebetü’l-Maârif, ts. s.548.

¹¹² **El-Buhârî**, “Kitâbu’t-Ta’bîr”, 10.

¹¹³ **Kur’ân-ı Kerîm**, Yûsuf 12/108.

Birinci örnekte olması gereken “sakal” nesnesi ikincisinde de “sünnet olmak” ifadeleri eksik bırakılmış sonradan tamamlanmıştır.

Eser içerisindeki muhtelif cümlelerde okunuş kolaylığı veya anlam karmaşasını önlemek için yapıldığını düşündüğümüz ayet ve hadislerden başka harekeli yazılmış olan birçok kelime ve kelime grupları vardır.

Örnek:

şaneme(6a/d), hevl-nāk(32b), ḥādem u ḥašem ile(4b), zerde(14b), ḥelva(14b), yumub(16b), herkes(11b)

Mürekkep dağılması, karalama vb. durumlardan kaynaklanan sorunları gidermek amacıyla bozulma olan yerin yanına, altına veya üzerine bazı kelimeler yeniden yazılmıştır. Bazen de kelimenin eş anlamlısı üzerine, yanına veya altına yazılmıştır.

Örnek:

görse ve ne cins(7b), kuyu (14b/d), ‘uṣṣūrī(23b)

Rüyada görülen bazı nesne veya durumun birden çok tabiri vardır. Bazen aynı nesne farklı varaklarda aynı olarak veya farklı olarak tabir edilmiştir.

Örnek:

Ve ol gördüğün cāmi‘ daḥi senün ḳalbindür(25a)

Ol gördüğün cāmi‘ senün ḳalbindür ki (26a)

Rü’yāda şanduk görmek ḳalble ta‘bīr olunur(10b)

Rü’yāda şandūk görmek ḳalble ta‘bīr olunur.(14b)

Örnek:

Ben rü’yāmda ḳablıcaya girüp veyā yıkandım... Sen necāset-i dünyeviyyeden necāt buldın ve ‘isyān ḥabāsetinden ‘ārī oldıñ (23a-23b)

Rü’yāda ḳablıcaya girmek şıḥḥat u ‘āfiyete delāletdür(26b)

Rü’yāda döşek ve minderde yatmak ve oturmak ‘uluvv-i menzilete delālet ider.(14b)

Rü’yāda döşekde yatmak ehl-i āḥirete göre tekāsül ve ḡaflete delāletdür.(16b)

Nüşhanın 17a sayfasında kırmızı kalemle “nazm” yazarak belirtilmiş bir beyitlik şu şiir bulunmaktadır:

Āyīne-i cihānda ekvān mişāle benzer
‘İbretle nazar kıl kim dünyā zıll-i hayāle benzer.

Yaptığımız araştırmada mahlassız olan bu beyitin hangi şaire ait olduğunu saptayamadık.

2.2.3. Ahmed el-Bûnî’ye Göre Rüya ve Tabir

Rüya; bütün medeniyetlerde ve neredeyse tüm inanışlarda önemli bir yere sahiptir. Kur’an-ı Kerim’de rüyadan özellikle bahseden ayetler bulunmaktadır. Hz. Yusuf’a rüya tabiri ilminin verildiği doğrudan ayetlerle sabittir.¹¹⁴ Son peygamber olan Hz. Muhammed (sav) yirmi üç yıllık peygamberlik hayatının ilk altı ayında vahiyleri Cenab-ı Hak’tan rüya yoluyla almıştır. Bu sebeple İslam inancında rüya peygamberliğin kırk altıda biri olarak görülür. Ahmed el-Bûnî bu ve benzeri ayet ve hadislerden yola çıkarak rüyanın mahiyetine ve İslam’da rüyanın önemine dikkat çekmektedir.¹¹⁵

Ahmed el-Bûnî’ye göre rüyanın görüldüğü mevsim, gün veya saat onun sıhhati ve mahiyeti hakkında belirleyici unsurlardır. Müellif gecenin geç vakitlerinde ve kişinin sıkıntılı zamanlarında gördüğü rüyaları makbul rüya olarak tanımlar. Sadık rüyayı ise ilkbahar ve yaz mevsimlerinde görülen rüyalar olarak nitelendirir. Ona göre “*Rü’yānuñ şādık zamānı mīveleriñ yetişdiği zamāndur.*”¹¹⁶ Ayrıca güzel manalı bir isme sahip olan bir kimseye rüyasında kendi ismiyle nida edildiği rüyaları da sadık rüyalar grubuna alır. Mesela ismi faziletli kimse anlamına gelen Fâzıl, olgun kimse manasına gelen Râşid, şükreden kimse anlamına gelen Şâkir, selâmette olan kişi manasına gelen Sâlim veya güzel ve iyi anlamına gelen Hasan gibi isimlerden birine sahip olan bir kimseye rüyasında da sahip olduğu bu ismiyle hitap edilmesi rüyasının sadık olduğunu göstermektedir.¹¹⁷

Kış mevsiminde ve bozuk havalarda görülen rüyaların güvenilirliği ise müellif tarafından zayıf olarak değerlendirilmiştir. Yine geç gerçekleşen rüyalar iyi, hemen gerçekleşen rüyalar ise kötü olarak görülmüştür.¹¹⁸

¹¹⁴ Kur’an-ı Kerim, Yusuf (12/37, 101)

¹¹⁵ El-Bûnî, Tabir-i Rüya Tercümesi, 3a

¹¹⁶ El-Bûnî, Tabir-i Rüya Tercümesi, 1b/d

¹¹⁷ El-Bûnî, Tabir-i Rüya Tercümesi, 7a

¹¹⁸ El-Bûnî, Tabir-i Rüya Tercümesi, 1b/d

Rüyaların mahiyeti ve tabiri görülme zamanına ve gören kişiye göre farklılıklar gösterebilir. Aynı rüyanın farklı kişilerce görülesi durumunda tabir gören kişinin haline, kişiliğine ve taşıdığı vasıflara göre farklılık gösterir. Mesela aynı mecliste bulunan iki kişinin Caferü's-Sadık'a sordukları aynı rüyayı birinde hacca gitmekle tabir ederken, diğerini ise gören kişinin elinin kesilmesiyle tabir etmiştir. Neden böyle yaptığı sorulduğunda ise birinde günahkar diğerinde ise salih bir suret gördüğünü bundan dolayı bu şekilde tabir ettiğini söylemiş ve tabirin de kısa sürede aynıyla vaki olduğu aktarılmıştır.¹¹⁹

Rüyanın görülme zamanından sonra dikkat edilmesi gereken husus rüyanın türüne ve sınıfına bakılarak yorumlanmasıdır. Hatta her rüyanın bir karakteri olduğuna dikkat çekilmiş ve bu dikkate alınarak değerlendirilmesi tavsiye edilmiştir. Çünkü rüyada görülen nesneler ve haller kalıplaşmış olarak bazı işaretlere delalet etmektedir.

Örnek:

Meşelā bir kişi rü'yāda muhtelifü'l-cins olanlardan yırtıcı hayvānlardan kırd ve bāz ve şāhīn ve sā'irler gibileri görse bunlarıñ cümlesi ricāl ile ta'bīr olunur. (2a/d)

Başka bir örnek:

Meşelā şecere-i müşmireden rü'yāda hırmā ağacını görmek ve mīvesinden yimek gibi; bundan murād recul-i şālih ve andan bir hayr intifā' etmekle ta'bīr olunur. (2a/d)

Görülen nesnelerin türüne dikkat edildikten sonra hangi bölgede bulunduğu ve yetiştiği de tabir için önem arz eder.

Ör.

Eger bilād-i 'Arab'da sākīn olan tuyūrlardan ise meşelā tūṭī ve hākḫurān gibi bundan murād 'Arab'dan bir reculdür ve ol kuş tāvus ise recul-i 'Acemī'dür. (2a/d)

Sadık olan rüyaların birbirine benzetme yoluyla ve gerçeğe uygun olarak tabir edilmesi gerekir. Rüyanın işaret ettiği durumlarda itilaf olursa bu durumda görülen nesnenin ismi üzerinden bir yorumlamaya gidilmeli ve tabire uygun olanlar tabir edilmelidir. Yine muğlak durumlarda bu kez rüya sahibinin gerçek hayattaki istek ve planları sorularak yorumlanması gerektiği tavsiye edilmiştir.

¹¹⁹ El-Bûnî, **Tabir-i Rüya Tercümesi**, 7a/d

“şāhib-i rü’yānuñ zamīrini ve merāmını su’āl eyleyüp aña göre ta’bīr eyleye. Meşelā murādı sefer midür yāhūd nikāh mıdır? (1b/d)

Rüyaların cins, sınıf ve karakterinden sonra rüyanın hangi yöntem ve usullerle tabir edilebileceği ve tabirde nelere dikkat edilmesi gerektiği konusunda da tavsiyeler vardır. Ahmed el-Bûnî’ye göre rüyalar dört temel üzere tabir edilebilir. Bunlar:

1. Kur’an-ı Kerim
2. Hadisler
3. Atasözleri
4. Rüyada görülen nesne ve duruma göre (ismi, benzeri, zıddı)

şeklindedir.

İslam inancında gıybet etmek ölü kardeşinin etini yemekle bir tutulmuştur. Bu minval üzere Kur’an-ı Kerim ile olan tabirlerde rüyada çiğ yemek gıybet etmekle tabir olunmuştur.

Ve yine Kitābullah ile olan ta’bīrdendir bir kişi rü’yāda tāze et görse ve ekl eylese gıybetle ta’bīr olunur. (4a)

Yer yer eserin içerisinde yukarıda kısa örneklerle açıkladığımız rüyanın zamanı, içeriği ve tabir yöntemleri hakkında fazlaca örnekler bulunmaktadır.

2.2.4. Ahmed el-Bûnî’ye Göre Muabbir

Müellifin rüyanın önemi hakkındaki görüşlerine yukarıda değinmiştik. Eserde rüyanın önemi kadar tabirine ve onu tabir edecek kişinin sahip olması gereken özelliklere de dikkat çekilmektedir.

Herkesin rüya tabir edemeyeceği ve bunun bir ilim olduğu bir gerçektir. Hz. Peygamber’in (sav) rüya gören kimselere rüyalarını sevdikleri ve güvendikleri kişilere tabir ettirmeleri hususunda tavsiyeleri vardır. Çünkü rüya bazen tabir eden kişinin tabir ettiği şekilde gerçekleşebilir. Dolayısıyla muabbir, rüyayı gerçeğe uygun olarak tabir etmelidir:

“taḥkīkān evvel mu’abbir evvel rü’yāyı ne gūnā ta’bīr ider ise anıñ ta’bīr etdiği gibice vākı olur. (2b)

Bu görüş dikkate alındığında rüya tabir ettirilecek kişi iyi seçilmelidir. Muabbir, öncelikle rüyanın ehemmiyetini ve rüya tabir usulünü bilen bir kimse olmalıdır. Daha sonra Kur’an-ı Kerim’in ve hadislerin manasını bilmeli, kullandığı dilin gramerine ve dil özelliklerine hakim olmalıdır:

Pes imdi mu‘abbir ‘ālimen bi-kitābillāhi ve ḥāfızān li-ḥadīsi Resūlillāh ola, ya ‘nī Qur‘ān-ı Kerīm’iñ ve eḥādīs-i nebeviyyenüñ ma ‘ānīsini bile ve ‘ulūm-i ‘arabiyyeyi ve isti ‘mālatını ve lügātını ve elfāzını ve elfāzınıñ iştikākını ḥabīr ola (3a)

Rüyayı tabir edecek kişi dürüst, takva sahibi, doğru sözlü bir kimse olmalı, kötü söz söyleyen ve ahlakı bozuk biri olmamalıdır. Ayrıca Allah’ın emirlerine uyan ve yasaklarından sakınan bir kimse olmalıdır:

“aḥvāl-i nāsı ve uşūl-i ta ‘biri ‘ālim ola ve ehl-i ḥaḳ ve ehl-i vera ‘ ve ehl-i taḳvā ṭāhirü’n-nefs ve şādıḳu’l-ḳavl ve kerīmu’n-nefs olup kerīhü’l-aḥlāḳ ve beziyyü’l-lisān olmayup (3a)

Bu vasıfları taşıyan kişiye Allah Teala gayb aleminden rüya tabiri için yardım edecektir.¹²⁰

2.2.5. Metinde Tabirine Yer Verilen Durum ve Nesneler

Tabirname metninde pek çok durum ve nesnenin tabirine yer verilmiştir. Yer yer aynı nesnenin farklı durumlarının da tabirleri yapılmıştır. Mesela kuru et görmek, taze et görmek ve pişmiş et görmek şeklinde et nesnesinin üç farklı durumu, döşek görmek ve döşekte yatmak gibi döşek nesnesinin iki farklı durumu ayrı ayrı tabire konu edilmiştir. Bu durumların her biri ayrı değerlendirildiğinde der-kenar de dahil olmak üzere tabirnamede üç yüz civarında tabir edilen nesne ve durum olmaktadır. Aynı nesnelerin farklı durumları nesne adı altında birleştirildiğinde ise 235 farklı tabir ortaya çıkmaktadır. Aşağıda aynı nesnelerin farklı durumları birleştirilmiş ve tabir edilen nesne ve durumlarla tabirlerin geçtiği varak numaraları tablo halinde verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 1: Metinde Tabiri Yapılan Nesne ve Durumlarla Varak Numaraları

TÂBİR EDİLEN NESNE VE DURUMLAR	TABİRİN GEÇTİĞİ VARAKLAR
Abdest almak	12a-29a-30a
Adam öldürmek	10b
Ağaç dikmek	18b-32b
Ağaçlar	36a
Ağlamak	7b
Ailesini bir yere toplanmış görmek	9b/d
Akarsular	32a
Âlimler	13b
Allah’ı [görmeyi] istemek	15a
Allah’ı görmek	2b/d
Allah’ın huzurunda olmak	11a/d
Anahtar	4b
Anka kuşu	2a/d

¹²⁰ El-Bûnî, **Tabir-i Rüya Tercümesi**, 3a

Tablo 1: (Devamı)

TÂBİR EDİLEN NESNE VE DURUMLAR	TABİRİN GEÇTİĞİ VARAKLAR
Anne veya eşini görmek	17b
At	32a
Ateş	8a-11b/d
Ateşe tapmak	6a/d
Ay	8b/d- 10a/d-36a
Bâdem ağacı	29a
Bağ dikmek	32a
Bahçede salatalık görmek	32a
Bâkire kızla nikâhlanmak	28b
Bakla	34a
Balık	7b/d-16a-16b
Bardak, çömlek gibi nesnelerde su görmek	17b/d
Beyaz binalar	36a
Beyaz köle	18a
Bilmediği bir söz işitmek	6b/d
Binek hayvanı olmayan bir hayvana binmek (Fil ve Camış)	10b/d
Bir câmide kalabalık bir cemâat görmek	25a
Bir kişiyi üstat veyâ mürşit kabul etmek	15b
Bir yerde çekirge istilasını görmek	8a
Bir yerde düşman gâlibiyeti görmek	8a
Bir yerde savaş görmek	8a
Bir yerden su çıkması	25a
Birisiyle uğraşmak	8a
Bulut	13a/d-14a/d
Bunduka, Taş ve Ok gibi nesneleri atmak	6b
Burundan kan akması	25b
Büyük taşlar	4a
Büyük ve güzel câmi	26a
Camış	9b
Câmide Cuma namazı kılmak	14b
Câmiler	13b-31a-36a
Câriye	17b-18a
Cehennemde olmak	11b/d
Cemaate imam olmak	6a/d
Cenâze namazı	33b
Cennet	36a
Cennet nîmetlerinden yemek	36a
Cennetin ırmaklarından içmek	11a/d
Cennetin meyvelerinden yemek veya başkalarına vermek	11a/d
Cennette olmak	11a/d
Ceviz ağacı	2a/d
Ceviz ve Badem gibi yemişleri görmek	8b

Tablo 1: (Devamı)

TÂBİR EDİLEN NESNE VE DURUMLAR	TABİRİN GEÇTİĞİ VARAKLAR
Çıplak olmak	29a
Çimen	36a
Çocuk	29b
Çok yemek görmek ve yemek	17a
Çölde koyunlar	18a
Defter	11b
Demir parmaklık	9b
Deniz (okyanus)	16b/d-30b
Deve	32b
Diken	33b
Diz	30b
Dolu yağması	14b/d
Don, gömlek	33a
Döşekte yatmak	14b-16b
Edirne Helvası	19b
Eğerlenmiş binek hayvanına binmek	15b
Elinin kesilmesi	8b/d
Ellerinin uzun olması	6a
Emânet almak veya kendine emânet verilmesi	14a
Eşini veya oğlunu kız kardeşi ile nikâhlanmış görmek	19a
Eşinin kendine hizmet etmesi	17a
Eşinin mum yakması	31a
Et	4a-4b-9a-25b-26a
Eti yenen hayvan görmek	36b
Evinden su çıkması veya kuyudan su çıkması	15a/d
Evlât	17b
Ezan okumak	6a/d-7a/d
Fâtiha sûresini okumak	13b
Gemi	4b-17a/d-17b/d
Genç delikanlı görmek	36b
Göge çıkmak	7b/d
Göğüs kıllarını çoğalmış görmek	17a-20a
Gökkuşağı	14a/d
Gökten bal, zeytin, nar, zeytinyağı indirildiğini görmek	13a/d
Gökten su akması	28b
Gusletmek	11b-29a
Güğüm	30b
Gül	30b-7b
Gül ve Reyhan gibi çiçekleri koklamak	7b
Gülmek	7b
Güneş	7b/d-36a
Güreşmek	8a
Güvercin	10a-33a
Güzel kadın	29a

Tablo 1: (Devamı)

TÂBİR EDİLEN NESNE VE DURUMLAR	TABİRİN GEÇTİĞİ VARAKLAR
Güzel koku koklamak	14b
Güzel nesneler	36a
Hacamat yaptırmak	8a
Hakkuran/Kumru	2a/d
Halife	17a
Halka vaaz etmek	10a
Hamamda saçını tıraş etmek	11b-28b
Hamama girmek	14a-11b-23a
Hañçer ve silahlar görmek	12a
Hapşırarak	6b/d
Hasta kişinin kendini sıhhatli görmesi	7b/d
Hastalık	6b
Havuz görmek	15b
Helva yemek	14b
Hoca (müderris)	12b
Hûri ve gılman	36a
Hurma	14a
Hurma ağacı	2a/d
Hutbe okumak	6b/d
Hüdhüd	2a/d-29b
Hür çocuk	17b
Hüzünlenmek	7b
İrmak	15a/d-17b/d-32a-34a
İbrik ve bardak	30a-30b
İmam olmak	12a
İmaret	30a
İsmiyle çağrılma	7a
İstanbul'a gitmek	33b
Kabirden çıkmak	8a-20b
Kaburga kemiği	5b
Kadı	17b-31a
Kadı tefsiri	26a
Kadın	4a
Kafes	9b
Kalabalık bir cemaate su getirmek	20b
Kalem	31a
Kan aldirmek	14a
Kanatları olup uçmak	8b/d
Kandil	12b/d
Kapının alt eşiği	5b
Kaplıcaya girmek	23a-26b-27a
Kar	10a-14b/d
Kara dut	9b
Karanfil	28b

Tablo 1: (Devamı)

TÂBİR EDİLEN NESNE VE DURUMLAR	TABİRİN GEÇTİĞİ VARAKLAR
Karga ve Fâre	5a
Karınca	16a
Karnındaki kılları tamamen tıraş etmek	20b
Katır	36b
Kavun karpuz	34a
Kaymak ve bal	28a
Kendi evinin içinde kuyu kazmak	14b/d
Kendine armut verilmesi	24b
Kendini dam üstünde görmek	30a-12a
Kendini Yahudî ve Hristiyan sûretinde görmek	5a/d
Kına koymak	31b
Kıyamet kopması	11a/d
Kitap	11b
Koç	7a
Koyun eti yemek	16a
Koyun gütmek	29b
Köprü	30a-30b-31b
Köse adam	14b
Kuduz köpek	9a
Kur'an-ı Kerîm okumak	7a/d-13a
Kuşlar	2a/d
Kuyu	14b/d-15a/d
Malını ve çocuğunu Allah'a emânet etmek	9b
Martı	33a
Melekler	13b-13b/d
Menekşe	30b-7b
Mescit	6b/d-13b
Meyve ağaçları	2a/d
Meyveler	36a
Minderde oturmak	14b
Muharebe (münakaşa)	8a
Mum	31b
Müderrisler	36a
Mühür	29b
Müşteri (Jüpiter)	9a/d
Nakibul Eşrâf'ın kızı ile evlenmek ve boşanmak	23a
Namaz kılmak	12a-13a-16a-5b/d
Nefis	7b/d-8a/d
Nurânî sahra	36a
Odunculuk yapmak	6a
Ok atmak	6b-11a-15a-32b
Öküz	10a
Ölü	32a
Papağan	2a/d

Tablo 1: (Devamı)

TÂBİR EDİLEN NESNE VE DURUMLAR	TABİRİN GEÇTİĞİ VARAKLAR
Peynir yemek	30a
Pişmiş yemeği yemek	18a
Putı tapmak	6a/d
Resûl-i Ekrem Hazretleri'ni görmek	4a/d
Reyhan	30b-7b
Sabun, lif, çugan ve uşnan gibi nesnelerle ellerini yıkamak	6b
Saç ve sakalını tıraş etmek	6b/d-11a
Saçın uzaması	8b
Sandık	10b-14b
Serçe	23b
Siyah sûretler	30a
Su	12b-34a
Sultan	4b-17a-27b
Sünnet olmak	16b
Süt çocuğu	17b
Süt içmek	26a-27a
Şeyhi [hekim suretinde] görmek	29b
Şeyhler	36a
Şimşek ve gök gürültüsü	14a/d
Tabak	10b
Tâlim ve tedris eylemek	16b
Tarçın	28b
Taş	18a-32b
Tâun (salgın hastalık)	10a
Tavus kuşu	2a/d
Tipi	14b/d
Tüfekte ateş etmek	8b
Üzüm	9b-9b/d
Vaaz etmek	17a-10a-26b
Vezir	17b
Vücudundaki kılları tıraş etmek	15b
Yağmur	32b-13a/d-13b/d-30b
Yaş sarımsak	34a
Yaş soğan	34a
Yatsı namazını kılmak	28b
Yemek esnasında İsrailoğulları hakkında konuşmak	16a
Yılan	9a
Yıldızlar	29b-36a-9b/d
Yırtıcı hayvan görmek (kurt, doğan, şahin vb.)	2a/d
Yol (tarik)	10b
Yumurta	3b
Yüksek dağa çıktığını görmek	11a
Yüzük	29b

Tablo 1: (Devamı)

TÂBİR EDİLEN NESNE VE DURUMLAR	TÂBİRİN GEÇTİĞİ VARAKLAR
Yüzük yaptırmak	29b
Zerde (pirinç tatlısı) yemek	14b
Zeytin	25b
Zeytinyağı (ruga-ı zeyt)	25b
Zikretmek	13a

2.2.6. Metinde Geçen Ayetler, Hadisler, Kelâm-ı Kibarlar ve Kişiler

Yukarıda Ahmed el-Bûnî'ye göre rüya, tabir ve muabbir konusunda ele alındığı üzere el-Bûnî, rüya tabirinde ayet, hadis ve kelâm-ı kibarla önem vermektedir. Bunların yanında eskilerden nakledilen tabirleri ve kıssaları da kullanmaktadır. Bundan dolayı metinde otuz ayet, on altı hadis, altı kelâm-ı kibar ve yirmi şahıs ismi geçmektedir. Bunların tamamı ayrı ayrı tablolar halinde aşağıda gösterilmektedir:

Tablo 2: Metinde Geçen Ayetler

SURE	METİN	MEAL	VARAK NR
Ankebut Suresi 29/69	وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَهُمْ صُلًى وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ	Bizim uğrumuzda cihad edenler var ya, biz onları mutlaka yollarımıza iletceğiz. Şüphesiz Allah, mutlaka iyilik yapanlarla beraberdir.	38a
Azhab Suresi 33/72	إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ	Şüphesiz biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik.	14a
Bakara Suresi 2/255	اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ	Allah, kendisinden başka hiçbir ilâh olmayandır. Diridir, kayyumdur.	27b
Bakara Suresi 2/74	ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً	Sonra bunun ardından kalpleriniz yine katılaştı; taş gibi, hatta daha katı oldu.	4a
Enbiya Suresi 21/30	وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ	Canlı olan her şeyi sudan meydana getirdik.	27a
Fetih Suresi 47/28	لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّءْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ	Andolsun, Allah, Peygamberinin rüyasını doğru çıkardı.	37b
Hac Suresi 22/27	وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ	İnsanlar arasında hacı ilan et ki, gerek yaya olarak, gerek uzak yollardan gelen yorgun develer üzerinde sana gelsinler.	7a/d
Hadid Suresi 57/25	وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ	Kendisinde müthiş bir güç ve insanlar için birçok faydalar bulunan demiri yarattık (ki insanlar ondan yararlansınlar.)	3a/d

Tablo 2: (Devamı)

SURE	METİN	MEAL	VARAK NR
Hucurat Suresi 49/12	وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا أُحِبُّ أَحَدَكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا	Birbirinizin gıybetini yapmayın. Herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı?	4a
Hud Suresi 11/88	وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ	Başarım ancak Allah'ın yardımı iledir. Ben sadece O'na tevekkül ettim ve sadece O'na yöneliyorum.	38a
İsra Suresi 17/91	فَتَقَجَّرَ الْأَنْهَارَ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا	Aralarından şarıl şarıl ırmaklar akıtmadıkça.	27a
Kassas Suresi 28/76	وَأَتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُورُ بِالْعَصْبَةِ أُولِي الْقُوَّةِ	Biz ona, anahtarlarını (bile taşımak) güçlü bir topluluğa ağır gelecek hazineler verdik.	4b
Muhammed Suresi 47/19	فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ	Bil ki Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur.	23b
Nahl Suresi 16/128	إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ	Şüphesiz Allah, kendisine karşı gelmekten sakınanlar ve iyilik yapanlarla beraberdir.	38a
Nahl Suresi 16/65	السَّمَاءِ وَاللَّهُ أَنْزَلَ مِنْ مَاءٍ فَأَخْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا	Allah, gökten su indirdi de onunla yeryüzünü ölümünden sonra diriltti.	27a
Nahl Suresi 16/66	مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَبِئَا خَالِصًا سَائِغًا لِلشَّارِبِينَ	Onların karınlarındaki fişkı ile kan arasından (süzülen) içenlere halis ve içimi kolay süt içiriyoruz.	27b
Necm Suresi 53/11	مَا كَذَّبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى	Kalp, (gözün) gördüğünü yalanlamadı.	13a
Necm Suresi 53/8	ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى	Sonra (ona) yaklaştı derken sarkıp daha da yakın oldu.	13b
Necm Suresi 53/9	فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى	(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.	13b
Neml Suresi 27/34	إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا أَعْرََّةَ أَهْلِهَا أَذًى	Krallar bir memlekete girdi mi, orayı harap ederler ve halkının ileri gelenlerini zelil hâle getirirler.	5a
Neml Suresi 27/58	وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذِرِينَ	Onların üzerine bir yağmur (gibi taş) yağdırdık. (Başlarına gelecekler konusunda) uyarılanların yağmuru ne kötüydü!	13b/d
Rad Suresi 13/12	هُوَ الَّذِي يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا	O, korku ve ümit vermek için size şimşeği gösterendir.	14a/d
Rad Suresi 13/17	كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ	İşte Allah, hak ile batıla böyle misal getirir.	35b
Rad Suresi 13/42	أُرْكُضْ بِرِجْلِكَ هَذَا مُعْتَسلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ وَوَهَبْنَا لَهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَذِكْرًا لِأُولِي الْأَلْبَابِ	Biz de ona, “Ayağımı yere vur! İşte yıkacak ve içecek soğuk bir su” dedik. Biz ona tarafımızdan bir rahmet ve akıl sahiplerine bir öğüt olmak üzere ailesini ve onlarla birlikte bir o kadarını bahsettik.	16a/d

Tablo 2: (Devamı)

SURE	METİN	MEAL	VARAK NR
Saffat Suresi 37/49	كَانَهُنَّ بَيضٌ مَكْنُونٌ	Sanki onlar (beyazlıklarıyla), saklanmış (gün yüzü görmemiş) yumurtalardır.	4a
Yunus Suresi 10/73	فَنَجَّيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ	Biz de onu ve onunla beraber gemide bulunanları kurtardık.	4b
Yusuf Suresi 12/108	ادْعُوا إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي	De ki: İşte bu benim yolumdur. Ben ve bana uyanlar bilerek Allah'a çağırırız. Allah'ın şanı yücedir. Ben, Allah'a ortak koşanlardan değilim.	35a
Yusuf Suresi 12/20	وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ	Onu ucuz bir fiyata, birkaç dirheme sattılar.	21b
Yusuf Suresi 12/70	ثُمَّ آذَنَ مُؤْدِنُ إِيَّيْهَا الْغَبِيرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ	Sonra da bir çağırıcı şöyle seslendi: "Ey kervancılar! Siz hırsızsiniz."	7a/d

Tablo 3: Metinde Geçen Hadisler

METİN	TERCÜME	KAYNAK	VARAK NR.
Metinde hadisin arapçası yazılmamıştır.	Sadık rüya peygamberliğin kırk altıda biridir.	Sahîhu'l-Buhârî, "Kitâbu't-Ta'bîr", 4	34a
Metinde hadisin arapçası yazılmamıştır.	Hiz Muhammed'in (sav)peygamberliğinden sonra peygamberlik yoktur. Ancak mübeşşirat/sadık rüya vardır.	Sahîhu'l-Buhârî, "Kitâbu't-Ta'bîr", 5	34a
الرؤيا لمن رآها وعلى رجل طائر	Rüya görenindir ve kuşun ayağı üstündedir.	Kaynağı bulunamadı	2b
الشريعة شجرة والطريقة أغصانها والمعرفة ثمارها	Şariat ağaçtır,tarikat dalları marifet meyveleridir.	Kaynağı bulunamadı	20b
الغراب فاسقة	Karga fasıktır.	Sünenü İbn Mâce, el-Et'ime, 19	5a
الفأرة فاسقة وفؤيسقة	Fare fasık ve fasıkcıktır	Sünenü İbn Mâce, el-Et'ime, 19	5a
المرأة خلق من ضلع أعوج	Kadın erkeğin kaburga kemiğinden yaratılmıştır.	Sahîhu'l-Buhârî, en-Nikâh, 80	5b
المؤمنون لا يموتون بل ينقلون من دار الفناء إلى دار البقاء	Müminler ölmezler bilakis fena aleminden beka alemine göç ederler	El-Lübâb fî ulûmi'l-Kitâb	12a
امسك أسكفة بابك	Kapının eşiğini değiştirme.	Kaynağı bulunamadı	5b
أَنَّ الشَّيْطَانَ يَتَّبِعُ شَيْطَانَهُ	Bu şeytan o şeytana tabi oldu.	Kenzü'l-ummâl c. 15 s. 216	10a
إِنَّ الْغَنَمَ خُلِقَ مِنْ عَسَلِ الْجَنَّةِ وَالْبَقَرُ مِنْ زَعْفَرَانِهَا وَالْإِبِلُ مِنْ نُورِهَا وَالْخَيْلُ مِنْ رِيحِهَا	Koyun cennetin balından, sığır cennetin safranından, deve cennetin nurundan, at cennetin rüzgarından yaratılmıştır.	Sırru'l-esrâr, s. 54	37a

Tablo 3: (Devamı)

METİN	TERCÜME	KAYNAK	VARAK NR.
أهل الجنة جرد مرد مكحولون	Cennet ehli genç, sakalsız ve gözleri sürmeli olarak cennete girerler.	Sünenü't-Tirmîzî, "Sıfatu'l-Cenne", 8.	37b
تكلّموا رؤياكم لصديقكم فإنّ ما ذكره يكون واقعاً	Rüyanızı dostlarına anlatın. Zira onların söylediği gibi gerçekleşir.	Sahîhu'l-Buhârî, en-Nikâh, 80	2b
من أنّ الصلاة يجيء يوم القيامة على صورة إنسان حسن وسائر أخلاق النفس يرى على صرة القردة والخنازير	Namaz kıyamet gününde güzel insan suretinde gelir ama diğer kötü ameller ise kimi maymun kimi de domuz suretinde gelirler.	Kaynağı bulunamadı	24b
من رأي في المنام فقد رأي في اليقظة لأنّ الشيطان لا يتمثل بي	Beni rüyasında gören uyanırken görmüş gibidir. Çünkü Şeytan benim suretime giremez.	Sahîhu'l-Buhârî, "Kitâbu't-Ta'bir", 10	34a
من عرف نفسه فقد عرف ربه	Nefsini bilen Rabbini bilir.	Keşfu'l-hafâ, c. II, s. 262	22a

Tablo 4: Metinde Geçen Kelâm-ı Kibarlar ve Deyimler¹²¹

METİN	TERCÜMESİ	VARAK NR.
الفساد بعد المعرفة أقبح من الفساد بالجهالة	Bir fesatı bilip de işlemenin günahı bilmeyip de işlemenin günahından çöktür.	22a
رجلٌ كبش القوم	Erkek kavminin koçudur.	7a
رمى فلان فلاناً، أي قدّفه وشتّمه	Bir kişi, bir kişiye sataştı.	6b
غسلت يدي بالأشنان منك وقد البيت من خيرك	Senden gelecek hayrı istemem.	7a
فلانٌ يمرّض في الوعد	Filan kişi sözünden döndü.	6b
هذا أطول يداً منك أوباعاً	Şu kişinin eli senden uzundur.	6a

Tablo 5: Metinde Geçen Kişiler¹²²

KİŞİ	AÇIKLAMA	VARAK NR.
Ebû Abdillâh Ca'fer b. Muhammed el-Bâkır b. Alî Zeynîl'âbidîn. (Cafer es-sadık)	İsnâaşeriyye'nin altıncı, İsmâiliyye'nin beşinci imamı, Ca'ferî fikhının kurucusudur. 148/765 tarihinde vefat etmiştir.	3a/d, 8b/d, 10a/d, 13b/d, 14a/d
Ebü'l-Kâsım Zeynülsâm Abdülkerîm b. Hevâzin b. Abdilmelik el-Kuşeyrî	Mutasavvîf, kelâm, tefsir ve hadis âlimidir. 465/1072 tarihinde vefat etmiştir.	2b/d

¹²¹ Metindeki kelâm-ı kibarların kaynakları bulunamadığından dolayı tabloda kaynak sekmesi açılmamıştır.

¹²² Açıklama sütunundaki bilgiler, Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi'nin ilgili maddelerinden alınmıştır.

Tablo 5: (Devamı)

KİŞİ	AÇIKLAMA	VARAK NR
Ebû Hanîfe Nu'mân b. Sâbit b. Zûtâ b. Mâh	Dört büyük mezhepten biri olan Hanefî mezhebinin imamı, büyük müctehid. 150/767 tarihinde vefat etmiştir.	2b/d
Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed b. Mahmûd el-Mâtürîdî es-Semerkindî	Mâtürîdiyye mezhebinin kurucusu, müfessir ve fakih. Hanefî alimlerinden İyâzî ve Cûzcânî hocaların talebesidir. 333/944 tarihinde vefat etmiştir.	2b/d
Hz. Dâvûd	İsrâiloğulları'na gönderilen ve kendisine Zebûr verilen peygamberdir. Hz. Süleyman'ın babasıdır. Sesinin gür ve güzel oluşuyla İslamî kaynaklarda geçer. İbadete olan düşkünlüğü ile Kur'an-ı Kerim'de geçmektedir. ¹²³	3a/d
Ebû Muhammed Saîd b. el-Müseyyeb (el-Müseyyib) b. Hazn el-Kureşî el-Mahzûmî	Medineli bilinen yedi fakihten biridir. Tabiîndendir. Pek çok hadis rivayet eden Ebû Hureyre'nin damadı, Hz. Osman ve Hz. Ali'nin (ra) talebesidir. Birçok hadis rivayet etmiştir. Kaynaklarda çok güzel rüya tabir ettiği geçmektedir. 94/713 senesinde Medine'de vefat etmiştir.	5a/d
Ebû Bekr Muhammed b. Sîrîn el-Basrî	Rüya tabiriyle tanınan hadis ve fıkıh âlimi, tâbiî. Otuz kadar sahâbi ile görüştüğü rivayet edilen İbn Sîrîn aynı zamanda Huzeyfe b. Yemân, Zeyd b. Sâbit, Hasan b. Ali b. Ebû Tâlib, İmrân b. Husayn, Ebû Hureyre gibi sahâbîlerden, Abîde es-Selmânî ve Kâdî Şüreyh gibi tâbiîlerden de ders almıştır. Önceleri muhaddis ve fakih olarak tanınan İbni Sîrîn sonrasında ilk rüya tabircilerinden olmasıyla tanınır. Buhari ve Müslim'de dahi onun rüya tabiri ile ilgili rivayetleri geçmektedir. 110/729 yılında vefat etmiştir.	7a/d
Abdullah b. Sîrîn	Muhammed b. Sîrîn'in oğludur. Hakkında bilgiye ulaşılamamıştır.	10a/d
Ebû Bekr Abdullâh b. Ebî Kuhâfe Osmân b. Âmir el-Kureşî et-Teymî	İlk müslümanlardan ve Hulefâ-yi Râşidîn'in ilkidir. Hz. Muhammed'in (sav) kayın pederi ve ona yakın sahabedir. Dürüstlüğü ve sadakati dolayısıyla Peygamber Efendimiz ona bizzat "sıddık" lakabını vermiştir. Hicret hadisesinde Hz. Peygamber'in yoldaşdır. Bu yoldaşlık münasebetiyle Türk ve İran edebiyatlarında "yâr-ı gâr" yani mağara yoldaşı, can yoldaşı olarak anılmıştır. 13/634 tarihinde vefat etmiştir. Kabri Medine'de Hz. Muhammed'in (sav) bari yanındadır.	13b/d

¹²³ Kur'an-ı Kerim, Sâd 38/17

Tablo 5: (Devamı)

KİŞİ	AÇIKLAMA	VARAK NR
Hz. Yusuf	Hz. Ya‘küb’un oğlu, Hz. İshak’ın torunudur. Babası ve dedesi gibi bir peygamber olan Hz. Yusuf, İsrâiloğulları’na gönderilmiştir. Tevrat’ ve Kur’an-ı Kerim’de benzer şekilde geçmektedir. Güzelliği, iffeti ve rüya tabirciliği ile tanınan Yusuf Peygamber Kur’an’da kendi ismiyle müsemma olan, Yusuf Suresi’nde geçmektedir. Bu surede anlatılan kıssa “ahsenü’l-kasas” yani en güzel kıssa olarak bilinmektedir.	15b/d, 21a
Hz. Eyyûb	Kur’ân-ı Kerim’de adı geçen ve hastalık karşısındaki sabırla bilinen peygamberdir.	16a/d
Hz. Ali	İlk müslümanlardan, Hz. Peygamber’in damadı ve Hulefâ-yi Râşidîn’in dördüncüsüdür. Çocukluğunda dahi puta tapmadığı için daha sonraları “Kerremallahu vecheh (Allah yüzünü ak etsin) duasıyla anılmıştır. Ayrıca Hz. Peygamber tarafından verilen “Ebû Tûrâb” lakabından başka “el-Murtazâ” ve “Esedullâhi’l-gâlib” gibi lakapları vardır. Bazı kaynaklarda “ilmin kapısı” olarak anılmaktadır. 40/661 senesinde vefat etmiştir.	2a
Kârûn	Tevrat’ta “korah”, Kur’ân-ı Kerim’de ise “kârûn” olarak geçer. Zenginliğiyle tanınan, Hz. Mûsâ ve Hârûn’un şahsında Allah’ın emirlerine karşı çıktığı için cezalandırılan kişidir.	4b
Hz. Nuh	Büyük peygamberler arasında sayılan, kendisine inanmayan kavmi tufan ile helâk edilen peygamberdir. Kur’ân’da 950 yıl civarı yaşadığı ve Allah’ın emriyle bir gemi yaparak kendisiyle birlikte beraberindekilerinde tufandan kurtulduğu geçmektedir. “Ulû’l-azm” olarak isimlendirilen beş büyük peygamberden biridir. .	4b
Hz. İbrâhim	Yahudilik, Hristiyanlık ve İslâm’ın müştereken kabul ettiği büyük peygamberdir. Tüm inananların babası olarak anılmaktadır.	5b
Hz. İsmâil	Hz. İbrâhim’in oğlu, Kur’ân’da adı geçen bir peygamberdir.	
	Semâvî kitaplara göre bilinen ilk insan ve ilk peygamberdir.	9b, 36b, 37a
Ebû Yezîd Tayfûr b. İsâ b. Sürûşân (Bâyezîd-i Bistâmî)	İlk büyük mutasavvıflardandır. 234/848(?) tarihinde vefat ettiği bilinmektedir	18b
Burhânüddîn (Burhânü’s-Şerîa) Mahmûd b. Ahmed b. Abdilazîz el-Buhârî el-Mergînânî	Hanefî müctehid ve âlimidir. 616/1219 tarihinde vefat etmiştir.	22b

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. METİN VE SADELEŞTİRME

3.1. Metnin Kurulmasında İzlenen Yöntem¹²⁴

1. Her sayfaya ayrı bir sayfa numarası verilmiştir.
2. İncelenen metin mensur bir eser olduğundan metnin akışı bozulmaması için sayfa sonlarında “tâkîbe” olarak yer alan bir sonraki sayfanın ilk kelimeleri ile biten bölümleri gösteren “minhum” ibareleri yazılmamıştır.
3. Transkripsiyon yapılırken mütercimin kullandığı imlaya sadık kalınmaya çalışılmış, tespit edilebilen hatalar dipnotta belirtilerek aynen aktarılmıştır.
4. Metnin çeviriyazımı yapılırken İsmail Ünver’in “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”¹²⁵ başlıklı makalesindeki esaslar uygulanmaya çalışılmıştır.¹²⁶
5. Mensur metnin daha iyi anlaşılabilmesi için büyük/küçük harf kullanımına riayet edilmiştir.¹²⁷
6. Metne yapılan eklemeler [] ile gösterilmiştir.
7. Okunuşundan emin olunamayan kelimelerin yanına (?) konularak dipnotta Arap harfli metnin görüntüsü verilmiştir.
8. Okunamayan kısımlar (...) ile gösterilmiş Arap harfli metnin görüntüsü dipnotta verilmiştir.
9. Anlam karışıklıklarını önlemek ve bağlam bütünlüğünü sağlamak adına noktalama işaretleri kullanılmıştır. Noktalama işaretleri kullanılırken Prof. Dr. Mertol Tulum’un “Tarihî Metin Çalışmalarında Usul”¹²⁸ isimli kitabındaki esaslara ve “Türk Dil Kurumu Yazım Kuralları”¹²⁹ esaslarına uyulmaya çalışılmıştır.
10. Ayet, hadis, kelimeler kibar ve iktibaslar tırnak içine alınmadan Arap harfleriyle verilmiştir. Eser içerisinde çoğunun anlamları verildiğinden tekrara düşmemek adına tekrar anlamları verilmemiştir. Anlamı verilmeyenlerin dipnotta anlamları verilmiştir.

¹²⁴ Bu bölüm hazırlanırken M. Fatih Köksal’ın “Metin Neşrinin Ana Esasları” başlıklı makalesinden faydalanılmıştır (TÜBAR, XXXI, 2021 Bahar, s. 179-209).

¹²⁵ İsmail Ünver, “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, *Turkish Studies*, 3 (6), 2008, s. 1-46.

¹²⁶ “Veyâhüd” kelimesinde bu makaledeki esaslara uyulmayıp istisna yapılmıştır.

¹²⁷ <https://www.tdk.gov.tr/kategori/icerik/yazim-kurallari/> erişim tarihi 24.08.2022

¹²⁸ Prof. Dr. Mertol Tulum, *Tarihî Metin Çalışmalarında Usul*, Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları, 2017.

¹²⁹ <https://www.tdk.gov.tr/kategori/icerik/yazim-kurallari/> erişim tarihi 24.08.2022

11. Metinde noktalı harflerin yazımı -h ile yazılması gerekirken ħ ile yazılması gibi-¹³⁰ harf eksiklikleri, yazımı farklı aynı kelimeler bulut-buluṭ, duḥān, dumān, furtuna, fırtına, gibi durumlara müdahale edilmemiş, dipnotta belirtilmiştir.
12. Cümle düşüklüğü veya anlam karmaşası oluşturabilecek firāşinuñ/firāşında, didim/didi gibi kelimelerde düzeltme yapılmış ve dipnotta belirtilmiştir.
13. İnceleme yapılırken metin içerisinde yapılan alıntılar sayfa numaralarıyla 1B, 1B/H şeklinde dipnotta verilmiştir.
14. Ana metin ve der-kenar şeklinde yazılı olan metin birbirinden bağımsız olduğundan ayrı olarak çeviriyazımı yapılmış ana metin 1b-2a, der-kenar metni 1b/d-2a/d şeklinde gösterilmiştir.
15. Diyaloglar ve soru cevaplar tırnak içerisinde aktarılmıştır.
16. Metnin çeviriyazımında Necati İşler yazı fontu kullanılmıştır.
17. Metnin çeviriyazımında kullanılan transkripsiyon işaretleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.
18. Metin içerisinde alınan bilgiler “Ahmed el- Būnî, Tabir-i Rūya Tercümesi” vr. numarası verilerek dipnotta gösterilmiştir.

Tablo 6: Transkripsiyon Alfabeti

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, ḍ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	‘
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, ḏ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	’

¹³⁰ Halvetiyye (16b)

3.2. Metin

[1b]

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ وَلَا عُذْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ¹³¹.

Amma ba'd; ma'lûm ola ki iş bu ta'bîr-nâme merhûm ve mağfûr Şeyh Ahmed Bûnî aleyhi rahmetü'l-muğnî hâzretlerinin 'Arabî 'ibârâtla ta'bîr buyurdıkları ta'bîr-nâmesinden olup

[2a] lâkin ba'zı ehibbâımız mezkûr ta'bîr-nâmenüñ Türkîce tercüme olunmasını bu hâkîrden ilticâ ve iltimâs etmeleriyle bu hâkîr-i pür-takşîr daği lisân-ı Türkîce tercümesine şürû' eyledmege dünyâda bir eser olup zağr-ı âhirete vesîle ve nazar iden ihvân-ı dînden du'âya zerî'a ola, vallâhü'l-mu'in. Ve daği Şeyh-i merkûmdan nakıldür ki ahvâl-i dünyâ ibtidâdan intihâya kadar cânib-i Hâk'dan Hâzret-i 'Alî kerremallâhu vechehû hâzretlerine 'ilmi keşf u ilhâm olunmuşdı. Lâkin ol zât-ı muhterem ol sırrı bir ahade keşf ü ifâde eylemedi lâkin 'ilm-i cîrde 'alâ tarîkı'r-rumûz ba'zan işâret olunmuşdur, âni daği 'ilm-i cîfre âşinâ olanlar hesâb-ı mahşûş ile tefhîm etdiler.

[2b] Hâzret-i Resûl:

تَكَلَّمُوا رُؤْيَاكُمْ لَصَدِيقِكُمْ فَإِنَّ مَا ذَكَرَهُ يَكُونُ وَقَعًا¹³²

buyurdu. Ma'nâ-yı lâţîfî: “Sizler rü'yâñızı ziyâde sevdigiñiz ve hüsn-i zan etdigiñiz ehibbâ vü eşdiğânıza söyleñ” ya'nî aña ta'bîr etdirdiñ ki taḥkîkân evvel mu'abbir evvel rü'yâyı ne günâ ta'bîr ider ise anıñ ta'bîr etdigi gibice vâkı' olur. Ve ḥadîs-i âḥarde daği

الرُّؤْيَا لِمَنْ رَأَاهَا وَعَلَى رَجُلٍ طَائِرٍ¹³³

buyuruldu. Ya'nî: “Rü'yâ görenindir ve rü'yâ kuşın ayağı üstindedür” dimekdür ki mu'abbir evvel rü'yâyı vâkı'a muṭâbık ta'bîr iderse ol rü'yâ ḥayr olur ve rü'yâ kuşuñ ayağı üzerindedür deyu ta'bîr 'alâ tarîkı'l-isti'âredür. İmdi bundan murâd rü'yâyı ta'bîr iden kimesne rü'yâyı ve uşûl-i rü'yâyı ve ta'bîri

¹³¹ Hamd âlemlerin rabbi olan Allah'a, âkıbet takva sâhiplerinedir. Düşmanlık ise ancak zâlimleredir. Allah'ın salâtı da yaratılmışların hayırlısı olan Hz. Muhammed'e, ailesine ve dostlarına olsun.

¹³² Kaynağı bulunamadı.

¹³³ Kaynağı bulunamadı.

[3a] bile. Zîrâ rû'yâ görmek ecza'-ı nübüvvetden kırk altı cüz'den bir cüz'dür. Pes imdi mu'abbir 'âlimen bi-kitâbillâhi ve hâfızân li-hadîsi Resûlillâh ola, ya'nî Kur'an-ı Kerîm'in ve ehadîs-i nebeviyyenün ma'ânîsini bile ve 'ulûm-i 'arabiyyeyi ve isti'mâlatını ve lügâtını ve elfâzını ve elfâzınıñ iştikâkını habîr ola ve ahvâl-i nâsı ve uşûl-i ta'bîri 'âlim ola ve ehl-i hâk ve ehl-i vera' ve ehl-i takvâ tâhirü'n-nefs ve şâdıkul-kavl ve kerîmü'n-nefs olup kerîhü'l-ahlâk ve beziyyü'l-lisân olmayup ve menhiyyât u muharremâtdan ictinâb eyleye ki Hâk Te'âlâ dañi aña rû'yâ ta'bîrin müyesser eyleyüp ve melekût-i gaybinden rû'yâ ta'bîrini aña tevfiķ eyleye. Zîrâ rû'yâ ezmine vü evķâtun ve ezmânun ve eşķâsun ihtilâfâtıyla

[3b] muhtelif olur. Rû'yâ ba'zan Kitâb-ı Rabbânî ile ve ba'zan hadîs-i nebevî ile ve ba'zan lafzınıñ 'ayniyle ve ba'zan lafzınıñ gayrıyle veyâhüd elfazınıñ delâletiyle veyâhüd elfazınıñ şumûliyle veyâhüd rû'yânun nazîriyle veyâ gayrıyle dañi ta'bîr olunur ve ba'zan ol rû'yânun ismiyle veyâ isminün gayrıyle veyâhüd rû'yânun şudûriyle veyâ iştikâkiyle veyâ şumûliyle ve ziyâde ve nokşanıyla dañi rû'yâ ta'bîr olunur. Ammâ rû'yânun Kitâbullah ile ta'bîrinün mişâli, bir kişı hâl-i rû'yâda beyza ya'nî yumurta görse Allâhu a'lem bunun ta'bîri nısvân ile mu'âmele veya nısvânla tezevvüc veyâhüd menâfi'-i dünyeviyye ve menâşıbdan bir şey'e nâ'il ü vâşıl olmaķdur. Zîrâ Hâk Te'âlâ Kur'an-ı Kerîm'inde:

[4a]

كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَّكْنُونٌ¹³⁴

buyurdı. Ya'nî: “Cennetin hûrîleri dizilmiş ve urundulunmuş beyâz incular gibidür.” Pes imdi rû'yâda beyza görmek nısvâna temsil olunur ammâ rû'yâda nısvân görmek dînde kuşurdur ve re'yinde haťadur. Ve yine Kitâbullâh ile olunan ta'bîrdendür ki bir kişı rû'yâda büyük taşlar görse anun kâsvet-i kâlbine ve kemâl-i gafletine delâlet ider. Zîrâ Hâk Te'âlâ Kur'an-ı Kerîm'inde kâsvet-i kâlb şâhibi olanlar için:

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُم مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسَوَةً¹³⁵

buyurdı. Ve yine Kitâbullah ile olan ta'bîrdendür bir kişı rû'yâda tâze et görse ve ekl eylese gıybetle ta'bîr olunur. Nitekim Hâk Te'âlâ:

¹³⁴ Kur'an-ı Kerîm, Saffât, 37/ 49; Sanki onlar (beyazlıklarıyla), saklanmış (gün yüzü görmemiş) yumurtalardır...

¹³⁵ Kur'an-ı Kerîm, Bakara, 2/74; Sonra bunun ardından kalpleriniz yine katılaştı; taş gibi, hatta daha katı oldu...

وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا¹³⁶

buyurdu.

[4b] Lâkin rü'yâda pişmiş et görmek bir ni'met-i müstaḥzaraya delâlet ider. Ve daḥi rü'yâda mefâtih görmek māl ile ve umûr-ı dünyānuñ kendüye feth u teveccühiyle ta'bîr olunur. Zîrâ Ḥaḳ Te'âlâ māl-i Qārûn'ı hikâyeten:

وَأَتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالْعُصْبَةِ أُولِي الْقُوَّةِ¹³⁷

buyurdu. Bunda ya'ni bu makamda Ḥaḳ Te'âlâ mefâtih-i zikr idüp Qārûn'ın mālınıñ keşretini murâd etmişdür. Zîrâ ki mālâ vuşul ancak mefâtihledür. Ve daḥi bir kişi rü'yâda seffne görse mühlikât ve mazarrâtdan necâtla ta'bîr olunur. Zîrâ Ḥaḳ Te'âlâ, Ḥazret-i Nuh 'aleyhi's-selâm kışşasında hikâyeten:

فَنَجَّيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ¹³⁸

buyurdu. Ve daḥi bir kişi rü'yâda mülûk görse ki ḥadem u ḥaşem ile¹³⁹ geçse eger ol maḥalleden pâd-şâh ḥadem u ḥaşem ile

[5a] geçmek 'âdet ise ol maḥalleye bir ḥayr u sūrûr işâbet etmege delâletdür. Fe-ammâ eger ol yirden mülûk ḥadem u ḥaşem ile geçmek müte'ârif degil ise ol maḥalleye bir keder ve şūrûr işâbet etmege delâletdür. Zîrâ Cenâb-ı Mevlâ:

إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا أَعِزَّةَ أَهْلِهَا أَذِلَّةً¹⁴⁰

buyurdu. Ammâ rü'yānuñ eḥādîş-i nebeviyye ile ta'bîri mişâlen, bir kişi rü'yâda gurab ya'nî kâra kârga görse recul-i fâsiḳ ile ta'bîr olunur. Zîrâ Ḥazret-i Resûl-i Ekrem:

الغراب فاسقة

¹³⁶ **Kur'an-ı Kerim**, Hucurât, 49/12; Birbirinizin gıybetini yapmayın. Herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı?

¹³⁷ **Kur'an-ı Kerim**, Kassas, 28/76; Biz ona, anahtarlarını (bile taşımak) güçlü bir topluluğa ağır gelecek hazineler verdik...

¹³⁸ **Kur'an-ı Kerim**, Yunus, 10/73; Biz de onu ve onunla beraber gemide bulunanları kurtardık...

¹³⁹ Kelimeye hareke konulduğundan kaynaştırma "y"si alınmamıştır.

¹⁴⁰ **Kur'an-ı Kerim**, Neml, 27/34; Krallar bir memlekete girdi mi, orayı harap ederler ve halkının ileri gelenlerini zelil hâle getirirler...

dimişdür. Rü'yâda fâre görmek daği böyledir ya'nî bununla daği recul-i fâsık ve imre'e-i fâsıka görmeklikle daği ta'bîr olunur. Nitekim kelâm-ı 'Arab'da:

الفأرة فاسقة وفويسقة¹⁴¹

dağî dinilmişdür. Ve daği rü'yâda

[5b] iyegü görmek, bununla daği imre'e murâd olunur. Zîrâ Hâzret-i Resûl

المرأة خلقن من ضلع أعوج¹⁴²

buyurdu. Ya'nî: “Avrat âdemiñ egri iyegüsinden halk olundu” demekdür. Rü'yâda kapunuñ alt eşigini görmek daği imre'e ile ta'bîr olunur. Zîrâ Hâzret-i Resûlullâh 'aleyhi's-selâm, Hâzret-i İbrâhîm 'aleyhi's-selâm ile mahtûm-ı mükerrerleri Hâzret-i İsmâ'îl 'aleyhime's-selâm kışşasında Hâzret-i İbrâhîm, İsmâ'îl'e

امسك أسكفة بابك¹⁴³

buyurdu. Ya'nî: “Kapunuñ eşigini değıştirme, tut” demekle ehliñi tatlık etme dimegi murâd eyledi ve bunların emşâli âyât-i kerîme ve ehâdis-i nebeviyye ile vukû'-ı keşîrdür. Fe-ammâ rü'yânuñ emşâl ile¹⁴⁴ ta'bîri bir kişı rü'yâda

[6a] ellerin uzun görse kendünün her ne tarafa olursa elinün irişmesine ve her dürlü ümür-ı huşuşa iktidârına ve güci yetmesine ve mahtûbı olan işin itmâm etmesiyle ve şân u pâyesinün ve qadr u irtifâ'yla ta'bîr olunur. Zîrâ kelâm-ı 'Arab'da:

¹⁴¹ Her ne kadar ikincisi için Arap deyiimi nitelemesi kullanılmışsa da yukarıdaki iki ifâde de hadîs-i şerifte geçmektedir. Bununla birlikte “فويسقة=fâsıkık” ziyâdesi hadiste geçmemektedir. Hadîsin metni şu şekildedir:

الحية فاسقة، والعقرب فاسقة، والفأرة فاسقة، والغراب فاسق

Tercümesi: “Yılan fâsıktır, akrep fâsıktır, fâre fâsıktır ve karga fâsıktır.” (Muhammed b. Yezid el-Kazvînî, *Sünenü İbn Mâce*, el-Et'ime, 19, thk. Muhammed Nâsiruddîn Elbânî, Riyâd: Mektebetü'l-Maârif, ts. s.548)

¹⁴² Bu ifâde hadisten alınmıştır. Hadîsin metni şu şekildedir:

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُؤْذِي جَارَهُ، وَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ خَيْرًا، فَإِنَّهُنَّ خُلِقْنَ مِنْ ضَلْعٍ، وَإِنَّ أَعْوَجَ شَيْءٍ فِي الضَّلْعِ أَعْلَاهُ.

Tercümesi: Allah'a ve âhîret gününe inanan kimse komşusuna eziyet etmesin, hanımlara özen gösterin, zîra onlar ege kemiğinden yaratılmıştır, ege kemiğinin en eğri kısmı yukarı kısmıdır. (*Sahîhu'l-Buhârî*, en-Nikâh, 80; Muhammed b. İsmâîl el-Buhârî, thk. Abdüsselâm Allûş, Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1428/2006)

¹⁴³ Kaynağı bulunamadı.

¹⁴⁴ Metin içerisinde “emsaliyle” şeklinde yazmaktadır. Ancak buradaki mana atasözü ile olduğundan dolayı, emsaliyle=benzeriyle manasıyla karışmaması için bu şekilde alınmıştır.

dirler. Ya'nî: “Şu âdemiñ eli senüñ eliñden uzundur.” A'nî kuvvet u kudret u zabt u taşarruf cihetinde senden ziyâdedür, dimege murâd olunur. Rü'yâda kendüyi oduncılık ider görmek -kelâm-ı 'Arab'da âñâ ihtitâb dirler- ta'bîri: Ol şâhib-i rü'yânuñ nemmâmlığına ve ıalbinüñ fesâd u nifâkına delâlet ider. Zîrâ kelâm-ı 'Arab'da koğucılık iden kimesneye muhtebî¹⁴⁶ dirler ya'nî odun çeken âdem âteşi inâre ve tahrîke bâ'îş olduğı gibi ke-zâlık nemmâmlık ve gammâzlık iden kimesne dağı fesâd ü fîtneyi eyüce tahrîk ider.

[6b] Ve dağı rü'yânuñ emşâl ile ta'bîr olunan nev'indendür, bir kişı rü'yâda hastalık görse nifâkıyla ta'bîr olunur zîrâ 'Arab va'dinde halef idene:

فلانٌ يمرض في الوعد¹⁴⁷

dirler ya'nî: “Filân kimesne kavlınden temrîz etti.” A'nî kavlınden döndi dimegi murâd iderler. Ve yine rü'yâ[nuñ] emşâlinendendür bir kişı rü'yâda bundüka ve taş ve ok gibileri atmak mezemmet etmekle ta'bîr olunur. Nitekim 'Arab:

رمى فلانٌ فلاناً، أي قذفه وشتمه¹⁴⁸

ya'nî: “Filan kimesne filan kimesneye kazf etti, â'nî harf-endâzlık ve şetm-i kabihle şetm eyledi ve zemm eyledi” dimegi murâd iderler. Ve yine ta'bîr böyledür, â'nî rü'yânuñ emşâl-i sâ'iresiyle ta'bîr olunan nev'indendür ki bir kişı rü'yâda elini şâbûn ve lîf ve çugan ve uşnan gibilerle yumak ol maılıbı

[7a] olan şeyden kendüyi keff-i yed etmesiyle ta'bîr olunur, nitekim 'Arab:

غسلت يدي بالأشنان منك وقد البيت من خيرك¹⁴⁹

dirler. Ya'nî ben senden elimi şâbûnla yudım ve ben senüñ cānibiñden olan hayırdan keff-i yed eyledim dimegi murâd ideler. Ve dağı bir kişı rü'yâda kebş: Ya'nî koc görse ol rü'yâyı görenüñ 'uluvv-ı şānına ve fehamet-i hāline delâlet ider. Nitekim 'Arab:

¹⁴⁵ Kaynağı bulunamadı.

¹⁴⁶ Bu kelime, ihtitâb masdarından ism-i fâil olarak muhtetib olmalıdır. Ancak metinde bu şekilde imlâ edilmiştir.

¹⁴⁷ Kaynağı bulunamadı.

¹⁴⁸ Kaynağı bulunamadı.

¹⁴⁹ Kaynağı bulunamadı.

dirler. Ya'nî re'îs dimegi murâd iderler ve bunun emsâli daği keşirü'l-vuķû'dur. Ammâ rü'yānuñ isminüñ zāhiriyle rü'yanuñ ta'bîri meşelâ bir kişinüñ ismi Fâzıl veyâ Râşid veyâ Şâkir veyâ Sâlim veyâ Hasan olup ve rü'yâda daği bunların biriyle aña nidâ olunsa ol rü'yānuñ şâdıkā olmasına ve anuñ

[7b] hüsn-i hâline delâlet ider. Ve bu isimlerin zāhirinden müstefâd olan Allāh Te'ālâ tarafından faẓl u irşâd u ihsândur. Allahu a'lem. Ammâ rü'yānuñ isminüñ ma'nâsıyla ta'bîri mişâlen bir kişi rü'yâda çiçeklerden bir cins gül ve reyhân gibileri görmek ve kōqlamak gibi bunun ta'bîri Allāhu a'lem anuñ serî'ü'z-zevâl ve ƙalîlü'l-beķâ' bir ni'mete vuşûlüne delâlet ider. Ammâ rü'yâda rü'yet olunan kişinüñ zıddıyla rü'yānuñ ta'bîri meşelâ bir kişi rü'yâda ağlamak ve maḥzûn olmak gibi ammâ bunların zıddı gülmek ve mesrûr olmakdur. Ammâ şavtla döginüp ve ƙarpınup ve yeñini ve yakasını yırtup ağlarsa bir 'azîm kedere ve ğamma delâlet ider. Rü'yâda gülmek bunun zıddı daği ağlamakdur. Ve daği

[8a] rü'yâda biriyle uğraşmak ve güleşmek ve muḥârebe etmek gibi ğâlib olursa mağlûb ve mağlûb olursa ğâlib olmağa delâlet ider. Ve daği bir kişi kendüyi rü'yâda ḥacâmat etdirtse üzerine bir ḥuşûşla bir nesne ḥükm olunmasına delâlet ider. Bir kişi rü'yâda kendini ƙabre girmiş görse zindâna girmesine delâlet ider. Ƙabirden ƙıķması zindândan ve maḥbûsdan ƙıķmasına delâletdür. Bir kişi bir yirde ve bir maḥallede ḥarb u ƙıtâl görse ol yire ve ol maḥalleye tâ'ün-ı vebānuñ zuḥûrına delâletdür. Ve eger rü'yâda bir maḥalde a'dâ ğalebesini görse ol maḥalle seyl-i 'azîm ve bir fitnenüñ zuḥûrına delâlet ider ve eger bir maḥalde ƙekirge ğalebesini görse ol maḥalle a'dānuñ zuḥûruna delâlet ider. Bir yirde âteş görmek ḥastalığa

[8b] delâlet ider. Rü'yâda cevz u bādem gibileri görmek eger şavtlanırsa bir taraftan ḥuşûmet ve burûdete ve kedere delâlet ider. Şavtlanmazsa māl-i meknûna delâletdür, dinildi. Rü'yâda başınuñ saçını uzamış görmek mālınuñ ve zînetinüñ ziyâde olmasına 'alâmetdür. Ammâ başda saçın ƙok uzanup gözini ve yüzini örtse kendiyi ğamm u ḥüzn ihâta etmege delâletdür. Ve bunların emsâli nâsın hey'ât u keyfiyyâtına göre rü'yâ ta'bîr olunur. Bir ğün bir kişi Şeyḥ Âḥmed Bünî Ḥazreti'ne: "Ben bu ğice tûfenge ƙurşun ƙoyup atdım ammâ atılan ƙurşunda bir miķdâr şu'le zāhir olup ba'de ol şu'le söğindi" didikde, Ḥazret-i Şeyḥ: "Sen ƙalbiñden bir kimesneye burûdet idüp, ğamğîn

[9a] olup, şetm u mezemmet eylemişsin amma anuñ şerâresi sâkin olup ve eşeri daği senüñ ƙalbiñden izâle olmuş" deyu buyurdi. Bir kişi Ḥazret-i Şeyḥ'e: "Bu ğice rü'yâmda baña laḥm-i kadîd getürdiler" didikde, Ḥazret-i Şeyḥ: "Senüñ ƙalbinde muzırr bir mādde-i muşammem var imiş ol maddenüñ vuķû'ı zāhir olmuş. Zîrâ laḥm-ı kadîd bir mādde-i muşammeme delâlet ider" deyu

¹⁵⁰ Tercümesi: "Adam kavminin koçudur." Kaynağı bulunamadı.

buyurdu. Rü'yâda hayye görmek nefis u a'dānuñ galebe şüretidür. Eger hücum ider ise a'dānuñ hücumuna delâletdür. Ammā rā'î, a'dāya gâlib olur ise hâkîkatde kendünün gâlib olmasına mağlûb olur ise dañi kendünün mağlûb olmasına delâlet ider. Allāhu a'lem. Kelb-i 'aķūr dañi hayye gibidür. Zîrā bunlar gâlib hâlde nefis-i emmārenün ve hevānuñ

[9b] galebesi şüretidür. Sa'y eyleye ki bunları mağlûb kıla. Rü'yâda cāmūs görmek kendüye kuvvet u me'mûli olan umurun huşûli ve kuvvet-i karîbesi şüretidür. Ammā lahm-ı cāmūs rızķıñ huşûl u huşûrına delâletdür. Kara tut ve siyāh üzüm salķımı görmek ve yimek zāhir-i hâlde ğamm u ğussa ve hastalık ile ta'bîr olunur. Zîrā babamız Hāzret-i Ādem 'aleyhi's-selām cennette ekl-i şecer eyledikde mübārek ellerine yaş beyāz üzüm salķımı aldıkda der-'aķab siyāha mütebeddel oldu didiler. Rü'yâda kafes ve şebeke gibileri görmek umurun huşûl için nāsdan ihtifā ve gizlemek şüretidür. Bir kişı Hāzret-i Şeyh'e: "Ben hāl-i menāmımda mālımı ve evlādımı Cenāb-ı Vāhibü'l-āmāle emānet eyledim" didikde, Hāzret-i Şeyh:

[10a] "Senün kalbiñ ğıll u ğışşdan muşaffā olup ve kalbiñden dünyā ve muħabbeti iħrāc olmuş. Zîrā umurun Mevlā'ya ihāle eylemek kalbiñ şafvetine ve dünyā muħabbetinün kalbden iħrāc olunmasına 'alāmetdür" deyu buyurdu. Rü'yâda qar görmek vaķtinde ise ni'metullāha delâletdür. Bî-vaķt ise ğamm u kedere ve burûdet-i kalbe delâlet ider. Rü'yâda öküz görmek keşret-i hayr u bereketle ta'bîr olunur. Rü'yâda tā'ün görmek iztîrāb-ı rûħdur. Rü'yâda gögercin görmek ve ānuñla iştîğāl nefis-i emmārenün ve hevānuñ galebe şüretidür. Zîrā gögercin ile iştîğāl eyleyen kimesneye Resûl-i Ekrem Hāzretleri:

أَنَّ الشَّيْطَانَ يَتَّبِعُ شَيْطَانَهُ¹⁵¹

buyurdu: Ya'nî: "Taħķîķ bu şeytān ol şeytāna tābi' oldu" dimekdür. Rü'yâda halka va'az

[10b] etmek nāsa emr-i ma'rûfla emretmesine ve halk içinde re'îs u mukteda ve 'ulûm-ı rabbāniyyenün halka neşr u ifāzasına 'alāmetdür ammā bir mekāndan bir mekāna nakli kalbini ahlāk-ı zemīmeden ahlāk-ı hamīdeye nakle delâlet ider. Bir kişı Hāzret-i Şeyh'e: "Ben rü'yāmda cemî' maħlûkāt 'adedince tarîķler gördüm ve ben dañi ol tarîķlere nazar iderdim" didi. Hāzret-i Şeyh, dañi: "Allah Te'ālā'ya vuşûle her tarîķle dañi tevessül mümkündür ve her bir şahs için bir tarîķ vardır ki ānuñla Allah Te'ālā'ya tavaşşul olunur" demişdür. Rü'yâda tabaķ görmek kitābla ta'bîr olunur. Bir kişı: "Ben rü'yāmda bir kimesneyi katl eyleyüp ve kendi başımı dañi tırāş etdim" didikde, Hāzret-i Şeyh: "Senün bir huşûşda baş cānibinden galebe şüretidür" didi.

[11a] Bir kişı Hāzret-i Şeyh'e: "Ben kendimi rü'yāmda ok atar gördüm" didikde, Hāzret-i Şeyh: "Sen bir kişıye hayr du'ā kaşd idüp ba'dehû andan ferāġat etmişsin. Kûfûr, ğaζab-ı Rabbānidür ve

¹⁵¹ Bu söz hadis kaynaklarında şu şekilde geçmektedir: شَيْطَانٌ تَبِعَ شَيْطَانَهُ (Alî b. Hüsâmiddîn b. Abdilmelik b. Kadîhân, **Kenzü'l-ummāl**, neşr ve tashih: Bekri Hayyânî, Saffet Sakka, Beyrut: Müessesetü'r-Risāle, 1985/1405, c. 15, s. 216)

mücib-i ‘azāb-ı elīmdür ve Hâk Te‘ālā bu insle cinni hâk idüp ve ‘âlem-i fâniye getürmekden murād-ı ‘alīyyesi ancak tevhīd-i zātıdır. Ammā insān ni‘met-i Hudā’yı nisyān sebebiyle vesīle-i duhūl-i nīrān ve bā‘ış-i gāzab-ı Yezdān oldukları emr-i muhakkakdur” deyu buyurdu. Rū’yāda saç ve şakalını tırāş eylemek hilāf-ı sünnetdür ve ‘izz ü şerefinüñ gitmesine delāletdür. Rū’yāda yüksek tağa çıkmak ve görmek kadr u mertebenüñ rif‘atine sebebdür. Ve daği Hâzret-i Şeyh: “Ben zemān-ı keşfimde ‘âlem-i

[11b] hayātda herkesde birer ip gördüm. Kaçān kimin ki mevti taḥakkuk etse ol ip münkaṭı‘ olup ve ol kişi daği dār-ı bekāya intikāl ider” didi. Bir kişi Hâzret-i Şeyh’e: “Ben bir şahş-ı mu‘ayyeni gördüm ki bir yirde gısl iderdi” didikde, Hâzret-i Şeyh: “Sen aña zellāt u ‘ışyānından taṭhīr içün du‘ā ve himmet kâsd eylemiş[sin]” didi. Bir kişi Hâzret-i Şeyh’e: “Ben rū’yāmda ḥammāma dāḥil olup ve başımı daği tırāş etdim” didikde, Hâzret-i Şeyh: “Sen evā’il-i ḥālinde olan ba‘zı mubāḥātı veyāḥūd ba‘zān sevāb me‘mūl etdigin ḥuşşlar ki anlar:

حسنات الأبرار سيئات المقربين¹⁵²

nev‘inden idi anlara nādīm olmuş[sın]” didi. Rū’yāda defter görmek ‘ilm-i resmīnūñ taḥşīline ‘alāmetdür. Ammā rū’yāda kitāb görmek

[12a] ‘ilm-i nāfi‘ taḥşīline ve neşrine delāletdür. Zīrā rütbe-i velāyet ‘ilm-i nāfi‘den ve ‘amel-i şālihden zūhūr ider. Ve daği Hâzret-i Şeyh’dan menkūldür ki mevtden murād olan rūḥı i‘tā degildir. Belki ruḥūñ bi-ḥasebi’l-mā’nā cesedden ḥurūcudur. Zīrā Resūl-i Ekrem:

المؤمنون لا يموتون بل ينقلون من دار الفناء إلى دار البقاء¹⁵³

buyurdıkları mefhūm üzere dā’imlerdür. Rū’yāda kendiyi namāz kılar görse kendinūñ şalāḥına ve ḳalbinūñ istikāmetine delālet ider. İmām olur ise umūr-ı dīnde ve şerī‘at-ı garrāda imām ve muḳtedā olmasına delāletdür. Rū’yāda ḥançer ve sā’ir esliḥā görmek kendüye ḳuvvet ve a’dāsına nuşretdür. Kendüyü tam üstünde görmek tevḥīd u esmāya delālet ider. Rū’yāda āb-dest almak zūnūbdan pāk olmağa delālet ider.

[12b] Rū’yāda müderris görmek ‘ilm u ḥikmetiñ ḳalbinde şābit ve rāsīḥ olmasına delāletdür. Ve Hâzret-i Şeyh’dan menkūldür ki bu ‘âlem-i ekvān ma’nā i‘tibāriyle hecā menzilesindedür. Ḥālbuki ḥurūfiyyūn bu ḥurūf-ı hecāda tevağğul eylediler. Ammā bu ḥurūfuñ ba‘zısınuñ ba‘zısına

¹⁵² Bu söz kaynaklarda Ebû Saīd Harrāz’a (ö. 277/890) isnāt edilmektedir. Bkz: Muhammed Tāhir b. Ali el Fettenî, **Tezkiretü’l-mevzûât**, Kāhire: İdāretü’l-Tibāati’l-Müniriyye, 1343, s. 188

¹⁵³ Sirācuddin Ömer b. Ali b. Âdil, **El-Lübāb fi ulūmi’l-Kitāb**, thk. Âdil Ahmed Abdülmecūd-Ali Muhammed Muavviz, Beyrut: Dāru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1419/1998, c. 14, s. 370

delâleti ancak kitâbın evvelinde zıkr olundığı üzere tefhîm üzeredir. Ya'nî ol rü'yâda gördüğü şey'in lafzıyla merâm ma'lûm olur. Meşelâ rü'yâda şu görse lafz-ı 'arabîsi "mâ"dır. Evvel harfî mimdir, mîme nazar oluna. Harfinün yâhûd lafzının veyâhûd ma'nâsının delâletiyle rü'yâ ta'bir olunur. İmdi ekvân lafzında on sekiz harf me'hûzdür. Ve uşûl-i 'âlem-i ekvân dağı on sekiz bindür. Bu on sekiz harufdan

[13a] on sekiz bi'n 'âlem murâd olunur. Pes harf-i elifden insânın kâ'imen eşkâli murâd olunur. Harf-i bâdan insânın ku'ûden hâli murâd olunur ammâ mu'abbire lazımdır ki rü'yânın haqîkatine nazar idüp mâ-'adâyı terk eyleye. Rü'yâda kırâ'at-i Qur'ân-ı 'Azîm ve edâ-ı şalat ve zıkrullâh eylese kalbinün şafvetine ve kemâl-i diyânetine ve şalâh-ı hâline delâlet ider. Ve bunların sebebiyle tecellî-i cemâl zühûr ider. Tecellî-i cemâlin zühûrundan dağı şübût-i haqîkî zühûr ider, ânün zühûrundan dağı cemî'-i mümkünât mużmañil olur. Nitekim Haq Te'âlâ:

مَا كَذَّبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى¹⁵⁴

buyurdu. Ya'nî kalb 'ayna müttefik olup 'ayn dağı kalbe müttefik oldu. Ve kalb dağı fu'âda müttefik olup zâhir bâtına ve bâtın dağı zâhire müttefik oldu

[13b] dimekdür. Pes bu maqâmda kurbîyyet ve bu'diyyet ve merâtib-i i'tibârî mürtefi' olur. Belki bu maqâmda i'tibâr-ı vâhîde göre merâtib taşavvur olunur ammâ i'tibâr-ı şânîye göre merâtib-i i'tibârî taşavvur olunmaz. Bir kişi rü'yâda 'ulemâ ve câmi'ler ve mescidler ve melâikeler görse huzûr-ı kalbe ve zühd ü takvâya ve şalâh u kurbîyyetine delâletdür. Nitekim Haq Te'âlâ Hazret-i Muhammed 'aleyhi's-selâmın kendüye kurbîyyeti şânında

ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى¹⁵⁵

ve kemal-i vuşlatı şânında

فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى¹⁵⁶

dimekle kemâl-i vuşlata işâret buyurmuşdur. İmdi bu iki kelâm beyninde fark-ı 'azîm vardır. Bir kişi Hazret-i Şeyh'e: "Ben rü'yâmda Fâtiha-yı Şerîf'i tamâmen kırâ'at eyledim" didikde, Hazret-i Şeyh: "Saña Haq Te'âlâ ru'yet-i

¹⁵⁴ Kur'an-ı Kerîm, Necm, 53/11; Kalp, (gözün) gördüğünü yalanlamadı.

¹⁵⁵ Kur'an-ı Kerîm, Necm, 53/8; Sonra (ona) yaklaştı derken sarkıp daha da yakın oldu.

¹⁵⁶ Kur'an-ı Kerîm, Necm, 53/9; (Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.

[14a] cemālini (...) ¹⁵⁷ müyesser kılar ve ʔalbiñde esrār-ı ilāhiyye rāsih olur” demişdür. Rü’yāda kuru ʔurmā yimek ʔalbinüñ istiḳāmetine ve cennete duḥūlune ve ni‘metlerin ekl etmesine delālet ider. Ammā taze ʔurmā yimek teraḳḳī-i ḥāle ve derūnundan dūnyā muḥabbeti zā’il olup ve dār-ı āḥirette daḥi ‘ālī dereceye nā’il olmasına delālet ider. Rü’yāda emānet almak ʔāḥūd kendüye emānet iḥāle olunmak bundan murād

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ ¹⁵⁸

āyet-i kerīmesinüñ mefhūmı üzere şavm u şalat ve sâ’ir ferā’iziñ edā ve ikmāline işāretdür. Rü’yāda ʔān aldirtmak eger ol ʔān seyelān iderse zāhiren ve bāṭinen kendinden ʔıll u ʔışıñ izālesine delāletdür. Rü’yāda ḥammāma girmek ṭabīa’tiñ işlāḥıyla

[14b] ta’bīr olunur. Cāmi‘de cum‘a namāzı kılmak ḥuzūr-ı ʔalb ile ta’bīr olunur. Rü’yāda döşek ve minderde yatmak ve oturmak ‘uluvv-i menzilete delālet ider. Rü’yāda rāyiḥa-ı ṭayyibe ʔoklamak ve ḥelvā ve zerde gibileri ve sâ’ir ḥulviyyāta müte‘allik nesneleri ekl eylemek zāhir veyā bāṭınüñ ḥalāvet u taşfiyesine delāletdür. Rü’yāda kösec adam görmek bundan murād Şeyṭān’dur. Rü’yāda şandūk görmek ʔalble ta’bīr olunur. Bir maḥalden bi maḥalle nakli ʔalbinüñ bir ḥālden bir ḥāle nakle delālet ider. Meşelā ḥamīdeden zemīmeye ve bi’l-‘akis gibi. Ammā Ḥaḳ Te’ālā’ya vuşul murād iden kimesne be-her-bār aḥlāk-ı ḥamīde ile ʔalbinu tezyīn ve dā’imā kendüye muḥāsebeden ḥālī

[15a] olmamak gerekdür. Tā ki anuñla taḳarrub ilellāh kesb eyleye ve ol ḥāle aña esrār-ı ilāhiyye münkeşife olup ve ḥayat-ı ebediyye ile mümtāz olur. Ammā bu ḥālet ‘ālim u ‘āmil ve mürşid-i kāmiliñ işlāḥ ve terbiyesiyle irşād olunur. Meşelā bir ağacın yabrāḳlarında ḥāşıl olan füyūzāt aña ancak ol mürşidiñ ve belki anuñ daḥi re’isi olan ʔutbuñ himmet ve terbiyesiyle ḥāşıla olur. Ke-zālik mürīd ʔutba muḥtāc olduḡı gibi ʔutub daḥi Allāh Te’ālā’ya muḥtācdur. ‘Ākılāne ‘āmil olana bu icmāl kāfīdür. Ve daḥi bir kişi rü’yāda Mevlā ṭaleb itmek mertebe-i ruḥda ṭabīa’tiñ tevḥīd ṭalebine ve ʔalbinüñ istiḳāmetine delālet ider. Rü’yāda oḳ atmak ḥāṭırına bir kimse içün ḥayr du‘a

[15b] ve himmet ʔaşd etmesine delāletdür. Rü’yāda vücūdundaki kılları tırāş eylemek kendinden ʔamm u ʔuşşanuñ ve ‘illet u elemiñ ʔitmesine delāletdür. Bir kişi Ḥazret-i Şeyḥ’e: “Ben rü’yāmda bir igerlenmiş dābbeye bindim” didikde, Ḥazret-i Şeyḥ: “Senüñ murādıñ ḥāşıl olmuş” deyu buyurdi. Rü’yāda ḥavuz görmek ʔalbinde ‘ilm u ḥikmetiñ cem‘ u taḥşīline delāletdür. Ve eger ol ḥavuzdan içe veyāḥūd ol ḥavuzda girüp yüzse ʔadr u miḳdārınca ‘ulūm-ı rabbāniyyeye neyl u vuşüle ve vücūd mülkünüñ zabṭ u taşarrufuna ‘alāmetdür. Ve daḥi bir kişi rü’yāda bir kimesneyi kendüye üstāz veyā mürşīd ‘addidüp aña iḳtidā eylese ol ʔünā bir kimesneden irşād olunup anuñ

¹⁵⁷ kelime burada fazlalık gibi gözükmetedir ve bir kısmı cilde gittiğinden okunamamıştır.

¹⁵⁸ Kur’ān-ı Kerīm, Azhāb, 33/72; Şüpheşiz biz emaneti göklere, yere ve daḡlara teklif ettik...

[16a] yüzünden maflübuna vâsıl olmasına ‘alâmetdür. Rü’yâda balık eti yimek bir ni‘met-i müstâhzarınuñ vuķū‘una veyâhüd bir kimesneyi hayırla zıkr etmesine delâletdür. Ammâ rü’yâda koyun eti yimek ve görmek bir kimesneyi ğıybet etmek ve şerle aınmak ile ta‘bır olunur. Rü’yâda karınca görmek ni‘metiñ keşret ve devâmına delâletdür. Bir kişı Hâzret-i Şeyh’e: “Beñ rü’yâmda namâz kılar imişim ve sen daħi ol maħalde imişsin” didikde, Hâzret-i Şeyh: “Sen bir hayırlı işe kaşd eylemişsin ol daħi Allâh Te‘âlâ’nuñ faẓl u ‘inâyetiyle hâsıl olmuş” didi. Bir kişı Hâzret-i Şeyh’e: “Ben bir tabaķdan ta‘âm yiyüp ve Benî İsrâ’il’iñ bā‘zı aħvâlin beyân ider idim” didikde, Hâzret-i Şeyh: “Kitâbullâh’a nazâr idüp ve anlarıñ ba‘zan kısaş ve menâkıblarıyla ħaberdâr ve hişsedâr olmuşsin”

[16b] didi. Bir kişı Hâzret-i Şeyh’e: “Ben rü’yâmda bir balık havada uçar gördüm” didikde, Hâzret-i Şeyh: “Sen kalb ‘âleminde bir hayırlı ‘amel işlemegi murâd eylemişsin. Fe-emmâ tâ‘ife-i ħalvetiyye¹⁵⁹ gözlerin yumub ve gördükleri evhâmât ile kendü hâllerini i‘lâm idüp ve anı seyr u keşf ‘addiderler. Ammâ bizim ‘indimizde keşf didikleri ancak ‘âlem-i berzaħda ruħuñ hâlini mükâşefedir” didi. Rü’yâda görmek¹⁶⁰ ya‘nî sünnet olunmak görmek bundan murâd dünyânuñ celb u taħşiline ve sünnet-i Resûlullâh’ı işlemeklige ‘alâmetdür. Rü’yâda döşekde yatmak ehl-i âhirete göre tekâsül ve ğaflete delâletdür. Ammâ ehl-i dünyâya göre ħuzûr ve râhatdur. Rü’yâda ta‘lîm u tadrîs etmek ħadr u mertebesinüñ rif‘atine ve ‘ulûm-ı zâhirenüñ

[17a] taħşîl u neşrine delâletdür. Rü’yâda va‘z etmek ilham-ı rabbâniyyenüñ neşrine ve’l-ġayrî daħi ‘avn u irşâdına delâletdür. Rü’yâda göğsünüñ kıllarını çoğalmış görmek kalbinde imânuñ kuvvetine ‘alâmetdür. Rü’yâda et‘ime-i keşire görmek ve yimek kendinüñ talebiyle degil ise ğa‘ibden ve Cenâb-ı Hâķķ’ın füyûzât-ı ‘aliyyesinden merzûķ olmasına delâlet ider ve daħi mâ- beyne ‘ışa‘eyn mir‘ât-ı Hüdâ’dan tecellî-i şuhûduñ zuhûr zamanıdır. Naẓm:

Âyiñe-i cihânda ekvân mişâle benzer

‘İbretle nazâr kıl kim dünyâ zıll-i hayâle benzer.

Bir kişı: “Ben rü’yâmda kendi ehlimi bana ħizmetde ve kemâl-i mertebe-i inķiyâdımda gördüm” didikte, Hâzret-i Şeyh: “Ķarîben saña dünyânuñ teveccühü müyesser olur” didi. Rü’yâda ħalîfe ve sultân

[17b] gibileri görmek sultânü’l-kuvâ olan yâ kalb veyâ rûħ veyâ nefis gibilerle ta‘bır olunur. Meşrebleriñ ve taḃî’atleriñ ve meķâdirleriñ muktezâlarıncâ ve ğâħice şeyḃi pederi şüretinde yâhüd pederi şeyḃi şüretinde görünüp aña ba‘zı hayırları sevk ider. Ve ğâħice müdebbire-i emr-i ma‘âş

¹⁵⁹ Ĥ ile yazılması gereken bu kelime Ĥ ile yazılmıştır.

¹⁶⁰ “Görmek” fiilinin nesnesi düşmüş veya unutulmuş olduğundan, cümle düşük haldedir.

şüretinde dağı görünür. Rü'yâda vâlichesini veyâhûd zevcesini görmek şehevât-ı nefsâniyyenüñ zuhûrı şüretidür. Rü'yâda câriye görmek dağı menâfi'-i dünyeviyyenüñ şüretidür. Rü'yâda evlâdını görmek şüret-i a'mâl ve ecr-i cezâl 'alâmetidür. Vezir ve kâdı görmek şıfat-ı tedbirdür umûr-ı dünyânüñ tedbîr ve intizâmı 'alâmetidür. Rü'yâda şıbyân-ı ahrâr ve süd oğları görmek bunların

[18a] ahvâl-i kalbiñ şüretidür. Kalbinden nefesine huţûr u zuhûr iden havâtır ile ta'bîr olunur. Rü'yâda beyâz köleler ve câriyeler görmek kuvâ-yı ruĥânîdür. Şahrâda koyunlar görmek 'ibâdât u tâ'âtıñ şüretidür. Rü'yâda taş atmak bu dağı bir kimesneyi taşlamak ve ta'n u zemm eylemek şüretidür. Ve ba'zan kendüye kâsve u nedâmet şüretidür. Rü'yâda bir maĥalde tâ'ûn görmek ol maĥalle bir muşîbetiñ vukû'na delâlet ider. Bir kişı: “Ben rü'yâmda kendimi balık eti ekl ider gördüm” didikde, Ĥazret-i Şeyĥ: “Laĥm-ı semek, şüret-i a'mâldür, sen bir ĥayr 'amel işleyüp ve añunla fâ'idelendiñ” didi. Rü'yâda pişmiş ta'am yimek dağı a'mâl-i ĥüsnüñ zuhûrı şüretidür. Bir kişı Ĥazret-i Şeyĥ'e: “Ben rü'yâmda

[18b] medreseye bir ağac irişmiş gördüm” didikde Ĥazret-i Şeyĥ: “Ehl-i dünyâdan birine manşıbı virilmiş” didi. Kaldı ki bizler kendi za'f-ı ĥâlimize bakup menâşıb ehlinüñ refâĥlarıyla maĥmûm olmayuz. Cümleñ murâdıñ viren Cenâb-ı Mevlâ'dur. Kâfir olursa da Ĥaĥ Te'âlâ du'âların kabûl ider ve eger dünyâda kâfirler dağı kendülerinüñ imânıyla du'â itselerdi Ĥaĥ Te'âlâ kabûl iderdi. Zîrâ 'abd irâdesini neye şarf iderse aña nâ'il olur deyu buyurdi. Rivâyet olunur [ki] Ebâyezid el-Bişţâmî Ĥazretlerine: “Bize bir ĥavâs ta'lîm buyurun ki anuñla maţlûbumuza nâ'il olalım” didiklerinde, sa'âdetle:

قولوا خيرا¹⁶¹

buyurdılar. Yâ'nî sizler maţlûbunuza neyl u zafer bulmak şânında

[19a] ancak ĥayır söylemekle ve nefsiñize ve ĥayrılara dağı ĥayır zan ve kâsd etmenizle nâ'il olursuz dimege îmâ buyurmuşlardır. Ve'l-ĥâşıl insân-ı kâmil, te'sîri ancak kendi kalbiñde bulur. Kalb şâfi olursa du'âda dağı te'sîr olur. Ammâ kalb ĥıll u ĥışşla mülevves olursa du'âda dağı te'sîr olmaz. Bir kişı Ĥazret-i Şeyĥ'e: “Ben kendi ehlimi rü'yâmda kız karındaşımla mâ'an 'aĥd-i nikâĥ eylemiş gördüm” didikde, Ĥazret-i Şeyĥ: “Senüñ kalbiñe iki vecihle sen bir ma'siyeti işlemek kalbiñe huţûr eylemiş” didikde ol kişı: “Sultânım bu ta'bîriñ ĥaĥikâtini baña taşrîĥ idiñ” didikde Şeyĥ Ĥazretleri: “Saña bu taĥkîk kifâyet ider var bundan böyle bunuñ gibi mühmel işe sâlik olma” deyu buyurdi.

[19b] Bir kişı Ĥazret-i Şeyĥ'e: “Ben rü'yâmda gördüm baña bu gice Edirne ĥelvası getürdiler ben de o ĥelvada[n] yidim” didikde Ĥazret-i Şeyĥ: “Sen bunda ta'amdan imtilâ olup ĥasta olmuşsun.”

¹⁶¹ Tercümesi: Ĥayrı söyleyiniz.

Ve tahkik ba'zı halvetiyye¹⁶²? bir şey'in ismiyle iştiğāl idüp ve anı seyr u keşf 'addiderler. Lâkin kemâl oldur ki bir şey'in müsemmasını bulup ve a'ünla iştiğāl etmektür. Zîrâ ismiñ seyri munka'tı' olur ammâ müsemmanuñ seyri munka'tı' olmaz ve halâveti da'hi derûndan gîtmaz. Nitekim mir'âte nazâr iden kimesneye ol mir'âtden gördüğünüñ 'aksi zuhûr eylediği gibi kezalik rû'yâda gördüğünüñ da'hi gâliben 'aksi zuhûr ider. İmdi bunların qalbde her-bâr müşâhedesini tefekkür eyleye zîrâ qalb-i mü'min ma'den-i

[20a] aslî ve manzar-ı ilâhîdür. Qalble ahfâda olan ba'zı esrâr-ı ilâhiyyeye vuşlat u mülâkât ve inkişâf-ı tâmm hâsıla olur. Ve da'hi Şeyh Hazretlerinden menkûldür ki kût-ı mu'ayyenesi olan kimesneler için tarîk-i irşâd feth olunmaz ve ehl-i dünyâdan olan ehl-i cihât ve erbâb-ı vezâyif için bunlar mezbahada olan kilâb nev'indendür. Bunlar bu zevkten mahrûmlardur. İmdi ma'lûm ola ki mü'min-i haqîki için 'irfân-ı haqîki lâzımdır. Ya'nî tarîkat-ı muhammediyyeye intisâb idüp ve cemî'-i umûrunu aña tatbîk birle 'ukûbât-ı dâreynden emîn u sâlim ola. Zîrâ meşâyih-ı kibâr kuddise esrâruhum cemî'-i evkâtların tevhîd-i Bârî'ye şarf ve evkât-ı hamseye müdâvemet ve âdâb-ı Resûllullâh'a mürâ'ât iderlerdi. Rû'yâda gögsünüñ kıllarını

[20b] çoğalmış görmek imānuñ kuvvetine 'alâmetdür. Lâkin qarnında bütün kılları tırâş eylemek emâre-i izâle-i bid'atdür. Rû'yâda kendüyi kabre girmiş görmek ehl-i fenâ hâlidür. Ya'nî qalbinden dünyâ muhabbetinüñ izâlesi 'alâmetidür. Bir kişi Hazret-i Şeyh'e: "Ben rû'yâda kendimi cemâ'at-i keşire içinde gördüm ve ben anlara şu getirür idim, anlar tağılmağa başladılar ben da'hi şuyu getirmedin fâriğ oldum" didi. Hazret-i şeyh: "Ke-enne sen ba'zı ma'rifetullâhı taleb idüp ve anuñla da'hi iktifâ eylemeyüp ve belki ma'ârif-i ilâhiyenüñ gâyet u kemâlâtına sa'y eylemişsin" deyu buyurdu. Zîrâ Resûl-i Ekrem Hazretleri:

الشریعة شجرة والطريقة أغصانها والمعرفة ثمارها¹⁶³

buyurdu. Ya'nî

[21a] şerî'at-ı muhammediyye bir ağacdur ve tarîkat-ı ahmediyye da'hi ol şecerenuñ dallarıdur ve ma'rifetullâh da'hi anuñ miyveleridir ki ol şecereye müntesib olanlar ol şecereden hâsıl olan miyvelerden ekl u tenâvül iderler dimektür. Ma'lûm ola ki bir kişi şerî'at ve haqîkat ve tarîkat ve ma'rifet bu dörde mürâ'ât etmezse tahkik ol kişi mâye-i muhammediyyeden mahrûmdur ve takârub ilellâh olanlar da'hi bu dördüñ vücûduyla feyz-yâb olmağla vâsıllardur ve vâsıl ilellâh olanlar da'hi ancak 'ilm u 'irfân ve 'ilm-i haqîkate vâsıl olmağladur. Lâkin bu mertebe-i seyrde 'irfân da'hi mahv olup ve fenâfillâh hâsıl olur. Nitekim Hazret-i Yûsuf 'aleyhi's-selâm bir gün mir'âte, âyîneye nazâr idüp ve kendi

¹⁶² "ح" ile yazılması gereken bu kelime "ه" ile yazılmıştır.

¹⁶³ Kaynağı bulunamadı.

[21b] için: “Eger ben kul olup satılmak lâzım olsa baña bahā mı yetişür idi?” deyu hatırına geldi. Bir müddetden soñra Hâzret-i Yûsuf’u birâderleri bi’re bırağup ve ba’dehû ol bâzergânlar gelüp Hâzret-i Yûsuf’u kuyudan çıkardıkda birâderleri ol zât-ı şerîfî semen-i kalîl ile bey’ eylediler. Hatta Cenâb-ı Mevlâ celle ve ‘alâ anlardan hikâyeten

وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ¹⁶⁴

buyurdi. Ammâ soñra Hâzret-i Yûsuf’u Mısır’a getürdiklerinde Hâk Te’âlâ Hâzret-i Yûsuf ‘aleyhi’s-selâmı ahâlî-i Mısır’a kendi zâtıyla tecellî-i cemâl eyledikde ahâlî-i Mısır emvâl u hızânelerin anuñ hâk-i pâyine bezl-fürû eylediklerinde ol hâlde bir ihtiyâre hatûn iki pâre iblik getürüp: “Beni dañi bu zât-ı şerîfîñ cemâlinüñ

[22a] muhabbeti şânında ‘âşıqları defterinden kayd eyleñiz. Her ne kadar kim benim şey’im bu zâtıñ şânında bezl olunan dürr-i nesîm ve bizâ’at-i semîn u müzcâtıñ mükâfâtı degil ise de bârî ben dañi bunuñla bir ‘âşık u tâlibleri defterinde kayd olunayım” didi. Pes bu kışsa-ı hisse tâlib-i Hâk olana nükte budur ki herkes kudreti miqdârınca vüs’ini ma’rifetullâha şarf u bezl eyleyüp:

مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ¹⁶⁵

muhteşâsınca nefsinı bilüp ve ‘akâidini taşhîh eyleyüp ve kalbini ahlâk-ı zemîmeden taşfiye ve ahlâk-ı hamîde ile tezyîn eyleye. Nitekim kelâm-ı kibârda:

الْفَسَادُ بَعْدَ الْمَعْرِفَةِ أَقْبَحُ مِنَ الْفَسَادِ بِالْجَهَالَةِ¹⁶⁶

vâkı’dir. Ma’nâsı: “Bir fesadı

[22b] bilüp de işlemenüñ günâhı bilmeyüp işlemenüñ günâhından eşedd u akbehdür” dinildi. Rivâyet olındı ki âhârîñ kendüi taş ile darbından müte’ellim olmayup ehıbbâsından birinüñ gül ile darbından müte’ellim oldu. Zîrâ ma’rifetullâh ile takârrub ilellâha vâşıllardur. Hikâyet olundu ki İmâm Buharî Hâzretlerinüñ zaman-ı sa’âdetlerinde tâ’ün-ı vebānuñ keşreti olup ve ol ‘aşrîñ halkı vebānuñ def’-içün Hâzret-i İmâm’dan dañi du’â niyâz eylediklerinde anlar dañi nâsa:

¹⁶⁴ Kur’ân-ı Kerîm, Yusuf, 12/20; Onu ucuz bir fiyata, birkaç dirheme sattılar...

¹⁶⁵ İsmail b. Abdullah el-Aclûnî, Keşfu’l-hafâ, Kahire: Mektebetü’l-Kuds, 1351, c. 2, s. 262. Tercümesi: “Nefsinı bilen, Rabbini bilir”

¹⁶⁶ Kaynağı bulunamadı.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ انْفَتَحَ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ لِلنَّاسِ الَّتِي هِيَ، فَهَلْ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَمْنَعُ عَنْ تِلْكَ الدَّعْوَةِ¹⁶⁷

buyurdu. Yā'nī: “Ey nās tahkīkân Cenāb-ı Hāk'dan sekiz cennetiñ kapuları

[23a] açılıp ve bu nās daħi ol cennete da'vet olunur. İmdi öyle olunca nāsı bunuñ da'vet-i 'uzmādan men' eylemek bizlere lāyık mıdır?” didi. Pes ma'lūm oldu ki cennete duħūl etmek mevt-i ḥaķīķiden soñra qābre vardıkdan soñradur. Fe-ammā ehlullāh katında 'ālem-i berzahdadur. Bir kiři Ḥazret-i Şeyh'e: “Ben rū'yāmda ḥammāma girmek murād eyledim” didikde Ḥazret-i Şeyh: “Sen nefsinı şerden taḥhīr ve bir ḥayır 'ameli işlemedi kaşd-i qalb eylemişsin” didi. Bir kiři Ḥazret-i Şeyh'e: “Ben rū'yāmda naķībū'l-eşrāfīñ kerīmesini kendime tezevvüc idüp ve ba'dehū yine taṭlīķ eyledim” didi. Ḥazret-i Şeyh: “Sen bir ḥayır ḥaber işidüp ba'dehū añā muķayyed olmamışsın” didi. Bir kiři Şeyh'e: “Ben rū'yāmda qāblıcaya girüp veyā yıkandım” didi.

[23b] Ḥazret-i Şeyh:

“كَانَكَ نَجَوْتُ مِنَ النَّجَاسَةِ”¹⁶⁸

didi. Yā'nī: “Sen necāset-i dūnyeviyyeden necāt buldın ve 'isyān ḥabāsetinden 'ārī oldıñ” dimekdür. Ḥaķīķatde dūnyā 'ayn-ı necisdür, dūnyā cīfe ve ṭalibi kilābdur. Ehl-i dūnyā cīfe-i dūnyeviyyeyi cem' ider. Kendi fevt olup mālını vārişine terk ider. Ammā mü'min-i muvaḥḥid olan ancak

فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ¹⁶⁹

mefhūmunca kelime-i tevḥīde iştiğāl ve zāhir u bāṭını ile Cenāb-ı Mevlā'ya teveccūh u şevāğilden tenezzūh etmezdür. Bir kiři Ḥazret-i Şeyh'e: “Ben rū'yāmda bir 'uṣfūri yā'nī serce ağac üzere görüp ve añı ok ile urmaķ murād eyleyüp ammā yine vazgeldim” didi. Ḥazret-i Şeyh: “Du'ānuñ maḥall-i qābūlünü mücāhedeñ sebebiyle fehm u idrāk eyleyüp ba'dehū yine ol du'āyı terk

[24a] etmişsin. Zīrā senūñ ḥaķķında mücāhede itmek ol du'ā etmekden ḥayırlıdır ve maḥall-i du'ā ol 'uṣfūruñ ṭurduğı ağacundur. Ammā mücāhedenūñ maḥallī Ḥazīretü'l-Kudūs'dür ki añā ḡayet u ḥaddine nihāyet yokdur zīrā Resullullāhıñ damadı Ḥazret-i Ali:

أَنَا الْقُرْآنُ النَّاطِقُ، فَإِنَّ الْمُطَّلِعَ لَمَعْنَى الْقُرْآنِ الْإِنْسَانُ¹⁷⁰

¹⁶⁷ Kaynağı bulunamadı.

¹⁶⁸ Tercümesi : Sen ki necasetten kurtuldun.

¹⁶⁹ Kur'an-ı Kerim, Yusuf, 47/19; Bil ki Allah'tan başka hiçbir ilāh yoktur...

¹⁷⁰ Kaynağı bulunamadı

buyurdu. Yā'nī ben nāṭıq Qur'an'ım ve taḥkīkan Qur'an'ın ma'nāsını nāṭıq ancak insān-ı kāmıldür" didi. Pes imdi bir kişıye el-Hayyu'l-Kayyūm isminün tecellisi anuñ qalbinde sābit olsa ol ğayrıya muhtāc olmaz ve Kayyūm isminün tecellisi Hayy isminün tecellisine ğalibdür. Ammā ehl-i dünyā bunuñ tecellisine vāqıf degillerdür ve bu lezā'izden anlar maḥrūmlardur. 'Ākıle bu icmāl kāfıdır. Bir kişı

[24b] Hāzret-i Şeyh'e: "Bu gice baña rü'yāmda çok emrūdlar getürdiler ve ben daḥi ol ḥalde Süre-i En'am-ı Şerīf okumağa meşğul idim" didikde, Hāzret-i Şeyh: "Niyyet-i ḥālişa ile işledigin ā'māl-i ḥayrıñ saña emrūd şüretinde 'arz olunmuş ammā şalāt güzel insān şüretinde 'arz olunur. Zīrā ḥadıṣ-i şerīfde:

مِنْ أَنَّ الصَّلَاةَ يَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى صُورَةِ إِنْسَانٍ حَسَنٍ وَسَائِرِ أَخْلَاقِ النَّفْسِ يُرَى عَلَى صُورَةِ الْفِرْدَوْسِ وَالْخَنَازِيرِ¹⁷¹

vārid olmuşdur. Ma'nāsı: "Taḥkīkan şalāt yevm-i kıyāmetde güzel insān şüretinde gelür ve ammā sā'ir ef'āl-i kabīḥa daḥi kimi meymūn ve kimi ḥinzīr şüretinde gelürler" dimekdür. Bir kişı Hāzret-i Şeyh'e: "Ben rü'yāmda Baba Yūsuf Cāmi'inde idim ve ol cāmi'de

[25a] cemā'at-ı keşire gördüm. Cümlesi Şeyh-i merkūmuñ va'azına muntazırlar idi ammā Şeyh Hāzretleri va'az etmeyüp gitti, ba'dehū ben daḥi kalkup gitdim" didi. Hāzret-i Şeyh: "Ke-enne sen kendi beytinde ve zabt u terbiyyeñde olan cemā'ate nuş u va'z murād idüp ve andan daḥi fāriğ olmuşsın. Ve ol gördüğün cāmi' daḥi senün qalbindür" didi. Bir kişı Hāzret-i Şeyh'e: "Ben rü'yāmda gördüm ki bir maḥalden bir ırmağ kaynayup çıkar ve bir bakara daḥi ol ırmağdan su içmek murād ider" didi. Hāzret-i şeyh: "Sen kendi ḥālinde şu nev'inden bir şey ḥātırına gelmiş. Ammā bundan böyle saña lāyık olan, sen kendi umūrını yüklenip anı taḥammül ile ğayrın umūrını taḥammül eyleme" deyu buyurdu. Rü'yāda ruğān-ı zeyt

[25b] ve zeytūn gibileri görmek ve yimek bir ḥālī bir ḥāle ḥalt u taḥvīl etmek ma'nāsına müsta'meldür. Bir kişı Hāzret-i Şeyh'e: "Ben rü'yāmda gördüm baña bişmiş et ḥāzırlanmış" didi. Hāzret-i Şeyh aña: "Sen vākı'a muṭābık bir kelām işitmişsin. Zīrā laḥm-ı maṭbūḥ vākı'a muṭābık kelāma delālet ider. İmdi bir kişı her demde zıkrullāha meşğul olursa her şey aña eshel olur" deyu buyurdu. Bir kişı Hāzret-i Şeyh'e: "Ben fulāne[y]i gördüm burnundan kan akar" didikde, Hāzret-i Şeyh: "Ol ḥātunuñ bir miqdār eşvābı sırka olunur zīrā burnundan kan akmağ eşvābının zıyāğına¹⁷² delālet ider" didi ve daḥi menkūldür ki bir kişı "rü'yāda kan aldırtdım" didi. Fi'l-vākı' ol kimesnenün bir miqdār eşyası zāyi' olmuşdur. Bir kişı Hāzret-i Şeyh'e:

¹⁷¹ Kaynağı bulunamadı.

¹⁷² Doğrusu zıyā'ına şeklindedir.

[26a] “Ben rü’yâmda ‘ālî vü mürtefi‘ câmi‘-i rânâ gördüm” didikde, Hâzret-i Şeyh: “Ol gördüğün câmi‘ senün kalbindür ki bir def‘a inkişaf-ı tāmmeden soñra bir dañi Allāh Te‘ālâ ol kalbi münkeşife kılop ve bundan böyle ol kalbi bir dañi kapanmaz ve ziyâsı ebedî za‘il olmaz” dimişdür. Bir kişi Hâzret-i Şeyh’e: “Ben rü’yâmda tefsîr-i kâdî alup ve añı mütâle‘a ile iştiğāl iderdim” didikde Hâzret-i Şeyh: “Senün tefsir-i şerîf ile iştiğālîñ Kelām-ı Rabbāniyye’nün te‘vîlâtına haķâyık u daķâyıkına diķkat u ihtimām etmekligindir” deyu buyurdi. Bir kişi Hâzret-i Şeyh’e: “Baña rü’yâmda lahm-ı kâdîd getürdiler” didi Hâzret-i Şeyh: “Senün kalbiñe vâkı‘a muṭâbık bir mādde hutür eylemiş zîrâ lahm-ı kâdîd mādde-i muşammem ile ta‘bîr olunur” deyu buyurdi.

[26b] Rü’yâda kablıcaya girmek şıhḥat u ‘āfiyete delâletdür. Bir kişi Hâzret-i Şeyh’e: “Ben rü’yâda bir vâ‘iz gördüm ḥalka va‘z idüp ḥalkdan menāfi‘ maṭlûb ider. Bâ-ḥuşuş kendinün vâfirce emvāl u eşyası vardır. Ba‘de’l-meclîs benim de iki ayaklarımda kırmuzi uskuflarım var iken ben dañi bunlardan ğayrı cedîd ve şarı uskuflar maṭlûb iderdim” didikde Hâzret-i Şeyh: “Ol eski uskuflar senün eski ṭabî‘atındür ve ol cedîd uskuflar dañi mertebe-i nefstir, a‘nî ṭarîkat-ı ‘alîyyedür ki anuñla ḳat‘-ı menâzil ve ṭayy-ı merâhil idersiñ. Ve tevḥîdden murād nefsi-fuķāradur. Ve ammā re‘isü’l-fuķāra sultānü’l-enbiyā ‘Aleyhi’s-selām’dur. Ve senün kablıcaya duḥûluñ zāhir ḥālîñi taṭḥîrdür ammā bu baṭınuñ muṭahhîri ancak

[27a] Allāh Te‘ālâ’dur. Ve ol gördüğün vâ‘izden murād zāhir u bāṭını müttefiķ olmayan ‘ulemā-yı rüsūmdur ki anlar emr u nehy iderler lâkin kendileri ‘amel etmezler. Pes imdi bir kişinün sırrı ṭāhir olunca zāhiri dañi ṭāhir olur. Andan ḥıyānet ve cināyet şādır olmaz. Kablıcaya girmek menāfi‘-i dünyeviyyenün a‘lâ rütbesidür ki anuñla ‘alîle şifā ve emrāza devā murād olunur. Zîrâ şudan murād mazḥar-ı ‘ulūm-ı Rabbaniyye’dür. Rü’yâda süd içmek dañi ta‘bîrde böyledür. Lâkin şuyun mertebesi südiñ mertebesinden a‘lādur. Nitekim Cenāb-ı Mevlā Qur’ân-ı Kerîm’inde:

وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ¹⁷³

ve dañi şuyu Haķ Te‘ālâ kendi kereminden semā cānibinden inzāl ider. Nitekim buyurur:

وَاللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْبَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا¹⁷⁴

ve dañi āyet-i uḥrāda:

¹⁷³ Kur’ân-ı Kerîm, Enbiyâ, 21/30; Canlı olan her şeyi sudan meydana getirdik.

¹⁷⁴ Kur’ân-ı Kerîm, Nahl, 16/65; Allah, gökten su indirdi de onunla yeryüzünü ölümünden sonra diriltti.

فَتُفَجَّرَ الْأَنْهَارَ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا¹⁷⁵

buyurdu.

[27b] Ammā leben bunun hilāfinadur. Zīrā leben hayvānātdan fers ile dem beyninden zuhūr ider. Zīrā Hāk Te‘ālā:

مِنْ بَيْنِ قَرْتٍ وَدَمٍ لَبْنَا خَالِصًا سَائِعًا لِلشَّارِبِينَ¹⁷⁶

deyu buyurdu. Pes imdi bu ĩ‘tibārātlā şuyun mertebesi lebenün rütbesinden ‘ālīdür. Zīrā şu ile ‘ilm-i bātınun zuhūri leben ile ‘ilm-i zāhiriñ zuhūri murād olunur. Pes ‘ālem-i hayvānātın ve ‘ālem-i melekūtuñ terbiyyesi daħi ‘ilm-i zā[hir] ve ‘ilm-i bātın iledür ve hayat-ı haķıķıyyeye bā‘iş ve vesīle olmak daħi

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ¹⁷⁷

fehvasınca Hayy’un Kayyūm’un bu iki isimlere müdāvemetledür. Ve ism-i tevḥīde mülāzemet eylemek daħi cemī‘-i tenezzülātı ‘ālī ve mektūmları daħi keşf u izāḥ kılar dinildi. Bir kişi Hāzret-i Şeyḥ’e: “Ben rū’yāmda sultānı bir cemā‘at-i keşīrede gördüm ke-enne anlar

[28a] kaba döşekde yaḥūd bir seffinde imişler. Ve ben daħi bir takrīble sultānuñ olduğı mahalle varup ve gördüm ki sultānuñ tavlasında çok kaṭırlar var ve bunlara bir şabiyy-i ḥabeşī ḥizmet ider ve ben daħi buğday ekmegile bekmez gibilerden tenāvul iderdim. Ve ben kendi nefsim sultānuñ yediğı ḡālība bunlardan daħi ḥāşdur dirim” didikde, Hāzret-i Şeyḥ: “Sen ḳalb ‘ālemiñde ba‘zı ḥālātı tefekkūr eyleyüp ve bunlardan daħi ziyāde aḥsen ve a‘lāsını taleb eylemişsin ve ol gördüğün kaṭırlar nefis ve ṭabī‘atıñun telbīsidür anlardan kendini ḥıfz eyle” didi. Bir kişi Hāzret-i Şeyḥ’e: “Ben rū’yāmda kaymak yiyüp üzerine koymıḡa kaymak ile bal daħi isterüm” didi. Şeyḥ: “Ke-zālik muḳaddem ki vaḳ‘a gibi senün için ḳalb ‘āleminde saña tevḥīdden

[28b] esrār-ı İlāhī’yye ile zevḳ ve lezzet ḥāşıla olup ve anlardan daħi ziyādesin taleb eylemişsin” deyüp Fātiḥa-yı Şerīf’e ḳırāat eyledi. Bir kişi Hāzret-i Şeyḥ’e: “Ben bu gice rū’yāmda bir bāḳire kıza ‘aḳd-i nikāḥ olundum” didikde Hāzret-i Şeyḥ: “Sen Hāk Te‘ālā cānibinden bir ḡayırılı ‘amel işlemekle merzūḳ olmuşsin” deyu buyurdu. Hammāmda başıñ tırāş etmek başından ḡuşşanuñ izālesiyle ve kürbetinden taḥlīş-ile ta‘bir olunur. Semādan şu aḳmak semādan raḥmetiñ nüzūliyle

¹⁷⁵ Kur’ān-ı Kerīm, İsrā, 17/91; Aralarından şarıl şarıl ırmaklar akıtmadıkça...

¹⁷⁶ Kur’ān-ı Kerīm, Nahl, 16/66; Onların karınlarındaki fişkı ile kan arasından (süzülen) içenlere halis ve içimi kolay süt içiriyoruz.

¹⁷⁷ Kur’ān-ı Kerīm, Bakara, 2/255; Allah, kendisinden başka hiçbir ilāḥ olmayandır. Diridir, kayyumdur.

ta‘bîr olunur yâhûd qalbine ma‘rifetullâhîñ inzâline delâletdür. Rü‘yâda yatsu namâzın kılmak hayrâtdan şakîl olan bir hayırlı ‘ameliñ işlemesine delâlet ider. Rü‘yâda dârçîn ve qaranfîl gibileri görmek na‘îm-i uhreviyyenüñ zühûrına delâlet ider.

[29a] Rü‘yâda imre‘e-i hasene görmek na‘îm-i dünyeviyye ve na‘îm-i uhreviyyenüñ teveccühüne delâlet ider. Ve eger bir kişı dünyâda hüsn-i hulk sâhibi bir hâtûna müyesser olsa Haq Te‘âlâ‘ya her dem de şükr eyleye zîrâ hüsn-i hulk sâhibi hâtûn sâhibine nısf-ı sülûkdur didiler. Bir kişı Hażret-i Şeyh’e: “Ben rü‘yâmda fulânı ğusl etmek murâd eyler gördüm” didikde Hażret-i Şeyh: “Sen aña zünûbundan taḥîr için du‘â ve himmet murâd eylemişsin” didi. Zîrâ rü‘yâda ğusl etmek kebâ’irden taḥîre ‘alâmetdür didiler. Âb-dest almak şaĝâ’irden taḥîre ‘alâmetdür didiler. Rü‘yâda ‘üryan olmak her şeyden tecerrüddür. Rü‘yâda bâdem ağacı görmek ‘âlim ile ta‘bîr olunur. Ağacın inkıṭâ‘ı ol ‘âlimiñ mevtine delâletdür. Bir kişı Hażret-i Şeyh’e: “Ben rü‘yâmda sizi hekîm-i

[29b] hâzık şüretinde gördüm” didi. Hażret-i Şeyh: “Sen bizim haqqımızda ba‘zı hayr ‘ameli mülâhaza idüp ve ol cihetde bize i‘timâd eylemişsin” deyu buyurdi. Rü‘yâda hâtem u mühür gibileri görmek ve ṭakmak ba‘zen evlâdla ve ba‘zen bir şey’in ketm u ihtifâsıyla ta‘bîr olunur. Bir kişı Hażret-i Şeyh’e: “Ben rü‘yâda altundan hâtem yabdırdım” didi. Hażret-i Şeyh: “Sen qalbiñden hâkim olmak kaşd eylemişsin” didi. Rü‘yâda şıbyân görmek ervâhla ta‘bîr olunur ve ba‘zen recul-i şâlih ile daḥi ta‘bîr olunur. Rü‘yâda hüdhüd görmek qalbe bir hayr ‘ameliñ ilhamıyla ta‘bîr olunur. Rü‘yâda nücüm görmek aḥvâl-i îmânı tefekkürdür. Rü‘yâda ri‘y-i ğanem eylemek ya‘nî koyun güdmek fukarâ ve mürşîd-i kâmil ile ta‘bîr

[30a] olunur. Rü‘yâda köbrü görmek elsine-i nâsda za‘af-ı hâlle ta‘bîr olunur. Ve ba‘zan maṭlûbuna neyle ta‘bîr olunur. Rü‘yâda ibrik ve bardak gibileri şu-ile ṭolmuş görmek qalbi ma‘rifetullâh ile ṭolu olmaĝla ta‘bîr olunur. Rü‘yâda peynir yimek naşîb-i dünyeviyye ile ta‘bîr olunur ve ba‘zan bir kimesne[y]i hayrla aṇmaklıĝa delâletdür. Rü‘yâda kendüyi ṭam üstünde görmek îmânında kuvvetine ve kendinüñ ‘izz u rif‘atine ‘alâmetdür. Rü‘yâda siyah şüretler görmek qalbe havâyic-i beytiñ huṭûrı ve ehl u ‘iyâlinüñ kaydı ‘alâmetidür. Zîrâ ‘iyâl kaydı ve dünyâ şugli dâ‘ima qalbini kaşâvet ve zulmetde kılar. Rü‘yâda âb-dest almak taşfiye-i qalbe, nedm u istiĝfâra delâletdür. Rü‘yâda ‘imâret görmek

[30b] maḥall-i ni‘mete neyl u vuşülle ta‘bîr olunur. Rü‘yâda güğüm görmekde fâ‘ide yokdur eşkâl ile ta‘bîr olunur. A‘zâ-yı benî âdemden dizlerin görmek kendinüñ a‘vân u etbâ‘ sâhibi olmasıyla ta‘bîr olunur. Meşelâ oĝul ve kız sâhibi olmak ve oĝlunu evermek ve kızını ere virmek gibi. Rü‘yâda yağmur qatrelerin görmek ‘âlem-i keşrete delâletdür. Baḥr görmek ‘âlem-i vahdete delâletdür. Rü‘yâda gül ve reyḥân ve menekşe gibileri görmek şüret-i tevḥiddür ki aṇun zâhiri siyâh ammâ bâṭını güzel ve râyiḥa-ı ṭayyibedür. Rü‘yâda köbri görmek şüret-i zâhirede za‘afdur. Lâkin köbriden geçmek za‘af ve şikletten ḥalâş olmaĝa delâletdür. Rü‘yâda ibrik ṭoldurmaq qalbiñ ma‘rifetullâh

[31a] ve ‘ilimle memlûv¹⁷⁸ ve müzeyyen olmasına ‘alâmetdür. Rü’yâda büyük câmi‘ görmek kalbinüñ şafvetine ve istikâmetine ve ‘ulûm-ı rabbanîyyenüñ neşr u keşfine delâlet ider. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben rü’yâmda ehlimi mûm yakmağa iştiğâl ider gördüm” didikde, Hâzret-i Şeyh: “Senüñ ehliñ saña ta‘âm tabh eylemek ve senüñ hizmet-i lâzimeñi idâre kaydında olmasına delâlet ider. Zîrâ sen añun şüret-i hâlini hâl-i berzahda görmekligin saña keşfdür” didi. Rü’yâda kalem görmek ve kalemle yazı yazmak kalbinde ‘ilm u hikmetiñ şubûtuna ve kesb u tahsiline ve bi’l-vâsıta bir şey’in huşûl-pezîr olmasına temennî ‘alâmetidür. Rü’yâda kâdî-ı beldenüñ sofrasında etmek kesüp ve toğramak ve kâdînuñ hizmetinde olmak

[31b] kalbe emr-i ma‘âşîñ tedârikinüñ huşûr u zuhûrına delâlet ider. Rü’yâda hınna ile boyamak¹⁷⁹ eger lihyesi aşlında siyâh ise mevzi-nüñ gayrıda bir sünnet işlemege delâletdür. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben rü’yâmda cemâ‘at-ı keşire ile bir köbriye gelüp ve ben ol köbriden suhûletle geçdim” didikde, Hazret-i Şeyh: “Sen kalb ‘âlemiñde bir emr-i mühimmi mülâhaza idüp ve mükedder olmuşsın. Lâkin evvelân seni Hâk Te‘âlâ ol hevl-nâk olan vârtadan¹⁸⁰ suhûletle halâş idüp ve ol cemâ‘at dañi senüñ derûnuñda olan a‘mâl-i hayrîñ huşûridur ki aña cemâ‘at-i kalb dirler” deyu buyurdi. Rü’yâda şem‘ görmek afâkda vildân ile ta‘bîr olunur ammâ enfûsde kalbiñ inkişâfiyla ta‘bîr olunur ve ba‘zan emr-i ma‘âş ile dañi ta‘bîr olunur. Rü’yâda ağaç

[32a] riyâsetle ta‘bîr olunur. Rü’yâda bağ dikmek taşnîf-i kitâb ile veyâhûd dünyâda bir eşer ile veyâ ta‘allûm ve ta‘lîm-i ‘ilm ile ta‘bîr olunur. Rü’yâda akarşular ve ırmağ görmek ‘ulemâ ve meşâyih ile ve sürûr-ı kalble ta‘bîr olunur. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben rü’yâmda kendi hânemdeki bostanda tâze hıyâr ermiş gördüm” didikde, Hazret-i Şeyh: “Senüñ kalbiñdeki huşûnetiñ def’ olup derûnuñda niyyet-i hâlişâ şâbite olmuş” didi. Rü’yâda mevtâ görmek kalbden nisyân olan nesnenüñ kalbe zuhûriyla ta‘bîr olunur. Rü’yâda at görmek yüklü ise tabî‘at ve nefis ile ta‘bîr olunur ve eger yüklü degil ise rûh ile ta‘bîr olunur. Bir kişi

[32b] rü’yâda yağmur yağar görmek Rahmetullâh ile ta‘bîr olunur. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben bir kimesne ile ma‘an bir ağac diktim ve der-‘akab ben bir dâbbeye bindim” didikde, Hazret-i Şeyh: “Senün kalbiñde bir keder ‘arız olup ve ba‘dehû ol kederden halâş olmuşsın” didi. Rü’yâda taş ile iştiğâl etmek kalbiñ gılzet ve huşûnetine ve kemâl-i gâflet u kasvetine ‘alâmetdür. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben rü’yâmda bir kimesne[y]i ok atar görüp ve ben dañi bağîñ dîvârına çıkup ve orada bir hayye görüp ve ben dañi ol hayyeye taş atdım” didikde, Hazret-i Şeyh: “Bir kimesne bir kimesneye du‘â idüp ve saña dañi ol cihetden bir miqdâr gâzab ‘arız olup ve yine ol gâzab senden def’ olmuş” didi. Kağarda bağlu develer görmek bir huşûşda ‘inâdına muşırır

¹⁷⁸ Bu kelimenin doğrusu “memlû” şeklindedir.

¹⁷⁹ “Boyamak” kelimesinin nesnesi unutulmuştur.

¹⁸⁰ Bu kelimenin doğrusu “vârta” şeklindedir. Fazladan okutucu var.

[33a] olmaklığa delâletdür. Fe-emmâ devenüñ zâtı ve şıfâtı ve ef‘âli cihetiyle ta‘bîri vardır. Eger hacca gitmegi murâd eyleyen kimesne deveyi katârda görse hacca gitmesiyle ta‘bîr olunur. Ve eger deve yalñuzluk hâlinde görse bir kimesneye buğz u kîn ile ta‘bîr olunur. Ve eger deve anuñ üzerine haml u hücum ider olsa kendinüñ üzerine a‘dânun hücumuyla ta‘bîr olunur. Bir kişi rü‘yâda deryâdan martı gelüp ve anuñ sâkin olduğı eve gelmiş görse ‘ulemâdan ba‘zısını tahfîf etmesiyle ta‘bîr olunur. Rü‘yâda ton ve gömlek gibileri çıkarmak bi-tarîkı‘l-istiğfâr inkıbâzdan soñra inkişâfa ‘alâmetdür dirler. Bir kişi Hâzret-i Şeyh’e: “Ben rü‘yâda yolda cemâ‘at-i keşîre gördüm anlardan ba‘zıları

[33b] gögercin şeklinde olan kuşları taşlarlar. Pes ben dañi anlara muvâfaqat idüp ve ol kuşlara ok atmak murâd idüp ve yine ol kaşdımdan fâriğ oldum” didikde, Hâzret-i Şeyh: “Ol cemâ‘at senüñ huzûruñda ba‘zılarını mezemmet eyleyüp ve sen dañi anlara ittifâk idüp ve yine ol hâlden müfâraqat idüp anlara muhâlefet eylemişsin” deyu buyurdu. Bir kişi Hâzret-i Şeyh’e: “Ben sür-i Kostañtiniyye’ye dâhil oldum” didikde Hâzret-i Şeyh: “Sen kalb ‘âleminde hâl-i tevhîdi tefekkür eylemişsin” deyu buyurdu. Rü‘yâda meyyit namâzı kılmak ba‘zı ‘ibâdetle ğaflet ve tekâsül ile ta‘bîr olunur. Rü‘yâda diken görmek kalbe zühûr iden hâtıralardır ki ba‘zısı muzır ve ba‘zısı mübâhdur.

[34a] Rü‘yâda bostan ve yaş soğan ve yaş sarımsak ve bakla ve sâ‘ir hağrât ve sebzevât gibileri dikmek ve görmek bunlar tevhiğ u esmânuñ ve zıkrullâhıñ ve sâ‘ir a‘mâl-i birriñ zühûrına delâlet ider. Rü‘yâda şular ve ırmağlar görmek ‘ulûm-ı Rabbâniyye’nüñ tahşîline delâlet ider ve dañi kütüb-i mu‘teberede mezkûrdur: Resûl-i Ekrem Hâzretlerinüñ nübüvvetinden soñra nübüvvet yokdur illâ mübeşşirât vardır.¹⁸¹ Lâ-mahâlete mü‘min ol mübeşşirâtı görür ve Hak Te‘âlâ dañi mü‘minler için beşâret kerem etmişdür. Gerek dünyâda ve gerek âhiretde mü‘minler için muhakkağdur. Pes imdi dünyâda beşâretten murâd ancak mü‘minüñ gördüğü rü‘yâ-yı sâdığadır. Nitekim Resûl-i Ekrem Hâzretleri: “Rü‘yâ-yı sâdıka eczâ-yı nübüvvetin kırk altı cüz’ünden bir cüz’dür”¹⁸² deyu buyurdu.

[34b] Ve hadîs-i âhârda dañi:

مَنْ رَأَى فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَأَى فِي الْيَقَظَةِ لِأَنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتَمَثَّلُ بِي وَبِمَنْ تَبَعَنِي، أَيُّ تَبَاعَنِي بِنُورِ عَمَلِ الشَّرِيعَةِ وَالطَّرِيقَةِ وَالْمَعْرِفَةِ وَبِنُورِ الْحَقِيقَةِ وَالْبَصِيرَةِ كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ادْعُوا إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي¹⁸³

ya’nî Hâzret-i Resûl-i Ekrem ve nebiyy-i muhterem şallallâhu te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem Hâzretleri: “Benim ümmetimden biri beni menâmı hâlinde görmüş olsa dâr-ı âhiretde dañi öylece görür. Zîrâ

¹⁸¹ Bu ifade bir hadisten alıntıdır. Bkz. El-Buhârî, “Kitâbu’t-Ta‘bîr”, 5.

¹⁸² El-Buhârî, “Kitâbu’t-Ta‘bîr”, 4.

¹⁸³ Bu ifâdenin “مَنْ رَأَى فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَأَى فِي الْيَقَظَةِ لِأَنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتَمَثَّلُ بِي” kısmı hadistir (bkz. Sahîhu’l-Buhârî, “Kitâbu’t-Ta‘bîr”, 10), geri kalan kısmına ise hadis kaynaklarında rastlanamamıştır. “ادْعُوا إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي” kısmı ise âyettir (Kur‘ân-ı Kerîm, Yûsuf 12/108).

Şeytân benim şüretime girüp temessül u teşekkül idemez ve baña mubāya‘a ya‘nî baña intisāb-ı tāmme ile intisāb idüp ve sünnet-i şerīfîmle ‘amel idenüñ şüretine daği giremez. Ya‘nî Resül-i Ekrem’in şerī‘ati ve tarīkatı ve ma‘rifeti ve nūr-ı hakīkat ve dīde-i başīret birle ‘amel idenlerin şüretlerine daği giremez, dimekdür. Nitekim Cenāb-ı Mevlā, Hābīb-i Ekrem

[35a] Hāzretlerine hitāb: ‘Yā Muḥammed sen benim ‘ibād-ı muḥlişinden olan kullarımı baña başīret ile da‘vet eyle ki anlar baña tebe‘iyyet eyleyüp ve senüñ sünnetiñe inkıyād-ı tāmme ile ittibā‘ eylesünler’ deyu buyurmuşdur.”¹⁸⁴ Ve daği Şeytân envār-ı laṭīfe şüretlerine daği temessül idemez. Nitekim sāhibu’l-mużmerden menkūldür ki Şeytân enbiyā-yı ‘izām ‘aleyhimü’s-selām Hāzretlerinüñ şüretlerine giremediği gibi yalnız enbiyā‘aleyhimü’s-selāma maḥşuş degil belki sā‘ir mażhar-ı hidāyet ve mażhar-ı nūr ki anlar: mecmu‘-i enbiyā ve evliya ve ‘ulemā-yı ‘amilīn ve şulehā-yı meşāyihīn ve ‘amme-i melā‘ike-i kirām Mekke-i Mükerrema ve Medine-i Mūnevvere ve Şems ve Kamer ve beyāz bulut ve Muşḥaf-ı Şerīf ve cāmī‘-i şerīf ve bunların emşālī şüretlere daği giremez. Zīrā Şeytân şıfat-ı kahr mażhardur. Hemān ancak

[35b] bir recul-i muḍıll ve müfsid şüretinde görünür. Pes imdi bir kişi Hādī ismine mażhar ola ne keyfiyyetle zühūr ider zīrā zıd olan zıddının şüret-ile zāhir olmaz. Zīrā iki zıd beyninde tenāfur ḥāşılatur. Nitekim Hāḳ Te‘ālā daği Ḳur‘an-ı Kerīm’inde:

كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ¹⁸⁵

buyurdu. Ya‘nî: “Ben ‘Azīmü’s-şān ḥaḳla bātılı tefrīk idüp ve ikisini daği biri birine tezād kıldım” deyu buyurdu. Ammā ki Şeytân-ı la‘īnüñ rubūbiyyet şüretine teşekkül ü temessülü vardır. Zīrā Hāḳ Te‘ālā’nuñ Celāl şıfatı ve Cemāl şıfatı vardır. İmdi Şeytân, Hāḳ Te‘ālā’nuñ kahr şıfatına mażhar olmağın kahr şıfatıyla temessül ider. Şeytân rubūbiyyet da‘vāsı oldığı-çün ism-i Muḍıll da‘vāsını müştemildür.

[36a] Pes Şeytân mażhar-ı luṭf ve mażhar-ı hidāyet olan sıfatlarca temessül idemez. Zīrā esmā-yı mezkūrda hidāyet ma‘nāsı mevcūddur. İmdi ma‘lūm ola ki rü‘yā daği iki nev‘dür. Bir nev‘i āfākī ve bir nev‘i enfüsīdür. Ve bu ikiden her biri daği ikişer nev‘e münkasımdür. Ammā ki enfüsī olan iki nev‘dir. Biri aḥlāḳ-ı ḥamīde ve biri aḥlāḳ-ı zemīmedür. Ammā ki aḥlāḳ-ı ḥamīde meşelā ol kişi rü‘yāda cennet görmek ve ni‘metlerinden yimek ve hūr u ḡilmān görmek gibi ve beyāz binalar ve nūrānī şahrālar ve çimenler ve güneş ve ay ve yıldızlar ve cāmī‘ler ve şeyḫler ve müderrisler ve miyveler ve ağaclar ve sa‘īr hoş nesneler görmek gibi bunların cümlesi aḥlāḳ-ı ḥamīde ve ḥiṣāl-i marziyye şüretleridür ve şafvet-i ḳalbe müte‘allīkadur. Bunun emşālī rü‘yānuñ

¹⁸⁴ Bu ifade de Yusūf Sûresi 108. Ayete telmih olduğu düşünülmektedir. “De ki: “İşte bu benim yolumdur. Ben ve bana uyanlar bilerek Allah’a çağırırız. Allah’ın şanı yücedir. Ben, Allah’a ortak koşanlardan değilim.”

¹⁸⁵ **Kur‘ān-ı Kerīm**, Ra‘d 13/17; İşte Allah, hak ile batıla böyle misal getirir.

[36b] rahmānī olup şeytānī olmadığına ve şādika olup kāzibe olmadığına delālet-i naşş-ı şarīh vardır ve ‘aqlen daḥi ḥukm ve tecvīz vardır. Fe-emmā nefṣ-i muṭma‘inneye müte‘allik olanlardan me’kūlu’l-luḥūm olan ḥayvānātdan rū’yāda görmek, cennette ‘iṣṣ-ı muṭma‘inneye delālet ider. Ve laḥm-ı ḡanem ve laḥm-ı tuyūr ve laḥm-ı maṭbūḥ bunlar eṭ‘ime-i cennetdür. Ve ammā me’kūlu’l-luḥūm olan ḥayvānātdan meṣelā baḡar ve ḡanem gibi Ḥazret-i Ādem ‘aleyhi’s-selāma cennetden i’tā olundu ki dūnyāda anuñla zirā‘at¹⁸⁶ eyleye. Ve ammā ibil ol daḥi Ka‘be-i zāhiriñ seferi içün Ḥazret-i Ādem ‘aleyhi’s-selāma cennetden i’tā olundu. Ve ammā ḡayl ya’nī at bu daḥi cihād-ı ekber içün cānib-i Ḥaḡ‘dan benī ādeme i’tā olundu. Ve bunlar menāfi‘-i dāreyne sebebdür ve ḡadīs-i şerīfde daḥi Resūl-i Ekrem Ḥazretleri:

[37a]

إِنَّ الْعَنَمَ خُلِقَ مِنْ عَسَلِ الْجَنَّةِ وَالْبَقَرِ مِنْ زَعْفَرَانِهَا وَالْإِبِلَ مِنْ نُورِهَا وَالْخَيْلَ مِنْ رِيحِهَا¹⁸⁷

deyu buyurmuşdı. Ya’nī: “ḡanem cennetiñ ‘aselinden ve baḡar cennetiñ za‘ferānından ve deve cennetiñ nūrundan ve at cennetiñ rüzḡarından ḡalk olunmuşlardır.” Ve ammā ḡatır muṭma‘inne şıfatınuñ ednā mertebesidür. Pes bir kişi rū’yāda ḡatır görse anuñ rū’yāsınuñ ta‘biri anuñ ‘ibādetinde tekāsülü ve kıyām ve ku‘ūdunda kuşūrı ve kesb u ticāretinde ‘adem-i menfa‘atini muḡtezīdür. Hemān ol kişi zūnūb u ‘isyanından nedm u istiḡfār üzere olsa ol zamān aña cezā-yı ḡusnā vardır. Ve ḡimār daḥi cennetiñ ḡicārelerinden ḡalk olundu ki Ḥazret-i Ādem’in ve evlādlarınuñ dūnyāda ‘amel-i āḡiretlerini kesb u taḡşīl içündür. Ve ammā rū’yānuñ rūḡa müte‘allik olanları meṣelā rū’yā da tāze vü ḡesnā‘, şābb u emred

[37b]görmek gibi anda envār-ı İlāhiyye’nüñ zuhūr ve tecellī-i inḡışāfiyla ta‘bīr olunur. Zīrā ehl-i cennetiñ cümlesi tāze şābb u emred şūretinde olurlar.

كما قيل في الحديث: 188 أَهْلُ الْجَنَّةِ جُرْدٌ مُرْدٌ مُكْحَلُونَ¹⁸⁹

ya’nī: “Ehl-i cennet şaḡalsız ve tāze ve gözleri sürmeli oldukları ḡâlde cennete girürler” dimekdür. Ve daḥi iş bu rū’yā-yı şādika ḡaḡ olduḡı āyāt-i kerīme ve eḡādīs-i şerīfe ile müsbetdür. Ve daḥi Sūre-i Fetih’de:

¹⁸⁶ Bu kelime “zel” harfī ile yazılmış aslı “ze” ileddir.

¹⁸⁷ Abdülkadir Geylānī, *Sırru’l-esrār*, Tahkik: Ahmed Ferid Mezīdī, Beyrut: Darü’l-Kütübī’l-İlmiyye, 2017, s. 54

¹⁸⁸ Tercümesi: Hadiste denildiḡi gibi.

¹⁸⁹ Muhammed b. İṣā et-Tirmizī, *Sünenü’t-Tirmizī*, Tahkik: Ahmed Şākir - Fuād Abdülbākī, Kāhire: Muḡtafa Bābī el-Halebī, 1395/1975, “Sıfatu’l-Cenne”, 8. Buradaki ḡadisın metninde küçük farklar vardır, ancak mânā olarak bir farklılık bulunmamaktadır.

لَقَدْ صَدَّقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّعْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ¹⁹⁰

āyet-i kerimesinde Hāzret-i Resūl-i Ekrem hāl-i rū'yāda Mekke-i Mükerrerrem'eye duḥūl idüp Mescid-i Harām'ı ziyaret ve tavāf ve ḥalk-ı re's olunup ve qarīben aşḥāb-ı kirām ḥazerātlarıyla dāḥil-i Harem ve cümle enām şād u ḥurrem oldılar. Hemān Cenāb-ı

[38a] Mevlā cümlemize 'ilimler ihlāşla 'ameller kerem eyleyüp 'ilm-i tāhir ve 'ilm-i zāhir ve bāṭınıımızı daḥi 'ilm-i 'irfān ile memlū ve mūnevver eyleye āmin yā Mu'īn bi-ḥürmet-i ḥātemi'l-enbiyāi ve'l-mürselīn

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ¹⁹¹

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ¹⁹²

وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ¹⁹³

تَمَّتِ الْكِتَابُ بِعَوْنِ اللَّهِ الْمَلِكِ الْوَهَّابِ فِي غَرَّةِ ب سَنَةِ ١٢٠٦. ١٩٤

3.2.1. Der-kenar

[1b/d] İmdi ma'lūm ola ki rū'yānuñ evḳātınıñ maḳbūl ve mu'teber olan evḳatı evāḥir-i leylde ve bir keder u ḡaile vaktindedür. Gündüzde ve zamānlarda daḥi rū'yānuñ şādık zamānı miyvelleriñ yetiştigi zamāndur. Ve rū'yānuñ [gayr-ı] mu'tebere ve za'ife olduğu zamān kış zamānı ve havānuñ muḥtell ve müşevveş ve qarışık olduğu zamāndur. Ve ma'lūm ola ki rū'yānuñ ḥayırlısı mu'aḥḥaren zūḥūr idendür, şerlisi mu'accelen zūḥūr idendür. İmām Caferü's- Şādık'dan menḳüldür ki rū'yāyı te'vīl şaḥīḥ olur, dört sā'atde ya dört ayda ya dört senede dimişdür. Ammā mu'abbire lāyık olan şaḥīb-i rū'yānuñ kelāmını fehm u idrāk eyleye ve uşūl-i rū'yāyı 'ālim ola. Eger rū'yā kāmīl ve şaḥīḥ ise ba'zısını ba'zısına teşbīḥ eyleye ve eger anuñ ma'ānī-i müstakīme delāleti olursa maḥall-i şaḥīb-i rū'yānuñ ḥaml idüp ta'bīr eyleye. Ol rū'yā-yı şādıkadur ammā ol rū'yānuñ ma'ānī-i muḥtelifeye ihtimālī olur ise ol rū'yānuñ elfāzınıñ aşıl ta'bīre lāyık olanını ihtiyār eyleye ve ol cānibe ḥaml eyleye ve eger¹⁹⁵ ol rū'yānuñ iki cānibine daḥi ihtimālī olursa şaḥīb-i rū'yānuñ zamīrini ve merāmını su'āl eyleyüp aña göre ta'bīr eyleye. Meşelā murādı sefer midür yāḥūd nikāḥ mıdır? Eger rū'yānuñ anlara ve gayrıya daḥi ihtimālī var ise. Ammā rū'yānuñ fāḥişe ve qabīḥa daḥi ihtimālī olur ise ol kubḥ

¹⁹⁰ Kur'an-ı Kerim, Fetih 48/27; Andolsun, Allah, Peygamberinin rüyasını doğru çıkardı...

¹⁹¹ Kur'an-ı Kerim, Ankebût 29/69; Bizim uğrumuzda cihad edenler var ya, biz onları mutlaka yollarımıza ileteceğiz. Şüphesiz Allah, mutlaka iyilik yapanlarla beraberdir.

¹⁹² Kur'an-ı Kerim, Nahl 16/128; Şüphesiz Allah, kendisine karşı gelmekten sakınanlar ve iyilik yapanlarla beraberdir.

¹⁹³ Kur'an-ı Kerim, Hûd 11/88; Başarım ancak Allah'ın yardımı ile. Ben sadece O'na tevekkül ettim ve sadece O'na yöneliyorum...

¹⁹⁴ Tercümesi: Melik ve Vehhâb olan Allah'ın yardımıyla 1206 senesinin Receb Ayının başlarında (M. 1792) tamam oldu.

¹⁹⁵ Burada bir kelime silinmiş olup metnin yazı karakterinden farklı gözüken bir şekilde "ve eger" yazılmıştır.

tarafıyla ta‘bîr etm[ek] belki(?)¹⁹⁶ aḥsen-i te‘vîl ve ḥüsn-i ta‘bîriyle ta‘bîr-i te‘vîl eyleye nihâyet ḥay[ra] mübeddel ola.

[2a/d] Ey tâlib-i Hâk, bilmiş ol ki rû‘yânuñ cinsi ve şınfı ve ṭab‘ı vardır. Ta‘bîri daḥi ol rû‘yânuñ muktezâ-yı ḥâline göre ta‘bîr olunur. Meşelâ bir kişi rû‘yâda muḥtelifü’l-cins olanlardan yırtıcı ḥayvânlardan kurd ve bâz ve şāḥīn ve sâ’irler gibileri görse bunların cümlesi ricāl ile ta‘bîr olunur. Ammâ rû‘yâda eşcâr-ı müşmire nev‘inden olan eşcârlardan görse yaḥūd yırtıcı olan ḥayvânâtdan görse anlardan her birilerinin cinsine ve şınfına nazar olunur ve aña göre rû‘yâ ta‘bîr olunur. Meşelâ şecere-i müşmireden rû‘yâda ḥurmâ ağacını görmek ve miyvesinden yimek gibi; bundan murâd recul-i şâlih ve andan bir ḥayr intifâ‘ etmekle ta‘bîr olunur. Zîrâ eşcâr içinde şecere-i naḥl şecere-i mübârekedür ve bilâd-ı ğarbda nâbitdür. Fe-ammâ şecere-i cevz görmek gibi; bundan murâd recul-i ‘Acemî’dür. Zîrâ cevziñ yenmesi bilâd-i ‘Acem’dedür. Ve tuyûr daḥi bunuñ gibidür. Eger bilâd-i ‘Arab’da sâkin olan tuyûrlardan ise meşelâ tûṭî ve ḥaḳḳurân¹⁹⁷ gibi bundan murâd ‘Arab’dan bir reculdür ve ol kuş ṭâvus ise recul-i ‘Acemî’dür. Bundan soñra ol rû‘yânuñ tabî‘atine nazar olunur. Ya’nî eger rû‘yâda gördüğü şecere, şecere-i naḥl ise ḥayr-ı keşîr ṭâhirü’n-nefs şāḥibi recul-i şâlih ile ta‘bîr olunur. Ammâ rû‘yâda gördüğü şecer, şecere-i cevz ise recul-i fâsık ile ve ol reculüñ kalbinüñ ğıll u ğış ve kemâl-i fesâdı ile ta‘bîr olunur ve anda ḥayr olmayup ve mażarrat müşâhede olunur. Ve eger rû‘yâda gördüğü kuş meşelâ ḥüdhüd ve tûṭî ve ve’l-ġayrı mübârek ḥayvânâtdan ise iḥsân ve mürüvvet şāḥibi kimesne ile ta‘bîr olunur ve ol ni‘met zevâl qabûl eylemez, keşret-i devâmıyla ta‘bîr olunur. Ve eger ol kuş ṭâvus ve ‘anḳâ gibilerden ise zînet ve feḥâmet şāḥibi mulûk-i ‘Acem’den in‘âm-ı ‘azîmeye vâsıl olunmağa delâlet ider. Allāhu a‘lem

[2b/d] Pes imdi rû‘yâda Allāh Subḥānehü ve Te‘ālâ Ḥazretlerini görmek ekşer-i ‘ulemâ hey’et u keyfiyyetsiz cā’iz didiler. Ebû’l-Ḳāsim el-Ḳuşeyrî ve İmām Ebû Ḥanîfe Ḥazretleri görmüş didiler. Lâkin Ebû Manşûr-ı Mâturîdî “vâkı‘ada ben Allāh Te‘ālâ’yı gördüm diyen kimesne puṭa ṭapan kâfirden eşeddür” didi. Ammâ bir ḥâle ve bir şekle teşekkül itmeyüp görmek ca’izdür didiler. Bir kişi ehl-i [sünnet] ve’l-cemâ‘atiñ beyân eylediği veche üzere beşâret u sūrûr ve telakkî-i bi’l-qabûl ile nûr-ı Rabbāniyye’yi ḥâl-i menâmda rû‘yet u müşâhede eylese ol ḥâl-i rû‘yâda rû‘yeti üzere âḥiretde daḥi görmeklige delâlet ider. Ve ol kişinüñ ‘amelini dünyâda qabûl ile ve âḥiretde daḥi ecr-i mükâfâtıyla ta‘bîr olunur. Ve eger ol şāḥib-i rû‘yâ rû‘yetullāh[la] müşerref ve aña nazar etmeklige daḥi ḥâl-i rû‘yâda kâdir olursa dünyâda zünüb-ı maġfûr ve sa’y-i meşkûr olup ve dâr-ı âḥiretde daḥi dâr-ı nâ‘ime dâhil olmasına delâlet ider. Ve ammâ bir kişi Rabbu’l-‘İzzet’i rû‘yâda görse ve Hâk Te‘ālâ aña dünyâ metâ‘ından bir şey i‘tâ etse dünyâda mālına ve vücûduna bir elem u maraz işâbet idüp ammâ âḥiretde kendüye ecr i cezîl i‘tâ olunup ve cennât-ı ‘âliyâta idḥâl olunmasına işâretdür. Ve eger bir kişi rû‘yâda Allāh Te‘ālâ’yı görse ki Allāh Te‘ālâ bir maḥall-i mu‘ayyeneye nüzûl etse

¹⁹⁶ Buradaki kelime silik olduğundan okunuşundan emin olunamamıştır.

¹⁹⁷ Bir tür kumru kuşu.

cānib-i Hāk'dan ol maħalle feraħ ve sūrūr ve ħayr işābet etmesine delālet ider ve eger Hāk Te'ālā'yı rū'yāda görüp ve Hāk Te'ālā ol kimseye evāmır u nevāhiden ve zecr u men'den ve ħayr u şerden bir nesne tekellüm eylese tahkīk ol kişi ehl-i 'işyān ve ehl-i tuğyān ve ehl-i şekāv[et ise] pes ol kişi ol irtikāb eylediği fi'l-i kabīhden ictināb u ihtirāz eyleyüp tā'ib u müstağfir ola. Ve eger bir kişi Cenāb-ı Mevlā'yı kendi yatdığı maħalde ve yāhūd sākin olduğu çadırda görse ol kişiye kerāmet-i Rabbaniyye ile mücde ve beşāretdür ve(?)¹⁹⁸ rahmet-i Bārī ile şeref-yāb olmasına delāletdür, ol kimse şālihīndendür. Ve ammā eger Rabbū'l-'İzzet'i tahayyül etdiği eşkâlden bir şekil üzere görse ol kezzābdur tevbe ve inābet üzere 'amel eyleye.

[3a/d] Hikāye olundı ki bir kişi Ca'ferū's-Şādık radiyallāhu'anhu Hāzretlerine gelüp: "Ben bu gice rū'yāmda Allāh Subhānehu ve Te'ālā'yı gördüm. Baña bir kıt'ā demir verüp ve bir miqdārı daħi sirke ile beni şuvardı. Ben daħi ol demiri alup ve ol sirke[y]i içdim. Bu rū'yānuñ ta'biri nedür?" didikde Hāzret-i İmām āña şol resme ta'bır buyurdu ki: "Ammā ki ol senüñ gördüğün ħadīd senüñ kalbinüñ kāsve ve ħiddetidir. Li-kavlihi Te'ālā:

وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ¹⁹⁹

ma'nāsınca senüñ kalb 'ālemindür veyāhūd senüñ evlādından ba'zısı Hāzret-i Dāvud 'aleyhi's-selāmın şan'atları olan ħaddādılık şan'atıdır. Anuñla merzūk olalar. Ve ammā ki senüñ sirke[y]i içmekligin bir māl ile merzūk olup ve andan daħi bir marāza ve bir 'illete ibtilā olunup ve müddet-i vāfire ol 'illete mübtelā olmağlığına delāletdür. Ammā eger ol marāzdan daħi fevt olursañ Hāk Te'ālā senden rāzı ve 'işyānınuñ mağfūr olmasına delālet ider" deyu buyurmışdır. Allāhu a'lem bi-ħakīkatı'l-ħāl.

[3b/d] Ve daħi rū'yāda melāike-i kirām ve enbiyā-yı 'izām 'aleyhimü's-şalātu ve's-selām ħazerātlarını görmek ve 'ulema ve şüleħā ve Ka'be-i Mükerre ve Medīne-i Münevvere ve ezān ve ikāmet ve şalāt ve ħac gibileri görmek gibi. Ammā rū'yāda melāike görmek dünyāda 'izzet ü şerāfete nā'il olmakdur. Ve ol maħalle ve ol şehre sūrūr ve behcet ve bereket ve ahālisine nuşret ve i'ānete delāletdür. Ammā eşrāf-ı melāike[y]i görmek ħayırla ve şehādetle beşārete delālet ider ve yağmur çok yağup ve ni'met ve ħayır ve berekete delāletdür. Ve eger rū'yāda bir kişi melāike-i kirāmı mesācidde görse anlarıñ ol belde ehline du'a-ile ve taşaddukla ve keşret-i istiğfār ile emretmelerine delāletdür ve emr-i dīnde ol belde ahālilerine naşihatdur. Ve eger melāike-i kirām ħazerātını esvākda görse anlarıñ ehl-i sūkī kilelerinde ve terāzularında istikāmetle ve ādle naşihatleriyle ta'bır olunur. Ve ammā eger melāike-i 'izāmı mekābirde görse 'ulemā ve şüleħā ve zühħād ve 'ibādın ħakķında

¹⁹⁸ vav harfı olduğu düşünülmektedir. Mürekkebi akmış.

¹⁹⁹ **Kur'an-ı Kerim**, Hadid 57/25; Kendisinde müthiş bir güç ve insanlar için birçok faydalar bulunan demiri yarattık (ki insanlar ondan yararlansınlar).

keşret-i veba[dan] ölmesiyle ta'bir olunur. Ya'nî 'ulemā ve süleḥānuñ tã'unla fevt olmalarına 'alāmetdür. Bu daḥi fitne-i āḥir zamāndur.

[4a/d] Fe-ammā bir kiři rü'yāda Resül-i Ekrem ḥazretlerini görse anuñ içün ḥayırla beşāretdür. Ve ba'zān Resül- Kibriyā'nuñ sünnet-i şerīfesini ve a'māl-i ḥayrını icrā etmesine 'alāmetdür. Eger rü'yāda bir mekrūḥ nesne yoğ-ise ve eger ol rü'yāsında şer'a muḥālif bir nesne görürse aña dünyāda bir zarar ve keder işābet etmesine delāletdür. Ve eger rü'yāda Resül-i Ekrem'i bir ḥarābe yirde görse ol yire bir (...) ²⁰⁰ ve bereket işābet etmege beşāretdür. Ve eger bir kiři Ḥazret-i Fahr-i Kāinātı rü'yāda görse ve ol kiři daḥi bir elem u keder ḥālinde olsa Allāh Te'ālā ol kişiye 'ıyş u sürür u ferḥ-i 'ināyet idüp ve ol kürbet u kederden ḥalāş ider. Ve eger bir kiři Resül-i Ekrem ḥazretlerini nākışu'l-ḥalk ya (...) ²⁰¹ ya meyyit yāḥūd el-ğayrı ḥalde müteğayyir görse ol rü'yā şāḥibinüñ dīninüñ noḡşānına delālet ider. Ve daḥi bir kiři rü'yāda Resülullāḥ'ı güzel ve nefis elbiselerle giyinmiş ve ḥurrem görse evvelān kendinüñ diyānetine sāniyen dünyā ümmetinüñ ḥüsn-i ḥālīne ve kemāl-i diyānetlerine delāletdür. Ve eger bir kiři rü'yāda kendisini Resül-i Ekrem'e ḥuzūrunda şalāt u selām ider görse ol kiři ḥacc-ı Beytullāḥ ve ziyāret-i Resülullāḥ ile müşerref olmasıyla ta'bir olunur. Ve bir kiři rü'yāsında Resül-i Enbiyā'yı ḥalka ḥutbe okur ve va'az ider görse Resül-i Ekrem'in ümmeti ḥaḳḳında nuşḥ u şefā'atine delāletdür. Ve bir kiři Resül-i Ekrem'i āyineye nāzır olduğı ḥalde görse ümmetini imā(?) (...) ²⁰² etmesine 'alāmetdür.

[4b/d] Ve daḥi bir kiři rü'yāda Resül-i Ekrem'i ta'ām ekl ider görse ümmetini edā'-ı zekāvet üzerine taḥrīz u terğībine delālet ider. Ve bir kiři rü'yāda kendüye libās giydirir görse veyāḥūd Resülullulāḥ 'aleyhi's-selām aña ḥātemini yā kılıcını veyā el-ğayrı nesnesini i'tā eylemiş görse ol kiři mülük ve ekābir ḥizmetinde ise anlardan menāfi' taḥşil etmesi ve eger 'ulüm-ı fıkha rāğıb ise 'ilimden müntefi' olmasına ²⁰³ ve eger 'ibādāt u tã'āta meşğul ise 'ibādāt ve tã'āt[tan] feyz-[yāb] olmasına delālet[dür]. Ve daḥi sā'ir enbiyā 'aleyhimü's-şalātu ve's-selām ḥazerātını daḥi rü'yāda görmeklik melāike-i 'izāmı görmek gibidür ki melāike-i 'izāmın aḥvālī ya'nî ol sene-i mübārekede ol yire ve ol beldeye ḥayr ve rahmet ve bereketin keşretiyle ve cānib-i Ḥak'dan 'ibādullāḥa nuşret ile ta'bir olunur. Ve bir kiři rü'yāda kendi şüretini sā'ir enbiyā-yı kirāmdan bir nebīnün şekli u şüreti gibi görse ol gördüğü nebīnün şiddet u miḥneti gibi kendi daḥi şiddet u miḥnet çekmesine delāletdür. Ammā soñra fūrce ²⁰⁴ ve zafer ve neylü'l-murād ve zaḥr-ı āḥiret aña müyesser olur. Rü'yāda 'ulemā

²⁰⁰ Bu kelime okunamamıştır.

²⁰¹ Kelime silik olduğundan okunamamıştır.

²⁰² Buradaki iki kelimeler silinmiş haldedir.

²⁰³ Bu kısımda “bunuñ ḥilāfinadır” şeklinde bir ifade geçmektedir. Metnin akışı dikkate alındığında bu ifade fazlalık gibi gözükmemektedir.

²⁰⁴ Bu kelime Arapça “f-r-c” fiilinden masdar olarak gelmektedir. Meşhur masdar şekli “ferec” olmakla birlikte “fūrce” şeklinde de gelebilmektedir. Bkz. Serdar Mutçalı, **Arapça-Türkçe Sözlük**, İstanbul, Dağarcık Yayınları, 1995, s.651.

ve şulehâ böyledür. Ya'nî bunları görmekle daği hayr-ı keşir ve rızk-ı kerim ve dünyâ ve âhîret hayrı aña naşib ve müyesser olur. Vallâhu a'lem.

[5a/d] Ve daği rü'yâda Kâ'be-i Mükerrreme'yi görmek Kâ'be Ümmü'l-Kurâ ve İmâmü'l-Müslimîn'dür ve Beytü'l-'Atîk'dür. Pes bir kişi rü'yâda Kâ'be[y]i görüp lâkin anda vaz'-ı kadîminden ziyâde veyâ noksân veyâ el-ğayrı bir hilâf-ı vâki' nesne görse eimme-i müslimîn hakkında şânına lâıık olmayan kelimâtla tekellüm u telâffuz etmesine 'alâmetdür. Ve gâhice rü'yâda Kâ'be görmek kendünün mazarrâtından emn u selâmetine delâlet ider. Bir kişi rü'yâda Kâ'be[y]i Mekke'nün gayrı maħalde görse ol beldenün ve ehlinün emn u selâmetine delâletdür. Bir kişi rü'yâda Kâ'be-i Şerîf'i görse ve tavâf ve ziyâret ve a'mâl-i menâsikden daği ba'zı 'ameli ve aħkâm-ı hacı işlese dîninün kıvâmına ve kalbinün şalâh ve istikâmetine delâlet ider. Ve daği bir kişi Kâ'be[y]i deverân ider görse kendünün 'izzet ü rif'âtine ve devletinün izdiyâdına delâletdür. Ve daği Hâk Te'âlâ aña dünyâda beyne'n-nâs maqbûl-i enâm ve mergûb-i zevî'l-kirâm kılup ve bay u gedâ her zümre anuñ hânesini Kâ'be gibi tavâf u devr etmelerine delâlet [ider.] Allâhu a'lem. Ve daği bir kişi rü'yâda Ka'be-i Şerîf'i arkası cânibinde görse yâhûd Ka'be-i Mükerrreme'nün tamı üzerinde namâz kılar görse fe-ne'üzübillâhi te'âlâ dîn-i mübîni tahkîr idüp ve dîni arkası ardına atmasına delâletdür. Hikâyetde gelmişdür ki bir kişi Sa'îd bin el-Müseyyeb Hâzretlerine gelüp: "Ben rü'yâmda kendimi Ka'be'nün zahır üstünde namâz kılar gördüm" didikde Hâzret-i Sa'îd rahimehullâh aña: "ittekullâh ya'nî fulân sen Allâh'dan qorq senün dînün fâsid olup ve sen dîn-i islâmdan ħaric oldıñ" didikde (...) ²⁰⁵ [ol kişi] eyitdi:

أنا تائب لله على يديك ²⁰⁶

"Ben iki aydır ki ehl-i sünnetden Mezheb-i Kaderiyye'ye meyl etdim idi" demişdür.

[5b/d] Ve daği bir kişi rü'yâda kıbleye qarşu inhirâfsız istikâmetle namâz kılsa kalbinün istikâmetine ve Hâk Te'âlâ'nun hidâyetine muvaffaq olmasına delâletdür. Ve eger ol kıldığı namâzı ikmâl ile edâ ve rükû' ve sücûdunu daği icrâ ider ise kemâl mertebe[de] sünnet-i Resûlullâh'a ittibâ' ve âl u aşhâbına iktidâ etmesine delâletdür. Zîrâ şalât Hâk Te'âlâ'ya kırbet u vuşlatdur. Ve 'imâmü'd-din ve mi'râcü'l- mü'mînin ve münâcât-ı Rabbü'l-'âlemindür. Pes bir kişi rü'yâda şalâtında noksân etse dîninde noksân ve 'amelinde 'işyân fi'ilinde tuğyân etmesine delâletdür. Bir kişi rü'yâda namâz kılmak murâd eyleyüp lâkin kıblede şekk u tereddüd eylese dîninde ve i'tikâdında şekk u tereddüdine delâlet ider ve dînde dalâletdür. Ve daği bir kişi rü'yâda namâz kılup lâkin erkân-ı şalâtta olmayan bir şeyi ziyâde eylese tahkîkan ol erkân-ı İslâm'dan bir şey'e ta'n eylemişdür yâhûd bir şeyde şekk u şübhe etmişdür. Ve daği bir kişi rü'yâda kendüyi maşrıq cânibine namâz kılar görse

²⁰⁵ kararmalar olduğundan okunamamıştır.

²⁰⁶ Tercümesi: Ben senin huzûrunda Allah'a tevbe ediyorum.

pes ol kiři Mezheb-i Kaderiyye'den bir řübheye zāhib olmuřdur. Ve eger mağrib țarafına teveccüh birle namāz kılsa taħkīk ol kiři Cebriyye țarafına meyl idüp ve anlarıñ eķāvīl-i bātılalarından bir bātıl kavle rāğīb u mā'il oldı. Zīrā mařrık kıble-i Nařārā ve mağrib kıble-i Yahūd'dur. Ve dađı rü'yāda kendüyi Yahūdī veyā Nasrānī řüretine taħvīl olunmuř görse fe-ne'üzübillāh dīnini taħkīr ve dūnyā hūřusı-çün anlara tezlīl idüp oldıđı mađalde anlara ittībā' ve anlarıñ cānibine meyl u muħabbetine delāletdür. Allāhu ā'lem

[6a/d] Ve dađı bir kiři rü'yāda kendisini řaneme 'ibādet ider görse pes ol kiři Allāh Te'ālā'ya kızb iftirā eyleyüp ve kavlı-bātılı lisāniyla tekellüm eyledi veyāhūd ĥamr içmege ve irtikāb-ı ma'āřı eyledi. Ammā eger ol secde etdiđi řanem gümüşden ise ol rü'yāyı gören ma'āřiyete takarrub veyāhūd muřřanātdan olan bir ĥātūna zinā ile řetm u kaza eyleyüp kavlı-bātılı tekellüm eyledi. Ve eger ol 'ibādet etdiđi řanem altundan ise ol kimesne bir 'avrata meyl idüp ve anuñla nifāk u fitne vü fesādına delālet ider. Ammā eger ol řanem ağacdā ve nuħāsdā ve el-ğayrı bir nesneden ise taħkīk bir recül-i fāřık ve sū-i karīne mübtelā ve dīnini telbīs eyledi. Ve eger ol řapdıđı řanem ve řalaydan ise anuñ āĥireti fāriğ ve dūnyāya rāğīb olmasına delāletdür. Bir kiři rü'yāda kendüyi nāra 'ibādet ider görse anuñ nāra řapması ke-enne řeyřān'a dīnde řapmak gibidür. Ammā ol řapdıđı nārda leheb ve řu'ā' olmazsa ĥarām olan malı řaleb etmesine delālet ider. Bir kiři rü'yāda bir cemā'ate imāmet eylese eger teveccühi kıbleye řođrı ise nāsdān bir cemā'atıñ umūrunda rü'yet ve velāyet ve 'adālet etmesine delālet ider. Ammā teveccühleri kıblenüñ ĥayrıya ise ol ādemiñ ol umūrda ĥalka cevı u zulüm ve te'addī etmesine delāletdür. Rü'yāda ezān okumak eger eřřur-i ĥacda ise ol sene de ĥac etmesine delālet ider yāhūd kendinüñ 'ulüvv ü menziletine ve dīnde 'izzet ü rif'atine delāletdür. Eger mevsim-i ĥacıñ ĥayrında ise Allāhu ā'lem. Bir kiři rü'yāda çārřuda ve soķākda ve mesācidde ezān okusa bir meserret ve ĥayr ĥaberiñ zuhūrına ve ol mađalliñ ma'murluđuna ve ahālisinüñ hoř ĥāl olmalarına delālet ider. Ve eger mađallenüñ mescidinüñ mināresi yıķılmış görse emr-i dīnde ihlāllerine delālet ider. Allāhu ā'lem

[6b/d] Bir kiři ĥāl-i rü'yāda ezān okuyup lākin ezānı itmām etmese ol ādemiñ ehl-i ĥayr ve ehl-i řalāĥ olmasına delālet ider. Eger ol ezān ĥac mevsiminde ise ol kiři ĥacc-ı řerīfe gidüp lākin ĥaccı itmām idememesine delāletdür. Ve eger eşşur-i ĥacda değil ise ol kiři bir řey'i ketm u sırķa idüp ve kendüye dağı yaramayup ve beyne'n-nās iřtiĥārına ve zūll u rezāletine bā'iř olmağa delālet ider. Allāhu ā'lem. Rü'yāda mescid binā etdirtmek bir cemā'atıñ kulüblerin cem' u te'līf ve a'māl-i ĥayra terđīb u tervīce delāletdür. Rü'yāda bilmediği kelāmı işitmek sırķaya delālet ider. Bir kiři rü'yāda ağsırub (dil!) biri de elĥamdülillāh dise biri dağı aña yerĥamukellāh dise mevsim-i ĥacda ise ĥacda beřārete delālet ider. Mevsim-i ĥacda değilse bir ĥayr u ni'metiñ beşaretine delāletdür. Bir kiři rü'yāda başını tırāř etse mevsim-i ĥacda ise ĥacca gitmesine delāletdür. Mevsim-i ĥacda değilse mālınüñ gitmesine delāletdür. Ammā ta'bīr-i enfüsde řasāvetiñ izālesine 'alāmetdür didiler. Bir kiři ĥāl-i menāmda minberde kendi ĥutbe tilāvet eylese eger aña ehil ise anuñ 'izzet u rif'atine delālet ider, değil ise dağı yine kendi ebnā-yı cinsinden mertebesi 'ālī ve 'ilme nā'il ve řalīb-i vāřıl olmasına 'alāmetdür. Lākin bu rü'yā ta'bīr-i eřřāř ve ezmān ve ahvāl-i nāřıñ ihlālātıyla muĥtelif olurlar.

Meşelâ ehl-i ‘ilmiñ rü’yâsıyla ehl-i bid‘atin rü’yâsı ve ‘avâm-ı nâs ile havâşîñ rü’yâları müsâvî degillerdür. Allahu â‘lem u bi-ḥaḳîḳâtî’l-ḥâl.

[7a/d] Ve daḥi bu maḳâma münâsib ve bu maḳâleye muvâfîḳ ḥikâyet olundu ki İmâm Muḥammed Bin Sîrin raḥmetullâhi ‘aleyh ḥuzûrına bir kişi gelüp: “Ben bu gice rü’yâmda ezân- şerîf okudum” didi. Hazret-i Şeyḥ daḥi aña: “Senüñ yediñ ḳaṭ‘ olunur” deyu ta‘bîr etdi. Ol ḥinde Hazret-i Şeyḥ bir âdem daḥi gelüp ol evvel ki rü’yâyı gören daḥi henüz gitmemiş ol meclisde idi. Ve ol soñra gelen kişi daḥi: “Ben bu gice rü’yâmda ezân-ı şerîf okudum” didikde Hazret-i Şeyḥ aña: “Mücde saña ki sen ḥacca gideceksin” didi. Pes ol maḥalde ḥâzır-ı meclis olanlar: “Bu iki rü’yânuñ beyninde fark nedir?” deyu sebebinden Şeyḥ’e su‘âl etdiklerinde Şeyḥ anlara: “Ben bu evvelkinüñ şekl u şüretinde ehl-i şer ve ehl-i fişḳ şüreti müşâhede eyleyüp ve anuñ içün Ḥaḳ Te‘âlâ’nuñ

ثُمَّ أَذِّنْ مُّؤَدِّنْ أَيُّهَا الْعَبِيرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ²⁰⁷

ḳavliyle te‘vîl ve ḳaṭ‘-ı yediyle ta‘bîr eyledim. Ve ammâ ikinci âdemi ehl-i ḥayr ve ehl-i şalâḥ sîmasında görüp ve Ḥaḳ Te‘âlâ’nuñ

وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ²⁰⁸

ḳavliyle te‘vîl idüp ve ḥacca ‘azîmeti-ile ta‘bîr eyledim” didi. Ve fi’l-ḥaḳîḳâ Şeyḥ-i merḳûmuñ ta‘bîrleri gice vâḳi‘ oldı ki bir ḥuşûşla evvelkinüñ eli kesilüp ve ikincinüñ ol sene de ḥacca ‘azîmeti müyesser oldı dinilmişdür. Ve maḥallinden bi-‘ayniḥi böylece tercüme olunmuşdur. Ve gâḥice ḥâl-i rü’yâda ezân okumak bir(?) ḥayr(?) ve(?)²⁰⁹ meserret-i şaḥîḥa olan ḥaberi i‘lân ve (...) ²¹⁰ delâletdür. Ve Muşḥaf-ı Şerîf’den Ḳur’ân-ı Kerîm tilâvet eylemek ol tâlînüñ ‘ilm u ḥikmete neyl u vuşûlüne delâlet ider. Ammâ ezberinden Ḳur’ân-ı Kerîm okumak ḳalbinde nûr ve ḥikmetiñ izdiyâdına ve ḳalbinüñ inşirâḥına²¹¹ şafvet ü iştiḳâmetine delâlet ider. Zîrâ ḳırâ’at-i Ḳur’ân ḳalbi ihyâ ve münevver ḳılar dinilmişdür.

[7b/d] Rü’yâda bir kişi kendüyi semâya şu‘ûd ve anda dâḥil olmuş görse taḥḳîḳân ol kişi rütbe-i şehâdete ve ‘izzet-i dâreyne ve cennetde cemâl-i Bâri’ye nâzar etmege ve şırâtı berḳ-i ḥâṭıf gibi geçüp ve dünyâda zıkr-i cemîli bâḳî ḳalup ve cennât-ı ‘âlîyeye dâḥil olmasına delâletdür.

²⁰⁷ **Kur’ân-ı Kerîm**, Yusuf 12/70; Sonra da bir çağırıcı şöyle seslendi: “Ey kervancılar! Siz hırsızsiniz.”

²⁰⁸ **Kur’ân-ı Kerîm**, Hac 22/27; İnsanlar arasında hacca ilan et ki, gerek yaya olarak, gerek uzak yollardan gelen yorgun develer üzerinde sana gelsinler.

²⁰⁹ Üzerinde karalama olduğundan bu üç kelimenin okunuşu şüpheli olmuştur.

²¹⁰ Bu kelime okunamamıştır.

²¹¹ Bu ifade satır arasına eklenmiştir.

Hasta olan kimesne rü'yâda kendini şîhhatde görse ve aşlâ tekellüm etmeden evinden çıkup gitse Allâhu â'lem ol hastanın fevtine delâlet ider. Ammâ hasta olan kimesne tekellüm iderek evinden giderse anuñ ol marazdan şîhhatine delâletdür. Rü'yâda balık görmek nisâ-ile ta'bîr olunur. Ammâ rü'yâda çok ve büyük balıklar görse ve ne cins²¹³ ve ne miqdâr olduğu dañi ma'lûm olmasa emvâl u ganâyim ile ta'bîr olunur. Ve dañi bir kişi rü'yâda nefsinı semâya 'urûc idüp yire inmemiş görse pes imdi bu rü'yâ anuñ 'âcilen şehâdetine ve dünyâ ve âhiretde 'izz ü şerefine delâlet ider. Rü'yâda şems görmek rahmet meleğini görmeğe işâretdür yâhûd peder u mâderini görmeklige 'alâmetdür. Bir kişi rü'yâda Şems'i aḥḡ u ḡabḡ etse aḥḡ u ḡabḡi miqdârı dünyâ mülküne mâlik olmasına delâlet ider. Eger Şems sâfiye ve şu'lelu olur ise güneşin nûrundan istifâ dañi böyledür. Dünyâda mülûk ve ekâbirden in'âm u iḡsâna neyl ve in'âma delâlet ider

[8a/d] Fe-ammâ bir kişi ḡâl-i rü'yâda Şems'de tegayyürlük ve noḡşânlık ve küsü[f] görse ol memleketin mülûkunun ḡaḡḡında eḡrâfin iḡtilâfâtına ve mülûk ḡaḡḡında ḡîl u ḡâllerine delâlet ider yâhûd kendi peder u mâderi ḡaḡḡında anların beyninde burûdet ve iḡtilâle delâletdür. Ve eger ol kişi rü'yâda Şems'le münâza'a eylese ol kişi mülûk-ı vaḡte yâhûd vâlideynine yâ ikisinden birine 'işyân u tuḡyân etmesine 'alâmetdür. Allâhu â'lem. Ammâ ki nâsın iḡtilâfâtı ve hey'eti ile rü'yânın ta'bîr u te'vîli meşelâ bir kişi rü'yâda kendi nefsinı ellerini boynunda ve boḡazından baḡlu görmek gibi eger ol kişi ehl-i ḡayr ve ehl-i şalâḡ simâsında ya'nî ehl-i ḡayr zümresinden olursa ol gördüḡi ḡâlet anuñ ḡaḡḡında şalâḡ u sürûr ve ma'âşiden maḡfûḡ ve mesdûd olmasına 'alâmetdür. Ammâ eger ol kişi ehl-i ḡaḡ ve ehl-i şalâḡ zümresinden olmayup fesâḡa ve süfehâdan ise anuñ keşret-i ma'şiyetini ve keşret-i fisk sebebiyle ehl-i nâr zümresine ilḡâḡ ve ol ḡünâ nâr-ı caḡîmde mu'azzeḡ olmasına 'alâmetdür dinildi.

فنعوذ بالله من ذلك الحال²¹⁴

اللهم يا محوّل والأحوال حوّل حالنا إلى أحسن الحال، آمين²¹⁵

Bir kişi rü'yâsında Şems'in kendi ḡânesinde duḡûlünü görse kendünün bir ḡasnâ ḡâḡuna tezevvüc etmesine delâlet ider. Ve eger mülûk ve ekâbir ḡizmetinde ise anlardan menâfi'-i keşire taḡşîl etmesine delâlet ider. Bir kişi ḡâl-i rü'yâda Şemsi veyâ bir ḡayrı²¹⁶ bulut ḡışş u iḡḡâta eylemiş görse ol beldeye bir maraz işâbet etmesine yâhûd pâdişâha bir keder u henn 'ârîz olmasına yâ ebeyveyninden birine bir henn u ḡam 'ârîz olmasına delâlet ider.

²¹² “Allāhummeḡḡumnâ ḡusne'l-ḡâḡime bi-fazlîke” Tercümesi: Allah'ım fazlınla bize hayırlı bir son nasib eyle, âmin.

²¹³ Metin içerisinde bu kısımda mürekkep akmış, sayfa kenarına yeniden yazılmıştır.

²¹⁴ Tercümesi: Bu halden Allah'a sığınırız.

²¹⁵ Tercümesi: Ey halleri dönüştüren Allah'ım, hâlimizi en iyi hâle dönüştür.

²¹⁶ “Veyâ bir ḡayrı” ifâdesi satır altına yazılmıştır.

[8b/d] Hikāyet olundu bir kiři Hāzret-i Ca‘ferü’s-Şādık’a gelüp: “Ben rü’yāmda gördüm ki Şems benim cesedimin üzerine tülü‘ eylemiş” didi. Hāzret-i Şeyh: “Sen dünyāda be-her-hāl ‘azīz u şerīf olup ve mulūk tarafından dağı cāh u manşiba ve ni‘met u ihsāna nā’il olursın” didi. Ve bir kiři dağı: “Ben Şems’i gördüm ki faķat benim iki ayaklarımıñ üzerine tülü‘ etdi” didikde aña dağı: “Sen hāl-i ma‘āşında ve maşşul u mezzrū‘ātında ayağıñla başdığıñ mağallerde mulūk yüzünden menāfi‘-i keşireye ve fevā‘id-i ‘azīmeye nā’il olursın” deyu buyurdi. Bir kiři rü’yāda ķanadları olup uķsa bir mağalden bir mağalle nakle ve müsāferetine delālet ider. Ve eger vücūdunda tüyleri ve ķanadları zāhir olsa anuñ mālınıñ keşretine ve riyyasetine ve ‘ulüvv-i menziletine delālet ider. Uķar ise bir yire ve bir mağalle sefer u ‘azīmetine delāletdür. Ve dağı bir kiři rü’yāda eli ķat‘ olunsa lākin ol yed-i maķtū‘ kendinden munfaşıl olmayup yine kendiyle bile olsa oğlı yā ķarındaşı var ise ğāibden zuhūr eyleye. Ammā ol yed-i maķtū‘ kendinden munķatı‘ ve munfaşıl olur ise oğlı veyā ķarındaşı bir muşibete vāşıl olmasına delālet ider. Rü’yāda Ay görmek pād-şāhıñ vezīrine veyāhūd peder u māderine ve ba‘zen zevce ile ve ba‘zen veled-i ḥasen ile ta‘bīr olunur. Pes imdi bir kiři rü’yāda Kāmer’e nā’il olsa taḥķikān ol kiři vezārete na‘il olmağa delāletdür. Ammā Kāmer’de inhīsāf yā siyāhlık veyā kızzılık görse vūzerā‘ ve kibār ve ‘ulemādan bunlarıñ emşāllerine bir ğulğule ve ıztırāb olmağa delāletdür.

[9a/d] Bir kiři rü’yāda Kāmer’i bütün görse yāhūd Zuḥal ve Müşterī veyā bunlarıñ emşālleri gibi yıldızlardan ba‘zısını kemālen müşāhede eylese vūzerā-yı ‘izāmdan ve bunuñ emşāli a‘yān ve ekābirden ‘izz u şerefe ve ni‘mete neyl u vusūlüne delālet ider. Bir kiři rü’yāda Kāmer’i koynuna alup yāhūd eliyle tutsa ve götürse Ḥaķ Te‘ālā aña bir veled kerem u ‘ināyet etmesine ‘alāmetdür. Ve eger Kāmer ol şāhib-i rü’yānuñ evinde yā firāşında²¹⁷ olsa ol gördüğü Kāmer’iñ ziyā ve beḥcet-i miķdārınca Ḥaķ Te‘ālā aña bir ğuzel ḥatūn müyesser kılar. Ve eger ol rü’yāyı gören ‘avrat ise ke-zālik Ḥaķ Te‘ālā aña dađı ḥüsn-i ḥulķ ve kemāl u cemāl şāhibi bir zevce-i ḥasen naşib ve müyesser kılmāsına ‘alāmetdür. Ve dađı bir kiři Ay’iñ ortasında veyā evāḥirinde hilāl-i Kāmer’i tülü‘ etmiş görse bu rü’yānuñ delāleti Allāhu a‘lem ol beldeye yeni bir melik ķudūmına delālet ider yāhūd Ḥaķ Te‘ālā aña bir ḥayırılı evlād kerem etmesine delālet ider yāhūd ğāibden bir ķarīni gelmesine delālet ider yāhūd bir emr-i cedīdiñ ḥādiş u zāhir olmasına delālet ider. Allāhu ā‘lem bi-ḥaķikati’l-hāl. Nücūmuñ te’vīli o beldenüñ eşrāfiyla ta‘bīr olunur. Pes bir kiři rü’yāda kendüyi kevākibe mālīk olduğı ḥāde görse bunuñ te’vīli ol kiři ol kevākibden mālīk olduğı mertebe ol zamānuñ a‘yān u eşrāfından faẓl u ihsāna nā’il olmağa delālet ider ve ‘ibādullāhıñ umurunuñ rü’yeti aña müyesser olur. Rü’yāda kevākibden ekl eylemek nāsıñ eşrāfından olanların mālīlarından ekl eylemesine ‘alāmetdür.

[9b/d] Bir kiři rü’yāda yıldızları bir yirde mecmū‘ u müctemi‘ görmek a‘yān u eşrāfdan rızķınıñ tecemmu‘ına ve ittiḥādına delīldür. Vūs‘at-ı rızık aña müyesserdür. Rü’yāda yıldızı yire düşmüş görmek ol gördüğü mağalle semā cānibinden ‘azābın nüzūlüne delāletdür. Bir kiři rü’yāda eliyle yıldızı aḥz eylese kendi iķün bir veled-i şerīf zuhūr ve tevellūd ider dinilmişdür. Allāhu a‘lem.

²¹⁷ Bu kelime “firāşınıñ” şeklinde yazılmıştır. Bağlama uygun olarak düzeltmeyi uygun gördük.

Ammā rū'yāda yaş üzüm yimek āfāka göre lezzet-i dīniyye ile ta'bīr olunur. Ya'nī ni'met-i dünyeviyyedür didiler. Lākin sipās üzüm salkımlı ekser hālde ni'met daḥi olursa da kederden ḥālī olmaz dinilmişdür. Allāhu a'lem.²¹⁸ Bir kişi rū'yāda semādan kevākibin yire dökülür ve sākıt olur görse eger ol kişi ḡanī ise fakīr olmasına ve eger fakīr ise müshilen fevt olmasına delālet ider. Zīrā semādan kevkebiñ arzā nüzūli a'lādan esfele nüzūle 'alāmetdür. Ve daḥi bir kişi rū'yāda felegi kendiyle bile devrān ider görse ol kişinūñ ol yirden bir ḡayrı maḥalle müsāferet etmesine delāletdür. Ve bir kişi rū'yāda ehl u 'iyālini bir yire cem' olmuşlar görse ol kişinūñ ḥacca gitmesine delālet ider.

[10a/d] Hikāyet olundu ki 'Abdullāh bin Sīrīn ḥazretine bir ḥatūn rū'yā ta'bīri içün geldi. Anlar daḥi şabāḥ ta'āmını tenāvül iderdi. Pes ol ḥatūn: “Ben bu gice bir rū'yā gördüm” didi²¹⁹ Ḥazret-i Şeyḥ: “İmdi söyle” didikde ol 'avrat: “Hele ta'āmı ekl idin sonra naḳl ideyim” didi. Ba'de'l-ta'ām ḥazret: “Di imdi rū'yāñı söyle” didikde ol 'avrat: “Ben rū'yāmda gördüm de Kāmer Şüreyyā'ya girmiş didi. Ve baña ḥatīfden bir münādī nidā ider ki var sen bu rū'yāñı İbn Sīrīn'e söyle ve ta'bīr etdirt” deyu baña çağırdı didikde İbn Sīrīn sağ eliyle yine kendi şol elini tutup: “Şol gördüğün rū'yāñı baña bir daḥi naḳl eyle” deyüp ol 'avrat daḥi vech-i üslūb üzre bir daḥi naḳl idince der-'akab İbn Sīrīn'ün levnī müteḡayyir olup ve eliyle karnını tutup ve feryād u nāle iderek ḳalup ve ol hālde anuñ kız karındaşı daḥi: “Ne oldı saña böyle benziñ şararup ve aḥvālīñ perişan oldı” didikde merhum: “Ben nice müteḡayyirū'l-hāl olmayayım ki bu 'avrat baña sen yedinci günde ḳabre dāḥil olursuñ deyu zu'm ider” deyu teessūf ve izḥār-u ḥüzn eyledi. Ve Ḥikmetullāhi Te'ālā yedinci günü saydılar hemān yedinci günde vefāt eyledi. Raḥmetullāhi āleyh. Bir kişi Ca'ferū's- Şādıḳ ḥazretlerine yine gelüp: “Ben rū'yāmda Kāmer'i mu'ānaḳa eylemiş gördüm” didikde Ḥazret-i Şeyḥ aña: “Sen mücerred misin?” Ol da: “Na'am” didikde imdi: “Saña mücde sen bu zamanda ḥüsn-i cemāl ve kemāl şāḥibi bir zevceye muvaffaḳ olursın” didi. Ba'dehu bir müddetten sonra ol kişi yine gelüp: “Yā Şeyḥ ben didiḡiñiz gibi cemāl şāḥibi bir ḥatūn aldım ve lākin ben yine rū'yāmda(?) (...)”²²⁰ Kāmer'i arkama alup yüklendim” didikde Ḥazret-i Şeyḥ: “Sen ḳarīben bir veled (...)”²²¹ ehlim ḥāmiledür didi. Ke-zālik öylece vākı' oldı.²²²

[10b/d] Ammā ezminenūñ iḥtilāfātıyla rū'yānuñ iḥtilāfātı meşelā bir kişi rū'yāda file ve cāmūsa ve'l-ḡayrı rükūb-ı meşru'a olmayan ḥayvānāta binmek gibi eger gice ḥālinde ise menfa'at-ı kāmile şāḥibi olan bir emr-i cesīmeye nā'il olmaḡa delālet ider. Ve eger gündüzlük ḥālinde ise ehlinün taṭlīḳ

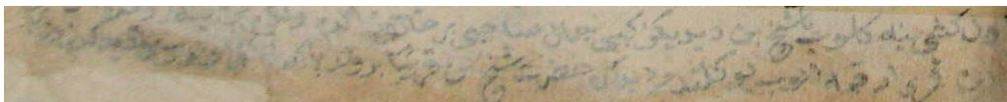
²¹⁸ Bu kısım ana metne düşülmüş bir açıklama mahiyetindedir.

²¹⁹ Bu kelime metinde “didim” şeklinde yazılmıştır.

²²⁰

²²¹

²²² Bu kısma tamirat için japon kağıdı yapıştırıldığından dolayı okunamayan kelimeler bulunmaktadır.

olmasına delâletdür. Allāhu ā‘lem. Hikāyet olunur İmām-ı Şāfi’nün vālidesi hamlī hālinde rü’yāda gördü ki Müşterī ismiyle müsemma olan kevkeb ol hātūnuñ fercinden çıkup ve Mısır’a nüzül eyleyüp ve ol kevkebdan birkaç kıt’a her tarafa ve her semte neşr u teferruk oldu. Şöyle ki vâsıl olmadık bir medīne ve bir şehri kalmadı. İllā ol kıt’adan şāyi’ ve münteşir oldu ve lākin ol kevkebiñ ekşeri Mısır’da bākī kaldı. Ve bu rü’yādan ol hātūn korkarak uyandı varup ol rü’yāyı ‘ulemā-yı Mısır’dan bir ‘ālime ifade eyledi. Ol daḥi aña bu resme cevāb-ı bā-şavāb idüp: “Ey hātūn egerçi sen bu rü’yāda şādıku’l-ḳavl isen ḳarīben sen bir ‘ālim ve fāzıl bir veled tevellüd ideceksin ki senün veledin be-rüy-i arzda bir mertebe şüyü’ ve iştiḥār bulacaḳdur ki anuñ ‘ilim ve mezhebi şāyi’ olmadık bir belde ve ḳarye bulunmasa gereḳdür ve lākin anuñ meḳanı ve maḳāmı Mısır’dur” didi. Ke-zālik anuñ ta‘biri gice zuhūr eyledi dinilmişdür.

[11a/d] Bir kişi rü’yāda kıyāmet kopmuş görse ol yire ‘adl u ‘adālet zāhir olmasına delālet ider. Ve eger ol yiriñ ahālileri zālīmīnden olurlar ise anlardan Allāh Te‘ālā intikām etmesine ‘alāmetdür. Ve eger anlar mazlūmīn iseler anlara nuşretullāh muvaffaḳ olmasına delāletdür. Bir kişi rü’yāda kendüsini Cenāb-ı Rabbü’l-‘İzzet’in ḥużūr-ı ma‘neviyyesinde görse bu bir emr-i eşeddür ve rü’yānuñ eşaḥḥıdır. Bunda zecr-i belīg ve tenbīh-i ekīd vardır. Ve sār aḥvāl-i kıyāmetden olanları daḥi görmek de böyledür. Ya’nī bunuñ emşāline görülen rü’yālar şādıḳadur. Bir kişi rü’yāda kendüyü cennette görse ḥaḳīḳāde kendinün cennete girmesine delāletdür. Ve kendünün ef‘āl-i birr ve ā‘māl-i ḥayrdan bir ‘amel-i şāliḥ taḳaddümüne ‘alāmetdür. Ve eger bir kişi rü’yāda cennetiñ miyvelerinden ekl ider yāḥūd gayrıya i‘tā ider olsa ā‘māl-i ḥayra müte‘allik olan kelime-i tayyibe tekellümüne delāletdür. Ol ni‘metlerden ekl eylediği miḳdārınca ve ol kişi dīnine ḥayırlı bir şey’e işābet ider. Lākin andan dünyā nef‘i olmaz veyāḥūd ‘ilim istifā etmesine delālet ider. Lākin ‘amel olmaz. Bir kişi rü’yāda cennetiñ ırmaḳlarından içse yāḥūd elbiselerinden giyse emr-i dīnde dünyāya ve āḥiretine ḥayırlı olan bir şey’e iştiḡāline sebebdür.

[11b/d] Bir kişi rü’yāda ceh[ennem görse] ve cehenneme girse taḥḳikān ol kişi zāhirde ḥatā-yı ‘azīme dāḥil olmasına ‘alāmetdür. Rü’yāda cehennem görse cennet görmenün zıddur. Rü’yāda cehennem görmek bir emr-i şenī’in fi‘iline delāletdür. Pes ol kişi tevbe ve istiḡfāra ve mücādehe-i nefse iştiḡāl eyleye ve meḳarim-i aḥlāḳa sa’y eyleye ve eger bir kişi rü’yāda cehennemi veyāḥūd ehl-i nārın aḥvālinden ba‘zı şey’i müşāhede eylese anlardan ictināb u ihtirāz eyleye zīrā elbetde ol kişi yā fi‘il-i münkerātdan veyā terk-i me‘mūrātdan bir fi‘il-i ḳabīḥi irtikāb etmişdür. Bunlar ihtirāz gereḳdür. Rü’yāda dünyā āteşi görmek bunda tā‘bīrāt-ı keşire vardır. Meşelā bir kişi bir yirde ve bir maḥallede veyā bir ḥānede āteş görse eger ol āteşte ‘alev ve lisān ve şavtlammaḳlık ve bunların emşāline bir ḡulḡulelik olursa ol maḥalliñ aḥālīsine ol āteşin hevl u şiddeti miḳdārınca bir keder ve muşibet ve cevri u müzāyāḳa vāḳı’ olmasına delālet ider. Ve eger ol āteş gördüğü maḥal bir ma‘mūr

maḥal ise ol maḥalle yā tā‘ūn veyā çiçek veyā ğayrı bir muşibetiñ işābetine delālet ider veyāḥūd (...)²²³ olmağa ‘alāmetdür.

[12a/d] Ve eger rū’yāda bir maḥalle āteşiñ semādan nüzülunu görse eger ol āteşde ‘alev ve şavt olmazsa ol maḥalle şiddet işābet etmesine ‘alāmetdür. Ve eger şiddet ve aşvāt zāhir olursa ol maḥalle bir fesād u münāz‘a ve ihtilāle delāletdür. Ve eger o gördiği āteşde ‘alev zāhir olmayup duḥān zāhir olursa vāki‘ olan şürūr ve fitne ehven u eshel vecihle def‘ olmasına ‘alāmetdür. Ve eger bir kişi rū’yāda āteş görüp ve ol ateş daḥi semāya çıkar olsa ol gördiği semtin ehli Allāh Te‘ālā’ya ve resūlune muḥārebe üzerine olduklarına delāletdür. Ve Hāḳ Te‘ālā’ya ‘işyān ve iftirā etmesine ‘alāmetdür. Ve daḥi bir kişi rū’yāda āteşde kendiyi ta‘ām ṭabḥ ider görse ol kişiye işābet eylediği şeyden emr-i ḳālil ile intifā‘ etmesine delālet ider. Zīrā anuñ çömlekte ta‘ām bişirmesi muşibetden soñra ḥavāyic-i beytden intifā‘ına delāletdür. Ve bir kişi rū’yāda āteş kendünün şiyābetinden veyāḥūd a‘zāsından ba‘zısını iḥrāk ider görse ol şevbinden yāḥūd ol ‘uzvundan ol gördiği yirlere bir muşibetiñ işābetine sebebdür. Allāhu ā‘lem. Ve eger ol ateşde şavt veyāḥūd dumān²²⁴ zāhir olsa yā ümerādan veyā vüze[r]ādan bir zarar zuhūruna delāletdür.

[12b/d] Bir kişi rū’yāda ‘alevsiz āteş ekl eylese ol kişi ḥarāmdan olan yā mu‘āmele veyā māl-ı yetim ekl eylemesine ‘alāmetdür. Ve eger ol ekl eylediği āteşde ‘alev ve kıvılcım olursa meşakḳate ve sū-i şemātetine delāletdür. Bir kişiye rū’yāda āteşiñ ‘alevi ve şerāresini mes eylese ol kişi elsine-i nāsda vāki‘ olup ve ḥalkıñ mezemmet ve ğıybetinde olmasına delāletdür. Zīrā āteş görmek ve āteşiñ kıvılcımlarını görmek²²⁵ kelām-ı ḳabih ve sū-i tā‘bīrdür. Ve ba‘zān āteşiñ ‘alevi ve şerāresini görmek kendüye ālām u ekdār ve ‘azābıñ işābetine delāletdür. Ve eger bir kişi bir çarşūda veyāḥūd bir dükkānda āteş görse ol çarşūda veyāḥūd ol dükkānda bir ḥasāratıñ vukū‘una delāletdür. Ve eger bir kişi rū’yāda bir ḥānede ziyā şāḥibi sirāc-ı münīr görse ol rū’yāyı görenün şalāḥ-ı ḥāline delāletdür. Ve eger rū’yāda siracı söginmiş görse ol maḥalde olanlardan anlarıñ mevtine yā taġyir-i ḥāline delālet ider veyāḥūd anda bir muşibetiñ işābetine delālet ider.

[13a/d] Ve eger bir maḥallede āteş yandırılıb ve ol āteşden nās ziyālansa yāḥūd ḥalk ol āteşiñ ziyāsından menfā‘at ve hidāyet bulsalar ol maḥalde ‘ilm u ḥikmetiñ zuhūrı ve ḥalkıñ andan intifā‘ı olmasına delāletdür. Bir kişi rū’yāda rū’yāsında kül cem‘ eyleyüp veyāḥūd kül yüklense nāsa nef‘i olmayan bir ‘ilm u ğayr-ı nāfi‘i veyāḥūd bir fi‘il-i bātılı irtikāb etmesine ‘alāmetdür. Ve daḥi bir kişi rū’yāda kendi taḥammülünden ziyāde āteş cem‘ eylese kimseye nef‘i olmayan ‘ilm u ğayr-ı nāfi‘i cem‘ etmesine ‘alāmetdür. Allāhu ā‘lem. Rū’yāda emṭār u maṭar ya‘nī yağmur yağmak ‘ayş u raḥmetiñ nüzülüne delāletdür. Bulut daḥi böyledür. Ammā bir maḥale veyā bir yire veyā bir eve

²²³ Bu kelime okunamamıştır.

²²⁴ Bu kelime “duhan ve duman”olarak iki şekilde de geçmektedir.

²²⁵ Görmek kelimesi metin içerisinde iki defa yazılmıştır. Dikkat dağıtmaması için bir tanesi alınmıştır.

maḥşūşan yağar ise ol zamān bir marāz u ‘illet ve muşibete delāletdür. Dünyānuñ bir tarafına daḥi yağsa ke-zālik ol semte bir belā ve muşibete delāletdür. Ve ammā her yire ‘umūmen yağar ise rahmetullāhdur. Ol zamān ‘ayş-ı rehāya ve ḥayr u berekete delalet ider. Bir kişi rü’yāda semā cānibinden ‘asel ve zeytūn ve rummān ve ruḡān-ı zeyt gibilerin inzālını görse ol maḥalle ḥayr u bereket ve ni‘met u ḡanīmet nā‘il olmasına ‘alāmetdür. Ve her bir yağmur ki sükūnet ve suhūletle yağarsa ol daḥi ḥayr ve rahmet ve bereket ile ta‘bīr olunur. Allāhu ā‘lem.

[13b/d] Hikāyet olunur bir kişi Ebū Bekirü’s-Şiddik raḍıallāhu ‘anhuya: “Ben rü’yāmda gördüm ki siyāh bulutdan yağ ve ‘asel yağar ve ḥalk daḥi anlardan aḥz iderler bunuñ ta‘bīrin beyān eyle” didikde Ebū Bekir Ḥazretleri: “Ammā ol gördüğün zūlmet-i bulut İslām’dur. Ve ammā semen ve ‘asel anlar daḥi İslām’ın ḥalāvetidür. Ve daḥi kanḳı yağmur ki sükūnetle inzāl oluna ol maṭar maḳbūl ve mergūbdur. Ve eger ol maṭarda ya‘nī ol yaḡan yağmurda bir şiddet ve kerāhet şāibesi olursa ol zamān anda ḥavf u ḥaṭar vardır” deyu cevāb-ı bā-şevāb buyurmuşlardır. Rivāyet olundu ki bir kişi Ca‘ferü’s-Şādık Ḥazretlerine gelüp: “Ben bu gice rü’yāmda gördüm ki ben bir gün bir gice mikdārı maṭara ḍaldım” didikde

ما أحسن ما رأيت

ya‘nī “Ol senün gördüğün rü’yā ne güzel rü’yādır taḥḳīkan bu senün rü’yānuñ muḳtezāsı budur ki sen ol gördüğün gibice rahmet-i Bārī’ye ḍalup ve dār-ı dünyāda daḥi rızḳ-ı vasi‘a müstaḡraḳ olursun” deyu buyurdu. Ve yine Ḥazret-i Ca‘ferü’s-Şādık’a: “Filān, rü’yāda ke-ennehu maṭar-ı ‘azīm ḥasleten anuñ başına inzāl olunmuş” didiler. Anlar daḥi: “Taḥḳīkan ol kişi zūnūb-ı keşīre irtikāb eylemiş ve anı kendi zūnūb u ‘işıyānı ḡışş u ihāta eylemiş zīrā sen iştmedin mi Hak Te‘ālā’nuñ kelāmını ki

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ²²⁶

deyu buyurmuşdur.

[14a/d] Bir kişi ḥāl-i menāmında a‘nī ḥāl-i rü’yāda ra‘d u berḳ görse egerçi ra‘d ma‘a‘r-rīḥ olur ise bir zālīm u cabbār şulṭān zuhūrına ‘alāmetdür. Ammā rü’yāda berḳ görmek müsāfire ḥavf ve muḳīme ṭama‘ ‘alāmetidür. Zīra Ḥaḳ Te‘ālā:

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا²²⁷

²²⁶ Kur’ān-ı Kerīm, Neml 27/58; Onların üzerine bir yağmur (gibi taş) yağdırdık. (Başlarına gelecekler konusunda) uyarılanların yağmuru ne kötüydü!

²²⁷ Kur’ān-ı Kerīm, Rad 13/12; O, korku ve ümit vermek için size şimşegi gösterendir.

deyu buyurdu. Ra‘d yağmursuz ise muķīm için ve müsāfire için havfdur. Fe-ammā ra‘d ma‘a‘l-maţar marīze şifādur. Bir kiři rü‘yāda ‘alāyimi’s-semāi görmek yeşil olursa қаһt u galādan emīn olmak ‘alāmetidür. Ve eger sarı olur ise maraz u ‘illete delāletdür. Ve eger kırmızı ise sefk-i dem ‘alāmetidür. Ve ba‘zıları katında rü‘yāda kavş görmek ferāh u sürura delāletdür. Rü‘yāyı görenün tezvīcine delāletdür. Rü‘yāda bulut görmek heybet ve rüzgār ve zulmet gibiler olmazsa ‘ilm u hikmete ve rahmet-i Bārī ve Dīn-i Muḥammediyye’nün metānetine delāletdür. Pes imdi bir kiři rü‘yāda şehāba mālīk olsa yāḥūd şehābı cem‘ eylese yāḥūd şehāba rākib olsa bunların mecmū‘ı emāre-i ilm u hikmet ve rahmet ve dīnde gayret ve metānetdür. Allāhu ā‘lem. Ca‘ferü’s-Şādık’a bir kiři: “Rü‘yāda şehābı ekl ider ve önünde daḥi vağfirce şehāb cem‘ olmuş” deyu su‘āl etdiler. Ol daḥi: “Bu rü‘yānuñ şāhibi ‘ilim şerefiyle ālī ve zikrullāh ile mergūb ve ‘indellāh maķbūl olup ve dünyāda sā‘irlerin nā‘il olamadıkları ‘izz u şerefe nā‘il olmuş” deyu buyurmuşdur.

[14b/d] Ve Ca‘ferü’s-Şādık’dan su‘āl olundu: Bir kiři rü‘yāda üzerine bulut sayebān olup ve ol kiři ol bulutuñ altında gölgelendi, didiler. Anlar daḥi: Anlar ol şāhib-i rü‘[yā] hasta ise şifā bulur, medyūn ise deynī kazā olunur, fakīrū‘l-hāl ise Allāh Te‘ālā a[ña] fazlından ignā kılar ve eger mazlūm ise nuşret olunur. Zīrā anuñ şehāb ya‘nī bulut gör[mesi] ol bulut²²⁸ rahmetdür ve bulutdan zuhūr iden daḥi rahmetdür. Zīrā şehābe Ḥazret-i Fahr-i Kā‘ināt’ı harb u vekāyi‘den hıfz u ḥimāye iderdi, dimişdür. Fe-ammā rü‘yāda tolu ve qar ve sebkīn gibileri görmek vaḳtinūñ gayrında ise bunlar ḡamm u ḥüzn u keder u ‘azābdur. Ammā bunları mevsiminde rü‘yāda görse ol gördiği maḥalle bereket u rehāvet u ni‘mete delālet ider. Ve ammā rü‘yāda tolu yağmakda bir ḡayr u bereket yokdur. Hemān ancak bir keder u ḡamm u ‘azāb u meşā‘ibe ‘alāmetdür. Rü‘yāda kuyu²²⁹ görmek bi‘r ya‘nī kuyu insānuñ mālīnuñ başıdır ve māye-i ma‘işetidür. Bir kiři rü‘yāda kendi sākin olduğı ḡānesinde kuyu kazsa anuñ kuyu kaz[ması] Allāh Te‘ālā anuñ için bir ni‘met ve māl iḥsān etmesine ‘alāmetdür. Bir kiři rü‘yāda ḡafr-ı bi‘r murād eyleyüp ammā ḡafr-ı bi‘re kādir olmasa anuñ ma‘āşında meşākkate ve kuvvet-i bizā‘asında kıllate delālet ider.²³⁰

[15a/d] Bir kiři rü‘yāda sā[kin] olduğı ḡānesinde şu [çıkup] akar görse veyāḥūd kuyusundan şu çıkup aksa taḡkīkān ol kişinūñ mālīnuñ ekşeri gidüp eķalli kalmasına delālet ider. Bir kiři rü‘yāda kendüyü kuyudan şu çeküp ve ekin şuvarır görse taḡkīkān ol kiři mālını infāk-ı fī-sebīlillāh idüp lākin ol infākı sebebiyle mālına naķş u zarar işābet etmemesine delālet ider. Ve eger bir kiři rü‘yāda kuyudan şu çeküp ve nāsa daḥi ol çekdiği şudan i‘tā eylese veyāḥūd nāsı ol şudan şuvarsa bunun ta‘bīri ol kiři mālıyla nāsa iḥsān ve mālını fuķarā‘ ve yetāmāya infāk yāḥūd ‘ilmini ḡalka bezl u iḥsān ve herkes andan şūkrān olmasına delāletdür. Ve keyfiyyet-i ‘azīmeye ve ‘ālem-i keşrete delāletdür. Ve zu‘afā-yı nāsa i‘ānetdür. Bir kiři kuyudan şu çeküp ve ol çekdiği şudan āğaların dibini şuvarsa

²²⁸ Bu kelime “bulut” ve “bulut” olarak iki farklı imla ile geçmektedir.

²²⁹ Satır arasına kuyu kelimesinin Arapçası olan “bi‘r” kelimesi yazılmıştır.

ol kişi mālıyla eytāma bezl u infāk-ı fī-sebilillāha delālet ider. Allāhu ā‘lem. Ve eger bir kişi rü’yāda bi’rden şu çeküp ve ol şudan nāsı saķy eylese taḥkīk ol kişi ḥuccāc-ı müslimīne mālıyla i‘ānet etmesine ‘alāmetdür. Allāhu ā‘lem.

[15b/d] Ve daḥi bir kiři rü’yāda bi’rden řu çeküp ve ol çekdigi řudan ḥayvān tersi gibi yāḥūd çanak ve çömlek kırıkları gibi řey’ler daḥi çıksa taḥkīkan ol kiři kendi mālına māl-ı ḥabīři zamm u ilḥāk etmesine delālet ider. Ve bir kiři rü’yāda kuyudan řu çekerken řuyun koğası munķatı‘a olsa kendinüñ nāsdan muķatı‘olmasına delālet ider. Ve ba‘zan kuyu kazmak bir mekr u ḥile ve ḥud‘a ile daḥi ta‘bīr olunur. Meşelā rü’yāda meḥīb ve kōrkunc kuyular görmek gibi bunlar ḥemm u ḡamla ta‘bīr olunur. Ve daḥi bir kiři rü’yāda kendi re’yiyle kuyuya girse veyāḥūd baḡteten bi’rde vaķi‘ olsa bunun ta‘bīri eger bir cihetden maḡmūm ise ḡammından tefrīce ve maḥbūs ise ḥabisden taḥlīşe ve eger medyūn ise deyninden ḥalāşa işāretdür. Nitekim Ḥazret-i Yūsuf ‘aleyhi’s-selāmıñ bi’rden ḥalāşı ‘ākıbetü’l-emr sicinden selāmet ve ‘izzetine sebep ve vesīle olduḡı gibi dinilmiřdür.

[16a/d] Rü’yāda ırmaķ görse anuñ büyüklüğüne ve küçüklüğüne göre i‘tibār olunur. Bir kiři rü’yāda ırmaḡa dāḥil olsa egerçi ol ırmaḡa girdikde kendüye vecd u hevl zāhir olur ise ol ādeme ol gördiḡi meḥābet miķdārınca ḥemm u ḡam işābet etmeḡe ‘alāmetdür. Ammā ırmaķ kendi ḥālinde olup ol ırmaķdan içerse ol zamān aña ḥayr u ḥayat-ı tayyībe işābet etmeḡe delālet ider. Allāhu ā‘lem. Ve eger ol ırmaķ bulanık olupda andan içerse kendüye renc u marāz işābetine delālet ider içdigi miķdārınca. Ve eger bir kiři bir ırmaķdan rü’yāda řu çekse ol řuyu çekdigi ırmaḡın ḥaddince ol mişli bir kimesne māl u ni‘mete ve ikrāma nā‘il olmasına delāletdür. Bir kiři ḥāl-i menāmında ırmaḡa girüp ḡusl eylese kendüden ḡamm u keder izāle olup ve feraḥ ve sürürün ḥuřulüne delāletdür. Ve eger ḥasta ise ḥalāş olmasına ‘alīl ise ‘illetinden berī olmasına medyūn ise deyninden taḥlīş olunmasına ‘alāmetdür. Ve eger bir yirden ḥavfı olursa emīn olmasına ve eger maḥbūs ise ḥabisden selāmetine delāletdür. Allāhu ā‘lem. Nitekim Cenāb-ı Mevlā Kıtāb-ı Kerīm’inde Ḥazret-i Eyyüb ‘aleyhi’s-selām kışşasında

أَرْكُضْ بِرِجْلِكَ هَذَا مُغْتَسَلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ وَوَهَبْنَا لَهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَذِكْرًا لِّأُولِي الْأَلْبَابِ²³¹

buyurmuřdur. Ammā ol girdigi ırmaķ kesilüp veyāḥūd bir taraḡa bölünüp akar ise taḥkīkan ol anda ki ḥemm u ḡam ve ḥüzn ü keder kaķ‘ u izale olmasına delāletdür.

[16b/d] Rü’yāda baḥr-ı ‘azīm ya‘nī derya görmek mülk-i ‘azīm ile ta‘bīr olunur. Ammā ol deryāda furtuna ve telāṭum ve emvāc-ı hā‘ile olmaz ise ve daḥi ol deryāda karañuluk ve çamur ve çöküklük yoḡ-ise ve ḡāḥice rü’yāda derya görmek şafā-yı derūna ve ḥüsn-i ḥāle ve ‘ayř-ı rāziyeye delālet ider. Ve ammā egerci deryāda cořmaķlık ve telāṭum ve furtuna olmaķlık ve karañuluk

²³¹ **Kur’ān-ı Kerīm**, Rad 13/42-43; Biz de ona, “Ayaḡını yere vur! İşte yıkanacak ve içecek soḡuk bir su” dedik. Biz ona tarafımızdan bir rahmet ve akıl sahiplerine bir öḡüt olmak üzere ailesini ve onlarla birlikte bir o kadarını baḡsettik.

gibilerden bir şey zāhir olursa mühlikeye ve kedere delāletdür. Ve ammā deryāda bunuñ emşālī mehābet olmayup sükūneti hālinde olupda bir kişi rü'yāda andan içse ol içdigi miqdārınca mulūkten in'ām u ihsāna ve metā'-ı dünyāya nā'il olmağa delāletdür. Ve ammā kederde telāṭum ve şiddet ve furtuna²³² olur ise ol deryānuñ şiddet u zulmeti miqdārınca aña ḥavf u ḥüzn ve ḡamm u kederin işābet etmesine delāletdür. Ve eger bir kişi rü'yāda deryāya ḡarḡ olsa ve deryā daḡi sākin ise pād-şāhıñ umurunda ḡarḡ olmağa 'alāmetdür. Ve eger deryāda keder u şiddet olupda ol daḡi ol hālde deryāda ḡarḡ olsa aña bir şiddet u meşakkāt işābet etmege 'alāmetdür. Ve eger bir kişi deryāda yürise ol kişi umūr-ı dünyāda mulūke ve erbāb-ı dünyāya ve'l-ḡayrılara fāik ve 'ālī olmağa 'alāmetdür. Allāhu ā'lem.

[17a/d] Rü'yāda seffine ya'nī gemi ve büyük kayık gibileri görmek ḡālib-i hālde mühlikātından necātla ve ba'zan maṭlūbbuna zafer ile ta'bīr olunur. Ve ba'zan mülūk ve ekābire vuşlat ve ḡurbetle daḡi ta'bīr olunur. Ve lākin ḡarībden necāt me'mūldür. Pes bir kişi kendi nefsinı deryāda seffineye dāḡil olduḡı hālde görse taḡḡik ol kişi mulūk u selāṭine duḡūl ider. Ol gördüḡi seffinenüñ sıḡar u kiberi ḡudūdunca ve vüs'atine. Ammā soñra yine ol mulūkten ḡayırda, necāt ve selāmet aña müyesser olur. Allāhu ā'lem. Ve eger ol kişi ol girdüḡi seffineden kendüyi çıkar görse ol kişi mulūkuñ ḡizmetinden yüzi aḡıyda ve selāmetle çıkmāğa 'alāmetdür. Ammā bir kişi rü'yāda mülūkı kendi bindüḡi seffinesinde görse ol rü'yāda aña hemm u ḡamm u ḡüzn 'arız olmağa delāletdür. Bir kişi rü'yāda ḡarada seffine görse anuñ hemm u ḡamm u ḡüznünden necāt ve selāmetine delātdür. Ve eger ol ḡarada ki seffine ol kimesneye ḡarşu gelse ol kişi ol kendinüñ kürbetinden ḡalāşı ḡarīb olmasına 'alāmetdür. Ammā rü'yāda küçük ırmaḡlar ve miyāh-ı cāriyeler görmek bunlar 'ayş u rāzıyeye ve ḡayat-ı ḡayyibe delālet iderler. Eger bunlar şahrāda ve ḡemen-zār olan maḡallerde olursa ammā sākin olduḡı eviñ içünden yā dīvārından bir miqdārı şū çıkup cereyān ider ise ol ḡānenüñ şāḡibine keder u hemm u ḡamm işābet idüp ve bükā' ve ḡüzn 'arız olmağa delāletdür. Allāhu ā'lem.

[17b/d] Bir kişi ev altında yāḡūd dīvār altında çıkan ırmaḡdan rü'yāda içse ol içdigi miqdārca kendüye hemm u ḡamm u keder işābet etmesine delāletdür. Ammā eger ol ırmaḡdan iḡtisāl idüp yāḡūd āb-dest alsa kendinde olan her dürlü hemm u ḡammıñ ve ālām u ekdārıñ ve mesā'ibiñ ḡāl' u izālesine sebebdür. Ve maḡmūdū'l-emridir. Egerḡi maḡmūm ise Allāh Te'ālā faḡl u 'ināyetiyle ḡammından tefrīc eyleye. Ve eger bir zālinden veyā bir 'adüvden ḡavfı olursa ol ḡavfından taḡlīş eyleye. Ve eger ḡasta ise Allāh Te'ālā şifā-yı 'ācil ihsān eyleye. Nitekim Ḥaḡ Te'ālā, Eyyüb peygamber 'aleyhi's-selāma şifā ihsān etdüḡi gibi. Ve daḡi bir kişi rü'yāsında kendinüñ yanında ki inā da ya'nī bardaḡ ve ḡömlek gibi nesnelerde şū görse ve'l-hāl ol kişi daḡi mevz'-i meḡhulde olsa ol kabda içündeki olan şū anuñ 'ömrüdür. Eger ol kişi ol şuyı içse küllisini içerse ke-zālīk 'ömrinüñ küllisini dökmüş olur ve eger bir miqdārı bākī ḡalsa 'ömründen ol mikdār bākī ḡalmış olur.

²³² Bu kelime “furtuna” ve “furtuna” olarak iki farklı imla ile geçmektedir.

3.3. Sadeleştirme

[1b] Bu tâbirnâme Şeyh Ahmet Bûnî'nin Arapça yazmış olduğu tâbirnâmesinden bir kısımdır.

[2a] Bazı dostlarımin bahsi geçen tâbirnâmenin Türkçe'ye tercüme edilmesini bu fakirden ricâ etmeleri sebebiyle hatalarla dolu bu fakir de bu eseri Türkçe'ye tercüme etmeye başladı. Maksadım dünyada bir eser bırakmak ve âhirette bana yardımcı olacak bir amel işlemek ve bu eserden okuyan Müslüman kardeşlerimden dua alabilmektir. Allah yardımcımız olsun. Şeyh Ahmet Bûnî'den nakildir ki dünya [hallerini anlayabilme] başlangıcından sonuna kadar Allah tarafından Hazret-i Ali kerremallâhu veche hazretlerine keşf ve ilham yoluyla öğretilmişti. Ancak o zât-ı muhterem bu sırrı bir başkasına söylemedi. Bununla birlikte Cifir ilminde²³⁴ bazı sembollerle bu sırra işaret edilmiştir. Bunu da Cifir ilmine âşîna olanlar bazı özel hesaplamalarla anlayabilmişlerdir.

[2b] Hz. Peygamber (sav) bir hadisinde: *“Rüyânızı çok sevdiğiniz ve hakkında güzel düşünceler beslediğiniz dostlarınıza anlatın.”*²³⁵ diye buyurdu. Bu hadisin lâtif mânâsı: yani onlara tabir ettirin ki muabbir yani rüyayı tâbir eden kişi, rüyayı ne şekil tabir ederse rüya onun tabir ettiği gibi çıkar. Başka bir hadiste ise: *“Rüya görenindir ve rüya kuşun ayağı üzerindedir.”*²³⁶ Yani muabbir rüyayı gerçeğe uygun tâbir ederse o rüya hayırlı olur. Rüyanın kuşun ayağı üzerinde denmesi ise bir benzetmedir. Burada teşbihten maksat rüyayı tâbir eden kişinin rüyayı, rüya usûlünü ve tâbiri

[3a] bilmesinin gerekliliğidir. Çünkü rüya nübüvvetin kırk altı parçasından bir parçadır. Öyleyse şimdi tâbir eden kişi Allâh'ın kitabını ve Peygamber Efendimiz'in hadislerini bilen bir kişi olmalıdır. Yani Kur'ân-ı Kerîm'i ve hadislerin mânâlarını bilmelidir. [Arapçayı] Arapçaya dair ilimleri ve kullanımları, bu dilin lügatini, lafızlarını ve bunların nasıl türetildiklerini bilmelidir. Yine insanların halleri ve tâbir usûlünde de âlim olmalıdır. Ayrıca dürüst, takva sahibi, nefsi temiz, sözüne güvenilen, cömert bir kişi olmalıdır. Kötü ahlâk sahibi, kem söz söyleyen kimse olmayıp, Allâh Teâlâ'nın yasaklarından ve haramlardan kaçınan bir kişi olmalıdır ki Allâh Teâlâ da bu kişiye rüya tâbir ilmini kolaylaştırıp gayp âlemini ona açarak rüya tâbiri hususunda ona yardım eylesin. Çünkü rüyalar zaman, vakit ve şahısların değişmesiyle

²³³ Tercümesi: İlim Allah'ın katındadır.

²³⁴ Muhtelif usullerle gelecekte haber verme iddiasında bulunan ilme ve bu ilmin eserlerine “cifr” veya “cefr” adı verilmektedir (Metin Yurdağür, “Cefir”, **DİA**, İstanbul: TDV Yayınları, 1993, s. 215).

²³⁵ Kaynağı bulunamadı.

²³⁶ Kaynağı bulunamadı.

[3b] farklılık gösterir. Bir rüya bazen âyetlerle bazen hadislerle; bazen [rüyada duyulan] sözlerin aynısıyla bazen başkasıyla ya da bu sözlerin işaret ettiği veya ilgili olduğu nesneler; veya rüyanın benzeriyle ya da ondan farklı olanlarla tabir edilir. Bazen ise rüya, rüyada görülen isimle, o isimden başka bir yorumla, kendisiyle ya da türevleriyle, kapsamıyla, eksikliği veya fazlasıyla da tâbir olunur. Rüyanın âyetlerle tâbir edilmesi hususuna gelince mesela: Bir kişi rüyasında yumurta görse bunun tabiri Allah bilir [ama] bunun tâbiri bir kadın ile birlikte olmak veya evlenmektir. Bu rüyanın bir diğer tabiri: Dünya menfaatlerine veya bir makama ulaşmaktır. Çünkü Allâh Teâlâ Kur’ân-ı Kerîm’inde:

[4a] “*Cennetin hurileri işlenip temizlenerek dizilmiş beyaz inciler gibidir.*”²³⁷ Öyleyse rüyada yumurta görmek kadın ile tabir edilir ama rüyada kadın görmek kişinin dininde eksiklik ve fikirlerinde hataya delalet eder. Yine âyetlerle olan tâbire verilebilecek örneklerdendir ki bir kişi rüyada büyük taşlar görse bu onun kalbinin katılığına ve gafletinin çokluğuna işarettir. Zira Allâh Teâlâ, Kur’ân-ı Kerîm’de kalbi katı olanlar için şöyle buyurur: “*Sonra bunun ardından kalpleriniz yine katılaştı; taş gibi, hatta daha katı oldu.*”²³⁸ Kur’ân-ı Kerîm’le olan bir başka tabir örneği ise, bir kişinin rüyada taze et görmesi ve yemesinin gıybetle tâbir olunmasıdır. Çünkü Allâh Teâlâ âyet-i kerîmede: “*Birbirinizin gıybetini yapmayın. Herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı?*”²³⁹ buyurmuştur.

[4b] Ancak rüyada pişmiş et görmek hazırlanmış bir nimete işarettir. Yine rüyada anahtarlar görmek mal ve dünya işlerinin açılmasıyla tâbir olunur. Zîrâ Allâh Teâlâ Karun’un malını anlatırken: “*Biz ona, anahtarlarını (bile taşımak) güçlü bir topluluğa ağır gelecek hazineler verdik*”²⁴⁰ diye buyurur. Burada Cenâb-ı Hak anahtarları söyleyerek Karun’un malının çokluğunu anlatmıştır. Çünkü hazineye ulaşmak ancak anahtarladır. Bir kişi rüyada gemi görse, bu rüya o kişinin helâk edici ve zarar verici şeylerden kurtulmasıyla tâbir edilir. Nitekim Allâh Teâlâ, Hz. Nuh (a.s) kıssasında: “*Biz de onu ve onunla beraber gemide bulunanları kurtardık*”²⁴¹ diye buyurmuştur. Bir kişi rüyasında maiyyeti ile birlikte yaşadığı yerden geçen bir hükümdar görürse; eğer o yerden hükümdarın geçmesi adet ise bu rüya

[5a] o beldeye bir hayır ve sevincin ulaşmasına delâlettir. Fakat o yerden hükümdarın maiyyeti ile geçmesi adet değilse bu rüya o beldenin keder ve kötülüğe uğramasına işaret eder. Zira Cenâb-ı Mevlâ âyet-i kerîmede: “*Krallar bir memlekete girdi mi, orayı harap ederler ve halkının ileri*

²³⁷ Kur’ân-ı Kerîm, Saffat, 37/49.

²³⁸ Kur’ân-ı Kerîm, Bakara, 2/74

²³⁹ Kur’ân-ı Kerîm, Hucurât, 49/12

²⁴⁰ Kur’ân-ı Kerîm, Kassas, 28/76

²⁴¹ Kur’ân-ı Kerîm, Yunus, 10/73

gelenlerini zelîl hâle getirirler”²⁴² diye buyurmuştur. Rüyanın hadisler ile tabirine gelince mesela bir kişi rüyada gurâb yani kara karga görse fasık bir erkek ile tabir edilir. Hz. Peygamber “*Karga fasıktır*”²⁴³ diye buyurmuştur. Rüyada fare görmek de böyledir, yani bu da fasık bir erkek veya kadın görmekle tabir edilir. Nitekim Araplar “*Fare fasıktır*”²⁴⁴ derler. Yine rüyada

[5b] kaburga kemiği görmek dahi kadın ile tabir edilir. Çünkü Hz. Peygamber (a.s) şöyle buyurmuştur: “*Kadın erkeğin kaburga kemiğinin eğri olan kısmından yaratılmıştır.*”²⁴⁵ Rüyada kapının alt eşiğini görmek de aynı şekilde kadın ile tabir edilir. Hz. Peygamber (a.s), Hz. İbrahim ile muhterem evladı Hz. İsmail (a.s) kıssasını anlatırken Hz. İbrahim’in Hz. İsmail’e: “*Kapının eşiğini değiştirme tut*”²⁴⁶ dediğini nakletmiştir. Bu sözden kasıt eşini boşama demektir. Bu tabirlerdeki gibi benzer örnekler ayetlerde ve hadislerde oldukça fazladır. Ancak rüyanın kalıplaşmış ifadelerle tabiri konusuna gelindiğinde örneğin; bir kişi rüyada

[6a] ellerini uzun görse her yere elinin ulaşmasına, her türlü hususî işlere gücünün yetmesine, istediği şeyleri elde etmesine, şan ve şerefının, kadir ve kıymetinin yücelmesine işaret eder. Nitekim Araplar: “*Şu kişinin eli senin elinden uzundur*” sözünü güç, kuvvet ve yetki bakımından senden üstündür anlamında kullanırlar. Rüyada kendini odunculuk yaparken görmek -ki Araplar buna ihtitâb der- rüyayı gören kişinin laf taşıyıcı olmasına, kalbinin bozukluk ve münafıklığına delalet eder. Çünkü Araplar laf taşıyana odun çeken kişi derler. Odunu taşıyan, ateşi alevlendirip yanmasına sebep olduğu gibi laf taşıyan ve ispiyoncu kişiler de fitne ve fesadı iyice artırır.

[6b] Yine rüyanın atasözü ve deyimlerle tabir edilmesinin başka bir örneği şöyledir: bir kişi rüyada hastalık hali görse münafıklıkla tabir edilir. Çünkü Araplar sözünden dönen bir kimse için “*Falan kimse sözünden temrîz etti*” derler. Bu deyimle onun sözünden dönmüş olmasını kastederler. Yine rüyanın meselle tabirine örnek olarak [şu zikredilebilir:] bir kişi rüyada fındık, taş ve ok gibi şeyleri attığını görse birini yermekle tabir edilir. Nitekim Araplar: “*Şu kişi bu kişiye attı*” der, yani bir kişi bir kişiye iftira attı ona laf atarak kötü bir şekilde sövdü ve onu yerdi demeyi kastederler. Yine mesellerle tabire örnek olarak şu da söylenebilir: Bir kişi rüyasında elini sabun, lif, ve dikenli ot gibi şeylerle yıkadığını görürse, ulaşmayı istediği

[7a] şeyden vazgeçmesiyle tabir edilir. Nitekim Araplar: “*Ben elimi senden dikenli otları yıkadım [hiçbir iz kalmayacak şekilde] ve ben senden gelecek olan hayrından el çektim*” derler. Bir kişi

²⁴² Kur’ân-ı Kerîm, Neml, 27/34

²⁴³ Sünenü İbn Mâce, el-Et’ime, 19, s.548

²⁴⁴ Kelâm-ı Kibar olarak geçen bu ifade bir önceki ki hadisin metninin devamıdır. Bkz. Dipnot 9

²⁴⁵ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يُؤْذِي جَارَهُ، وَاسْتَوْصَا بِالْيَسَاءِ خَيْرًا، فَإِنَّهُمْ خُلِقُوا مِنْ ضِلَعٍ، وَإِنَّ أَعْوَجَ شَيْءٍ فِي الصُّلَعِ أَعْلَاهُ (Sahîhu’l-Buhârî, en-Nikâh, 80; Muhammed b. İsmâil el-Buhârî, thk. Abdüsselâm Allûş, Riyad: Mektebetü’r-Rüşd, 1428/2006)

²⁴⁶ Kaynağı bulunamadı.

rüyada keşş yani koç görse o rüyayı görenin şanınin yüceliğine ve halinin ululuğuna delalet eder. Nitekim Araplar: “*Erkek, kavminin koçudur.*” derler. Yani bu sözle reis demeyi amaçlarlar. Bunun gibi deyimler çoktur. Rüyada duyulan isimlerin bilinen anlamıyla tabirine gelince örneğin; bir kişinin ismi Fâzıl, Râşit, Şâkir, Sâlim veya Hasan ise ve rüyasında ona ismiyle nidâ olursa o rüyanın sadık olduğuna

[7b] ve kendinin iyi haline delâlet eder. Bu isimlerin bilinen mânâlarından anlaşılan şey, Allah Teâlâ tarafından iyilik, uyarı ve lütuftur. Doğruyu Allah bilir. Rüyada görülen ismin mânâsıyla tabirine gelince örneğin; bir kişi rüyada çiçeklerden bir tür olan gül ve reyhan gibi çiçekleri görse ve koklasa bunun tabiri Allah bilir ki onun kısa bir zamanda yok olacak, kaybolacak olan bir nimete ulaşmasına delâlet eder. Ancak rüyada kişinin rüyada gördüğü halin zıddıyla rüyanın tabir edilmesine gelince örneğin; bir kişi rüyada ağlamak ve mahzun olmak gibi bir şey görürse bunların zıddı gülmek ve mutlu olmaktır. Amma sesli bir şekilde bağıra çağıra dövünse ve üstünü başını yırtarak ağlasa bu büyük bir keder ve gama delâlet eder. Rüyada gülmek de bunun zıddı olan ağlamak ile tabir edilir. Ayrıca rüyada

[8a] biriyle uğraşmak, güreşmek ve kavga etmek gibi durumları görmek, galip olursa mağlup, mağlup olursa galip olmasına delâlet eder. Bir kişi rüyada kendini hacamat ettirdiğini görse bir şekilde aleyhine hükmedilmesine delalettir. Bir kişi rüyada kendini kabre girmiş görse zindana girmesine delâlet eder. Kabirden çıkması ise zindandan ve hapisten çıkmasına delâlettir. Bir kişi bir yerde ve bir mevkide savaş olduğunu görse o yerde ve mevkide veba hastalığının olacağına işaret eder. Rüyada bir mevkide düşman galibiyetini görmek o yerde büyük bir sel olacağına ve bir fitnenin ortaya çıkacağını anlatır. Eğer bir yerde çekirge istilası görse o yerde bir düşmanın ortaya çıkacağına delâlet eder. Rüyada bir yerde ateş görmek hastalığa

[8b] işarettir. Rüyada ceviz ve badem gibi yemişleri görmek eğer bu nesneler bir ses çıkarırsa bir taraftan gelecek olan düşmanlık, soğukluk ve kedere delâlet eder. Şayet ses çıkarmazlar ise gizli bir mala delâlet eder denilmiştir. Rüyada saçının uzamış olduğunu görmek malının ve kıymetli eşyalarının artacağına alâmettir. Fakat saçının çok uzanıp yüzünü ve gözünü örttüğünü görse kendini gam ve hüznün kuşatmasına delâlet eder. Bu örneklerde olduğu gibi insanların görünüş ve niteliklerine göre rüya tabir edilebilir. Bir gün bir kişi Şeyh Ahmet Bûnî hazretlerine: “Ben bu gece tüfeğe kurşun koyup attım, atılan kurşunda bir miktar alev göründü sonra o alev söndü” dediğinde, Hazreti Şeyh: “Sen kalbinden bir kimseye darılıp hüznülenmiş,

[9a] onun hakkında kötü sözler söylemişsin, fakat o kızgınlığın vermiş olduğu hiddet silinmiş ve kızgınlığın bütün etkileri senin kalbinden gitmiştir” diye buyurdu. Bir kişi Şeyh hazretlerine: “Bana bu gece rüyamda pişirilmiş et getirdiler dediğinde, Şeyh hazretleri: “Senin kalbine yerleşmiş zararlı bir husus var ve o husus gerçekleşmiştir. Çünkü pişirilmiş et, hakkında kesin karar verilmiş bir hususa delâlet eder” diye buyurdu. Rüyada yılan görmek nefis ve düşmanın galibiyeti demektir.

Eğer yılan ona hücum ederse bu düşmanın hücumuna delâlettir. Ancak rüyayı gören kişi düşmana karşı galip olursa gerçek hayatta kendisinin galip olmasına, mağlup olursa da yine gerçek hayatta mağlup olmasına işaret eder. Doğrusunu Allah bilir. Havlayan köpekte yılan gibidir. Çünkü bunlar çoğunlukla nefs-i emmârenin²⁴⁷ ve hevânın²⁴⁸

[9b] gâlip gelmesine işarettir. Kişi bunları mağlup etmek için gayret etmelidir. Rüyada camış görmek kendi için güce, umduğu işlerin gerçekleşmesine veya [elde etmesi] yakın olan bir güce işarettir. Ancak camış eti bir rızkın ortaya çıkması ve önüne gelmesine delâlettir. Karadut ve siyah üzüm salkımı görmek ve yemek zahirde gam, keder ve hastalık ile tabir edilir. Çünkü babamız Hazret-i Âdem (as) cennette [yasaklanmış] ağaçtan yediğinde mübarek ellerine yaş beyaz üzüm salkımı aldığı zaman bu salkımın derhal siyaha dönüştüğü söylenmiştir. Rüyada kafes, korkuluk gibi nesneleri görmek olmasını istediği işleri elde etmek için bu işleri insanlardan gizlemenin suretidir. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben rüyamda malımı ve evladımı Allâh’a emanet ettim” dediğinde, Hazret-i Şeyh:

[10a] “Senin kalbin kin ve düşmanlıktan temizlenmiş olup kalbinden dünya ve dünya muhabbeti çıkmıştır. Çünkü işlerin Mevlâ’ya havale edilmesi kalbin saflığına ve dünya muhabbetinin kalpten giderilmesine işaret eder” diye buyurdu. Rüyada kar görmek vaktinde ise bir nimete delâlet eder. Vaktinde değil ise gam ve kedere, kalp kırıklığına işarettir. Rüyada öküz görmek hayır ve bereketin çokluğu ile tabir edilir. Rüyada salgın hastalık görmek ruhî bir ızdıraba delâlet eder. Rüyada güvercin görmek ve onunla meşgul olmak nefs-i emmârenin ve hevânın galip olmasına işarettir. Çünkü güvercin ile meşgul olan kimse için Hz. Peygamber: “*Muhakkak ki bu şeytan o şeytana tâbî oldu*”²⁴⁹ diye buyurmuştur. Rüyada halka vaaz

[10b] etmek insanlara dinin emrettiği güzel ve hoş a gidecek hükümlerle hükmetmesine, halk içinde reis ve uyulacak bir kişi olup ilahî ilimleri halk arasında yaymasına alâmettir. Rüyada sandık görmek kalple tabir edilir. Sandığın bir mekândan bir mekâna nakli kalbin kötü hallerden iyi hallere geçmesine delâlet eder. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben rüyamda bütün yaratılmışlar adedince yollar gördüm ve o yollara bakar idim” dedi. Hazret-i Şeyh: “Allâh Teâlâ’ya kavuşmak için her yola başvurulabilir ve herkes için bir yol vardır ki onunla Allah Teâlâ’ya ulaşılır” demiştir. Rüyada tabak

²⁴⁷ Nefs-i Emmâre; insandaki düşük huylarla hayvânî hislerin merkezi olarak kabul edilen ve insanı dâima kötülüğe sevk eden güç olarak târif edilmektedir. Bu, nefsin ilk ve en aşağı mertebesidir. Nefs, terbiye edildikçe kemâle doğru ilerler ve toplamda yedi mertebeden geçerek kâmil hâle gelir. Bu mertebeler sırasıyla emmâre, işlediği günahın pişmanlık duyan levvâme, ilhama mazhar olan mülheme, mânen tatmine ulaşmış olan mutmainne, her dâim Allah’tan râzı olan râziye, Allah’ın râzı olduğu marziyye ve kâmile mertebeleridir. (Süleyman Uludağ, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Kabcacı, 2001, s. 274-275).

²⁴⁸ Hevâ; nefsin tabiatının gereği olan düşük hisler ve fiillere yönelmesi, edep veya günah gibi herhangi bir kavramı tanımayıp dilediğini yapmasına verilen isimdir (Uludağ, a.g.e., s. 165).

²⁴⁹ Bu söz hadis kaynaklarında şu şekilde geçmektedir: شيطان تبع شيطانة (Alî b. Hüsâmiddîn b. Abdilmelik b. Kadîhân, **Kenzü’l-ummâl**, neşr ve tashih: Bekri Hayyânî, Saffet Sakka, Beyrut: Müessesetü’r-Risâle, 1985/1405, c. 15, s. 216).

görmek kitapla tabir edilir. Bir kişi: “Ben rüyamda bir kişiyi öldürüp başımı tıraş ettim” dediğinde, Hazret-i Şeyh: “Senin bir hususta baş yönünden [fikir bakımından] galip olmana işarettir” dedi.

[11a] Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: Ben kendimi rüyamda ok atar gördüm” dediğinde, Hazret-i Şeyh: “Sen bir kişiye hayır dua kastedip sonra ondan vazgeçmişsin [dedi ve şöyle devam etti:] küfür Allâh’ın gazabı ve elim bir azabın sebebidir. Hak Teâlâ’nın insanlarla cinleri yaratıp dünyaya göndermesindeki yüce muradı ancak zatının birliğinin anlaşılmasıdır. Fakat insanın Allâh’ın verdiği nimetleri unutması dolayısıyla cehenneme girmesine vesile ve ilahî gazaba sebep olacağı kesindir” diye buyurdu. Rüyada saç ve sakalını tıraş etmek sünnete muhalif davranmaya ve saygınlığının kaybolmasına delâlettir. Rüyada yüksek dağa çıkmak veya yüksek dağ görmek kişinin kıymetinin ve derecesinin yüceliğinin artacağına işarettir. Hazret-i Şeyh: “Ben bir keşfimde

[11b] dünyada yaşayan herkeste birer ip gördüm. Ne vakit kimin ölümü gerçekleşse onun ipi kesilip ve o kişi ebedi âleme intikal eder” dedi. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben belirli bir kimseyi bir yerde gusül abdesti alırken gördüm” dediğinde, “Hazret-i Şeyh: “Sen ona hata ve günahlarından temizlenmesi için dua etmek istemiştin” dedi. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben rüyamda hamama girip ve başımı da tıraş ettim” dediğinde, Hazret-i Şeyh: “Sen seyr ü ükûnun²⁵⁰ ilk zamanlarında işlemiş olduğun bazı mübahlar ya da sevap umduğun bazı hususlardan -ki onlar ‘iyilerin/ebharın iyilikleri, yakın olanların/mukarreplerin kötülükleridir’ [sözünün kapsamına giren] türdendi- pişman olmuşsun” dedi. Rüyada defter görmek zâhirî ilim tahsiline işarettir. Ama rüyada kitap görmek

[12a] faydalı ilim tahsil etmeye ve onu yaymaya delâlet eder. Çünkü veliliğin derecesi faydalı ilim ve salih amelden ortaya çıkar. Yine Hazret-i Şeyh’ten menkuldür ki ölümden kasıt sadece ruhu teslim etmek değildir. Bilakis ruhun mânâ açısından cesetten çıkışıdır. Çünkü Resul-i Ekrem’in “Müminler ölmezler, bilakis fenâ aleminde beka alemine göç ederler”²⁵¹ sözünün mânâsı üzere daimdirler. [Bir kişi] rüyada kendini namaz kılariken görse onun iyiliğine ve kalbinin istikamet üzere olmasına delâlet eder. İmam olur ise din işlerinde ve şeriatıta imam ve kendine uyulacak kişi olmasına delâlettir. Rüyada hançer ve başka silahlar görmek kendine kuvvet ve düşmanına karşı zaferdir. Kendini dam üzerinde görmek tevhit ve esmaya delâlet eder. Rüyada abdest almak günahlardan arınmaya delâlettir.

[12b] Rüyada müderris görmek, ilim ve hikmetin kalpte sabit ve yerleşmiş olmasına delâlettir. Hazreti şeyhten, bu varlık âleminin mânâ itibariyle bir hece mesabesinde olduğu nakledilmiştir.

²⁵⁰ Seyr ü sülûk: “Hakk’a ermek için bir rehberin öncülüğünde ve denetiminde çıkılan manevi ve ruhi yolculuk”tur. Bundan maksad kişinin kötü huy ve ahlâkından kurtularak güzel huy ve ilâhî ahlâkla ahlaklanması, irâdesini Hakk’ın irâdesine teslim etmesidir (Uludağ, a.g.e., s. 316).

²⁵¹ Sirâcuddin Ömer b. Ali b. Âdil, **El-Lübâb fi ulûmi’l-Kitâb**, thk. Âdil Ahmed Abdülmevcûd-Ali Muhammed Muavviz, Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1419/1998, c. 14, s. 370

Halbuki Hurûfiler²⁵² sürekli harflerle meşgul olmuşlardır. Ancak bu harflerin bazısının bazısına delâleti kitabın ilk kısımlarında zikredildiği gibi tefhîm üzere, yani rüyada gördüğü şeyin ismiyle rüyada kastedilen şey anlaşılır. Örneğin rüyada su görse Arapça karşılığı mâdır. İlk harfî mimdir, mime bakılmalı. Harfinin, lafzının veya mânâsının delaletiyle rüya tabir edilir. Şimdi ekvân lafzında on sekiz harf olduğu kabul edilmiştir. Bu varlık âleminin asılları da on sekiz bindir. Bu on sekiz harften murat

[13a] on sekiz bin âlemdir. Şimdi elif harfinden kasıt insanın kıyamda yani ayakta dik duruş halidir. Be harfinden murat ise insanın oturma halidir. Fakat tabir eden kişi bilmelidir ki asıl mühim olan rüyanın hakikatine dikkat edilip onun haricindeki her şeyi dışarda bırakmaktır. Rüyada Kur’ân-ı Kerîm okumak, namaz kılmak ve zikir etmek, kalbin saflığına, dininin tamlığına ve halinin iyiliğine delâlet eder. Bu haller sebebiyle kişide cemâl tecellisi zuhur eder. Bu tecelliden dolayı kalpte hakiki sabitlik zuhur eder. Bu zuhur vesilesiyle de bütün mümkün varlıklar yok [gibi] olur. Allâh Teâlâ “*Kalp, (gözün) gördüğünü yalanlamadı.*”²⁵³ diye buyurmuştur. Yani kalp ile göz birbirlerini doğruladı. Yine kalp gönülle bir oldu, zahir ve batın da aynı oldu

[13b] demektir. Şimdi bu makamda yakınlık ve uzaklık gibi izâfî mertebeler ortadan kalkar. Hatta bu makamda mertebeler tek bir varsayıma göre tasavvur edilir, başka bir şekilde düşünülmez. Bir kişi rüyada âlimler, câmiiler, mescitler ve melekler görse kalp huzuruna, züht²⁵⁴ ve takvaya, halinin iyiliği ve Hakk’a yakınlığına delâlettir. Nitekim Hak Teâlâ, Hazret-i Muhammet aleyhis-selâmın kendine yakınlığı hususunda: “*Sonra (ona) yaklaştı derken sarkıp daha da yakın oldu.*”²⁵⁵ ve kavuşmanın tamlığı açısından “*(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.*”²⁵⁶ demekle vuslatın gerçekleşmesine işaret buyurmuştur. Bu iki söz arasında büyük bir fark vardır. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben rüyamda Fâtiha Sûresi’nin tamamını okudum” dediğinde, Hazret-i Şeyh: “Sana Allâh Teâlâ cemâlini görmeyi

[14a] nasip eder ve kalbinde ilahî sırlar derinleşip yerleşir” demiştir. Rüyada kuru hurma yemek kalbinin istikamet üzere olmasına, kişinin cennete gireceğine ve cennet meyvelerinden yiyeceğine delâlet eder. Ancak taze hurma yemek hâlinin ilerlemesine, yücelmesine, kalbinden dünya sevgisinin gitmesine ve âhîret âleminde de yüce bir dereceye kavuşmasına işarettir. Rüyada bir şeyi emânet

²⁵² Hurûfîlik, Fazlullah Esterâbâdî (ö. 796/1394) tarafından 14. Asırda, günümüzde İran toprakları olarak bilinen coğrafyada kurulmuş olan bâtinî karakterli bir felsefî bir harekettir. Bu hareket 17. Asra kadar Anadolu ve Balkan coğrafyalarında etkili olmuştur. Bütün felsefelerinin harfler üzerine kurmuş olan Hurûfîlik’e göre harfler 32 tanedir ve bütün varlık onlar üzerine inşa edilmiştir. İslâm’daki ibâdetlerin hedefi de bu harflerdir ve Tanrı bu harflerde müşâhede edilebilir. (Fatih Usluer, **Hurûfîlik**, İstanbul: Kabcı, 2009, s. 9-11).

²⁵³ **Kur’ân-ı Kerîm**, Necm, 53/11

²⁵⁴ Zühd: Sözlükte “değersiz görmek, değer vermemek” anlamlarına gelir. Tasavvufî bir kavram olarak ise “Hakk’a yönelmek için dünyadan el etek çekmek” demektir (Uludağ, a.g.e., s. 397).

²⁵⁵ **Kur’ân-ı Kerîm**, Necm, 53/8

²⁵⁶ **Kur’ân-ı Kerîm**, Necm, 53/9

almak veya kendine emânet verilmesinden kasıt: “Şüphesiz biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik...”²⁵⁷ âyet-i kerimesinin mânâsı üzere oruç, namaz ve diğer dini yükümlülüklerin tam olarak yerine getirilmesine işarettir. [Bir kişi] rüyada kan aldığını görse, eğer o aldırılan kan akarsa kişinin zahir ve batnında olan kin ve düşmanlığın giderilmesine delâlettir. Rüyada hamama girmek kişiliğin düzelmesiyle

[14b] tabir edilir. Camide Cuma namazı kılmak kalp huzuru ile tabir edilir. Rüyada döşek ve minderde yatmak veya oturmak yüce bir makama, dereceye delâlet eder. Rüyada güzel koku koklamak, helva, zerde ve başka tatlı ile ilgili şeyleri yemek zahir ve batnının hoşluk ve saflığına delalettir. Rüyada köse adam görmekten murat şeytandır. Rüyada sandık görmek kalple tabir edilir. Sandığın bir yerden bir yere nakledilmesi, kalbin bir halden bir hale geçmesine delâlet eder. Örneğin iyilikten kötülüğe veya tam tersi gibi. Fakat Hak Teâlâ’ya kavuşmak isteyen kişi her halükârda güzel ahlak ile kalbini süslemeli ve daima kendini muhasebe

[15a] etmekten geri durmamalıdır. Böyle yaparsa Allâh’a yakınlığı elde eder ve bu durumda ona ilâhî sırlar açılır ve mutlu bir ebedî hayat ile diğer insanlardan ayrılır. Bahsi geçen bu hâl, âlim ve ilmi ile amel eden bir mürşid-i kâmilin ıslah ve terbiyesiyle olur. Örneğin bir ağacın yapraklarında oluşan bolluk ve bereketin ona ancak mürşidi [gibi düşünülebilecek olan dallar], hatta onun dahi reisi olan kutbun [yani gövde ve köklerin] himmet ve terbiyesiyle meydana gelir. Mürîdin kutba muhtaç olduğu gibi kutup da Allah Teâlâ’ya muhtaçtır. Akılcı amel eden kişiye bu özet yeterlidir. Kişinin rüyada Mevlâ’yı görmeyi talep etmesi ruhun, yaradılışın birliği istemesi[fitrat] ve kalbinin de istikamet üzere olmasına delâlet ettiğini anladığı mertebeye olduğuna işaret eder. Rüyada ok atmak bir kişi için hayır dua

[15b] ve himmete niyet etmeye delâlet eder. Rüyada vücudundaki kılları tıraş ettiğini görmek kendisinden gam ve hüznün, hastalık ve acıların gitmesine delâlettir. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben rüyamda eğerlenmiş bir hayvana bindim” dediğinde, Hazret-i Şeyh: “Senin murâdın hâsıl olmuş” diye buyurdu. Rüyada havuz görmek kalbinde ilim ve hikmetin toplanmasına delâlettir. Kişinin o havuzdan içmesi veya içine girip yüzmesi, içtiği ya da vücudunun suya girdiği kadarıyla ilâhî ilme ulaşmasına ve vücudunu koruyup kollamasına işarettir. Bir kişi rüyada bir kimseyi kendine üstat veya mürşit kabul edip ona tâbi olsa, o tür bir kişinin onu irşat etmesine ve bu vesileyle

[16a] maksadına ulaşmasına alamettir. Rüyada balık eti yemek hazırlanmış bir nimetin varlığına veya bir kimseyi hayırla yâd etmeye delâlettir. Ancak rüyada koyun eti yemek veya görmek, bir kimse hakkında gıybet etmek ve onu kötü anmak ile tabir edilir. Rüyada karınca görmek rızkının artarak devamına delâlettir. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben rüyamda namaz kılarım sen de o yerdeymişsin” dediğinde, Hazret-i Şeyh: “Sen hayırlı bir işe niyet etmişsin o iş de Allâh Teâlâ’nın

²⁵⁷ Kur’ân-ı Kerîm, Azhâb, 33/72

lütuf ve yardımı ile gerçekleşmiş” dedi. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben bir tabaktan yemek yemek yiyip İsrailoğulları’nın bazı hallerini açıklıyordum” dediğinde, Hazret-i Şeyh: “Sen Allâh’ın kitâbına bakıp İsrailoğulları’yla alâkalı bazı kıssa ve menkıbelerden haberdar ve hissedar olmuşsun”

[16b] dedi. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben rüyamda bir balığı havada uçarken gördüm” dediğinde Hazret-i Şeyh: “Sen kalbinden hayırlı bir amel işlemeyi murat etmişsin. Fakat halvete²⁵⁸ giren kimseler gözlerini kapatıp gördükleri vehimlerle kendi hallerini bildirir ve bunu da keşiften sayarlar. Fakat bizim nezdimizde keşif ancak berzah âleminde²⁵⁹ ruhun halini keşfetmektir” dedi. Rüyada sünnet olduğunu görmek dünya nimetlerini elde etmeye ve sünnet-i seniyyeye tabi olmaya alâmettir. Rüyada yatakta yatmak ahiret ehline göre tembellik ve gaflettir. Dünya ehline göre ise huzur ve rahattır. Rüyada ders vermek kıymet ve rütbesinin yüceliğine ve zahirî ilimlerin

[17a] tahsiline delâlettir. Rüyada vaaz etmek ilâhî ilhamların yayılmasına ve bu yayılmaya başkalarının da yardım ve irşadına delâlettir. Rüyada göğsünün kıllarını çoğalmış görmek kalbinde iman kuvvetine alamettir. Rüyada çokça yemek görmek ve kendi isteği olmaksızın yemek, gaybdan ve Cenâb-ı Hakk’ın yüce ihsanından rızıklandırılmaya delalettir. Akşam ve yatsı arası ilâhî aynadan tecelli kanıtlarının ortaya çıkış zamanıdır. **Şiir**; Bu dünya hayatındaki varlıklar, [hakikatin] benzerleri gibidir/ ibretle bakarsan göreceksin ki dünya bir gölge oyunu gibidir. Bir kişi: “Ben rüyamda kendi ailemi bana hizmette ve mükemmel bir şekilde itaat eder gördüm” dediğinde Hazret-i Şeyh: “Yakında sana bazı dünyalık kazançların gelmesi nasip olur” dedi. Rüyada halife ve sultan

[17b] gibi üst makamda olan insanları görmek, bedendeki hislerin sultanı olan kalp, ruh veya nefis ile tabir edilir. Yaradılış, huy ve karakterlerin gereğince bazen şeyhi babası suretinde yahut babası şeyhi suretinde görünüp kişiyi bazı hayırlara sevk eder. Ayrıca geçimini sağlayan kimse suretinde dahi görünür. Rüyada annesini veya hanımını görmek nefsanî şehvetlerin zuhurunun bir suretidir. Rüyada cariye görmek de dünyevî menfaatlerin suretidir. Rüyada evladını görmek amel ve bol sevap alametidir. Vezir ve kadı görmek tedbir sıfatıdır, yani dünya işlerini yönetme ve düzenleme alametidir. Rüyada hür çocuklar ve süt çocuğu görmek bunlar

[18a] kalbin halleridir. Kişinin kalbinden nefsine gelen havâtırla²⁶⁰ tabir edilir. Rüyada beyaz köleler ve cariyeler görmek, ruhânî kuvvelerdir. Çölde koyunlar görmek ibadet ve kulluğun bir

²⁵⁸ Halvet: Sözlükte “yalnızlık” anlamına gelen halvet kelimesi tasavvufta, bir müridin rehberliğinde belli bir vakit için halktan tamamen uzaklaşarak Hak’la yaklaşmak maksadıyla ibâdetle meşgul olmayı ifâde eder. Ayrıntılı bilgi için bkz. Uludağ, a.g.e., s. 156. Metinde halvetiyye ifadesi geçmektedir. Bilindiği üzere Halvetiyye İslam âleminin en yaygın tarikatlerinden biridir ve Ahmed el-Bûnî’nin vefatından yaklaşık iki asır sonra teşekkül etmiştir (Süleyman Uludağ, “Halvetiyye”, **DİA**, İstanbul, TDV Yayınları, 1997, c. 15, s. 393-395). Bundan dolayı kastedilen bu tarikat değil, “halvete giren kişilerdir”. Aynı ifade 19b’de de geçmektedir.

²⁵⁹ Berzah: Dünya hayatının bitmesi ile kıyâmetin koparak âhiret hayatının başlayacağı zamâna kadar sürecek olan kabir hayatına verilen isimdir (Cüneyt Gökçe, “Berzah”, **DİA**, İstanbul: TDV Yayınları, 1992, c. 5, s. 525).

²⁶⁰ Havâtır: Hâtır kavramının çoğuludur. Hâtır, insanın görmediği bir varlıktan kalbine gelen hitap veya insanın kalben aldığı mesajdır. Bu hitap ve mesaj ilâhî olabileceği gibi melekî ve şeytânî de olabilir (Uludağ, a.g.e., s. 160).

suretidir. Rüyada taş atmak bu da bir kimseyi taşlamak, ayıplamak ve yermeye işarettir. Bazen kendeinde kasvet ve pişmanlık suretidir. Rüyada bir yerde salgın hastalık görmek o yere bir musibetin geleceğine işarettir. Bir kişi: “Ben rüyamda kendimi balık eti yerken gördüm” dediğinde Hazret-i Şeyh: “Balık eti amelin suretidir, sen hayırlı bir amel işleyip ondan istifade ettin” dedi. Rüyada pişmiş yemek yemek de güzel amelin gerçekleşmesine alamettir. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben rüyamda

[18b] medreseye²⁶¹ bir ağaç irişmiş gördüm” dediğinde Hazret-i Şeyh: “[ilgili medresenin müderrislik] makamı dünya ehli birine verilmiş dedi. Kaldı ki bizler kendi zayıf halimize bakıp makam sahibi kişilerin rahat yaşamlarına gıpta ederek hüzünlenmeyiz. Herkesin muradını veren Cenâb-ı Mevlâ’dır. Kâfir olsa dahi Allâh Teâlâ onun dualarını kabul eder. Eğer dünyada kafirler bile kendi inançlarıyla dua etselerdi Allâh Teâlâ kabul buyururdu.” Çünkü kul iradesini neye harcarsa ona erişir diye buyurdu. Rivayet edilmiştir ki Bayezid-i Bistâmî hazretlerine: “Bize bir dua öğretin ki onunla istediklerimize ulaşalım” dediklerinde, saadetle: “Hayır söyleyiniz” dedi. Yani sizler isteklerinize ulaşmak için

[19a] ancak hayır söylemekle, kendinize ve başkalarına hayır düşünmek ve murat etmekle ulaşırsınız demiştir. Kısacası insan-ı kâmil, tesiri ancak kendi kalbinde bulur. Kalp saf olursa dua da etkili olur. Ancak kalp kin ve düşmanlık gibi hislerle kirlenirse, kişinin yapmış olduğu dua da etkili olmaz, kabul olmaz. Bir kişi: “Ben rüyamda kendi ehlimi kız kardeşimle nikâhlanmış gördüm” dediğinde Hazret-i Şeyh: “Senin kalbinde iki vesile ile günah işlemek fikri doğmuştur” dediğinde bunun üzerine o kişi: “Efendim bu tabirin altında yatan gerçeği bana açıklayın” diye istirham edince Hazret-i Şeyh: “Bu söylediğim kısmı sana yeterlidir, bundan sonra bu gibi boş işlerle uğraşma” diye buyurdu.

[19b] Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben bu gece rüyamda gördüm ki bana Edirne helvası getirdiler ve ben de o helvadan yedim” dediğinde Hazret-i Şeyh: “Sen tıka basa yemekten hasta olmuşsun” dedi. Halvete girenlerin bazıları²⁶² bir şeyin ismiyle meşgul olup bunu keşif kabul ederler. Ancak kemâl olan isimle değil müsemmâ ile meşgul olmaktır. Çünkü ismin seyri bir yerde kesilir ancak müsemmânınki kesilmez ve tadı da kalpten gitmez. Nitekim aynaya bakan kişiye o aynada gördüğünün aksi yansıdığı gibi rüyada görüleninde de çoğunlukla aksi zuhur eder. Dolayısıyla bu zikredilenlerin daima kalpte müşâhedesini tefekkür eylemek gerekir. Çünkü müminin kalbi aslî bir madendir

²⁶¹ Metinde müderrise şeklinde yazılmış olup mânâ olarak yukardaki gibi okunması daha uygun olduğundan bu şekil tercih edilmiştir.

²⁶² Açıklama için bkz. 16B numaralı varaktaki ilgili dipnot.

[20a].ve Allâh'ın nazar ettiği yerdir. Kalpte ve ahfâda²⁶³ olan bazı ilâhî sırlara varmak ve bunları tam bir şekilde keşfetmek mümkün olur. Ayrıca Şeyh hazretlerinden nakildir ki; belli bir miktarda yiyeceği olan kimseler için irşat yolu açılmaz, vakıf hizmetlerini yürüten vazifelilerden dünyaya düşkün olanlar mezbahanelerdeki köpeklere benzer. Bunlar bu zevkten mahrumdurlar. Şimdi bilinmeli ki gerçek müminler için hakiki irfan gerekir. Yani Tarikat-ı Muhammediyye'ye bağlanıp bütün işlerini ona göre ayarlamak suretiyle, dünya ve ahiret cezasından emin olmalıdır. Çünkü büyük şeyhler tüm vakitlerini Allâh'ı tevhit etmek için harcar, beş vakit namaza devam eder ve Peygamber (sav) sünnetlerine riâyet ederlerdi. Rüyada göğsünün kıllarını

[20b] çoğalmış görmek imanının kuvvetine işarettir. Ancak karnındaki bütün kılları tıraş etmek tüm bidatleri def etmeye işarettir. Rüyada kendini kabre girmiş görmek fenâ ehli²⁶⁴ olmaya alamettir. Yani kalbinde dünya sevgisinin olmamasına alamettir. Bir kişi Hazret-i Şeyh'e: "Ben rüyada kendimi büyük bir cemaate su dağıtır halde gördüm ama onlar dağılmaya başlayınca ben de suyu getirmekten vazgeçtim" dedi. Hazret-i Şeyh: "Sanki sen bazı mârifetullahı talep edip ve onla da yetinmeyip ilâhî marifetlerin nihâyetini elde etmeye gayret etmişsin" diye buyurdu. Zîrâ Resûl-i Ekrem:

[21a] "*Şeriat-ı Muhammediye bir ağaçtır ve Tarikat-ı Ahmedîyye de o ağacın dallarıdır ve marifetullah da onun meyveleridir ki, o ağaca bağlı olanlar o ağaçta oluşan meyveleri yerler*"²⁶⁵ diye buyurmuştur. Bilinmelidir ki bir kişi şeriat, hakikat, tarikat ve marifete riayet etmezse Muhammedî mayadan mahrum kalır. Allâh'a yakınlığı elde etmiş olan kimselerde bu dördüyle feyzlenerek maksada ulaşmışlardır. Maksada ulaşmış olanlarda ancak ilim, irfan ve hakikat ilmiyle ulaşmışlardır. Fakat seyir mertebesinde irfan da ortadan kalkar ve fenâfillâh gerçekleşir. Nitekim Hz. Yusuf bir gün aynaya bakıp kendi

[21b] için: "Eğer ben köle olup satılacak olsam bana paha biçilemezdi" diye düşündü. Bir zaman sonra kardeşleri Hz. Yûsuf'u bir kuyuya attılar. Sonra tüccarlar Hz. Yûsuf'u kuyudan çıkarınca kardeşleri onu çok az bir bedel karşılığında sattılar. Cenâb-ı Mevlâ onları hikâyeten: "Onu ucuz bir fiyata, birkaç dirheme sattılar."²⁶⁶ diye buyurmuştur. Daha sonra [tüccarlar] Hz. Yûsuf'u Mısır'a getirdiklerinde Hak Teâlâ, Hz. Yûsuf'a Mısır'da cemâli ile tecellî eylediğinde, Mısır halkı

²⁶³ Ahfâ: İnsanda lâtife denilen beş manevî mertebeden biri. Bunlar; kalp, ruh, sır, hafî ve ahfâdır. Bunlara letâif-i hamse denir. İnsanın maddî âlemle irtibâtı en dış mertebe olan kalpla, ilâhî âlemle irtibâtı ise en iç mertebe olan iledir. Ahfâ bu mânevî merkezlerin ilâhî olana en yakın olanıdır (Osman Tüzer, "Letâif-i Hamse", DİA, Ankara: TDV Yayınları, 2003, c. 27, s. 143).

²⁶⁴ Fenâ: Yokluk anlamına gelen fenâ, tasavvufî bir terim olarak kulun kendi fiilini görmeyip tek fâilin Allah olduğunu görmesi, kendi irâdesini Allah'ın irâdesinde yok etmesi, beşerî vasıf ve arzulardan sıyrılıp ilâhî ahlâkla ahlâklanması gibi anlamlara gelebilmektedir. Fenâfillâh şeklinde kullanıldığında "Allah'ta yok olmak" yâni kendi varlığından sıyrılıp Hakk'ın varlığında hiç olmak anlamı kastedilir. Fenâ hakkındaki farklı kullanımlar ve ayrıntılı bilgi için bk. Uludağ, a.g.e., s. 134-135.

²⁶⁵ Kaynağı bulunamadı.

²⁶⁶ Kur'an-ı Kerîm, Yusuf, 12/20

bütün mallarını onun ayakları altına sererken, ihtiyar bir kadın da iki parça iplik getirip: “Beni de bu zat-ı şerifin cemalini

[22a] sevenler arasına, aşıklar defterine kaydeyleyin. Her ne kadar benim getirdiklerim bu zat için harcanan latif inciler ve az çok kıymetli eşyaların dengi değilse de bâri ben de bununla onun sevenleri arasına gireyim” dedi. Öyleyse bu kıssanın Hak yolunun yolcusu olan kimseye vereceği hisse: Herkes imkânı dâhilinde bütün gayretlerini mârifetullâha ulaşmak için harcayıp “Nefsini bilen Rabbini bilir”²⁶⁷ sözünün gereğince, nefsinin bilip ve inancını da ona göre düzenleyip, kalbindeki kötü ahlakı def eylemeli ve kalbini güzel ahlak ile süslemelidir. Nitekim bir atasözünde:

[22a] “Bir hatayı bilip de işlemenin günahı, bilmeyip de işlemenin günahından çok daha kötüdür.” denilmiştir. Rivayet olunmuştur ki kişi başkasının kendisine taş ile vurmasından dolayı canı acımayıp, dostlarının gül ile vurmasından canı acır. Zîrâ marifetullâh ile Allâh’a yakınlığa ulaşmışlardır. Rivayet olunmuştur ki, İmam Buhârî hazretlerinin zamanında vebâ hastalığı çok olmuş ve halk da bu hastalığın giderilmesi için İmam Buhârî’den dua istediklerinde, o da halka “Ey insanlar gerçekten Allah tarafından cennetin sekiz kapısı

[23a] açılıp insanlarda cennete dâvet edilir. Hâl böyle olunca insanları bu yüce davetten men etmek olur mu?” dedi. Öyleyse cennete girmek gerçek ölümle ölüp kabre konulduktan sonradır. Ancak Hak ehline göre ise berzah âlemindeydir.²⁶⁸ Bir kişi Hazret-i Şeyhe ben rüyamda hamama girmek istedim dediğinde hazret-i şeyh, sen nefsini kötülükten temizlemeyi ve hayırlı bir amel işlemeyi kalbinden geçirmişsin dedi. Bir kişi hazret-i şeyhe ben rüyamda nakîbüleşrâfın²⁶⁹ kızı ile evlenip sonra da boşadım dedi. Hazret-i şeyh sen hayırlı bir haber işitip sonra da ona mukayyet olamamışsın dedi. Bir kişi şeyhe ben rüyamda kaplıcaya girdim veya yıkandım dedi.

[23b] Hazret-i Şeyh: “Sen dünya pisliklerinden kurtuldun ve isyan kötülüğünden temizlendin.” dedi. Aslında dünya bi-zâtihi necasettir. Dünya, ancak köpeklerin isteyeceği kokuşmuş bir leştir. Dünya ehli, dünyadaki bu leşleri toplar. Kendi ölür ve malı da vârisine kalır. Ancak mümin olan kişi “Bil ki Allâh’tan başka ilâh yoktur.”²⁷⁰ Mefhûmunca kelime-i tevhit ile meşgul olur, her şeyi ile Allâh’a yönelir ve diğer meşguliyetlerden uzaklaşır. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben rüyamda ağaç

²⁶⁷ İsmail b. Abdullah el-Aclûnî, **Keşfu’l-hafâ**, Kahire: Mektebetü’l-Kuds, 1351, c. 2, s. 262. Tercümesi: “Nefsini bilen, Rabbini bilir”

²⁶⁸ Berzah: İki şey arasını ayıran ve ayırdığı iki şey de olmayıp her iki şeyden de hissesi olan şey anlamında kullanılmaktadır. Daha çok kabir hayatı için kullanılır. Zira kabir, dünya ve âhiretin arasını ayırmakta ve dünyanın sonu âhiretin başlangıcı kabul edilmektedir (Uludağ, a.g.e., s 72-73).

²⁶⁹ Nakîbüleşrâf: Hz. Peygamber’in soyundan Hz. Hüseyin üzerinden gelenlere seyyid ve Hz. Hasan üzerinden gelenlere ise şerif dendiği malumdur. Nakîbüleşraf, Hz. Peygamber’in soyundan olup bu soydan gelenlerin seçercesini tutan, işlerini ve gerekirse idâresini deruhte eden kimsedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ş. Tufan Buzpınar, “Nakîbüleşraf”, **DİA**, İstanbul: TDV Yayınları, 2006, c. 32, s. 322-324.

²⁷⁰ **Kur’ân-ı Kerîm**, Yusuf, 47/19

üzerinde bir serçe gördüm ve onu ok ile vurmak istedim, sonra da vazgeçtim” dedi. Hazret-i Şeyh: “mücâheden²⁷¹ sâyesinde duanın nerde kabul olacağını anlamışsın ancak sonra da o duayı terk

[24a] etmişsin. Zîrâ senin için mucâhede etmek dua etmekten daha hayırlıdır. Dua yeri o serçenin durduğu ağaçtır. Ancak mucâhedenin yeri ise cennettir. Onun herhangi bir sınırı ve sonu yoktur. Çünkü Hazret-i Resûlullâh’ın damadı Hazret-i Ali: ‘Ben konuşan Kur’an’ım ve aslında Kur’an’ın mânâsını asıl gösteren ancak insan-ı kâmindir’ dedi. Öyleyse bir kişiye el-Hayyul-Kayyum²⁷² isminin tecellisi onun kalbinde daim olsa o başka hiçbir şeye muhtaç olmaz. Kayyum isminin tecellisi Hayy isminin tecellisine galiptir. Dünya ehli olanlar bunun tecellisine vâkıf değildirler ve bu lezzetlerden mahrumlardır. Akıllı olana bu özet kâfidir.” Bir kişi

[24b] Hazret-i Şeyh’e: “Bana bu gece rüyamda çok armut getirdiler. Ben de o anda Enâm Sûresi’ni okuyordum” dediğinde Hazret-i Şeyh: “Hâlisane olarak işlemiş olduğun hayırlı ameller sana armut şeklinde verilmiş ama namaz güzel insan suretinde görünür. Çünkü hadis-i şerifte: ‘Namaz kıyamet gününde güzel insan suretinde gelir ama başka çirkin işler ise kimi maymun kimi domuz şeklinde gelirler’ denilmiştir”. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben rüyamda Baba Yûsuf Câmîi’nde idim ve o câmide

[25a] çok cemâat gördüm. Hepsi şeyhin vaazını bekliyorlardı ama şeyh vaaz etmeden gitti, sonra ben de gittim” dedi. Hazret-i Şeyh: “Sanki sen kendi evinde ve sorumluluğunda olan cemâate nasihat ve vaaz etmeyi isteyip sonra da vazgeçmişsin. O gördüğün cami de senin kalbindir” dedi. Bir kişi: “Hazret-i Şeyh’e: “Ben rüyamda gördüm ki bir yerden ırmak akıyor ve bir inek de o ırmaktan su içmek istiyordu” dedi. Hazret-i Şeyh: “Senin hatırına su türünden bir şey gelmiş. Ancak bundan sonra sana layık olan kendi işlerine bakıp başkalarının işleriyle ilgilenmemendir” diye buyurdu. Rüyada zeytinyağı

[25b] ve zeytin gibileri görmek ve yemek bir hali bir hale dönüştürmek manasında kullanılır. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Rüyamda bana pişmiş et hazırlanmış olduğunu gördüm” dedi. Hazret-i Şeyh ona: “Sen gerçeğe uygun bir söz duymuşsun. Zira pişmiş et gerçeğe uygun söze işarettir. Şimdi bir kişi her anında Allâh’ı zikir ile meşgul olursa her şey ona kolay olur” diye buyurdu. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben filanca kadını burnundan kan akar halde gördüm” dediğinde, “Hazret-i Şeyh: “O kadının bir miktar elbisesi çalınır. Çünkü burnundan kan akmak elbisesinin kaybolmasına delâlet eder” dedi. Zira rüyada kan aldıldım diyen bir kişinin bazı eşyalarının kaybolduğu nakledilmiştir. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e:

²⁷¹ Mücâhede: Savaşmak anlamına gelen bu kelime tasavvufî bir terim olarak nefsin terbiye edilebilmesi uygulanan bir metod olup nefsin arzu ve heveslerine karşı koymak anlamına gelmektedir (Uludağ, a.g.e., s. 259).

²⁷² Hayyu’l-Kayyum: Allah’ın iki ismi olup Hay “diri ve hayat sâhibi” Kayyum ise “mevcudatın kendisiyle kâim olduğu varlık” anlamına gelmektedir.

[26a] “Ben rüyamda oldukça yüce ve güzel bir cami gördüm” dediğinde, “Hazret-i Şeyh: “O gördüğün cami senin kalbindir ki bir defa tam bir inkişaf hali olduktan sonra Allâh Teâlâ da o kalbi inkişaf halinde daim kılıp o kalp bir daha kapanmaz ve nuru sonsuza dek kaybolmaz” demiştir. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben rüyamda Kadı Tefsiri’ni²⁷³ alıp onu incelemekle meşgul olurdum” dediğinde, Hazret-i Şeyh: “Senin o tefsirle meşguliyetin Allâh’ın sözlerini tam manasıyla anlamaya dikkat etmendir” diye buyurdu. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Bana rüyamda kurutulmuş et getirdiler” dedi. Hazret-i Şeyh: “Hatırına gerçeğe uygun bir şey gelmiş. Zîrâ kurutulmuş et karar verilmiş bir şeye delâlet eder” diye buyurdu.

[26b] Rüyada kaplıcaya girmek sıhhat ve afiyete delâlettir. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben rüyada bir vaiz gördüm, halka vaaz edip halktan menfaat dilerdi. Halbuki kendisinin çokça malı vardı. Sohbeti dinledikten sonra, benim de ayaklarımda kırmızı çizmelerim varken başka yeni ve sarı çizmelerim olmasını istiyordum” dediğinde, “Hazret-i Şeyh: “O eski çizmeler senin tabiatındır ve o yeni çizmeler de nefis mertebesidir yani tarikattır ki onunla mesafe kat eder ve yol alırsın. Tevhitten murat dervişlerin nefsidir. Dervişlerin ise reisi Hz. Peygamberdir. Senin kaplıcaya girmen zâhirî hâlleri temizlemektir, bâtının temizleyicisi ise ancak Allâh Telâlâ’dır.²⁷⁴ O gördüğün vaizden murat içi dışı bir olmayan şekilci âlimler ki onlar emirleri ve yasakları söylerler ama kendileri bu söylediklerine uymazlar. Öyleyse şimdi bir kişinin zâhiri temiz olursa bâtını da temiz olur. O kişiden ihanet ve günah beklenmez. Kaplıcaya girmek dünya menfaatlerinin en yüce rütbesidir ki onunla hastaya şifa dertliye deva murat olunur. Çünkü sudan murat ilâhî ilmin tecellisidir. Rüyada süt içmek de böyle tabir edilir. Fakat suyun mertebesi sütün mertebesinden yücedir. Nitekim Cenâb-ı Mevlâ Kur’an-ı Kerîm’inde “Canlı olan her şeyi sudan yarattık.”²⁷⁵ Hak Teâlâ suyu da yüce cömertliği ile gökyüzünden indirir. Nitekim buyurur “ Allah, gökten su indirdi de onunla yeryüzünü ölümünden sonra diriltti.”²⁷⁶ ve başka bir ayette “Aralarından şarıl şarıl ırmaklar akar.”²⁷⁷ buyurdu.

[27b] Ancak süt bunun zıddıdır. Çünkü süt hayvanın kan ve dışkısının arasından çıkar. Hak Teâlâ “Karınlardaki fişkı ile kan arasından (süzülen) içenlere halis ve içimi kolay süt.”²⁷⁸ diye buyurdu. Öyleyse şimdi bu itibarla suyun derecesi sütün derecesinden yücedir. Çünkü su ile batın ilminin süt ile ise zahir ilminin zuhuru murat olunur. Şimdi hayvanlar ve melekler âleminin terbiyesi de zahir ve batın ilmiyledir ve hakiki hayatta ulaşmaya sebep ve vesile “Allah, kendisinden başka

²⁷³ Her ne kadar akla Beydâvî gelmekteyse de Müellif, Beydâvî’den önce vefat ettiği için bu tahmin tarihen mümkün değildir. Bu kitabın hangi eser olduğu tespit edilememiştir.

²⁷⁴ Metinde tevhitten bahsedilmediğinden dolayı bu cümle bağlama uygun düşmemektedir. Bu varakta muhtemelen bir istinsah hatası bulunmaktadır.

²⁷⁵ Kur’an-ı Kerîm, Enbiyâ, 21/30

²⁷⁶ Kur’an-ı Kerîm, Nahl, 16/65

²⁷⁷ Kur’an-ı Kerîm, İsrâ, 17/91

²⁷⁸ Kur’an-ı Kerîm, Nahl, 16/66

hiçbir ilâh olmayandır. Diridir, kayyumdur.”²⁷⁹ ayetinin gereğince Hayy ve Kayyum esmâlarına devam etmektir. Tevhîd ismine sarılmak dahi bütün mertebeleri yüce ve büyük sırları âşikâr kılar denilmiştir. Bir kişi: “Hazret-i Şeyh’e: “Ben rüyamda sultanı kalabalık bir cemaatte gördüm sanki onlar

[28a] büyük bir yatakta veya bir gemideymişler. Ben de bir vesile ile sultanın olduğu yere varıp gördüm ki sultanın ahırında çok katır var ve Habeşli bir çocuk bunlara hizmet ediyor. Ben de buğday ekmeği ve pekmez yiyordum. Kendi kendime sultanın yediği bunlardan daha iyidir diyordum” dediğinde, Hazret-i Şeyh: “Sen kalp âleminde bazı halleri tefekkür edip, bunlardan daha güzel ve iyisini istemişsin. O gördüğün katırlar nefsinin hilesidir onlardan kendini koru” dedi. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben rüyamda kaymak yiyip üzerine koymaya daha kaymak ve bal istiyordum” dedi. Şeyh: “Yine önceki rüyan gibi senin için kalp âleminde sana tevhitte

[28b]ilâhî sırlar ile zevk ve lezzet hâsıl olup ve onlardan da fazlasını istemişsin” deyip Fâtîha Sûresi’ni okudu. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben bu gece rüyamda bakire bir kızla nikâhlandım” dediğinde, Hazret-i Şeyh: “Sen Hak Teâlâ tarafından hayırlı bir amel işlemekle rızıklandırılmışsın” dedi. Hamamda başını tıraş etmek başından kederin giderilmesiyle ve belâdan kurtarılmakla tâbir olunur. Gökyüzünden su akması semâdan rahmetin inmesiyle yâhut kalbine marifetullâhın indirilmesiyle tabir edilir. Rüya yatsı namazını kılmak oldukça hayırlı olan bir amelin işlenmesine delâlet eder. Rüya tarçın ve karanfil gibileri görmek ahiret nimetlerine delâlet eder. Rüya güzel kadın görmek dünya nimetlerine ve âhiret nimetlerine yönelmeye delâlet eder.

[29a] Eğer bir kişiye dünyada güzel ahlak sahibi bir kadın nasip olsa Hak Teâlâ’ya her an şükür etmelidir. Zîrâ güzel ahlak sahibi hatun eşine Allah’a ulaşmak için aşması gereken yolun yarısını kat etmesiyle eş değerdir dediler. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben rüyamda filanı gusûl ederken gördüm” dediğinde, Hazret-i Şeyh: “Sen ona günahlarından arınması için dua ve himmet etmek istemişsin” dedi. Zîrâ rüyada gusletmek büyük günahlardan, abdest almak ise küçük günahlardan arınmaya alamettir denilmiştir. Rüya çıplak olmak her şeyden tecerrüt etmek ve uzaklaşmaktır. Rüya badem ağacı görmek âlim ile tabir edilir. Ağacın kesilmesi o âlimin ölümüne delâlettir. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben rüyamda sizi uzman bir hekim

[29b] suretinde gördüm” dedi. Hazret-i Şeyh: “Sen bizim hakkımızda bazı hayır ameli düşünmüş ve o hususta bize güvenmişsin” diye buyurdu. Rüya yüzük ve mühür gibi nesneleri görmek ve takmak bazen evlatla ve bazen de bir şeyin gizlenmesiyle tabir edilir. Bir kişi Hazret-i Şeyh’e: “Ben rüyada altından bir yüzük yaptırıldım” dedi. Hazret-i Şeyh: “Sen kalbinden hâkim olmayı istemişsin” dedi. Rüya çocuk görmek ruh ile tabir edilir ve bazen sâlih bir erkekle de tabir

²⁷⁹ Kur’ân-ı Kerîm, Bakara, 2/255

edilir. Rüyada hüdhüd görmek kalbe hayırlı bir amelin ilhamıyla tabir edilir. Rüyada yıldızlar görmek imanî hâlleri tefekkür etmektir. Rüyada koyun gütmek yoksulluk ve mürşid-i kâmil²⁸⁰ ile tabir

[30a] olunur. Rüyada köprü görmek, insanlar arasında zafiyeti ile tanınmakla, bazen de istediğine ulaşmakla tabir edilir. Rüyada ibrik ve bardak gibileri su ile dolmuş görmek kalbi mârifetullah ile dolu olmakla tabir edilir. Rüyada peynir yemek dünyevî bir nimetle tabir edilir ve bazen de bir kimseyi hayırla anmaya delâlettir. Rüyada kendini dam üstünde görmek imanın kuvvetine, ve kişinin şeref ve yüceliğine alâmettir. Rüyada siyah suretler görmek, kalbin ev ihtiyaçları ve ahali ile meşgul olmasına alâmetidir. Zîrâ aile ve dünya ile aşırı meşguliyet daima kalbi katılaştırır ve karartır. Rüyada abdest almak kalbi temizlemeye, pişmanlık ve tövbeye delâlettir. Rüyada imâret²⁸¹ görmek

[30b] bir nimet mahalline erişmekle tabir edilir. Rüyada güğüm görmekte bir fayda yoktur, [manevî] ağırlık ile tabir edilir. Vücudun uzuvlarından dizlerini görmek, kendine yardımcı olacak pek çok kişiye sahip olmakla tabir edilir. Meselâ oğul ve kız sahibi olmak, oğlunu veya kızını evlendirmek gibi. Rüyada yağmur damlalarını görmek kesret âlemine delâlettir. Deniz görmek vahdet âlemine²⁸² delâlettir. Rüyada gül, reyhan ve menekşe gibileri görmek tevhidin suretidir ki onun zahiri siyah ama batını güzel ve kokusu hoştur. Rüyada köprü görmek dış görünüşteki zafiyettir. Ancak köprüden geçmek zaaf ve sıkıntıdan kurtulmaya delâlettir. Rüyada ibrik doldurmak kalbin marifetullah

[31a] ve ilimle dolmasına ve süslenmesine alâmettir. Rüyada büyük cami görmek kalbinin saflığına, istikâmetine ve kalbinde ilâhî ilimlerin ortaya çıkıp yayılmasına delâlet eder. Bir kişi Hazret-i Şeyh'e: "Ben rüyamda eşimin mum yakmakla meşgul olduğunu gördüm" dediğinde, Hazret-i Şeyh: "Eşinin sana yemek pişirip senin hizmetinde olmasına delâlet eder dedi. Zîrâ senin, onun halini berzah âleminde görmen senin için keşiftir" dedi. Rüyada kalem görmek ve kalemle yazı yazmak kalbinde ilim ve hikmetin yerleşmesine, ilim tahsiline ve bir vasıta ile bir şeyin meydana gelmesini temenni etmeye alâmettir. Rüyada beldenin kadısının sofrasında ekmek kesip doğramak ve kadının hizmetinde olmak

²⁸⁰ Mürşid-i kâmil: Hz. Peygamber'e varan bir silsileye sâhip olup seyr u sülûkünü bitirmin ve tasavvufi terbiyede kendisine mürâaat edenlere rehberlik etmeye icâzetli kimse. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Metinlerle Tasavvuf Terimleri Sözlüğü (MTTS)**, ed. Zafer Erginli, İstanbul: Kalem Yayınevi, s. 731-732.

²⁸¹ İmâret: Osmanlılar devrinde fakirlerin ve medrese talebelerinin sıcak yemek ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla kurulmuş olan hayır müessesesi. Bu müesseselerin günümüzdeki benzerleri aşevleridir (Zeynep Tarım Ertuğ, "İmâret", **DİA**, İstanbul: TDV Yayınları, 2000, c. 22, s. 219-220).

²⁸² Kesret ve Vahdet: Çokluk ve birlik anlamlarına gelen bu iki kelime tasavvufu birer terim olarak kullanılmıştır. Buna göre kesret; Hakk'ın isim ve sıfatlarının tecellileriyle oluşan çokluğu, vahdet ise bu çokluğun hakikat olmayıp gerçekte bir olan Hakk'ın tecellileri olduğunu bilmeyi ve görmeyi ifade etmektedir (Uludağ, a.g.e., s. 212-213).

[31b] kalbe, yaşamak için gerekli olan rızkı tedarik etmenin gelmesine delâlet eder. Rüyada [sakalı] kına ile boyamak eğer sakalı aslında siyah ise bir sünneti yersiz bir şekilde işlemeye delâlet eder. Bir kişi Hazret-i Şeyh'e: "Ben rüyamda kalabalık bir cemaat ile bir köprüye gelip o köprüden kolaylıkla geçtim" dediğinde, Hazret-i Şeyh: "Sen kalp âleminde mühim bir işi düşünüp üzölmüşsün dedi. Lâkin evvelâ seni Hak Teâlâ o korkutucu tehlikeden kolaylıkla kurtarır, o cemaat de senin kalbinde olan hayırlı amellerin aklına gelmesidir ki ona kalp cemaati derler" diye buyurdu. Rüyada mum görmek bir çocuk sahibi olmakla tabir edilir. Kişinin iç dünyasında ise kalbinin açılmasıyla, bazen de geçim işi ile tabir edilir. Rüyada ağaç [görmek]

[32a] reislikle tabir edilir. Rüyada bağ dikmek kitap yazmak ya da dünyada bir eser bırakmakla veya ilim öğrenme ve öğretme ile tabir edilir. Rüyada akarsular görmek âlimler, şeyhler ve gönöl sevinci ile tabir edilir. Bir kişi Hazret-i Şeyh'e: "Ben rüyamda kendi bahçemde taze salatalık olmuş gördüm" dediğinde, Hazret-i Şeyh: "Senin kalbindeki katılık gitmiş ve gönlünde halis niyetler sabit olmuş" dedi. Rüyada ölü görmek kalpten kaybolan şeyin kalbe geri gelmesiyle tabir edilir. Rüyada at görmek yüklü ise nefsin mizacı ile tabir edilir. Eğer yüklü değılse ruh ile tabir edilir. Bir kişinin

[32b] rüyada yağmur yağdığını görmesi rahmetle tabir edilir. Bir kişi Hazret-i Şeyh'e: "Ben bir kimse ile birlikte bir ağaç diktim ve hemen sonra bir binek hayvanına bindim" dediğinde, Hazret-i Şeyh: "Senin kalbinde bir keder hâsıl olmuş ve sonra da o kederden kurtulmuşsun" dedi. Rüyada taş ile meşgul olmak kalbin kabalığına, sertliğine, gaflet ve katılığına alâmettir. Bir kişi Hazret-i Şeyh'e: "Ben rüyamda bir kimseyi ok atarken gördüm ve ben de bağın duvarına çıktım. Orada bir yılan görüp o yılanı taş attım" dediğinde, Hazret-i Şeyh: "Bir kimse bir kimseye dua etmiş sende de bundan dolayı gazap hâsıl olmuş ve yine o gazap senden gitmiş" dedi. Bir kervanda bağlı develer görmek belirli bir meselede inatla ısrarcı

[33a] olmaya delâlettir. Ayrıca devenin kendisi, sıfatları ve fiilleri açısından da farklı tabirleri vardır. Eğer hacca gitmeyi isteyen bir kimse deveyi kervanda görse hacca gitmesiyle tabir edilir. Eğer deveyi yalnız halde görse bir kimseye nefret ve kin beslemekle tabir edilir. Ancak deve onun üzerine hücum ederse, kendisinin üzerine düşman hücumuyla tabir edilir. Bir kişi rüyada denizden martının, oturduğu eve gelmiş olduğunu görse âlimlerden bazılarını hafife almasıyla tabir edilir. Rüyada don ve gömlek gibileri çıkarmak tevbe ve istiğfar ederek sıkıntıdan sonra ferahlamaya alâmettir derler. Bir kişi Hazret-i Şeyh'e: "Rüyamda yolda kalabalık bir cemaat gördüm. Onlardan bazıları

[33b] güvercin şeklinde olan kuşları taşıyorlardı. Ben de onlara uyup ve o kuşlara ok atmaya niyetlendim ancak bu niyetimden vazgeçtim" dediğinde, Hazret-i Şeyh: "O cemaat senin huzurunda bazılarını kötölemiş ve sen de onlara katılmışsın. Sonra da onlardan ayrılıp onlara muhalif olmuşsun" diye buyurdu. Bir kişi Hazret-i Şeyh'e: "Ben İstanbul'da Suriçi'ne girdim" dediğinde, Hazret-i Şeyh: "Kalp âleminde tevhid halini düşünmüşsün" diye buyurdu. Rüyada cenaze namazı kılmak bazı

ibadetlerde, gaflet ve tembellik tabir edilir. Rüyada diken görmek kalbe zuhur eden hatıralardır ki bazısı zararlı bazısı ise zararsızdır.

[34a] Rüyada bostan, yaş soğan, yaş sarımsak, bakla ve başka yeşil sebzeler dikmek ve görmek bunlar tevhid, esmâ,²⁸³ zikrullahın ve başka hayırlı amellerin ortaya çıkmasına delâlet eder. Rüyada sular ve ırmaklar görmek rabbanî ilimlerin tahsiline delâlet eder, nitekim muteber kitaplarda böyle geçmektedir. Resûl-i Ekrem hazretlerinin peygamberliğinden sonra peygamberlik yoktur ancak mübeşşirat, yâni sâdık rüyâ vardır. Muhakkak mümin kişi o mübeşşiratı görür ve Hak Teâlâ da müminler için müjdelere lütfetmiştir. Gerek dünyada gerekse ahirette müminler bu müjdeye erişeceklerdir. Bu durumda dünyadaki müjdeden murat müminin gördüğü sadık rüyadır. Nitekim Resûl-i Ekrem hazretleri: “Sadık rüya peygamberliğin kırk altı parçasından biridir”²⁸⁴ diye buyurdu.

[34b] Başka bir hadiste de Hz. Resûl-i Ekrem: “Benim ümmetimden biri beni rüyasında görmüş olsa ahirette de öylece görür. Zîrâ şeytan benim suretime girip görünemez. Bana tam bir bağlanma ile bağlanan ve sünnetimle amel edenin de suretine giremez.”²⁸⁵ Yani Resul-i Ekrem’in şeriatı, tarikâtı, marifeti, hakikat nuru ve basiret gözüyle amel edenlerin de suretlerine giremez demektir. Nitekim Cenâb-ı Mevlâ, Habîb-i Ekrem

[35a] hazretlerine hitap [ederek]: “Ya Muhammed! Sen benim ihlaslı olan kullarımı bana basiret ile davet eyle ki onlar bana tâbî olup senin sünnetine tam olarak itaat eylesinler”²⁸⁶ diye buyurmuştur. Ayrıca şeytan lâtif nur suretlerine de giremez. Nitekim sahibi’l-muzmerden nakledilmiştir ki: “Şeytan peygamberlerin suretlerine giremediği gibi sadece peygamberlere özgü değil belki başka hidayete ve nura erişmiş kişiler ki onlar cümle peygamber, veliler, bildikleriyle amel eden âlimler, salih şeyhler, bütün melekler, Mekke, Medine, Güneş, Ay, beyaz bulut, Kur’ân-ı Kerîm, cami-i şerif ve bunların emsali suretlere dahi giremez. Zîrâ şeytan kahr sıfatına mazhardır. Ancak

[35b] sapkın ve fitneci bir insan suretinde görünür. Bundan dolayı Allah’ın el-Hâdî/Hidâyet verici ismine mazhar olan bir kişinin suretine giremez. Birbirine zıt olanlar yekdiğerinin suretine giremez. Nitekim Hak Teâlâ da Kur’ân-ı Kerîm’inde: ‘Ben hakla batılı ayırıp ikisini de birbirine zıt kıldım’²⁸⁷ diye buyurdu. Ancak lanetlenmiş olan Şeytan, rububiyet/rablik iddiâ etme suretine bürünebilir. Zîrâ Hak Teâlâ’nın celâl ve cemâl sıfatı vardır. O halde Şeytan, Hak Teâlâ’nın Kahr

²⁸³ Tasavvufta tevhîd zikri, kelime-i tevhidi yani “lâ ilâhe illallah” lafzını tekrar etmekle, Esmâ zikri ise Allah Teâlâ’yı güzel isimlerinden herhangi birini tekrar etmek suretiyle hatırlamaktır. Ayrıntılı bilgi için bk. Uludağ, a.g.e., s. 393-394.

²⁸⁴ **Sahîhu’l-Buhârî**, “Kitâbu’t-Ta’bîr”, 4.

²⁸⁵ **Sahîhu’l-Buhârî**, “Kitâbu’l-İlm”, 38.

²⁸⁶ Bu ifade de Yusûf Sûresi 108. Ayete telmih olduğu düşünülmektedir. “De ki: “İşte bu benim yolumdur. Ben ve bana uyanlar bilerek Allah’a çağırırız. Allah’ın şanı yücedir. Ben, Allah’a ortak koşanlardan değilim.”

²⁸⁷ **Kur’ân-ı Kerîm**, Ra’d 13/17

sıfatına mazhar olduğundan Kahır sıfatı ile suretlenebilir. Şeytan'ın rububiyet davası olduğu için el-Mudıl/Dalâlete sevkeden ismi davasını da kapsar.

[36a] Öyleyse Şeytan, lütuf ve hidayet mazharı olan sıfatların suretlerine giremez. Çünkü bahsi geçen isimlerde hidayet mânâsı vardır.” Bilinmelidir ki rüya iki türdür: Âfâkî ve enfûsî²⁸⁸. Bu iki türden her biri kendi içinde iki kısma ayrılır. Enfûsî; güzel ahlâk ve kötü ahlâk kısımlarına ayrılır. Güzel ahlâk sahibinin örneği rüyada cennet, cennet nimetlerinden yemek, cennetteki cariyelerden görmek, beyaz binalar, nurlu çöller, çimenler, Güneş, Ay, yıldızlar, camiler, şeyhler, müderrisler, meyveler, ağaçlar ve başka hoş şeyler görmektir. Bunların hepsi güzel ahlak ve hoş hasletlerin suretleridir ve kalbin saflığı ile alâkalıdır. Bunun emsali rüyanın

[36b] rahmanî olup şeytanî olmadığına, sadık rüya olup kâzip, yâni yalan ve bâtıl rüya olmadığına dair açık nas²⁸⁹ vardır. Ayrıca bu durum akla da uygundur. Nefs-i mutmaine²⁹⁰ ile alakalı olanlara gelince, eti yenebilen hayvanlardan rüyada görmek cennette ıyş-ı mutmaineye yani huzurlu bir hayata delâlet eder. Koyun eti, kuş eti ve pişirilmiş etler cennet yemekleridir. Nitekim eti yenen hayvanlardan meselâ; sığır ve koyun gibiler dünyada ziraat yapması için, deve ise Kâbe'ye gerçekleştireceği yolculuk için Hz. Âdem (as)a cennetten verildi. At da cihat için Allâh tarafından insanlara verildi. Bunlar dünya ve ahiret menfaatlerine sebeptir. Hadis-i Şerifte Resûl-i Ekrem Hazretleri:

[37a] “Koyun cennetin balından, sığır cennetin safranından, deve cennetin nurundan ve at cennetin rüzgârından yaratılmışlardır.”²⁹¹ diye buyurdu. Katır, nefs-i mutmaine mertebesinde görülebilecek hayvanların en altıdır. Bir kişi rüyada katır görse onun rüyasının tabiri ibadetinde tembelliğini, oturma ve kalkmasında kusurunu, ticaretinde ise zararını gerektirir. Eğer bu kişi günah ve isyanından pişmanlıkla tövbe üzere olsa o zaman ona güzel karşılıklar vardır. Eşek de cennetin taşlarından yaratıldı ki Hz. Âdem'in ve evlatlarının dünyada ahiret amellerini kazanabilmeleri içindir. Rüyanın ruhla alakalı olanları meselâ rüyada genç, güzel ve henüz sakalı bıyığı çıkmamış erkek

[37b] görmek şeklindeki rüyalar kişide ilâhî nurların tecellisi ile tabir edilir. Çünkü cennet ehlinin cümlesi genç ve tüysüz bir şekilde olurlar. Hadis-i şerifte söylenildiği gibi: “ Cennet ehli

²⁸⁸ Enfûs ve âfâk, kişinin “kendi iç âlemi” ve “kendi dışında olan âlem” mânâlarında kullanılan iki Kur'ânî kavramdır (Fussilet, 41/53). Rüya tâbirinde de bu iki yön dikkate alınır, hattâ bu ikisi iki farklı metod olarak zikredilir. Tasavvufî rüyâlar daha ziyâde enfûsî, tasavvufî olmayanlar ise âfâkî olarak tâbir edilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Süleyman Uludağ, “Rüya”, **DİA**, İstanbul: TDV, 2008, c. 35, s. 309-310.

²⁸⁹ Nas: Hüküm koyucu olmaları itibâriyle Kur'ân-ı Kerîm âyetleri ve hadîs-i şerîf metinlerini ifâde eden terim (H. Yunus Apaydın, “Nas”, **DİA**, İstanbul: TDV Yayınları, 2006, c. 32, s. 391).

²⁹⁰ Nefs-i emmâre ile ilgili dipnota bakınız.

²⁹¹ Abdülkadir Geylânî, **Sırru'l-esrâr**, Tahkik: Ahmed Ferid Mezîdî, Beyrut: Darü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2017, s. 54

sakalsız ve genç, gözleri sürmeli bir şekilde cennete girerler.”²⁹² Sadık rüyanın doğru ve gerçek olduğu ayetler ve hadisler ile sabittir. Nitekim Fetih Suresi’nde: “Andolsun, Allah, Peygamberinin rüyasını doğru çıkardı.”²⁹³ buyrulmaktadır. Ayet-i kerimede bahsi geçen rüya, Hazret-i Resul-i Ekrem’in Mekke-i Mükerrreme’ye girip Mescid-i Haram’ı ziyaret ve tavaf ettikten sonra başını tıraş etmesi şeklindedir. Bu rüyadan kısa bir süre sonra sahabesi ile rüyada olduğu gibi Harem-i Şerif’e girdiler ve cümlesi mutlu oldular. Cenâb-ı

[38a] Hazret-i Peygamber’in ve cümle peygamberlerin hürmetine Mevlâ cümlemize ilimler, ihlaslı ameller nasip eyleyip temiz ve zahiri ilimle, batınımızı da irfan ilmiyle doldurup nurlu eylesin, âmin.

“Bizim uğrumuzda cihad edenler var ya, biz onları mutlaka yollarımıza ileteceğiz. Şüphesiz Allah, mutlaka iyilik yapanlarla beraberdir.”²⁹⁴

“Şüphesiz Allah, kendisine karşı gelmekten sakınanlar ve iyilik yapanlarla beraberdir.”²⁹⁵

“Başarım ancak Allah’ın yardımı ile dir. Ben sadece O’na tevekkül ettim ve sadece O’na yöneliyorum”²⁹⁶

Melik ve Vehhâb olan Allah’ın yardımıyla 1206 senesinin Receb Ayının başlarında tamam oldu.

3.3.1. Der-kenar

[1b/d] Şimdi bilinmeli ki rüyanın vaktinin makbul ve güvenilir olan zamanı, gecenin son vakitleriyle sıkıntılı zamanlardadır. Gündüz ve mevsimlerde de rüyanın sadık zamanı meyvelerin yetiştiği zamandır. Rüyanın güvenilir [olmadığı] ve zayıf olduğu zaman kış zamanı, havanın bozuk ve karışık olduğu zamandır. Ayrıca bilinmeli ki rüyanın hayırlısı sonradan gerçekleşendir, şerlisi hemen gerçekleşendir. İmam Câfer-i Sâdık’dan nakildir ki rüya yorumu ya dört saatte ya dört ayda ya da dört senede gerçek olur. Ancak tâbir eden kimse, rüyayı anlatan kişinin sözlerini tam olarak anlamalı ve rüya usûlünü bilmelidir. Eğer rüya kâmil ve doğru ise bazısı bazısına benzetilmelidir ve onun gerçek mânâlarına işâret olursa uygun olan gerçeğe yorup tâbir edilmelidir. O rüya sadıktır.

²⁹² Muhammed b. İsa et-Tirmizî, **Sünenü’t-Tirmizî**, Tahkik: Ahmed Şâkir - Fuâd Abdülbâkî, Kâhire: Muhtafa Bâbî el-Halebî, 1395/1975, “Sıfatu’l-Cenne”, 8. Buradaki hadisin metninde küçük farklar vardır, ancak mânâ olarak bir farklılık bulunmamaktadır.

²⁹³ **Kur’ân-ı Kerîm**, Fetih 48/27

²⁹⁴ **Kur’ân-ı Kerîm**, Ankebût 29/69

²⁹⁵ **Kur’ân-ı Kerîm**, Nahl 16/128

²⁹⁶ **Kur’ân-ı Kerîm**, Hûd 11/88

Ancak rüyanın mânâlarında ihtilaf olursa o rüyanın sözlerinin asıl ve tâbire lâayık olanını seçmeli ve o yönde tabir etmelidir. Eđer²⁹⁷ o rüyanın iki yöne de ihtimâli olursa o hâlde rüya sâhibinin içinden geçeni ve niyetini sorup ona göre tâbir edilmelidir. Meselâ murâdı sefer midir yâhut nikâh mıdır? Eğer rüyanın onlara [bu iki yöne] ve başka bir şeye ihtimâli varsa [onu da söylemelidir]. Ancak rüyanın bir günâh veya kabahate yorulma ihtimâli varsa bu şekilde tâbir et[memeli, bilâkis]²⁹⁸ hayra yormalı ve güzel bir şekilde tâbir etmeli ki neticesi hayrolsun.

[2a/d] Ey Hakk'ı isteyen kişi bilmiş ol ki, rüyanın cinsi, sınıfı ve karakteri vardır. Tabiri de o rüyanın gereğine göre olur. Örneğin bir kişi rüyada çeşit çeşit cinsleri olan yırtıcı hayvanlardan kurt, doğan, şahin ve başka bu gibi hayvanları görse bunların hepsi erkek ile tabir edilir. Ancak rüyada meyve ağaçları türünden olan ağaçlar görse veya yırtıcı olan hayvanlardan görse onlardan her birinin cinsine ve sınıfına dikkat edilir ve rüya ona göre tabir edilir. Meselâ meyve ağaçlarından hurma ağacını rüyada görmek ve meyvesinden yemekten murat salih bir adam ve ondan hayırlı bir fayda elde etmekle tabir edilir. Zira ağaçlar içinde hurma ağacı mübarek bir ağaçtır ve batı şehirlerinde yetişir. Ancak ceviz ağacı görmekten murat bir Acem erkeğidir. Çünkü cevizin yenilmesi Acem şehirlerindedir. Yine kuşlar da böyledir. Eğer Arap şehirlerinde yaşayan kuşlardan ise meselâ papağan ve kumru gibi kuşlardan murat Arap bir erkektir. Eğer o kuş tavus kuşu ise bundan murat Acem erkeğidir. Bundan sonra o rüyanın özelliklerine dikkat edilir. Yani rüyada gördüğü ağaç, hurma ağacı ise çok hayır sahibi ve gönlü temiz olan salih bir erkekle tabir edilir. Ancak rüyada görülen ağaç, ceviz ağacı ise o günahkâr bir erkekle ve o erkeğin kalbinin kin ve nefretine, günahının çokluğu ile tabir edilir, bunda bir hayır olmaz ve zarar olur. Eğer gördüğü kuş hüdhüd, papağan veya başka mübarek hayvanlardan ise iyi ve mert bir kimse ile tabir edilir ve bu nimetler kaybolmaz. Artarak devam etmesiyle tâbir olunur. Görülen kuş tavus kuşu ve anka gibilerden ise ihtişamlı ve itibarlı Acem hükümdarlarından büyük bir lütufa kavuşmaya delâlet eder. Allah bilir.

[2b/d] Öyleyse şimdi rüyada Allâh Subhânehû ve Teâlâ hazretlerini görmeyi âlimlerin çoğu belli bir şekil ve nitelik olmaksızın câizdir, dediler. Ebûl Kâsım El Kuşeyrî ve İmam Ebû Hanîfe hazretleri görmüş dediler. Lâkin Ebû Mansûr Mâturîdi: “Ben rüyada Allâh Teâlâ'yı gördüm diyen kimse puta tapan kâfirden daha kötüdür” dedi. Ancak bir şekil ile şekillendirmeyip görmek uygundur dediler. Bir kişi ehl-i sünnet vel cemâatin açıkladığı üzere müjde ve mutluluk olarak kabul edip Allâh'ın nûrunu rüyada görse o rüyasında gördüğü hâl üzere âhirette de görmesine delâlet eder. O kişinin amelinin dünyada kabul, âhirette de sevaplar ile mükâfatlandırılacağına delâlettir. Eğer o rüya sahibi Allâh'ı görmek şerefine ulaşip ve onu seyretmeye rüyada ulaşırsa, dünyada günahı bağışlanmış ve gayretlerinin şükre ve teşekkürüne sebep olacak bir neticeye ulaşmasına ve âhirette de cennete girmesine delâlettir. Ancak bir kişi Allâh'ı rüyada görse ve Hak Teâlâ ona dünya varlıklarından bir

²⁹⁷ Metinde bu kelime mürekkep akmış ve kelime satır başına tekrar yazılmıştır.

²⁹⁸ Buradaki kelime silik olduğundan okunuşundan emin olunamamıştır.

şey verse dünyada malına ve vücûduna bir sıkıntı ve hastalığın isâbet etmesine, âhirette kendine çok sevap verilip ve cennete koyulmasına işârettir. Eğer bir kişi rüyada Allâh Teâlâ'yı görse ki, Allâh Teâlâ bir belirli bir mekân ve mahalle nüzûl etse Allah tarafından o yere ferah, sevinç ve hayır verilmesine delâlettir. Eğer Hak Teâlâ'yı rüyada görüp ve Hak Teâlâ o kimseye emir ve yasaklardan, iyilik ve kötülüklerden bir şey söylese, şüphesiz o kişi isyan, azgınlık ve kötülük içerisinde olur. Öyleyse o kişi yaptığı bu kötü işten kaçınmalı, Allah'a, bağışlanmak için çokça tövbe etmelidir. Bir kişi Cenâb-ı Mevlâ'yı kendi yattığı yerde veya oturduğu çadırda görse o kişi Allah tarafından bir kerâmet ile müjdelendir ve Allâh'ın rahmeti ile müşerref olmasına delâlettir. O kimse sâlihlerdendir. Ancak Allah'ı kendi hayal ettiği şekillerden bir şekil üzere görse o kimse yalancısıdır tövbe üzere amel eyleye.

[3a/d] Hikâye olundu ki bir kişi Câfer-i Sâdık radiyallâhu anh hazretlerine gelip: “Ben bu gece rüyamda Allâh Subhânehû ve Teâlâ'yı gördüm. Bana bir parça demir verip ve bir miktar da sirke verdi. Bende o demiri alıp o sirkeyi içtim. Bu rüyanın tabiri nedir?” dediğinde, Hazret-i İmam ona şu şekilde tabir buyurdu: “Senin gördüğün o demir senin kalbinin kasvet ve hiddetidir, Allâh Teâlâ'nın ‘Kendisinde müthiş bir güç ve insanlar için birçok faydalar bulunan demiri yarattık (ki insanlar ondan yararlansınlar)’²⁹⁹ sözü gereğince senin kalp âlemindir veyâhut senin evlâdındır. Bazısı Hazret-i Dâvud aleyhisselâmın sanatları olan demircilik sanatıdır. Onunla rızıklansınlar. Ancak senin sirkeyi içmen bir mal ile rızıklanacağına ve ondan da bir sorun ve hastalığa düşmene, uzun bir süre o hastalıkla uğraşmana delâlettir. Eğer o hastalıktan dolayı ölürsen Hak Teâlâ'nın senden razı olmasına ve isyanlarından bağışlanmana delâlet eder” diye buyurmuştur. Doğru olanını Allâh bilir.

[3b/d] Rüyâda melekleri ve peygamberleri görmek, âlimler, sâlihler, Kâbe-i Mükerreme, Medine-i Münevvere, ezan, kâmet, salâvat ve hac gibileri görmek dünyada izzet ve şerefe nâil olmaya işârettir. Görülen o mahalleye, o şehre sevinç ve güzellik, halkına [Allâh tarafından] yardıma delâlettir. Ancak büyük melekleri hayırla ve şehitlikle müjdeye delâlet eder ve yağmurun çok çok yağmasına, nimet ve bereket delâlettir. Eğer bir kişi rüyâda melekleri mescitte görse, onların o belde halkına dua ile sadaka ve çokça tövbeyi emretmelerine delâlettir ve dinin emirleri hususunda o belde halkına nasihattir. Eğer melekleri çarşıda görse o çarşının âhâlîsinin ölçü ve tartılarında doğrulukla ve adâletle nasihatleriyle tabir edilir. Ancak bir kişi melekleri mezarlıkta görse, âlimler, sâlihler, zâhitler ve kulların hakkında veba hastalığının çokça olmasıyla tâbir olunur. Yân âlimlerin ve sâlihlerin salgın hastalıkla ölmelerine âlâmettir. Bu da âhir zaman fitnesidir.

[4a/d] Kaldı ki bir kişi rüyada Resûl-i Ekrem hazretlerini rüyâda görse bu onun için hayırlı bir müjdedir. Hz. Peygamberin sünnetine uymasına ve onun işlediği hayırlı amelleri işlemesine delâlettir. Şâyet rüyâda mekruh bir nesne yok ise. Eğer o rüyada şeriata aykırı bir nesne görürse ona

²⁹⁹ Kur’ân-ı Kerîm, Hadid 57/25

dünyâda bir zarar ve keder isâbet etmesine delâlettir. Yine Resûl-i Ekrem'i harâbe bir yerde görse o yere(...) ³⁰⁰ ve bereket isâbet etmesine müjdedir. Eğer bir kişi Hz. Peygamberi rüyâda görse ve gören kişide kederli bir hâlde olsa, Allah Teâlâ o kişiye mutlu bir yaşam ve hoşuna gideceği bir yardımla onu o sıkıntıdan kurtarır. Yine bir kişi Resûl-i Ekrem hazretlerini kusurlu bir insan ya (...) ³⁰¹ ya ölü ya da başka bir hâlde görse o rüyâ sâhibinin dîninde eksikliğe delâlet eder. Yine bir kişi rüyâda Resûlullâh'ı güzel ve nefis elbiseler giyinmiş ve mutlu bir halde görse öncelikle kendinin dindarlığına sonra dünya ümmetinin hüsn-ü hâline ve dindârlıklarına delâlettir. Yine bir kişi rüyâda kendisini Resûl-i Ekrem'in huzûrunda ona salâvat getir halde görse o kişinin Beytullâh'ı ve Resûlullâh'ı ziyâret ile müşerref olmasıyla tâbir olunur. Yine bir kişi rüyâsında Resûl-i Enbiyâ'yı halka hutbe okuyup vaaz ederken görse Resûl-i Ekrem'in ümmeti hakkında nasihat ve dua etmesine delâlettir. Bir kişi Resûl-i Ekrem'i aynaya bakarken görse ümmetini (...) ³⁰² etmesine alâmettir.

[4b/d] Yine bir kişi rüyâda Resûl-i Ekrem'i yemek yerken görse zekât ibâdetini yerine getirmesi ümmetini teşvik etmesine delâlettir. Bir kişi rüyâda [Hz. Peygamber'in] kendine elbise giydirir görse veyâhut Resûlullâh (as) ona yüzüğünü, kılıcını veya başka bir eşyâsını vermiş görse o kişi hükümdarlar ve yüksek mevkideki insanların hizmetinde ise onlardan menfaat elde etmesi ³⁰³ Eğer fıkıh ilmine meyilli ise ilimden istifâde etmesine, ibâdet ile meşgul ise ibâdetten feyiz almasına delâlettir. ³⁰⁴ Yine başka peygamberleri de rüyâda görmek, melekleri görmek gibidir ki meleklerin halleri yani o mübârek senede o yere ve beldeye hayır, rahmet ve bereketin çokluğu ile Allah tarafından kullarına yardım ile tâbir olunur. Bir kişi rüyâda kendi sûretini başka peygamberlerden birinin sûretinde görse o gördüğü peygamberin yaşadığı sıkıntı ve mihnetler gibi sıkıntı ve mihnet çekmesine delâlettir. Ancak sonra sıkıntıdan kurtulur, murâdına erer ve âhiret nîmetleri ona nasip olur. Doğrusunu Allah bilir.

[5a/d] Yine rüyâda Kâbe-i Mükerrreme'yi görmek ki Kâbe, Ümmü'l-Kurâ, İmâmü'l-Müslimîn ve Beytü'l-Atik'tir. ³⁰⁵ Öyleyse bir kişi rüyâda Kâbe'yi eski hâline ilâveler yapılmış veyâ eksiltilmiş olarak yâhut bilinen hâline aykırı bir durumda görse Müslümanların imamları sayılan kadim âlim ve idâreciler hakkında yakışsız sözler söylemesine alâmettir. Bâzen rüyâda Kâbe görmek kendisinin zararlardan kurtulmasına delâlet eder. Bir kişi rüyâda Kâbe'yi Mekke'nin dışında bir yerde görüp tavaf, ziyâret etse ve hac ibâdetlerinden de bazılarını işlese, hac yapsa bu dîninin kıvâmına, kalbinin iyiliğine ve dürüstlüğüne delâlet eder. Yine bir kişi Kâbe'yi döne döne zikreder görse kendisinin

³⁰⁰ Bu kelime metinde silik olduğundan okunamamıştır.

³⁰¹ Bu kelime metinde silik olduğundan okunamamıştır.

³⁰² Bu kısım metinde silik olduğundan okunamamıştır.

³⁰³ Bu kısımda "bunun hilâfıdır" şeklinde bir ifade geçmektedir. Metnin akışı dikkate alındığında bu ifade fazlalık gibi gözükmemektedir.

³⁰⁴ Bu cümlelerin bazı kısımları metinde cilde gitmiş olduğundan cümlelerin bağlamına uygun olarak tahmini eklemeler yapılmıştır.

³⁰⁵ Bunlar Kâbe'ye verilen farklı isimlerdir.

îtibârî yüceliğine ve devletinin büyümesine delâlettir. Hak Teâlâ da onu dünyâda insanlar arasında makbûl bir insan ve sahip olmayı istediği şeyleri ona ikrâm edip, zengin fakir herkesin onun evini Kâbe gibi tavâf etmelerine delâlettir. Doğrusunu Allâh bilir. Yine bir kişi rüyâda Kâbe-i Şerîfi arkası yönünde veyâ Kâbe-i Mükerreremenin çatısı üzerinde namaz kılar görse feneüzübillâhi Teâlâ dîni aşağılayıp ve dîni göz ardı etmesine delâlettir. Anlatıla gelmiştir ki, bir kişi Saîd Bin Müseyyeb hazretlerine ben rüyâmda kendimi Kâbe'nin üzerinde namaz kılarırken gördüm dediğinde Hz. Saîd rahmetullâh ona “Ey filânca! Sen Allah'tan kork, senin dînin bozuldu ve sen Müslümanlıktan çıktın dediğinde (...)”³⁰⁶ adam: “Senin vesilenle şimdi tevbe ediyorum, ben iki aydır ehl-i sünnetten Kaderiyye mezhebine³⁰⁷ geçmiştim” demiştir.

[5b/d] Yine bir kişi rüyâda kıbleye karşı yanlış istikâmetle namaz kılsa kalbinin istikâmetine ve Hak Teâlâ'nın hidâyetine mazhar olmasına delâlettir. Eğer o kıldığı namazı olgun bir şekilde edâ ederse yüce mertebede Resûlullâh'ın sünnetine tâbi olmasına ve ashâbını örnek almasına delâlettir. Çünkü namaz Hak Teâlâ'ya yakınlaşma ve kavuşmadır. Dînin direği, müminin mîrâcı ve Allâh'a yakarıştır. Öyleyse bir kişi rüyâda namazında bir eksiklik yapsa bu dîninde ve amelinde haddi aşacak derecede isyân etmesine delâlettir. Bir kişi rüyâda namaz kılmak isteyip ancak kible husûsunda tereddüte düşse, dîninde ve inancında şüphe ve tereddüte delâlet eder ve dînde de sapkınlıktır. Yine bir kişi rüyâda namaza kuralları dışında eklemeler yaparak kılsa, aslında o İslâm'ın esaslarından bir şeyi yermiş yâhut bir şeyde şüphe etmiştir. Yine rüyâda kendini doğuya doğru namaz kılar görse o kişi Kaderiyye mezhebinden bir şüpheye düşmüştür. Batı tarafına doğru namaz kılsa aslında o kişi Cebriyye³⁰⁸ tarafına meyil edip ve onların boş lakırdılarından bâtil bir söze kapıldı. Çünkü batı, Hristiyanların kıblesi doğu ise Yahudîlerin kıblesidir. Yine rüyâda kendini Yahudî veyâ Hristiyan sûretine dönüşmüş olarak görse -Allah'a sığınırız- dînini aşağılamış ve dünya keyfiyetleri için onları hakir görmüş, bulunduğu yerde ellerini (...)”³⁰⁹ uyup ve onların yönüne meyil etmeye delâlettir. Allâh bilir.

[6a/d] Yine bir kişi rüyâda kendisini puta ibâdet ederken görse o halde o kişi Allâh Teâlâ'ya yalan ile iftirâ edip ve yalan sözlerle konuşmuş veyâhut şarap içmeye, günah işlemeye meyil etmiştir. Ancak o secde ettiği put gümüşten ise o rüyâyı gören kişi günahlara yakınlaşmış veyâhut iffetli bir kadını kötüleyerek onu zinâ suçu ile suçlayıp hükümsüz sözler söylemiştir. Eğer o ibâdet ettiği put altından ise o kimse bir kadına meyledip ve onunla nifak, fitne ve fesad sayılacak işler yapmasına delâlet eder. Ancak o put ahşaptan, bakırdan veyâ başka bir nesneden ise gerçekte fâsık bir erkek ve kötü bir arkadaşına kapılıp dînin bozulması ve elden gitmesine delâlet eder. Eğer o taptığı put

³⁰⁶ Cümlelerin devamı metinde silik olduğundan okunamamıştır.

³⁰⁷ Kaderiyye Mezhebi: Kaderi reddeden ve insanın fiillerinin tamâmıyla kendi irâdesiyle meydana geldiğini iddia eden bâtil kabul edilen mezhep (İlyas Üzümlü, “Kaderiyye”, **DİA**, İstanbul: TDV Yayınları, 2001, c. 24, s. 64-65).

³⁰⁸ Cebriyye Mezhebi: İnsan irâdesini reddeden ve fiillerin tamamen Allah'ın zorlayıcı kudretiyle meydana geldiğini savunan mezhep (İrfân Abdülhamid Fettah, “Cebriyye”, **DİA**, İstanbul: TDV Yayınları, 1993, c. 7, s. 205).

³⁰⁹ Bu kelime metin içerisinde silik olduğu için okunamamıştır.

kalaydan ise onun âhiretten vazgeçmiş ve dünyaya düşkünlüğüne delâlettir. Bir kişi rüyâda kendini ateşe ibâdet ederken görse onun ateşe tapması sanki dinde şeytana tapmak gibidir. O taptığı ateşte alev ve ışık olmazsa haram olan malı talep etmesine delâlet eder. Bir kişi rüyâda bir cemaate imam olsa eğer yönleri kibleye doğru ise insanlardan bir cemaatin işlerinde adâletli bir biçimde yönetici olmasına delâlet eder. Ancak yönleri kibleye doğru değilse o insanın o işte halka haksızlık ile zulmetmesine delâlettir. Rüyâda ezan okumak eğer hac mevsiminde ise o sene hac yapmasına delâlet eder yâhut kendinin yüksek makâmına ve dinde hac ibâdetinin yüce mertebesine delâlettir. Eğer hac mevsiminin dışında ise Allâh bilir. Bir kişi rüyâda çarşıda, sokakta ve mescitte ezan okusa sevinçli ve hayırlı bir haberin gerçekleşmesine ve o yerin gelişip güzelleşmesine ve halkının iyi olmalarına delâlet eder. Eğer mahallenin mescidinin minâresi yıkılmış görse dînin emirlerindeki ihlâllerine delâlet eder. Allâh bilir.

[6b/d] Bir kişi rüyâda ezan okusa ama bitirmese o kişinin hâlinin düzelmesine ve huzuruna delâlet eder. Eğer o ezan hac mevsiminde ise o kişinin hacca gidip ancak hac ibâdetini tamamlayamamasına delâlettir. Eğer hac mevsiminde değilse o kişinin bir şeyi çalıp saklamasına ve kendine dahi yaramayıp, insanlar arasında aşağılık ve rezil olarak anılmasına delâlet eder. Allah bilir. Rüyâda mescit yaptırmak bir cemaatin kalplerini uzlaştırarak hayırlı amellere sevk etmeye delâlet [eder].³¹⁰ Rüyâda bilmediği sözleri işitmek çalınmış bir nesneye delâlet eder. Bir kişi rüyâda aksırıp biri “Elhamdülillâh”³¹¹ dese, biri de “Yerhamukellâh”³¹² dese hac mevsiminde ise hac ile müjdeye delâlet eder. Hac mevsiminde değilse hayırlı bir nîmetin müjdesine delâlettir. Bir kişi rüyâda başını tıraş etse hac mevsiminde ise hacca gitmesine delâlettir. Hac mevsiminde değilse malının gitmesine delâlettir. Ancak nefsi tâbirde gam ve kederin giderilmesine alâmettir dediler. Bir kişi rüyâsında minberde hutbe okusa, eğer ona ehil ise onun mertebesinin yüceliğine delâlet eder. Ehil değilse de yine kendi çocuklarından mertebesi yüce, ilim sâhibi isteklerine kavuşanlar olmasına alâmettir. Ancak bu rüyânın tâbiri şahıslar, zamanlar ve insanların hallerinin farklılıkları ile çeşitli olur. Meselâ ilim ehlinin rüyâsıyla bidat ehlinin rüyâsı ve âvam ile havasın rüyâları aynı değildirler. Gerçek olanını Allâh bilir.

[7a/d] Yine bu makâma münâsip ve bu makâleye uygun olarak hikâye olundu ki, Bir kişi İmam Muhammed Bin Sîrin’in (ra) huzûruna gelip: “Ben bu gece rüyâmda ezan-ı şerif okudum” dedi. Hazret-i Şeyh de ona: “Senin elin kesilir” diye tâbir etti. O esnâda Hazret-i Şeyh’e bir kişi daha geldi ve o önceki rüyâyı anlatan kişi henüz çıkmamış ve oradaydı. Sonra gelen kişi de: “Ben bu gece rüyâmda ezan-ı şerif okudum” dediğinde, Hazret-i Şeyh ona: “Müjde sana ki sen hacca gideceksin” dedi. Bu durumda o mecliste olanlar bu iki rüyânın arasındaki farkı Hazret-i Şeyh’e sordular. Hazret-i Şeyh onlara: “Ben, ilk gelen kişinin sûretinde şer ve günahkârlık gördüm ve onun için Hak Teâlâ’nın

³¹⁰ Metin içerisinde son kelime cilde gittiğinden bağlama uygun olarak eklenmiştir.

³¹¹ Allah’a hamd olsun.

³¹² Allah sana merhamet eylesin.

‘Sonra da bir çağırıcı şöyle seslendi: Ey kervancılar! Siz hırsızsiniz.’³¹³ âyeti ile yorumladım ve elinin kesilmesiyle tâbir eyledim. Ancak ikinci gelen kişi sûretinde hayır ve iyilik görüp onu da Hak Teâlâ’nın ‘İnsanlar arasında haccı ilan et ki, gerek yaya olarak, gerek uzak yollardan gelen yorgun develer üzerinde sana gelsinler.’³¹⁴ âyeti ile yorumlayıp, hacca gitmesiyle tâbir eyledim.” Gerçekten de Hz. Şeyh’in tâbirleri gece gerçekleşti. Bir hususla ilk rüyâyı anlatan kişinin eli kesildi ve ikinci rüyâyı anlatan kişi o sene hacca gitti denilmiştir. Yerinden aynen olduğu gibi aynen böyle aktarılmıştır. Bâzen rüyâda ezan okumak hayırlı ve sevinçli bir haberi ilân etmeye ve ona tâbi olmaya delâlettir. Mushaf-ı şeriften Kur’ân-ı Kerîm okumak o okuyanın ilim ve hikmete ulaşmasına delâlet eder. Ancak ezberinden Kur’ân-ı Kerîm okumak kalbinde nur ve hikmetin çoğalmasına, kalbinin ferahlığına, saflığına ve dürüstlüğüne delâlet eder. Çünkü Kur’ân okumak kalbi canlandırır ve aydınlatır denilmiştir.

[7b/d] Rüyâda bir kişi kendini semâya yükselmiş ve göğe dâhil olmuş görse gerçekte o kişinin şehâdet rütbesine ulaşmasına, dünya ve âhiret ikrâmına, cennette Allâh’ın cemâlini görmesine, sırat köprüsünü şimşek hızında geçmesine, dünyada isminin ebedî kalıp cennetin yüksek makamlarına girmesine delâlet eder. Lütfunla bizlere hayırlı/îmanlı bir son nasib eyle Allahım, âmin. Hasta olan bir kişi rüyâda kendini sıhhatli olarak görse ve hiç konuşmadan evinden çıkıp gitse Allâh bilir o kişinin ölümüne delâlet eder. Ancak hasta olan kişi konuşarak evinden çıkarsa o hastalıktan kurtulup sıhhat bulmasına delâlettir. Rüyâda balık görmek kadın ile tâbir olunur. Ancak rüyâda çok ve büyük balıklar görmek ne cins ve ne miktar olduğunu da bilmemek mal ve ganîmet ile tâbir olunur. Yine bir kişi rüyâda nefsinin semâya yükselmiş ve sonra da yere inmemiş görse bu durumda bu rüyânın kısa zaman içinde şehit olmasına, dünya ve âhirette şan ve şerefe delâlet eder. Rüyâda Güneş görmek rahmet meleğini görmeye işârettir veyâ anne ve babasını görmeye alâmettir. Bir kişi rüyâda Güneş’i elleriyle kavrasa, kavradığı miktarca dünya malına sâhip olmasına delâlettir. Eğer güneş saf ve parlak olursa Güneş’in nûrundan çekilmek de böyledir. Dünyada hükümdar ve ileri gelenlerden lütuf ve iyiliğe ulaşmaya delâlet eder.

[8a/d] Kaldı ki bir kişi rüyâda Güneş’i bozulmuş, eksik ve tutulmuş halde görse o memleketin hükümdarlarının hakkında o çevrenin anlaşmazlığına ve hükümdar hakkında dedikodularına delâlet eder yâhut anne babası hakkında onların aralarında soğukluk ve bozukluğa delâlettir. Eğer o kişi Güneş’le münâkaşa eylese o kimse devrin hükümdârına yâhut anne babasına veyâ ikisinden birine isyân etmesine alâmettir. Allâh bilir. Ancak insanların çeşitliliği ve dış halleri ve görünüşleri ile rüyanın yorumu ve tâbiri meselâ bir kişi rüyâda kendi nefsinin ellerini boynunda ve boğazında bağlı görmesi gibi eğer o kişi hayır ve iyilik ehlî ise gördüğü hâl onun hakkında iyilik ve sevinç, günahlardan sakındırılmasına alâmettir. Ancak eğer o kişi doğru ve iyiler zümresinden değil, günahkâr ve âdi kimselerden ise onun günahının çokluğu sebebiyle ateş zümresine dâhil olmasına ve

³¹³ Kur’ân-ı Kerîm, Yusuf 12/70

³¹⁴ Kur’ân-ı Kerîm, Hac 22/27

cehennemde azap çekmesine alâmettir denildi. Bu halden Allah’a sığınırız. “Ey halleri dönüştüren Rabbim, hâlimizi hallerin en iyisine dönüştür” âmin. Bir kişi rüyâsında Güneş’in kendi evine girdiğini görse, kendinin iyi bir hanımla evlenmesine delâlet eder. Eğer o kişi hükümdar ve ileri gelenlerin hizmetinde ise onlardan bol miktarda fayda sağlamasına delâlet eder. Bir kişi rüyâda Güneş’i veyâ başka bir bulutu karmaşık halde görse o yere bir zarar isâbet etmesine yâhut pâdişâha bir keder ve gam musallat olmasına ya da ebeveyninden birine gam ve keder musallat olmasına delâlet eder.

[8b/d] Hikâye olundu ki bir kişi Câfer-i Sâdık’a gelip: “Ben rüyâmda gördüm ki Güneş benim cesedimin üzerine doğmuş” dedi. Hazret-i Şeyh: “Sen dünyâda mutlaka saygın ve şerefli olup ve hükümdar tarafından da yüksek bir makâma, lütuf ve yardıma nâil olursun” dedi. Bir kişi de ben: “Güneş’i ayaklarım üzerine doğmuş olarak gördüm dediğinde ona da sen bulunduğun yerlerde geçiminde, mahsûlâtında ve zirâî işlerinde idâreciler sebebiyle pek çok menfaat ve büyük faydalara nâil olursun, diye buyurdu. Bir kişi rüyâda kanatları olup uça, bir yerden bir yere gitmesine, seyahate delâlet eder. Vücûdunda tüyleri ve kanatları olsa onun malının çokluğuna, reisliğine ve yüksek mertebesine delâlet eder. Uçarsa bir yere sefere çıkmasına delâlettir. Yine bir kişi rüyâda eli kesilse ama kesilmiş olan eli kendinden ayrılmamış olsa, kaybolmuş oğlu ya da kardeşi varsa ortaya çıkar. Ancak kesilmiş olan o el vücudundan ayrılmış ise oğlunun veyâ kardeşinin bir musîbete düşmesine delâlet eder. Rüyâda Ay görmek pâdişâhın veziriyle veyâhut anne babasıyla bâzen de eşi ile bâzen de iyi evlât ile tâbir olunur. Öyleyse şimdi bir kişi rüyâda Ay görse gerçekte o kişinin vezirlik makâmına ulaşmasına delâlettir. Ancak Ay’da tutulma, siyahlık veyâ kızılık görse vezirler, önde gelen kişiler ve âlimlerden veyâ bu kimselerin emsalleri olan kişiler için bir kargaşa, sıkıntı ve ızdırâbdır.

[9a/d] Bir kişi rüyâda Ay’ı bütün olarak görse yâhut Satürn ve Jüpiter veyâ bunların emsâli yıldızlardan bazısını açık olarak müşâhede etse, yüksek vezirlerden ve onların emsâli ileri gelen kimseler tarafından yüksek bir îtibara ve nimete ulaşmasına delâlet eder. Bir kişi rüyâda Ay’ı koynuna alıp yâhut eliyle tutsa ve götürse Hak Teâlâ’nın ona bir çocuk bahşetmesine alâmettir. Eğer Ay o rüyâ sâhibinin evinde veyâ yatağında olsa o gördüğü Ay’ın ıslık ve güzelliği miktarınca Hak Teâlâ ona güzel bir hanım nasip eder. Eğer o rüyâyı gören kişi kadın ise yine aynı şekilde Hak Teâlâ ona güzel ahlâk sâhibi, olgun ve yakışıklı bir eş nasip etmesine alâmettir. Yine bir kişi ayın ortasında veyâ sonlarında Ay’ı hilâl şeklinde doğmuş görse bu rüyanın delâleti Allâh bilir o beldeye yeni bir hükümdârın gelmesine delâlet eder yâhut Hak Teâlâ ona hayırlı bir evlât ikram etmesine yâhut başka bir yerden bir yakınının gelmesine delâlet eder yâhut yeni emrin zuhur etmesine delâlet eder. Gerçeği Allâh bilir. Yıldızların yorumu o beldenin îtibarlı kişileriyle tâbir olunur. Öyleyse şimdi bir kişi kendini rüyâda yıldızlara sâhip olduğu halde görse bunun yorumu o kişi o yıldızlardan sâhip olduğu mertebe o zamanın ileri gelen îtibarlı kişileri tarafından yardıma nâil olmaya delâlet eder ve insanların işlerini görmek ona nasib olur. Rüyâda yıldızlardan yemek, şerefli insanların mallarından yemeye alâmettir.

[9b/d] Bir kişi rüyâda yıldızları bir yerde toplanmış olarak görse îtibarlı kişiler tarafından rızkının toplanması ve birleştirilmesine delildir. Bol rızık ona nasiptir. Rüyâda yıldızı yere düşmüş görmek o gördüğü yere semâ yönünden bir azabın geleceğine delâlettir. Bir kişi rüyâda yıldızı eliyle tutsa kendisi için hayırlı bir çocuk doğar denilmiştir. Doğruyu Allâh bilir. Rüyâda yaş üzüm yemek bilinene göre dînin lezzetleriyle tâbir olunur. Ancak siyah üzüm salkımı çok olursa, nimet de olsa kederden kurtulamaz denilmiştir. Doğruyu Allâh bilir. Bir kişi rüyâda semâdan yıldızların yere dökülüp düştüğünü görse, eğer o kişi zengin ise fakir olmasına eğer fakir ise ishal rahatsızlığı sebebiyle ölmesine delâlet eder. Çünkü gökyüzünden yıldızların yere inmesi iyi hâlden kötü hâle inişe alâmettir. Yine bir kişi rüyâda feleği kendiyile birlikte dönerken görse o kişinin bulunduğu yerden başka bir yere seyahat etmesine delâlettir. Bir kişi rüyâda âilesini bir yere toplanmış görse o kişinin hacca gitmesine delâlettir.

[10a/d] Hikâye olundu ki Abdullah İbn-i Sîrîn hazretlerine bir kadın rüyâ tâbiri için geldi. Onlar da kahvaltı ediyordu. O kadın: “Ben bu gece bir rüyâ gördüm” dedi. Hazret-i Şeyh: “Şimdi söyle” dediğinde, o kadın: “Önce yemeğinizi bitirin sonra anlatayım” dedi. Yemekten sonra Şeyh Efendi: “Söyle şimdi rüyânı” dediğinde, o kadın: “Ben rüyâmda gördüm ki Ay, Süreyyâ’ya girmiş ve bana gâibden biri seslendi ki sen bu rüyânı git İbn-i Sîrîn’e söyle ve tâbir ettir diye bana söyledi” dediğinde, İbn-i Sîrîn sağ eliyle sol elini tutarak: “Şu gördüğün rüyâyı bana bir daha anlat bakayım” dedi. O kadın da güzel bir üslûpla tekrar anlatınca İbn-i Sîrîn’in rengi değişti ve eliyle karnını tutup feryat ve inilti ile kaldı. O halde iken onun kız kardeşi de: “Ne oldu sana böyle yüzün sarardı, hâlin perişan oldu, dediğinde, İbn-i Sîrîn: “Ben nasıl kötü olmayayım ki bu kadın benim yedinci günde öleceğimi zan ve iddia eder” diye teessüf edip hüznünlendi. Hikmetullâhi Teâlâ saydım yedinci günde öldü. Allâh rahmet eylesin. Bir kişi Câfer-i Sâdık hazretlerine gelip: “Ben rüyamda Ay’ı kucakladığımı gördüm” dediğinde, Hazret-i Şeyh ona: “Sen bekâr mısın dedi. O kişi de evet dediğinde öyleyse sana müjde sen bu zamanda güzel ve ağır başlı bir eş sana nasip olur” dedi. Bir müddet sonra o kişi yine gelip: “Yâ Şeyh! Ben dediğin gibi güzel bir hâatun ile evlendim.” (...) ³¹⁵

[10b/d] Ancak zamanların farklılığıyla rüyânın farklılığı meselâ bir kişi rüyâda file, camışa veyâ binilmesi uygun olmayan başka bir hayvana binmek gibi eğer gece hâlinde ise faydalı ve büyük bir emire nâil olmasına delâlet eder. Eğer gündüz hâlinde ise eşinden boşamasına delâlettir. Doğruyu Allâh bilir. Hikâye olundu ki İmam Şâfi’nin annesi hâmile iken rüyâda ki Jüpiter isimiyle bilinen yıldız o kadının rahminden çıkıp Mısır’a indi ve o yıldızdan birkaç parça her tarafa ve her semte dağılıp yayıldı. Şöyle ki ulaşmadık bir belde ve şehir kalmadı. Muhakkak o parçalar herkes tarafından bilindi ve her yere yayıldı ancak büyük bir kısmı Mısır’da kaldı. Bu rüyadan o kadın korkarak uyandı ve gidip rüyâsını Mısır âlimlerinden bir âlime anlattı. Anlattığı kişi de bu rüyâyı doğru bir şekilde yorumlayıp ona: “Ey hâatun! Eğer bu rüyânı doğru olarak anlatıyorsan sen yakında âlim ve faziletli bir çocuk doğuracaksın ki senin evlâdın yeryüzünde herkes tarafından tanınan meşhur biri olacaktır

³¹⁵ Metinden buradan sonraki kısım tâmirat görmüş olduğundan okunamıyor.

ki onun ilim ve mezhebinin bilinmediği bir belde ve kasaba kalmayacaktır ama onun yaşadığı yer Mısır'dır” dedi. Aynı şekilde onun tâbiri gece gerçekleşti denilmiştir.

[11a/d] Bir kişi rüyâda kıyâmet kopmuş görse o yere adâlet gelmesine delâlettir. Eğer o yerin halkı zâlimlerden olurlarsa onlardan Allâh Teâlâ'nın intikam almasına alâmettir. Eğer onlar mazlumlardan iseler onlara Allâh'ın yardımının ulaşmasına delâlettir. Bir kişi rüyâda kendini Cenâb-ı Rabbül İzzet'in mânevi huzûrunda görse bu kesin bir hükümdür ve rüyânın doğruluğudur. Bunda tatlı bir zorlama ve açık bir tembih vardır. Kıyâmet hallerinden başkalarını görmek de yine böyledir. Yani bunun emsali görülen rüyâlar sâdıktır. Bir kişi rüyâda kendini cennette görse hakikâtte kendinin cennete girmesine delâlettir. Kendinin hayırlı işler ve hayırlı amellerden sâlih bir ameli yerine getirmesine alâmettir. Bir kişi rüyâda cennetin meyvelerinden yese veya başkalarına verse hayırlı emellere dâir olan güzel sözler söylemesine delâlettir. O nîmetlerden yediği miktar kadar o kişinin dînî hayâtında hayırlar hâsıl olur. Fakat ondan dünya menfaati elde etmez. Veyahut ilim sâhibi olmasına ancak onunla amel etmemesine delâlet eder. Bir kişi rüyâda cennetin ırmaklarından içse yâhut elbiselerinden giyse dînî emirlerine göre dünya ve âhiretine hayırlı olan bir şeyle meşgul olmasına sebeptir.

[11b/d] Bir kişi rüyâda cehenneme girse gerçekte o kişinin büyük bir hata işlemesine alâmettir. Rüyâda cehennem görmek cennet görmenin zıddıdır. Rüyâda cehennem görmek kötü bir fiili işlemeye alâmettir. Öyleyse o kişi tövbe ve istiğfar etmeli, nefsi ile mücâdele etmelidir. Ayrıca güzel ahlâk sâhibi olmaya çalışmalıdır. Eğer bir kişi rüyâda cehennemi veyâhut cehennem ehli olan olan kişilerin hallerinden bazı şeyleri müşâhede eylese onlardan sakınmalıdır. Çünkü o kişi ya makbul olmayan işlerden birini yapmış veyâ yapmak ile yükümlü olduğu işlerden yapmayarak kötü bir iş yapmıştır. Bunlardan kaçınmak gerekir. Rüyâda dünyâ ateşi görmenin birden çok tâbiri vardır. Meselâ bir kişi bir yerde ve bir mahallede veyâ bir hânede ateş görse eğer o ateşte alev, ses veyâ bunlara benzer bir durum olursa o yerin halkının o ateşin korkutucu şiddeti miktârınca bir keder ve sıkıntıya düşmesine delâlet eder. Eğer o ateşin görüldüğü yer gelişmiş ve bakımlı bir yer ise o yere ya vebâ ya çiçek veyâ başka bir musîbetin isâbetine delâlet eder veyâhut (...) ³¹⁶ olmaya alâmettir.

[12a/d] Eğer rüyâda bir yere semâdan ateşin indiği görülürse o ateşte alev ve ses olmazsa o yere bir sıkıntı isâbet etmesine alâmettir. Eğer şiddet ve ses olursa o yerde karmaşa, kavga ve karışıklık olmasına delâlettir. Eğer görülen ateşte alev olmayıp duman olursa var olan fitne ve şerlerin pek kolay bir vesîle ile def olmasına alâmettir. Eğer bir kişi rüyâda ateş görse ve gördüğü o ateşte semâya doğru çıksa o gördüğü semtin ahâlisi Allâh Teâlâ'ya ve Resûl'üne karşı savaş hâlinde olduklarına delâlettir. Ayrıca Hak Teâlâ'ya isyan ve iftira etmelerine alâmettir. Yine bir kişi rüyâda kendini ateşte yemek pişirirken görse o kişiye isâbet eylediği şeyden bir küçük bir şeyle faydalanmasına delâlet eder. Çünkü onun çömlekte yemek pişirmesi musîbetten sonra dünya

³¹⁶ Bu kelime okunamamıştır.

ihtiyaçlarından istifâde etmesine delâlettir. Bir kişi rüyâda elbisesinin veyâ uzuvlarından bazısını ateşin yaktığını görse o elbisesinden veyahut o uzvundan gördüğü kısımlara bir musîbetin isâbet etmesine sebeptir. Doğrusunu Allâh bilir. Eğer o ateşte ses veyahut duman olsa emirlerden veyâ vezirlerden bir zararın meydana gelmesine delâlettir.

[12b/d] Bir kişi rüyâda alevsiz ateşi yese o kişinin haram olan bir şeyi yapmasına veyâ yetim hakkı yemesine alâmettir. Eğer o yediğı ateşte alev ve kıvılcım olursa bu sıkıntı ve kötü bir gürültüye delâlettir. Bir kişiye rüyâda ateşin alevi ve kıvılcımı değse o kişinin insanların diline düşmesine ve halkın kınama ve gıybetine hedef olmasına delâlettir. Çünkü ateş ve ateşin kıvılcımlarını görmek kötü söz ve kötü tâbirdir. Bâzen ateşin alevi ve kıvılcımlarını görmek kendine elem, keder ve azâbın isâbet etmesine delâlettir. Eğer bir kişi çarşıda veyâhut bir dükkânda ateş görse o çarşıda veyâhut o dükkânda bir hasarın gerçekleşmesine delâlettir. Eğer bir kişi bir evde yanan bir kandil görse o rüyâyı görenin iyi hâline delâlettir. Eğer rüyâda kandili sönmüş o yerde olanlardan bâzılarının ölümüne ve hastalıklarına delâlet eder veyâhut onda bir musibetin isabetine delâlet eder.

[13a/d] Eğer bir mahallede ateş yakılıp ve o ateşten insanlar aydınlansa yâhut halk o ateşin ışığından faydalanıp hidâyete erseler o yerde ilim ve hikmetin ortaya çıkması ve halkın da bundan istifâde etmesine delâlettir. Bir kişi rüyâsında kül toplasa veyahut kül yüklense insanlara bir faydası olmayan faydasız ilmi tahsil etmesine veyâhut yanlış bir işi yapmasına alâmettir. Yine bir kişi rüyâda kendi taşıyabilceğinden çok ateş toplasa kimseye faydası olmayan faydasız bir ilmi öğrenmesine alâmettir. Doğrusunu Allâh bilir. Rüyâda yağmur yağması refah ve rahmetin gelmesine delâlettir. Bulut da böyledir. Ancak bir mevkiye, bir yere ve bir eve husûsî olarak yağarsa o zaman bir maraz, sıkıntı ve musîbete delâlettir. Dünyânın bir tarafına da yağsa yine o semte bir belâ ve musîbete delâlettir. Ancak her yere umûmî olarak yağarsa bu Allâh'ın rahmetidir. O zaman refaha, bolluğa, hayır ve berekete delâlet eder. Bir kişi rüyâda gökten bal, zeytin, nar ve zeytinyağı gibi nîmetlerin indiğini görse o yere hayır, bereket ve nîmetin nasip olmasına alâmettir. Her bir yağmur ki sessiz ve sâkin yağarsa o da hayır, rahmet ve bereket ile tâbir olunur. Doğrusunu Allâh bilir.

[13b/d] Hikâye olunur ki bir kişi Ebû Bekir-i Sıddık'a (ra): "Ben rüyâmda siyah buluttan yağ ve bal yağar halde gördüm ve halk da onlardan toplar bunun tâbirini açıkla" dediğinde, Ebû Bekir hazretleri: "O gördüğün siyah bulut İslâm'dır. Ancak yağ ve bal İslâm'ın zevkleridir. Yine hangi yağmur sâkin halde yağarsa o yağmur makbûl ve beğenilirdir. Eğer o yağan yağmurda bir sertlik ve tiksinti verici bir kusur olursa o zaman onda korku ve tehlike vardır" diye güzel bir şekilde cevap buyurmuşlardır. Rivâyet olunur ki bir kişi Câfer-i Sâdık hazretlerine gelip: "Ben bu gece rüyâmda gördüm ki ben bir gün bir gece kadar yağmurda kaldım" dediğinde, [Câfer-i Sâdık hazretleri:] "Senin o gördüğün rüyâ ne güzel rüyâdır. Gerçekte bu senin rüyânın gereğı budur ki sen o gördüğün gibi Allâh'ın rahmetine mazhar olup ve dünyâda da bol rızığa mazhar olursun" diye buyurdu. Yine bir kişi Hazret-i Câfer-i Sâdık'a filân rüyâda sanki büyük bir yağmur özellikle onun başına yağmış dediler. Onlar da gerçekte o kişi çok günah işlemiş ve onu kendi günahı, isyânı ve kini tamâmen

sarmış zîrâ sen duymadın mı Hâk Teâlâ'nın kelâmını ki “Onların üzerine bir yağmur (gibi taş) yağdırdık. (Başlarına gelecekler konusunda) uyarılanların yağmuru ne kötüydü!”³¹⁷ diye buyurmuştur.

[14a/d] Bir kişi rüyâsında gök gürültüsü ve şimşek görse eğer gök gürültüsü rüzgârla birlikte olursa zâlim ve zorba bir hükümdara alâmettir. Ancak rüyâda şimşek görmek yolcu için korku, yolcu olmayan kişi için aç gözlülük alâmetidir. Çünkü Hak Teâlâ “O, korku ve ümit vermek için size şimşegi gösterendir.”³¹⁸ diye buyurdu. Şimşek yağmursuz ise hem yolcu için hem de yolcu olmayan için korkudur. Kaldı ki şimşekle birlikte yağan yağmur hastalığa şifâdır. Bir kişi rüyâda gökkuşağı görse, yeşil ise kıtlık ve pahalılıktan emin olmasına alâmettir. Eğer sarı olursa hastalığa delâlettir. Eğer kırmızı ise kan dökmeye alâmettir. Bazıları katında rüyâda gökkuşağı görmek ferâh ve mutluluğa delâlettir. Rüyâyı görenin evlenmesine delâlettir. Rüyâda bulut görmek eğer korku, rüzgâr ve karanlık gibi korku verici haller olmazsa ilim ve hikmete, Allâh'ın rahmetine ve dînin sağlamlığına delâlettir. Öyleyse şimdi bir kişi rüyâda buluta sâhip olsa, bulut toplasa yâhut buluta binse bunların hepsi ilim ve hikmetin alâmeti, rahmet, dinde gayret ve sağlamlıktır. Doğrusunu Allâh bilir. Câfer-i Sâdık'a, bir kişi rüyâda bulut yiyor ve önünde de çokça bulut toplanmış diye sordular. O da, bu rüyâyı gören kişi ilim şerefiyle yüce, Allâh'ı zikretmekle bilinen ve Allâh katında da makbûl bir insan olup, dünyâda başkalarının nâil olamadıkları yüksek mertebeye ulaşmışlardır diye buyurmuştur.

[14b/d] Câfer-i Sâdık'a soruldu: “Bir kişi rüyâsında üzerine bulut gölge yapıyor ve o kişi de o bulutun altında gölgeleniyordu.” Onlar da: “O rüyânın sâhibi hasta ise şifa bulur. Borçlu ise borcunu öder. Fakir ise Allâh Teâlâ cömertliği onu zengin eder. Mazlum ise yardım edilir. Çünkü onun bulutu görmesi rahmettir ve buluttan zuhur eden de rahmettir. Çünkü tek bir bulut Hazret-i Fahr-i Kâinât'ı savaşta korurdu” demiştir. Kaldı ki dolu, kar, tipi gibileri görmek mevsiminin dışında ise bunlar gam, hüzn, keder ve azaptır. Ancak bunlar mevsiminde görülürse, görüldüğü yere bereket, huzur ve nimete delâlet eder. Ancak rüyâda dolu yağmasında bir hayır ve bereket yoktur. İllâki bir keder, gam, azap ve musibete alâmettir. Rüyâda kuyu görmek insanın malının başıdır ve yaşamak için gerekli olan ihtiyaçların özüdür. Bir kişi rüyâda kendi oturduğu evinde kuyu kazsa onun kuyu kazması Allâh Teâlâ'nın o kişiye bir nîmet ve mal lütfetmesine alâmettir. Bir kişi rüyâda kuyu kazmayı istese ama kuyu kazmaya gücü yetmese onun geçiminde zorluklar ve malında azalmaya delâlet eder.

[15a/d] Bir kişi rüyâda oturduğu evinden su çıkıp³¹⁹ aktığını görse, veyâhut kuyusundan su çıkıp aksa gerçekte o kişinin malının çoğunun gidip az kalmasına delâlet eder. Bir kişi rüyâda kendini kuyudan su çekip ekinleri sularken görse, gerçekte o kişinin malını Allâh yolunda harcamasına ve

³¹⁷ Kur'an-ı Kerim, Neml 27/58

³¹⁸ Kur'an-ı Kerim, Rad 13/12

³¹⁹ Buraya kadar bazı kısımlar metin içerisinde cilde gitmiştir. Cümlelerin bağlamına göre gerekli eklemeler yapılmıştır.

bu harcama sebebiyle de malının azalmamasına delâlet eder. Eğer bir kişi rüyâda kuyudan su çekip ve insanlara da o sudan verse veyahut insanları o suyla ıslatsa bunu tâbiri o kişi malıyla insanlara yardım ve malını fakirlere, yetimlere harcamasına yâhut ilmini halkla paylaşmasına ve herkesin ondan râzı olmasına delâlettir. Ve büyük ve kıymetli bir hal ile kesrete delâlet eder ve zayıflara yardımdır. Bir kişi kuyudan su çekip ve o çektiği sudan ağaçların dibini sulasa o kişi malıyla yetimlere yardıma delâlet eder. Doğrusunu Allâh bilir. Eğer bir kişi rüyâda kuyudan su çekip ve o sudan insanların susuzluklarını giderse gerçekte o kişi Müslüman hacılara malıyla yardım etmesine alâmettir. Doğrusunu Allâh bilir.

[15b/d] Yine bir kişi rüyâda kuyudan su çekip ve o çektiği sudan hayvan pislikleri gibi yâhut çanak çömlek kırıkları gibi şeyler de çıksa gerçekte o kişi kendi malına kötü bir şeyler katmasına delâlet eder. Bir kişi rüyâda kuyudan su çekerken kovanın ipi kesilse kendinin insanlardan ayrılmasına delâlet eder. Bazen kuyu kazmak hîle ile de tâbir olunur. Meselâ rüyâda korkunç kuyular görmek gibi bunlar gam ve hüznle tâbir olunur. Yine bir kişi rüyâda kendi isteğiyle kuyuya girse veyâhut ansızın kuyuya düşse bunun tâbiri eğer bir husustan dolayı gamlı ise bu gamından kurtulmasına, mahkûm ise hapisten kurtulmasına ve eğer borçlu ise borcundan kurtulmasına işârettir. Nitekim Hazret-i Yusuf aleyhisselâmın kuyudan kurtulması en sonunda zindandan selâmete ve îtibârına sebep olduğu gibi denilmiştir.

[16a/d] Rüyâda ırmak görülmesi onun büyüklüğüne ve küçüklüğüne göre tâbir olunur. Bir kişi rüyâda ırmağa girse eğer o ırmağa girdiğinden kendinde heyecan ve korku olursa o kişiye o gördüğü heybet miktarınca gam ve hüznün isâbet etmesine alâmettir. Ancak ırmak kendi hâlinde olup da o ırmaktan içerse o zaman ona hayırlı ve güzel bir hayat nasip olmasına delâlettir. Doğrusunu Allâh bilir. Eğer o ırmak bulanık olur da ondan içerse, içtiği miktar kadar kendine bir eziyet ve marazın gelmesine delâlet eder. Eğer bir kişi rüyâda bir ırmaktan su çekse o suyu çektiği ırmağın sınırlarınca bir kişi mal, nîmet ve ikrâma nâil olmasına delâlettir. Bir kişi rüyâsında ırmağa girip gusûl abdesti alsa kendinden gam ve kederin giderilip ferah ve sevincin var olmasına delâlettir. Eğer hasta ise kurtulmasına, sakat ise sakatlıktan kurtulmasına ve borçlu ise borcunu ödemesine alâmettir. Eğer bir yerden korkusu olursa emin olmasına ve eğer hükümlü ise hapisten kurtulmasına delâlettir. Doğrusunu Allâh bilir. Nitekim Cenâb-ı Mevlâ Kur’ân-ı Kerîm’inde Hazret-i Eyyüp aleyhisselâmın kıssasında “Biz de ona, “Ayağını yere vur! İşte yıkanacak ve içecek soğuk bir su” dedik. Biz ona tarafımızdan bir rahmet ve akıl sahiplerine bir öğüt olmak üzere ailesini ve onlarla birlikte bir o kadarını bahsettik.”³²⁰ buyurmuştur. Ama o gördüğü ırmak kesilip veyahut bir tarafa bölünüp akar ise gerçekte o andaki gam, keder ve hüznün giderilmesine delâlettir.

[16b/d] Rüyâda büyük deniz görmek büyük mal ile tâbir olunur. Ancak o denizde fırtına, dalga ve fâcia derecesinde dalgalar olmaz ise ve o denizde karanlık, çamur, çöküklük yok ise. Bâzen de

³²⁰ Kur’ân-ı Kerîm, Rad 13/42-43

deniz görmek gönül ferahlığına, iyi hâle ve rızığa delalet eder. Ancak eğer ki denizde coşkunluk, dalga, fırtına ve karanlık gibi durumlardan bir tanesi olursa helâk edici bir kedere delâlettir. Ancak rüyâda bunlar gibi korkutucu durumlar olmayıp da sâkin halde olup da bir kişi rüyâda ondan içse o içtiği miktar kadar hükümdarlardan yardım, ihsan ve dünyâ malına nâil olmasına delâlettir. Ancak denizde gider de dalga, şiddet ve fırtına olursa o denizin şiddeti miktarınca ona korku, hüznün, gam ve kederin isâbet etmesine delâlettir. Eğer bir kişi rüyâda denize gark olsa ve deniz de sâkin halde ise pâdişâhın işlerinde gark olmaya alâmettir. Eğer denizde keder ve şiddet olup da o da o halde denize gark olsa ona bir şiddet ve zorluğun isâbet etmesine alâmettir. Eğer bir kişi denizde yürüse o kişi dünyâ işlerinde hükümdarlara ve dünya erbâbı ve benzerlerine karşı üstün ve yüce olmaya işârettir. En doğrusunu Allah bilir.

[17a/d] Rüyâda gemi ve büyük kayık gibileri gâlip halde iseler helâk edici halden kurtulma ve bâzen de istediğine ulaşmak ile tâbir olunur. Bâzen de hükümdarlar ve îtibârlı kişilere yakınlaşmakla da tâbir olunur. Ancak yakın bir kurtuluş ümit edilir. Öyleyse bir kişi kendi nefsinin denizde bir gemide görse gerçekte o kişi hükümdarlar ve sultanlara dâhil olur. O gördüğü geminin küçüklüğü ve büyüklüğü ve gücü kadar. Ancak sonra da o hükümdardan ona hayır, kurtuluş ve selâmet ona nasip olur. Doğrusunu Allâh bilir. O kişi o girdiği gemiden kendini çıkarken görse o kişi hükümdarın hizmetinden yüzünün akıyla ve esenlikle çıkmasına alâmettir. Ancak bir kişi rüyâda sultanı kendi bindiği gemide görse o rüyâda onda gam ve hüznün meydana gelmesine delâlettir. Bir kişi rüyâda karada gemi görse onun gam, keder ve hüznünden kurtulmasına ve esenliğine delâlettir. Eğer o karadaki gemi o kişiye doğru gelse o kişinin üzüntülü hâlinden kurtulmasının yakın olmasına alâmettir. Ancak rüyâda küçük ırmaklar görmek, akarsular görmek gibi bunlar rızka ve güzel hayata delâlet ederler. Eğer bunlar çölde ve çimenlik olan yerlerde olursa. Ancak yaşadığı evin içinden ya da duvarından bir miktar su çıkıp akarsa o hânenin sâhibine keder, hüznün ve gam isâbet edip ve ağlama hâli olmasına delâlettir. Doğru olanı Allâh bilir.

[17b/d] Bir kişi rüyâda ev altından veyâ duvar altından çıkan ırmaktan içse, o içtiği miktar kadar kendine hüznün, gam ve keder isâbet etmesine delâlettir. Ancak eğer o ırmaktan gusül edip yâhut abdest alsın kendinde olan her türlü hüznün, gam, elemelerin, kederlerin ve musibetlerin kökünden giderilmesine sebeptir ve övülen bir iştir. Eğer ki gamlı ise Allâh Teâlâ lütuf ve keremiyle gammından kurtarsın. Eğer bir zâlimden veyâ düşmandan korkusu olursa, korkusundan kurtarsın. Eğer hasta ise Allâh Teâlâ âcilen şifâ ihsan eylesin. Nitekim Hâk Teâlâ Eyyüp peygamber aleyhisselâma şifâ ihsan ettiği gibi. Yine bir kişi rüyâsında kendinin yanındaki bardak ve çömlek gibi nesnelerde su görse o kişi de o esnâda bilinmeyen bir yerde olsa kabın içinde olan su onun ömrüdür. Eğer o kişi o suyu içse, hepsini içse yine öyle ömrünün tamamını bitirmiş olur. Eğer bir miktarı bardakta kalsa ömründen o miktar kadar kalmış olur. İlim Allah'ın katındadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışmamıza konu olan Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi 06242-002’de kayıtlı olan tabirname, daha önce hiçbir akademik çalışmaya konu olmamıştır. Eserin nüshaları konusundaki araştırmalarımızın sonucunda bu tabirnamenin tek nüsha olduğu tespit edilmiştir. Bu tek nüshadan yola çıkılarak metnin inşası ve incelemesi, tezimizin odak noktasını oluşturmuştur. Bu odak etrafında eserin konusunu teşkil eden rüya ve tabir ile bunların ikisi ile doğrudan irtibatlı olan uyku konusu araştırılmıştır. Konunun bilhassa psikoloji biliminde ve dinlerde etraflıca işlendiği görüldüğünden mesele bu çerçevede ele alınmıştır.

Yapılan araştırmalar neticesinde uykunun psikolojide birçok bilimsel araştırmaya konu olduğu, aynı şekilde rüya ve tabirin de bu çerçevede ele alınmaya çalışıldığı anlaşılmıştır. Bununla birlikte psikolojinin bu meseleyi daha ziyade fizikî dünya ile ve insanın maddi yapısıyla ilişkilendirdiği, bundan dolayı da sınırlı kaldığı düşünülmektedir. Rüya ve tabir konularını metafizik bir olgu olarak ele alan semavi dinlerin bu konudaki görüşleri de meselenin her yönüyle anlaşılmasını sağlamak amacıyla araştırmamıza dâhil edilmiştir. Ayrıca tabir konusunda da tarih boyunca yazılı bir literatürün olduğu da anlaşılmış ve bu tarihe özet bir şekilde ele alınmıştır.

Çalışmamızın sınırları dâhilinde olan metinde toplamda 300 civarı tabir tespit edilmiş, aynı nesne veya durumun farklı tabiri olan tabirler tek başlık altına alınmıştır. Bu düzenlemeyle birlikte toplamda 235 tabir tespit edilmiştir. Bu tabirler çoğunlukla soru cevap yoluyla ve diyaloglar halindedir. Bazen de tarihi şahsiyetlerin hayatlarından yapılan aktarmalar veya alıntılarla konunun açıklanmaya çalışıldığı görülmüştür. Arapça ibarelerin birçoğu harekeli ve üzeri çizilidir. Ayrıca metin içerisinde vezni bozuk olan mahlassız bir beyit görülmüş ancak yapılan araştırmada kime ait olduğu tespit edilememiştir.

Tabirnamenin müellifinin hayatı ve eserleri hakkında yapılan araştırmada müellif Ahmed el-Bûnî’den bahseden kaynakların oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Mevcut kaynaklar da daha ziyade Arapça’dır. Bununla birlikte el-Bûnî hakkında Türkçe ve İngilizce bazı kısa araştırmaların varlığı da görüldüğünden müellifin hayatı hem kaynaklar hem de mevcut araştırmalar çerçevesinde ele alınmıştır. Müellifin rüya ve tabir konusundaki fikirleri de tabirnamesi çerçevesinde ele alınmaya çalışılmış, bu konuda onun Müslüman yazarların geneli ile aynı kanaati paylaştığı tespit edilmiştir.

Metnin muhtevasının tavsif ve tanıtımı ile metinden istifadeyi kolaylaştırmak amacıyla metinde yapılan tabirler tablolandırılmıştır. Ayrıca tabirlerin istinat ettiği kaynaklar, bu meyanda

ayetler, hadisler ve fikirlerine temas edilen kişiler de tespit edilmiş ve tablolar halinde verilmiştir. Bu çalışma ile metnin genel kaynaklarının Kur'ân-ı Kerîm, hadisler, Arap meselleri ve sahabeden itibaren bilhassa tabiinin tabir konusundaki fikirleri olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Metnin transkripsiyon ve sadeleştirme çalışması esnasında ise metinde bazı eksik ve hatalı ibarelerin olduğu, silik kelimelerin ve yıpranmış sayfaların bulunduğu anlaşılmıştır. Bu kelimelerin okunması ve metnin sahih bir şekilde aktarılması için metnin bağlamı dikkate alınmıştır. Eski yazılı lügatlerin yardımı ile harfleri okunan ancak anlamlandırılmayan kelimeler anlaşılmış ve sağlıklı bir metin oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu konuda takip ettiğimiz metot ayrıca maddeler halinde belirtilmiştir.

Türk edebiyatında yazıldığı dönemin bazı edebî özelliklerini yansıtan mensur metinlerden biri olan tabirnamelerin çalışılması, edebiyat tarihi için önemlidir. Bu metinlere dair birtakım inceleme ve transkripsiyon çalışmaları yapılmıştır. Bununla birlikte henüz gün yüzüne çıkmamış nicelerinin olması da muhtemeldir. Bunların tespit edilip çalışılmasının ehemmiyeti izahtan varestedir.

Bu çalışma ile edebiyattaki metin çalışmalarına, bilhassa tabirname literatürüne katkıda bulunabilmek en büyük arzumuzdur.

KAYNAKÇA

- Ağbal, Davut (2014), “Kadızzade Mehmed Efendi'nin Üç Risalesi Bağlamında Astroloji ile İlgili Görüşleri”, Ömer Kara (Ed.), **Erzurum İspirli Kadızzade Mehmed Arif Efendi Ve Ömer Efendi Sempozyumu Tebliğler**, Erzurum, 368.
- Akalın, Şükrü Hâluk vd. (2011), **Türkçe Sözlük**, 11. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Alî b. Hüsâmiddîn b. Abdilmelik b. Kadîhân, **Kenzü'l-ummâl**, neşr ve tashih: Bekri Hayyânî, Saffet Sakka, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1985/1405.
- Alyılmaz, Cengiz (1988), **Eski Türkçenin Lügati**, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Erzurum.
- Apaydın, H. Yunus, (2006), “Nas”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi içinde** 32 (391-392), TDV Yayınları, İstanbul.
- Arzi, Abraham (2007), “Dreams: In The Talmud”, Fred Skolnik - Michael Berenbaum (Ed.), **Encyclopedia Judaica**, Second Edition içinde (9), Thomson&gale.
- Ayverdi, İlhan (2008), **Misalli Büyük Türkçe Sözlük**, 3. Baskı, Kubbealtı Yayınevi, İstanbul.
- Bağdatlı İsmail Paşa, (1951), **Hediyyetü'l-ârifîn esmâu'l-müellifîn âsâru'l-musannifîn**,: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut.
- Bağdatlı İsmail Paşa, (1945), **Îzâhu'l-meknûn fi'z-zeyli alâ Keşfi'z-zunûn an esâmi'l-kütüb ve'l-funûn**, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut.
- Bahadır, Savaşkan Cem (2017), **Rüyalar Kitabı Hazâ Ta'bir-nâme-i İbni Sîrîn**, Büyüyen Ay Yayınları, İstanbul.
- Balaban, Adem (2014), “Türkçe Yazma Tabirnameler”, **Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi**, Tiran.
- Basalel, Yusuf (2001), **Yahudi Ansiklopedisi içinde** 2 (534), Gözlem, İstanbul.
- Baydar, Sabri (1971), **Rüyaların Fonksiyonu Üzerine Bir Deneme**, Baha Matbaası, İstanbul.
- Bozkurt, Nebi, (2002), “Kaylûle”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi içinde** 25 (83-84), TDV Yayınları, Ankara.
- Brockelman, Carl (1937), **Geschichte der arabischen Litteratur Suppl I**, Brill, Leiden
- Budak, Selçuk (2017), **Psikoloji Sözlüğü**, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Bursevî, İsmail Hakkı (2014), **Ruhu'l-beyan** (Çev. Murat Sülün) c.15, Erkam, İstanbul.

- Buzpınar, Ş. Tufan (2006), “Nakîbüleşraf”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi** basım sayısı *içinde* 32 (322-324), TDV Yayınları, İstanbul.
- Caferoğlu, Ahmet (1968), **Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul.
- Cevizci, Ahmet (2010), **Paradigma Felsefe Sözlüğü**, Paradigma Yayıncılık, İstanbul.
- Ceyhan, Semih (2010), “Şemsü’l-maârif”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi içinde** 38 (531-533), TDV Yayınları, İstanbul.
- Cuk, A. M. (2003), “Dream: Christianity”, Berard L. Marthaler (Ed.), **The New Catholic Encyclopedia**, Second Edition *içinde* (903-904), Thomson&gale.
- Çelebi, İlyas (2008), “Rüya”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi içinde** 35 (306-309), TDV Yayınları, İstanbul.
- Çelebi, Katip (ts), **Keşfu’z-zunûn**, (thk. Ahmed Suphi Furat), Dâru İhyâi’t-Turâsi’l-Arabî, Beyrut.
- Ahmed-i Dâî (2021), **Tercüme-i Kitâbü’t-Ta’bîr**, (Haz. İhsan Sabri), Yazma Eserler Kururmu, İstanbul.
- Devellioğlu, Ferit (2007), **Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Aydın Kitabevi, Ankara.
- Dietrich, A. (2004), “al-Bunî”, **Encyclopedia of Islam içinde** 22 (156), Brill, Leiden.
- Duymuş Florioti, H. Hande ve Eser, Elvan , (2013), “Kutsal Kitaplar ve Mitolojik Kaynaklar Işığında Eski Yakındoğu’da Rüya Olgusu ve Algısı Üzerine”, **Turkish Studies**, , C. 8/2, 76.
- El-Aclûnî, İsmail b. Abdullah (1351), **Keşfu’l-hafâ**,: Mektebetü’l-Kuds, Kahire.
- El-Afîfî, Abdu’l- Hakim (2011), **Bilimsel Ve Dînî Açından Rüyalar Ve Kâbuslar** (Çev. Bünyamin Açıkalin), Rağbet Yayınları, İstanbul.
- El-Buhârî, Muhammed b. İsmâîl (1428/2006), **Sahîhu’l-Buhârî**, (thk. Abdüsselâm Allûş),: Mektebetü’r-Rüşd, Riyad.
- El-Fettenî, Muhammed Tâhir b. Ali (1343), **Tezkiretü’l-mevzûât**, İdâretü’-Tıbâati’l-Münîriyye, Kâhire.
- En-Nebhani, Yusuf (2001), **Câmiu kerâmâtî’l-evliyâ**, Merkez-i Ehli Sünnet , Purbender-i Gucerat.
- Erdoğan, İsmail (2003), “İslam Filozoflarının Rüyanın Mahiyeti Hakkındaki Görüşleri”, **İslami Araştırmalar Dergisi**, 15 (1), (65-66).
- Ertuğ, Zeynep Tarım (2000), “İmâret”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi içinde** 22 (219-220), TDV Yayınları, İstanbul.
- Et-Tirmizî, Muhammed b. İsâ (1395/1975), **Sünenü’t-Tirmizî**, (Tahkik: Ahmed Şâkir - Fuâd Abdülbâkî), Muhtafa Bâbî el-Halebî, Kâhire.

- Evginer, Nilüfer (2010), **Psikolojik Ve Dini Bir Fenomen Olarak Rüya**, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fettah, İrfan Abdülhamid (1993), “Cebriyye”, **DİA içinde** 7 (205-208), TDV Yayınları , İstanbul.
- Freud S. ve Türek İ. (1965), **Rüyalar Üzerine İki Deneme**, Varlık Yayınları, Ankara.
- Freud, Sigmund (1998), **Psikanaliz Üzerine**, (Çev. Öneş, A. Avni), Say Yayınları, İstanbul.
- _____ (2019), **Rüyaların Yorumu**, (Çev. Dilman Muradoğlu), Say Yayınları, İstanbul.
- Fromm, Erich (2003), **Rüyalar Masallar Mitoslar** (Çev. Arıtan A. ve Ökten K.H.), Arıtan Yayınevi, İstanbul.
- Gaster, Teodor H., (2007), “Dreams: In The Bible”, Fred Skolnik - Michael Berenbaum (Ed.) **Encyclopedia Judaica**, Second Edition içinde (8-9), Thomson&gale.
- Gazal (2011), Ebu Hamid Muhammed, **İhyâu ulûmi’-d-din** (Çev. Ahmed Serdaroğlu), Bedir Yayınevi, İstanbul.
- Geylânî, Abdülkadir (2017), **Sırru’l-esrâr**, (Tahkik: Ahmed Ferid Mezîdî), Darü’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut.
- Gökçe, Cüneyt (1992), “Berzah”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi içinde** 5 (525), TDV Yayınları, İstanbul.
- Gökyay, Orhan Şaik ve Coşkun, Vildan S. (2010), “Tâbirnâme”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi içinde** 39 (331-333), TDV Yayınları, İstanbul.
- Günay, Umay (2005), **Türkiye’de Aşık Tarzı Şiir Geleneği Ve Rüya Motifi**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Gürkan, Salime Leyla (2010), “Talmud”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi içinde** 39 (550-552), TDV Yayınları, İstanbul.
- Hacip, Yusuf Has, **Kutadgu Bilig** (2016), (Çev. Yaşar Çağbayır), Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- Hafız Hulusi Efendi (2006), **Rüyaların Işığında Nefis Mertebeleri (Mizanu’n – Nüfus)**, (Haz. Abdurrahman Acer), Sebil Yayınevi, İstanbul.
- İbn Haldun (2016), **Mukaddime**, (Haz. Süleyman Uludağ), Dergah Yayınları, İstanbul.
- Jung, Carl Gustav (2015), **Rüyalar**, (Çev. Aylin Kayapalı), Pinhan Yayıncılık, İstanbul.
- _____ (2016), **İnsan Ruhuna Yöneliş**, (Çev. Engin Büyükinallı), Say Yayınları, İstanbul.
- Karaman, Gülay (2015), **Klasik Türk Edebiyatında Sihir**, (Doktora Tezi), KÜSBE.
- Karasakal, Şaban (2010), “Kur’ân’da Rüya ve Hulm Yakınanlamlılarının Farkları”, **Dilbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, 10 (3), 164-194.

- Kartallıoğlu, Yavuz (2011), **Klasik Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16,17 ve 18. Yüzyıllar)**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Kasapoğlu, Abdurrahman (2007), “Kur’ân’ın Amaçları Açısından Uyku Hakkında Bir Değerlendirme”, **KSÜ. İlahiyat Fakültesi Dergisi**, (4), 55.
- Kehhale, Ömer Rıza (1993), **Mu’cemu’l-müellifin**, Müessesetü’r-Risâle, Beyrut.
- Kitab-ı Mukaddes/İncil** gibi kutsal kitaplar.
- Komisyon (2000), **Örnekleriyle Türkçe Sözlük**, 4 (2989), MEB Yayınları.
- Köksal, M. Fatih (2021), “**Metin Neşrinin Ana Esasları**”, **TÜBAR**, 31, 180-209.
- Kurt, Savaş ve Kurt, Beyza (2015), “Türk Devlet Kültüründe Rüya”, **Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 8/3, 243-244.
- Zafer, Erginli (Ed.), (2006), **Metinlerle Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Kalem Yayınları, Trabzon.
- Mutçalı, Serdar (1995), **Arapça-Türkçe Sözlük**, Dağarcık Yayınları, İstanbul.
- Ögel, Bahaeddin (2014), **Türk Mitolojisi**, 1. Cilt, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Özbaydar, Sabri (1971), **Rüyaların Fonksiyonu**, Baha Matbaası, İstanbul.
- Parman, Susan (2001), **Rüya ve Kültür**, (Çev. Kemal Başçı), Kültür Bakanlığı, Ankara.
- Sarıkaya, Erdem (2014), “**Eski Türk Edebiyatında Rüya (Başlangıçtan XV. Asra Kadar)**”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Schimmel, Annemarie (2005), **Halifenin Rüyaları**, (Çev. Tüba Erkmen), Kabalcı Yayınları, İstanbul.
- Seyyid Mehmed Fazıl Paşa (2010), **Şerh-i Evrâd-ı Mevleviyyesi**, (Haz. Tahir Galip Serathı) Rumi Yayınları, Konya.
- Sirâcuddin Ömer b. Ali b. Âdil (1419/1998), **El-Lübâb fî ulûmi’l-Kitâb**, (thk. Âdil Ahmed Abdülmevcûd-Ali Muhammed Muavviz), Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut.
- Sirin İ. ve Nablusi İ., (2012), **Rüya Tabirleri**, (Haz. Halil İbrahim Sunar), Yasin Yayınevi, İstanbul.
- Sirin, İbni (2017), **Rüyalar Kitabı Haza Ta’bir-name-i İbni Sirin**, (Haz. Savaşkan Cem Bahadır), Büyüyen Ay Yayınları, İstanbul.
- Soysaldı, H. Mehmet (2018), “Kur’ân Âyetleri ve Hadisler Perspektifinden Uyku Hakkında Bir Değerlendirme”, **İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi**, (9), 81-93.
- Sünbüllü, Yusuf Ziya, (2016), “Ta’bîr-nâme-i Ca’fer-i Tayyâr Üzerine Bir İnceleme”, **SOBİDER** (6), 87.
- Şahinoğlu, M. Nazif (1979), “Ta’bir”, **İslam Ansiklopedisi içinde** 21 (602), , MEB Yayınları, İstanbul.

- Şen, Serkan (2021), “Eski Uygurca Bir Tabirnameye Göre Türklerin Erken Dönem Rüya Yorumlarındaki Değişim Üzerine Mukayeseli Tespitler”, **Belleten**, (71), 8.
- Tuğlacı, Pars (1974), **Okyanus Türkçe Sözlük**, Pars Yayınları, İstanbul.
- Türer, Osman, “Letâif-i Hamse”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi içinde** 27 (143), TDV Yayınları, Ankara.
- Uludağ, Süleyman (1992), “Bunî, Ahmed b. Ali”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi içinde** 6 (416-417), TDV Yayınları, İstanbul.
- Uludağ, Süleyman (2008), “Rüya”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi içinde** 35 (309-310), TDV Yayınları, İstanbul.
- Uludağ, Süleyman (2010), “Sülûk”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi içinde** 37 (127-128), TDV Yayınları, İstanbul.
- Uludağ, Süleyman (2001), **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Usluer, Fatih (2009), **Hurûfilik**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Üzüm, İlyas (2001), “Kaderiyye”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi içinde** 24 (64-65), TDV Yayınları, İstanbul.
- Vaux, B. Carra de (1979), “Bûnî”, **İslam Ansiklopedisi içinde** 2 (804), MEB Yayınları, İstanbul.
- Yılmaz, Kadriye ve Çetin, Kâmile (2007), “Rüyalar ve Niyazî-i Mısırî’nin Ta‘birâtü’l-Vâkı‘ât Adlı Eserinde Rüyaların Dili”, **Turkish Studies**, 2, 1067.
- Yurdağ, Metin (1993), “Cefr”, **Diyanet İslam Ansiklopedisi içinde** (215), TDV Yayınları, İstanbul.
- Yücesoy, Sevda (2001), **Uykudaki Bilgelik Rüya**, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul.
- Zirikli, Hayreddin (2002), **El-A’lâm**, Dâru’l-İlmi li’l-melâyin, Beyrut.
- Taşpınar, İsmail (2014), “Dinlerde Rüya ve Yorumu”, **Köprü Dergisi** 128, s. 129 vd.
- Ünver, İsmail (2008), “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, **Turkish Studies**, 3 (6), 1-46.
- Tulum, Mertol (2017), **Tarihî Metin Çalışmalarında Usul**, 2. Baskı, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya.
- TDK, “Yazım Kuralları”, <https://www.tdk.gov.tr/kategori/icerik/yazim-kurallari/> (24.08.2022)
- El-Kazvîni, (ts), **Sünenü İbn Mâce**, (thk. Muhammed Nâsiruddîn Elbânî),: Mektebetü’l-Maârif, Riyâd.

EKLER

[illegible][illegible]

[illegible][illegible]

[illegible][illegible]

[illegible]

۷۴

[illegible][illegible][illegible]

[illegible][illegible]

اولی

[illegible]

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

[illegible][illegible]

[illegible][illegible]

[illegible][illegible]

[illegible]

برکتی بر او باد و عداوت قیامت قویتر شود
اولی که نه دلت اندر و کمر
اولی که از ایامی ظالمین دور
او در برابر الهی انده
انتقام نامه نه علامت
و اگر از مظلومین ایستد
الله ضررت الله موافق
اولی که نه دل اندر

برکتی بر او باد کند حق خیر
رب العزت بک حضرت مصونید کنند
سوره یوسف را شناسند و توبه کنند
احمد علی بن ابی طالب را شناسند
و سایر اهل بیت را شناسند
که با او بیایند و پیروی کنند
و لا احاد قبول دارند

عذاب الیم و حقیق بود اسله جنتی خلق
و بو عالمی فانی به کشور کردن مراد علیه السلام
اجتمع حیدر آینه اما انسانا غمت غلظت شمشیر
سبیل اله و سیه دخول بدین و باعث غضب
یزنی اولاد قرای محقق بود بود و هر قدر
صلح و مصفا لثی تراش یکم خلاف مستور
و شر نیک گنج دانه دل اندر و زیاده کو ملک
کیف نک تر وج انه نه دل اندر و زیاده کو ملک
طلعه جنتی و کو ملک قد و مر تبه نک رفعت
سبیل اله و حقیق حضرت شیخ بنی زمان کشنده با بر

برکتی بر او باد کند حق خیر
رب العزت بک حضرت مصونید کنند
سوره یوسف را شناسند و توبه کنند
احمد علی بن ابی طالب را شناسند
و سایر اهل بیت را شناسند
که با او بیایند و پیروی کنند
و لا احاد قبول دارند

[illegible][illegible]

[illegible]

رويكده قهر و غم ما يك قلبك را سفت افشته و نيل اوصي و كبر صاري
 دلا دور و قيا حمله كروا بليغيتك امرك يا خوي سياه اركم و كبريت
 ظاهر و باطن كدردن غم و خشك را كشد اوسه باغ و علم و كبريت
 رويكده فان الدخخ اكر اهل قان سيلان اوسه
 وسائرا و ايتك ادا و كماله اشارت در علم و كماله اشارت در علم
 آيه كرمه كك مهر و اوسه صور و صكوه مهر و كماله اشارت در علم
 اناعرضا ايجانه على التوت و الاخر و الجال اوسه مهر و كماله اشارت در علم
 باخو كدرد و به امات حاله و اوسه مهر و كماله اشارت در علم
 ناكل و كلكنه دلالت ايم رويكده امات اوسه مهر و كماله اشارت در علم
 محتمل ناله ووب و دل اخره و غم و دل و جرة و اوسه مهر و كماله اشارت در علم
 امانات خمايتك ترقي حاله و در و ندر اوسه مهر و كماله اشارت در علم
 دهنونه و نغمات اكل اتم كنه دلالت ايم اوسه مهر و كماله اشارت در علم
 رويكده قهر و غم ما يك قلبك را سفت افشته و نيل اوصي و كبر صاري
 دلا دور و قيا حمله كروا بليغيتك امرك يا خوي سياه اركم و كبريت
 ظاهر و باطن كدردن غم و خشك را كشد اوسه باغ و علم و كبريت
 رويكده فان الدخخ اكر اهل قان سيلان اوسه
 وسائرا و ايتك ادا و كماله اشارت در علم و كماله اشارت در علم
 آيه كرمه كك مهر و اوسه صور و صكوه مهر و كماله اشارت در علم
 اناعرضا ايجانه على التوت و الاخر و الجال اوسه مهر و كماله اشارت در علم
 باخو كدرد و به امات حاله و اوسه مهر و كماله اشارت در علم
 ناكل و كلكنه دلالت ايم رويكده امات اوسه مهر و كماله اشارت در علم
 محتمل ناله ووب و دل اخره و غم و دل و جرة و اوسه مهر و كماله اشارت در علم
 امانات خمايتك ترقي حاله و در و ندر اوسه مهر و كماله اشارت در علم
 دهنونه و نغمات اكل اتم كنه دلالت ايم اوسه مهر و كماله اشارت در علم
 رويكده قهر و غم ما يك قلبك را سفت افشته و نيل اوصي و كبر صاري

[illegible][illegible]

३३

145

[illegible]

احوال قلبك صورت قلبك نفس خضر
 اين خراطيه تصوير لور رقيه بياض دل
 و جالبه كه كورك قواي روح اند صبح
 قين كورك عبادات و طاعتك صورتند
 رقيه طاش آفتاب بود غي پرست طاش طين
 و ذراتك صورتين و نقصا كنويه قسوت
 و زلزلست صورتين و زلزله رخل طاش
 اوله رخصيتك و قوعنه دلالت ابد
 بختي بن رويا ماه كندي بايق اقلي ايلي
 كوردم و دي كه حضرت خي به سلك صورت
 بن رخصي عمل ايلوب و انكل فائذ ايلدي
 رقيه خشن طعم برك دغيا علاجك ظور
 صورتين بن رخصي حضرت خضر بن رقيه

احوال قلبك صورت قلبك نفس خضر
 اين خراطيه تصوير لور رقيه بياض دل
 و جالبه كه كورك قواي روح اند صبح
 قين كورك عبادات و طاعتك صورتند
 رقيه طاش آفتاب بود غي پرست طاش طين
 و ذراتك صورتين و نقصا كنويه قسوت
 و زلزلست صورتين و زلزله رخل طاش
 اوله رخصيتك و قوعنه دلالت ابد
 بختي بن رويا ماه كندي بايق اقلي ايلي
 كوردم و دي كه حضرت خي به سلك صورت
 بن رخصي عمل ايلوب و انكل فائذ ايلدي
 رقيه خشن طعم برك دغيا علاجك ظور
 صورتين بن رخصي حضرت خضر بن رقيه

ایچ خیر سو یل اکل و نفسیکده و غیر لیل و
 خیری لای و نفس نه کر له نائل اولور سو یل
 ایما یور و سلمه و الحاصل انسان کامل ثانی
 ایچ کر کی قلبد و نور قلب صافی و کوره و عاده
 ثانی اولور اما قلب کی و غشایه لای و کوره
 دمار و دخی ثانی اولور برکتی حضرت یحیی علیه السلام
 اهل بی و یاده کنده قیتره ناسمه مستحق کاح
 ایلمن کور و درید که حضرت شیخ سید قلبه
 ایکه و حجه که بر موصی شیخ قلبه کور
 ایلمن بیکده اول کتی سلطان و نفسیکده حقیقی
 کما تصدیق ایدیکده لایکده شیخ حضرت لای سخا
 بو حقیق و کفایت ایلد و اید و یله یل
 کیمی اصل ایشله سالک اولد و دیو سو و دی

اهل دنیا درین سه منصب بر خیزد دیدی
 قالدیکه بزکری که نصف حالش بقوی مناسبت
 اهل دنیا در فاهلیله معصوم و بلیوز حمله ک
 مردی و بیرون جناب مواد کار فرار کند
 حقیقتی را این قبول اندر کرد و نیا در کافر
 دخی کند و نیک امانت ده ایتسه اردی
 حقیقتی قبول اندر و بی عیبار ده کنی
 صریض ایدر که کمال و دور و دوری
 او نور آتاری ای السلامی حضرت به بن خدی
 تسلیم بیور که آنکله مطول بن نال اولم
 دیه که نیکه سعا مثله قولو حیدر بیور دیل
 یعنی سطل و کج نیل وظیفه بیور شانه

5

کتاب

اصلي و منظر الهي قبله اخفا ده اولاد بعض
اسرار الهي به و صفت و انکشاف تا حاطه
و دخی شیخ حضرت نازن موقوف که قوت معیته
اولاد کنسه از چون طریق ارشاد غیر اولاد
دنیاد اولاد اهل جهات و از باب طایفه چون
بونازن جده اولاد طایفه موقوفند بونازن
بوقوت موقوف و در امری موقوف و اوله که
حقیقی بچون عرفان حقیقی در موقوف بوقوت
انتساب باده جمع موقوفی کا تطبیق که
عقوبات و درین دن امین و ال اوله زبیر
مشایخ کما اجمع اوقالین تو حید باری
و اوقات خمسه ملاومت و از اب سرور الله
مرحمت اید روی روی که کونستک قالین

برگشتی حضرت شیخ بن رویا مدور و در مریخا
بویجه ادرنه جلوس کیور دیر بیل اول
بیم دید که حضرت شیخ سن بوند طایفه
امتاد اولوب خسته اولشی بیمی و حقیقی
حلویت بر شینک اسمیک اشتغال اید
سیر و کشف عدل اید لکن کمال اوله که
مستی سنی بیلوب و آنکله اشتغال نمکد زبیر
اسمیک سیری منقطع اولور اما مستی که سیری
منقطع اولور و حاد و دخی دروند کمن نکر
مر نه نظر ایدن کسینه اولر اذن کور و کونک
عکسی لور ایدن کی کمن کونک رویه کور و کونک
دخی خالدا عکسی لور ایدن سیری بونکر قلبه
هر بار شاه کونک زبیر ایدیه زبیر قلبه موقوف

اصلي

جو غاشق کو رہا ایک امانت کی قوت سے غلام نہ رہا
 لیکن فرستہ ہوا قاری تراش امانت امانت
 امانت بر عتد بربت کد و قیاس کد و قیاس کد
 امانت حاکم و عینی قلمند و دنیا و آخرت کد
 علامت بر کشتی حضرت شیخہ بنی روف پادہ
 کد و جماعت کد و چند کد و ضرورت کد
 صوف کد و پیرانہ طالعہ بانشاد پیر
 بنی صوف کد و صوفی فاضل اول و دین
 حضرت شیخ کد و بنی صوفی فاضل اول و دین
 و انکادہ و فی کد و ایوب و بک کہ معارف امانت
 غایت و کمال امانت سنی بک و ایوب و بک کہ
 رسول اکرم حضرت علی کد و ایوب و بک کہ
 انکادہ و فی کد و ایوب و بک کہ معارف امانت

سنت

سنت محمدیہ را غایت و طریقت احمدیہ
 اول شیخ کد و کد و ایوب و بک کہ
 مہم لہ پادہ اول شیخ کد و ایوب و بک کہ
 شیخ کد و ایوب و بک کہ
 ایوب کد و ایوب و بک کہ
 حقیقت و طریقت و معرفت و معرفت
 انکادہ و فی کد و ایوب و بک کہ
 و قوت الی انکادہ و فی کد و ایوب و بک کہ
 فیضیات و ایوب و بک کہ
 ایوب کد و ایوب و بک کہ
 لیکن بمرتبہ سزہ عرفان و فی کد و ایوب و بک کہ
 و قوافی کد و ایوب و بک کہ
 علیہ السلام کد و ایوب و بک کہ

محبتی شایسته عاشقکاری دقت زدن قید ایله کز
 هر قدر کم بزم شیم بو ذاتک شایسته بدل
 اولانان دیر ضمیم و مضامعت سیمین و مننیک
 مکافاتنی دکل ایسه "باری بن دخی بو نخله
 بر عاشق و طالبی دفتنه قید اولنده یم
 بس جو قصه حصه و طایب حق اولانده کز بود
 هر کس قدر فی فقر رخه و سعته معرفه الله
 صرف و بدل ایوب می عرف نفسه فقل
 عرف ربه مقتضایه نفسی بیوب و عقاب
 نصیح ایوب و قلبنی خلاق دیمه دق
 و اخلاق حمید لیله تربیتی ایله شکر
 کلام و کلامه انفسا بعد از وفه
 من انفسا و حاله واقعه معنایی رفیادی

ایچون ای بن قول اولوب صما تلیق لاقولنده
 بنگاهای پیشور لیدی دیو خا طریقه کلری
 برمتد نصکره حضرت بیوفی برادر لری بیوفی
 و بعد اولان کار کلوب حضرت قیودن چقا دق
 برادر لری اول ذات شریفی منی قیلایله بیوفی
 حتی جناب مولی جل و علی انلردن حکایه و شروه
 سیمین بختی در هر معصوفه بیوردی ماما
 صکره حضرت بیوفی مصره کتور دکلر
 حقیق حضرت یوسف علیه السلامی اهالی
 مصره کندی فایله تجلی جمال ایله که اهالی مصر
 اموال و خنثا ثلثین آنک خطنیا پینه بدله
 ایله کلرند اول حالن بر اختیار خاتون ایکن
 ایلیک کتور بیوفی بو ذات شریفک جالنده

محبتی

بیوہ ہر شے کے کٹاھی بیوہ ہے ایشیائے
 کٹاھندہ اندر و قیامت کی سرکشتیوں کے
 آخر کٹاھندہ کی طرح ایشیائے ہندوستان میں
 ایشیائے ہندوستان کے ایشیائے ہندوستان کے
 دیر میں صرف ایشیائے ہندوستان کے ایشیائے
 حکایت اور کہ کہ امام بخاری حضرت تائید
 رضائی سعادت تائید طاعون و بیکار کٹاھندہ
 و اول عصر کٹاھندہ و بیکار کٹاھندہ
 امام بخاری دخی و عانیان کٹاھندہ و بیکار
 ایشیائے ہندوستان کٹاھندہ و بیکار
 و بیکار کٹاھندہ و بیکار کٹاھندہ
 ایشیائے ہندوستان کٹاھندہ و بیکار
 ایشیائے ہندوستان کٹاھندہ و بیکار
 ایشیائے ہندوستان کٹاھندہ و بیکار
 ایشیائے ہندوستان کٹاھندہ و بیکار

آجیاد

آجیاد و بیکار کٹاھندہ و بیکار
 ایشیائے ہندوستان کٹاھندہ و بیکار
 ایشیائے ہندوستان کٹاھندہ و بیکار
 ایشیائے ہندوستان کٹاھندہ و بیکار
 ایشیائے ہندوستان کٹاھندہ و بیکار
 ایشیائے ہندوستان کٹاھندہ و بیکار
 ایشیائے ہندوستان کٹاھندہ و بیکار
 ایشیائے ہندوستان کٹاھندہ و بیکار
 ایشیائے ہندوستان کٹاھندہ و بیکار
 ایشیائے ہندوستان کٹاھندہ و بیکار
 ایشیائے ہندوستان کٹاھندہ و بیکار
 ایشیائے ہندوستان کٹاھندہ و بیکار
 ایشیائے ہندوستان کٹاھندہ و بیکار
 ایشیائے ہندوستان کٹاھندہ و بیکار
 ایشیائے ہندوستان کٹاھندہ و بیکار

حضرت شیخ کا نیک جوت مرنے والے آدمی کی
 دنیویہ دنیا خیر اور نیک و عصیان خفا شدت
 اولاد کے دیکھ کر حقیقتہ دنیا میں جیسے درخت
 و طالب کار بد اہل دنیا جیسے دنیاویہ جمہور
 کنز عفو و اولوب مانی و دل شدت ترک اہل
 مؤمن و محمد و لادن الحق فاعلم لہ لا الہ الا
 محمد و محمد کلمہ تو حیدہ لمتعال و ظاہر و باطنیہ
 جناب مویطیہ تو جہ و غافلہ تہیہ اعلیٰ
 ہر کسے حضرت شیخ بن رویا مہدی شخص مویطیہ
 افعاج اوزہ کو رب وانی اوقایہ اور ہرق
 مراد ایلوب تمانینہ و از کلہ و دید حضرت
 شیخ دعا نیک محل قبولی چاہا کہ سبب
 وادراک ایلوب بعدینہ اولاد عانی ترک

انتہی

انتہی ہی دین اسنک حقدہ جاہل بیت
 اول دعا اعلیٰ خیر لید و محل دعا اول
 طور دخی اعلیٰ جاہل تمانینہ جاہل تمانینہ
 کہ اعلیٰ جاہل و حدینہ نہایت و قد نیر
 اللہ ک دہادی حضرت انا القرآن الناطق فان
 المطالع یعنی القرآن لا یفسد بیور دینی
 بن ناطق و انیم و تحقیقا قرآنک معنای ناطق
 الحق انسان کا محل دید ہیں ہر کسے
 آئی اعلیٰ اسنک خلیسے انک قلب ناست
 اولہ اول غنیہ محتاج اول و قویہ اسنک
 جلسہ حق اسنک خلیسے خلیسے تمانینہ
 بوند خلیسے واقفہ کلہ و قبولی اعلیٰ
 انحر و ملکہ جاہلہ بوجہ ال کا فیدہ کسے

حضرت شیخ بنوکیه بخا رو یا مدله جوف لرو
 کتور دیر و بند خا و کالده سور ا تمام شه
 اوقته حضرت شیخ ایرو دید که حضرت شیخ
 خالصه ایله اشل یکک احوال خیرک سکا
 صورتی و لحنی اما صاوه کوزل انسان
 عظمی و نفی لعلی شریف و اکی اکتکوه
 یجائی یوم اقیقه علی صورت انسان حسین
 و سائر اخلاق اقصی و علی صورت الی و
 و اکی نایر ولده او لشد و معنا سی حقیقا
 صلوة یوم قیامت کوزل انسان صورتی
 و اما سائر افعال قبیله دخی کیه میون و کی
 خنجر صورتی تله کله و یکد برکتی حضرت
 شیخ بن رو یا مدله با برکتی معنا ایم و اطله

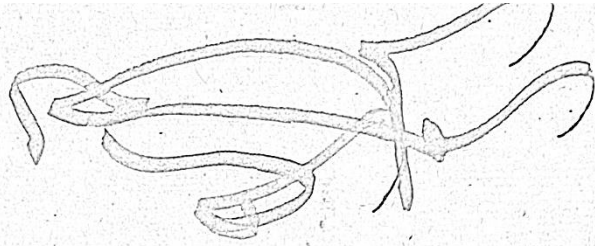
جامعت

جامعت کتیه کی در جمله شیخ مرقومک و عظمه
 منتظر ای دی اما شیخ حضرت عظمه کتیه
 بعد بند خا قالد و کتیه و دیدی حضرت شیخ
 کات سن کنیزی بیتکده و ضبط و تربیه کده
 جامعته نصیر و عظمه ایروپ و اندی
 فایده اونی سی و اول کور و کله جامع دخی
 سنک قلمکند دیدی برکتی حضرت شیخ
 بن رو یا مدله کور و کله برکتی برکتی قایم
 حقا و در مرقوم دخی اول ارقدن صورتی کور
 ایرو دیدی حضرت شیخ سن کنیزی کماله
 برکتی خا طریکه کماله با بوند بویه سکا لوتی
 سن کنیزی عظمه کور و کله کماله ایله
 ایرو دیدی کماله ایله بویه کور و کله

وینون کجیلر خوریک و پیک بر حال بر جاکه
 خاطر و خوی بل انک مسکنه مسکنه بر کشتی
 حضرت شیخه بی رویا مدد کرد و بر کشتی حاضر شد
 دیدی حضرت شیخه اکا سنی و افتد مطابقی بر کلام
 ایشانین دیر لم مطبوع واقع مطابقی کلامه
 دلالت ایند مدتی رفتی هر دمه ذکر الله مستور
 اول و رسد هر شیخه کاسه ل و بعد بر پیوری بری
 حضرت شیخه بن فالد که در پیوری ننویز قان فر
 دید که حضرت شیخه او طایفه ناک بر مقبل ازونی
 سرقه او پیوری بر فند قان فر و خوی از فند
 ضیا غله دلالت ایند دیدی و دخی منفی لکه
 بر کشتی رویا به قان الله دیم و دیوی فی الواقع اولیک
 بر مقبل لسیلک ضایع ارباشند بر کشتی حضرت شیخه

بنی / فیداده

رویای مدد عالی و مرتفع جامع خنا خور در مدد
 حضرت شیخه اولی کو دود و کلک جامع نکر فیک
 بر فند انکشاف تامه دند که بر دخی الله
 اولی قان لیک شفته قلوب و بر فند ایند اول
 ردنی قیامی و ضیاسی ایند لالی و لونی و بر فند
 بر کشتی حضرت شیخه بن رویا مدد تفسیر فاضی لوب
 فانی طایفه لاله استغلا ایند و بر فند حضرت
 سکه تفسیر فی لاله استغلا لک کلام و بایه
 فایا لادته و عقیق و دقایقه و قیقه و قیقه
 انک کلام لک ایند بر پیوری بر کشتی حضرت شیخه
 رویا مدد لیک کلام و بر دخی حضرت شیخه
 سکه فیک لک و فند مطابقی بر حاده خط و قی
 زون لک و بر فند صم الله تفسیر و پیوری

رؤیای قبلی به کبریا صحت و عافیت و لذت
 برکتی حضرت شیخ بن رقیه و روضه کوثر
 طلقه و حفظ ادب و خلاقه منافع حظی
 باخضوص کند رنگ و فرجه احوال و کثرت اسرار
 بعد بحال منزه یکی اقبال و قریب و سکر
 و از یکی بندگی و عزت و جود و صبار
 او سکر فدا و طوبی اید و درید که حضرت
 اهل اسکی او سکر فداست که اسکی طبع عتلا
 و اول جود و سکر فداست و سکر فداست
 علیه در که آنکه قطع منازل و طریقی اید
 و تو حیات مراد نفس خوار و آمار و فقر سلطان
 او نبیا علیه السلام و سکر قبلی به به دعوی
 ظاهر الکی طریقی و نماط ملک طریقی

الله

الله تبارک و تعالی و اول کور و کور و اعظم منزه ظاهر
 و باطنی و شفای و لیان عالم و سوس و کور و اندر و اندر
 کنی کنی یاری علی عزیزی و جود و کثرت و کثرت
 ظاهر و لحن ظاهر و طاهر و اول و اندر و خیر
 و خیریت صاف و اول و قبلی به به کبریا
 دیو و یله ناک احوال و سکر که آنکه علیه شفا
 و امر اضنه و ظاهر و اول و کور و کور و کور
 ربانیه در و کور و کور و کور و کور و کور
 کنی صحت و سکر و سکر و کور و کور و کور
 نکر و سکر و کور و کور و کور و کور و کور
 کور و کور و کور و کور و کور و کور
 والله انزل و کور و کور و کور و کور و کور
 و کور و کور و کور و کور و کور و کور

جویانند
 اما این بوند که خلافت در زیر لای قریش ایله دم
 بستند و طرد او را و بر خود عیسی بنی بنی فرستند
 و در کتاب خانیسم آیتا للشیعیه ای دیوید و
 پیغمبر و اعیان الله صویر و بنده سی لبیک و بنده
 عابد و زود و شله عیایا طریک فروری لبی ایله
 عیایا طریک فروری مرده و نور و شیعی و نوک و عیایا
 ملک و نوک سریده سی دخی عیایا طریک باطن ایله
 و حیوة حقیقیه به باعث و کسایه و لیق دخی
 الله لا اله الا هو انا القیوم فی کعبه کسایه
 قیوم بویا یکی اسماء صل و شله در و اسم و حید
 ملا و عیایا ملک دخی جمیع قتل و قتل عالی و ملک و لیق
 کشف و ابضاح قیل و بیلدی کر کشفی حضرت شیخ
 بن رؤیایه طریقی رحمانت کبیره و کرم کاران لمر
 قبله در و سکه

دوشكاه يا خرد بر خفته ده اي مثل و بندن تو بيله
سلطانك اول غي حمله و ادوب و كود مكره الهانك
طاو له سنده بهوق قاطر طر و ر و بونله بر صبيحت
خزيت ايد و بندن تو غلغله تمكه له بكن بيلاري
تتاو له ايله مر و بكن كن غي غي كه الهانك بيد كن با
بونلار دني خا صده ديمر و يدركه حضري شيخ
سين قلع الهانك بعض حال غي قفنگا ايلوب
و بونلار دني خا صده احسن احسن طر ايلانك
و افل كود و كافر قاطر نفس و طبيعتك
تليست و الهانك كندي حضرت ايله ديور
كرشي حضرت شيخه بن و ن و ايله قوت ايلوب
قوتينه قوت غي است و ديدن شيخ كنار صدق
و نه كمي سكر ايجون قارب الهانك سكا و توحيد

اسی را بھیہ ایلہ ذوق و لذت حاصلہ اولیہ
 و لذتی دخی زیادہ سی طلب ایسا سببی فاحشہ ہے
 فزیت ایلہ برکشی حضرت شیخہ بن بوکیہ روایت
 بریکمہ قین عقد کاح اولدو ویدکن حضرت
 شیخہ سن حق جانبدار بر خدیو علی شیکلہ
 اولیہ سببی دیویدو دی حجابہ باشند ترائی نامک
 باشند غصہ نک ازاکہ سبلہ و کریتہ خلیص
 تبصر اولور سعادتی صوفی حق نامادی رحمتک
 نزولیلہ تبصیر و نور یا خور قلبند معرفتہ اللہک
 انزالند دلالتد رویاہ پیسو غازی قلبی
 خیرتد ثقیل اولدی بر خدیو علی شیکلہ سنبه
 دلالت ایس رویاہ وادی و قرین کبیری
 کورمک دیم اخی وقہ نک ظور و سنبه دلالت ایس

رویادہ

رویادہ امریکہ حسنہ کورمک دیم دنیویہ و دیم
 اخی وقہ نک تو عجبند دلالت ایس و کریتہ
 دنیادہ حسنہ خلیص صافی و خادقہ و سببی اولند
 حق متکدر مدد شکی ایلند دین حسنہ صافی
 خادقہ صافی حسنہ و نصف سببی ویدکی
 حضرت شیخہ بن رویا مدد فالو غنی اقلند
 ایلر کور ویدکی حضرت شیخہ سن کما دیند
 نظر ایس ایچو فدا و حجت مراد ایس کور ویدکی
 دیند رویادہ حسنہ اتمک کما نور فطر پادہ علامت
 ایست الحق صفا نور فطر پادہ علامت ویدکی
 رویادہ عریانی اولیق حق و شریف و نور رویادہ
 بادہ خادقہ کورمک علی رویاہ تبصیر اولور
 افواجک انقطاع اولی علیک مورتند دلالت
 برکشی حضرت شیخہ بن رویا مدد سببی حکیم

حاز صورتی که در دیدن حضرت شیخ سن
 بن حقیقته بعضی بر علی ملاحظه اید و
 و آنچه در بن اعناد ایا سبب دیوید و
 روایه خاتم و هر یک از کور مک و طاق
 بهصفا اولاد و تقصیر بر شیطانی که و تحقیق
 تبیین و نور بر کف حضرت شیخ بن ابی طالب
 یا هر یک و دیدی حضرت شیخ سن قبل از آنکه
 اولی قصص این سبب دیدی روایه ضعیف
 کور مک و اولاد تبیین و نور و بعضی
 و شیخ تبیین و نور روایه هر یک که قلبه
 بر خیر عاقل ایامی که تبیین و نور روایه
 کور مک احوال ایامی که تبیین و نور روایه
 و شیخ عظمی ایام فقرا و شرف کمال ایام تبیین
 که در نور

اولی روایه که کور مک و نور مک ناسد
 صنف عاقل تبیین و نور و بعضی ملاحظه
 تبیین و نور روایه ایامی که تبیین و نور
 طوایف کور مک قلبی هر یک که تبیین و نور
 تبیین و نور روایه ایامی که تبیین و نور
 تبیین و نور و بعضی بر کف حضرت شیخ بن ابی طالب
 دلائل روایه که در طام و سبب کور مک
 ایامی که تبیین و نور و کور مک و نور
 روایه سبب صورتی که کور مک قلبه
 خطری و اولاد و عاقل و نور و نور
 و نور ایامی که و نور و نور و نور
 و نور و نور و نور و نور و نور
 و نور و نور و نور و نور و نور

محلّ نفعته میل و وصوله قبیل اولی و ثانی رؤیاء
 کو کو مکرر مکرر فائدہ جو قوت ناقص الیہ قبیل اولی و ثانی
 اعضاء بنی آدمیت دیدنی کو مکرر مکرر مکرر مکرر
 اسون و اساع صابونی و سبیل قبیل اولی و ثانی
 اوغول و قیز صابونی و اسون و اساع قبیل اولی و ثانی
 اس و مکرر مکرر رؤیاء یعنی قوت اولی و ثانی مکرر مکرر
 کثرت دلائل و مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر
 رؤیاء کل و مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر
 صورت و مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر
 کثرت و مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر
 صورت ظاهری و مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر
 ضعف و تقلید و مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر
 رؤیاء و مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر

و علامه

و علامه مہاتر و مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر
 بیک جامع کو مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر
 و معلوم و مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر
 بر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر
 یا مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر
 سنک اہلک مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر
 لایزالہ کی ادنیٰ قید نہ او مکرر مکرر مکرر مکرر
 سنک اہلک مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر
 کثرت و مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر
 یا مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر
 مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر
 او مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر
 اہلک مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر مکرر

قلبه امر معاشك تروك كن خطي و روضه پنه
دلالت ايم و ياده حنائيله بهيولمق كو خليه سي
سيه ايسه حضرت خنجره برست اشكاه دلا اتر
برگنهي حضرت كنجبه بن قيلمه جماعت كبره ايله
برخو رويه كلوب تنوا كنو بردين سه و حله كنم
ديركه حضرت شيخ سن قايه امانده برار عظمي
ايدوب و مستكر او دشمنه يكي كني سنجي حوتق اول
هو لاناك اولان و نه طه دن سهو ليله خلاصه ادر
و اد جاعت دني كنك در و نيله اولان اعالي جنك
خطي پيد كه اكاجامعت قلبه هر دو يوزي
رفياده شيخ كو ريك و لاناك له نصيبه كنور
اما انفسكه قلبك انكنا خيله تعبير و لغور
و بهضامه مسان ايله دني نصيبه و كنور رويكاه افلا

رولستله

رياسته نصيبه و لغور رويكاه باغ و يلك نصيف
كتاب ايله و باخود دنياده بران ايله و يا تملق و قلم
علم ايله نصيبه و لغور رويكاه اقا روضه و اير عقل
كو ريك علما و مشايخ ايله و سهو روليله نصيبه و لغور
برگنهي حضرت كنجبه بن رويكاه كندي خانه ملوك
بن ساندن تاده عيالان نصيبه و لغور و مرد و يلك حضرت
سناك قلبك كه حنفي خنك و دفع اولوب و درو
نيت خالصه تابه اولوش پيد رويكاه و يوزي
كو ريك او رده و لغور ايله نصيبه و لغور رويكاه
موتني كو ريك و قلبك غنساني اولان و نيله
نيله و لغور ايله نصيبه و لغور رويكاه ات كو ريك
يو كليله نصيبه طبع و دني ايله نصيبه و لغور و كن
يو كليله كل ايله روح ايله نصيبه و لغور برگنهي

رو بیاورید و فرمود که رحمت الله بآیه تمییز او
 بر کتبی حضرت شیخ بن برکسینه ایلا مبارک ایاغ دیک
 و در عقب بن برد بیه بند و دین که حضرت شیخ
 ستم قبله که رکلا طاراض و لویب و بجا و اولی که
 خلاصی و کتی بی و دی که ریاض طاش ایله شهنما
 قبله که علاطف و خوشنودنه و کلاک فخر و شمس و
 رکشی حضرت شیخ بن ریو بلده رکسینه او قار
 کورب و مندی بلانیک و دیورینه جقو فی و لوله
 بر حیه کورب و بنی و فی اول حیه به طاش ایلم
 دید که حضرت شیخ رکسینه رکسینه دعا ایله
 و سکا فی و اجمید بیه و معنای غضب علی فی
 و بنه اول غضب سندن دفع اولش و بدی قضا
 باغ و دوه که کورب رک غضب علی عبادینه نصیر

۱۰۰

اولمقلقه ولا لتدرفا ما دونه نك ذائقه وصفه
وافعاله جهته به تعبیری خارور اكر حجه كنهی
ملا ایلین كسینه دوهی قطارده كورسه حجه
كنه كسینه تعبیر اولور و اكر دوه بالكون خاكان
كورسه به كسینه بعضی و كین ايله فیس اولور
واكر دوه آنك اكر دونه حل و هجو ایلدور اوسه
كندونك اكر دونه اعلانك هجو صیله تعبیر اولور
برغمی رقیاده و دیان حارطی كلوب و آنك ساسی
اولدو حو و هكلن كورسه علای و بعضی سینی
اعتیاله تعبیر اولور رقیاده طون و كوملك
كیملی چوقه طریق ایلستفادانق ایلستفاده
انكسافه ایلستفادانك بر كنه حضرت شیخه بن راه
بوله حاجت كنه كوردر اندون بعضی ساری

کو کر جینی شکندہ اولیٰ قوشلری طاشلار جینی
انلر موافقت ایدوب وارول قوشلر وقا اتمی مراد
ایدوب وینه اول قصدمین فارغ اولدیلمک
حضرت شیخ اویلماعت سنک حضور کده به ضلای
مذمت ایدیوب وسنج نالله اتفاق ایدوب
وینه اولالان مفاد قی ایدوب انلر مخالف
ایشلی یی دیوبی عودی برکشی حضرت شیخ بن
سور قسطنطنیه یه داخل اولدی ویرکین
حضرت شیخ سن قلب عالمال حال توحید
تفکک ایشلی یی دیوبی عودی دوقیاه میت غازی
قلای بعضی عبادتله غفالت و تکاسل ایلاه
اولدی و ریاده و یکی کو ملک قلبی ظهور ایدوب
خاطر لردی که بعضی سی و بعضی سی

دیاده

رؤیا بهیشتانی و بانی صوفیانی و بانی سر مسافرین
و سائو حضرت و سائو ذات کبیری دیکلر و کور
بولر تو حید و سائو کد کماله کد و سائو اعال
یتیم نظر و ینله ولایت ایدوب ریاده صول و اوقول
کوز ملک علوی و سائو ناک تحصیلنه ولایت ایدوب
و دهی کعبه عتاره ده کور کور رسول اکرم حضرت تارک
نبی مصلحکم نبوت اوقول اتمیش ایت وارد
لامحاله مومنی اول سبب ایتی کو بر و حقیقتی
مومنی اچوین بشارت کور اتمش و کدک دنیا ده
و کدک آفرین و مومنی اچوین محقق و شمس امدی
دنیا ده بشارت مومنی اچوین مومنی کور و کدک
ضاد و قدر و شکر و سول اکرم حضرت تارک و ریای صا
اچوین نبوت و کدک فرق ایتی جی و سائو بر جی و سائو

وحدیث آخر دخی من تالی فی الما فر فر دخی
 فی الما قطه لان الشیطان لا یستطیع ان یمنی بعضی
 اشیاء یستطیع ان یشرب و ان یطعم و ان یزوجه و ان یزوجه و ان یزوجه
 لکیفیه و البصیرة كما قال الله تعالى ادع الی الله علی
 بصیرة اناف من بعض الایة یعنی حضرت رسول اکرم صلی
 علیہ وسلم ان الله تعالی وکم حضرت امیر مومنین علی مرتضی
 مناصح الذمه کونشی ولسه دار آخر تره دخی ایضا کمر
 ذیل شیطان بن صورتی که در و بتمش و دشمنی اید من
 و بکامیایه یعنی کانت تمامه اید انتساب اید و
 و کنتی یعنی اید الی ان ذلک صوری تده دخی کید من
 یعنی رسول اکرم صلی علیہ وسلم و کنتی دخی و کنتی و کنتی
 حقیقت و دین بصیرت بر علیه الی ان ذلک صوری تده
 دخی کید من و کنتی که جناب مولی جیب کیم

حضرت تابه

حضرت تابه خطاب با مومنان بنم عباد خدا صبیح دین
 قیامی که بصیرت اید دعوت اید که ان ذلک استبیت
 المیوب کی نک سنکه انقیاد تابه اید انباء الی غیر
 دیو بیو ضمه و دخی شیطان انوار لطیفه صورت تابه
 تمثال اید من تنکه صاحب النظم و نه منقول لور که کلام
 انبیاء عظام علیهم السلام حضرت تابه که صورت تابه
 کیم و مدحی که ان ذلک انبیاء علیهم السلام احادیث مخصوص
 بلکه سائر مظهر رحمت و مظهر هدایت و مظهر نور
 ان الریح انبیاء و اولیا و علما و عالمی و حلاء
 مشایخ و عوام که ان ذلک که و مکه مکرمه
 مظهر و مظهر و مظهر و مظهر و مظهر و مظهر
 و جامع شریف و بون ذلک ان ذلک صورت تابه دخی
 کیم من دخی شیطان صفت قهر و مظهر و مظهر

در جهان ضل و مفسد صورتند که خود خونی نیستند
 که خنجه‌های سمی مظهر اوله که کیفیتش اینست
 فیضند اولاد ضدنیک صورتی ظاهر و طراز
 دینی یکی صید بینند تنافضه در نغمه حق دینی
 قرانی که عینه کذب و بصر بآتش و باطل بود
 یعنی بن عظیم الشان حقه باطلی تفریق اید
 و ایکسینی غی بری برینه تضاد قل و دیو بودی
 اما که شیطان لعینیک بر بیت صورتی تشکیک
 و تمغی وارد و فیض حق نیک جلالت صفتی و حال
 صفتی وارد و مدی شیطان و غی جلالت صفتی
 تمغی این نیز شیطان حق نیک قل صفتی
 مظهر اولاد غی فیض صفتی تمغی این نیز شیطان بریت
 و غی اولاد غی بن اسم مفضل و غی بن مفضل

شیطان

شیطان مظهر لطف و مظهر عروت اولاد صفتی
 تمغی این نیز شیطان مظهر عروت اولاد صفتی
 موجود و مدی مظهر اوله که رفیاق دینی یکی بود
 بر غی افاق و رفیاقی که فیض و بوی یکدیگر بود
 دینی ایکسینی نوعی مفسد اما که اخفشی اولاد
 یکی نوعی بری اخلاق حقیق و بری اخلاق غی
 اما که اخلاق حقیق مظهر اوله که رفیاق دینی یکی بود
 و غی این نیز یک و مدی و غی که در مکتب
 و بیاضی و نورانی صفتی و جعفر و کونش و لای
 و لای و جامه و شغل و مدی و سلسله و میوه
 و اغا جمل و سلسله و شغل و مدی و سلسله و میوه
 جمل که اخلاق حقیق و مظهر اوله که رفیاق دینی یکی بود
 و صفتی قلبه مستلزمه در بر نیک و غی نیک

کوریک بیتی انده انوار اسریت به ناک ظن خور انگشتا ^{تخلی} شعله
 تبسیر و تفسیر ذریا اهل جنتک جماله سی تان سنا برادر
 صورتند او و نور کما قیل فی الحدیث اهل الجنة
^{رویه} جرد مرد حکما کون یعنی اهل جنت صفا کسین و تان
 و کونری سوریه کی اولد قرق حالد جنت کدور
 دیکلد و دخی اشبور یای صابقه حتی اولدی یای
 کریمه و احایه شریفه ایلله مشیت ددخی کور
 فتحه لقد صدق الله رسوله ان روایا ایچدی حدیث
البحر الحرام ریت کریمه سدل حضرت رسول اکرم
 حال روایده مکه مکه مکه دفعی ابد و مسجد
 حرم زیارت و طواف و صلی راس و لغز
 و قریبا صحابه کرم حضرت راقی الله داخل حرم
 و جماله انا مرشد و حقیق اولدی اهل جنت

موسط

موسط جماله بنف علل و اخلاص صلا عمل کی طریق
 علم طاهر و علم ظاهر و باطنین دخی علم عرفانی
 مملوق و مقور ایلله آمینی یا معین جبرئیل خاتیر
 الانبیاء و کللیبی والذی جاهدوا خیف
لن یسیدنهم سبیلنا و الله طبع الحسین ان الله
مع الذین اتقوا و الذین هم محسنون و ما تفرق
 الا بالله علیه توکل و لیه
 انیب تمت الکتاب
 بوقت الله انک الوها
 ۱۲۰۶
 و غره

ÖZGEÇMİŞ

2002 yılında Mehmet Arslantürk İlköğretim Okulu'nu; 2005 yılında Akçaabat Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'ni; 2014 yılında Eskişehir Anadolu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 2016 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda yüksek lisans programına başladı.

ACER, bekâr olup ingilizce bilmektedir.

